

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 16200/D/2010/1980060700

HOSPODÁRSKA A ZAHRANIČNOOBCHODNÁ
POLITIKA ÍRSKEJ REPUBLIKY

2010

Mgr. Ing. Ivan Šteiner

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

HOSPODÁRSKA A ZAHRANIČNOOBCHODNÁ POLITIKA
ÍRSKEJ REPUBLIKY

Dizertačná práca

Vedný odbor: 62-04-9 Svetová ekonomika
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu
Školiteľ: doc. Ing. Igor Kosír, CSc.

Bratislava 2010

Mgr. Ing. Ivan Šteiner

Ekonomická univerzita v Bratislave
Obchodná fakulta

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Mgr. Ing. Ivan Šteiner
Vedný odbor: 62-04-9 Svetová ekonomika
Typ záverečnej práce: Dizertačná záverečná práca
Jazyk záverečnej práce: Slovenský

Názov: Hospodárska a zahraničnoobchodná politika Írskej republiky
Cieľ: Základným cieľom práce je analyzovanie hospodárskej a zahraničnoobchodnej politiky Írska a zisťovanie faktorov, ktoré mali podstatný vplyv na naštartovanie a udržanie ekonomického boomu tejto krajiny a možnosti využitia írskych skúseností pre Slovenskú republiku.
Anotácia: Analýza hlavných črt a činiteľov vývoja írskej ekonomiky a jej zahraničnoobchodných relácií. História vývoja národného hospodárstva Írska a jeho zahraničnoobchodnej dimenzie, analýza najdôležitejších faktorov ovplyvňujúcich vývoj ekonomiky Írska od nezávislosti, cez participáciu v hlavnom prúde európskej integrácie až po obdobie úspechov na rozhraní milénií, vrátane dosahov globálnej hospodárskej krízy – analyticko-syntetické prístupy. Analýza a komparácia írskej ekonomiky s inými v kontexte prechodu civilizácie do vedomostnej éry. Analýza proexportnej politiky a podpory zahraničných investícií v Írsku, kreovania komparatívnych výhod a sektora malých a stredných podnikov. Komplexné vyhodnotenie írskeho modelu fungovania ekonomiky v európskej integrácii a vo svetovom hospodárstve.

Školiteľ: doc. Ing. Igor Kosír, CSc.
Katedra: KMO OF - Kat. medzinárodného obchodu OF
Vedúci katedry: prof. Ing. Peter Baláž, CSc.
Dátum zadania: 01.10.2003
Dátum schválenia: 01.10.2003

prof. Ing. Ferdinand Daňo, CSc.
dekan fakulty

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že dizertačnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum: 30.03.2010

.....

Pod'akovanie

doc. Ing. Igorovi Kosírovi, CSc. za cenné rady a odborné pripomienky poskytnuté pri vypracovávaní dizertačnej práce.

Ďakujem.

Mgr. Ing. Ivan Šteiner

ABSTRAKT

ŠTEINER, Ivan: *Hospodárska a zahraničnoobchodná politika Írskej republiky*. Ekonomická univerzita v Bratislave, Obchodná fakulta, Katedra medzinárodného obchodu. – Školiteľ: doc. Ing. Igor Kosír, CSc. – Bratislava OF EU, 2010, 234 s., prílohy 38 s.

Základným cieľom práce je analyzovanie hospodárskej a zahraničnoobchodnej politiky Írska a zisťovanie faktorov, ktoré mali podstatný vplyv na naštartovanie a udržanie ekonomického boomu tejto krajiny a možnosti využitia írskych skúseností pre Slovenskú republiku. Čiastkové ciele práce: 1. skúmanie socio-ekonomického vývoja Írskej republiky, 2. skúmanie vývoja vzdelania, výskumu, migrácie ako neekonomických politík majúcich vplyv na hospodársky vývoj štátu, 3. analýza organizačnej štruktúry štátnych orgánov, úradov, národných agentúr a inštitúcií podporujúcich export a lákanie priamych zahraničných investícií do krajiny, vymedzenie ich činnosti, nástrojov a opatrení. Práca je rozdelená do 8 kapitol. Obsahuje 3 grafy, 66 tabuliek a 5 príloh. Prvá kapitola je venovaná úvodu do problematiky. V druhej kapitole autor podáva ucelený prehľad stavu riešenej problematiky doma a v zahraničí. V tretej kapitole je objasnený základný cieľ, čiastkové ciele, hypotézy a metódy práce. Vo štvrtej kapitole sa autor zaoberá všeobecnou charakteristikou a vývojom írskej spoločnosti, hospodárskym vývojom Írskej republiky a proexportnou politikou. V piatej kapitole autor zhrnul teoretické a praktické prínosy dizertačnej práce, splnenie základného ako aj čiastkových cieľov a potvrdenie jednotlivých hypotéz. Šiesta kapitola je záverom dizertačnej práce. V siedmej kapitole autor uviedol zoznam bibliografických odkazov. Záverečnú časť tvoria prílohy. Výsledkom riešenia danej problematiky predstavuje príspevok k identifikácii kľúčových faktorov, ktoré mali podstatný vplyv na pretvorenie Írska ako jednej z najzaostalejších krajín na druhú najbohatšiu v Európskej únii. Tieto kľúčové faktory sú: mentalita národa, zahraničné investície, integrácia, vzdelanie, výskum a vývoj a inštitucionálna základňa.

Kľúčové slová:

Írska ekonomika, hospodárska politika, zahraničnoobchodná politika, podporné agentúry, nezamestnanosť, migrácia, vzdelanie, výskum

ABSTRACT

ŠTEINER, Ivan: *Economic and Foreign Trade Policy of the Republic of Ireland*. University of Economics in Bratislava, Faculty of Commerce, Department of International Trade. – Supervisor: doc. Ing. Igor Kosír, CSc. – Bratislava FC UE, 2010, 234 p., appendices 38 p.

The main objective of this work is to analyze the economic and foreign trade policy of Ireland as well as to determine the factors that have had substantial influence on initiation and sustainment of the economic boom in this country. The work also analyzes possible utilization of the Irish experiences for the Slovak Republic. The work has the following partial goals: 1. examining the socioeconomic development of Ireland, 2. examining the development of education, research and migration as non-economic policies that influence the economic development of the country, 3. analysis of the organizational structure of public bodies, offices, national agencies and institutions supporting export and foreign direct investment attraction; definition of their activities, instruments and measures. The work is divided into 8 chapters. It contains 3 charts, 66 tables and 5 appendices. The first chapter contains introductory information about the given subject. The second chapter provides a comprehensive overview of its current status in our country and abroad. The third chapter describes the main goal, partial objectives, hypotheses and work methods. The fourth chapter describes general characteristics and development of the Irish society, economic development and pro-export policy of Ireland. The fifth chapter summarizes contribution of this thesis for theory as well as practice, and discusses whether the specified main and partial objectives have been met and whether the hypotheses have been confirmed. The sixth chapter is the conclusion of the thesis. The seventh chapter provides the list of bibliographic references. The last part consists of appendices. The resulting conclusion of the studied problem contributes to the identification of key factors that have had substantial influence on the transformation of Ireland from one of the most backward countries to the second richest country in the European Union. The key factors are following: mentality of the nation, foreign investment, integration, education, research and development, institutional foundation.

Keywords:

Irish economics, economic policy, foreign trade policy, supporting agencies, unemployment, migration, education, research

OBSAH	str.
ZOZNAM SKRATIEK	14
1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY	18
2. SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ	20
2.1 Prúd analyzujúci rannú históriu a ekonomiku Írskej republiky	20
2.2 Prúd analyzujúci históriu a ekonomiku 19. storočia	21
2.3 Prúd analyzujúci históriu a ekonomiku 20. storočia	22
2.4 Prúd analyzujúci čiastkové problémy ekonomiky a spoločnosti	23
2.5 Prúd analyzujúci súčasnú ekonomiku, ekonomický boom, hospodársku krízu a výhľady do budúcnosti	24
2.6 Stav riešenej problematiky v slovenskej literatúre	28
2.7 Stav riešenej problematiky v českej literatúre	32
2.8 Procesy vo svetovej ekonomike a v obchode	33
2.8.1 Liberalizmus	34
2.8.2 Globalizácia	35
2.8.3 Teórie endogénneho rastu – nové teórie rastu	37
2.8.4 Eklektická paradigma zahraničnej produkcie	40
2.8.4.1 Výhody vlastníctva	41
2.8.4.2 Výhody lokácie	43
2.8.4.3 Výhody internalizácie	45
2.9 Zhrnutie	47
3. CIEĽ A METÓDY PRÁCE	48
4. VÝSLEDKY A DISKUSIA	51
4.1 Všeobecná charakteristika a vývoj Írskej spoločnosti	51
4.1.1 Všeobecná charakteristika	51
4.1.1.1 Štátne zriadenie	51
4.1.1.2 Krajina a obyvatelia	53
4.1.1.3 Ekonomika	55
4.1.1.4 Služby	59

4.1.2	Historický vývoj	61
4.1.2.1	Prehistorické Írsko	61
4.1.2.2	Ranná írsko spoločnosť	63
4.1.2.3	Príchod kresťanstva	64
4.1.2.4	Vikingské vojny	65
4.1.2.5	Dobytie Írska Normanmi	66
4.1.2.6	Tudorovské obsadenie Írska	70
4.1.2.7	Protestantský národ	71
4.1.2.8	Doba Daniela O'Connella	72
4.1.2.9	Veľký hladomor	73
4.1.2.10	Slobodné Írsko	75
4.1.3	Zhrnutie	75
4.2	Hospodársky vývoj Írskej republiky	77
4.2.1	Socio-ekonomický vývoj	77
4.2.1.1	Dvadsať a tridsať rokov – od liberalizmu k protekcionizmu	77
4.2.1.2	Štyridsať a päťdesať rokov – od protekcionizmu k liberalizmu	79
4.2.1.3	Šesťdesať rokov – internacionalizácia	81
4.2.1.4	Sedemdesať rokov – vstup do EHS	83
4.2.1.5	Osemdesať rokov – rast nezamestnanosti	86
4.2.1.6	Deväťdesať rokov – najúspešnejšia dekáda	89
4.2.1.7	Desať rokov – nástup krízy	91
4.2.2	Vývoj a stav vzdelania	100
4.2.2.1	Dvadsať až päťdesať rokov	100
4.2.2.2	Šesťdesať až sedemdesať rokov	101
4.2.2.3	Osemdesať až desať rokov	102
4.2.2.4	Inštitúcie	103
4.2.2.5	Kvalifikačné úrovne (do roku 2008)	109
4.2.2.6	Národný systém kvalifikácií (po roku 2008)	110
4.2.2.7	Nová filozofia	115
4.2.3	Vývoj a stav výskumu	118
4.2.3.1	Súčasný stav výskumnej bázy	120
4.2.3.2	Stratégia pre vedu, technológie a inovácie pre roky 2006-2013	121
4.2.3.3	Perspektívy	121
4.2.3.4	Inštitúcie	125
4.2.4	Vývoj a stav migrácie	131

4.2.4.1	Profil emigrantov	133
4.2.4.2	Návrat emigrantov	134
4.2.4.3	Profily vrátených emigrantov	134
4.2.5	Vývoj a stav nezamestnanosti	135
4.2.5.1	Ochrana nezamestnaného	139
4.2.5.2	Protikrízové opatrenia	142
4.2.5.3	Ďalšie faktory riešenia problému nezamestnanosti	143
4.2.6	Zhrnutie	145
4.3	Proexportná politika	146
4.3.1	Daňový systém	146
4.3.1.1	Daň zo zisku spoločnosti	146
4.3.1.2	Daň z pridanej hodnoty	151
4.3.1.3	Dane z kapitálu	152
4.3.1.4	Miestne dane	152
4.3.1.5	Clá a spotrebné dane	153
4.3.1.6	Daň z príjmu	153
4.3.1.7	Národné sociálne poistenie	155
4.3.2	Podpora zahraničných investícií – IDA Ireland	156
4.3.2.1	Organizačná štruktúra	161
4.3.2.2	Oddelenia IDA	162
4.3.2.2.1	Oddelenia pre projekty	162
4.3.2.2.2	Oddelenie pre marketingový, personálny a organizačný rozvoj	164
4.3.2.2.3	Marketingové oddelenie	165
4.3.2.2.4	Oddelenie korporátnych služieb	166
4.3.2.2.5	Oddelenie pre regióny a ekosystém	170
4.3.2.3	Finančné stimuly	180
4.3.2.4	Projekty	183
4.3.3	Podpora budovania dynamických komparatívnych výhod – Forfás	185
4.3.3.1	Oddelenie pre konkurencieschopnosť	187
4.3.3.2	Oddelenie pre podnikovú politiku	189
4.3.3.3	Oddelenie pre vedu, technológie a ľudský kapitál	190
4.3.3.4	Írska národná akreditačná rada	192
4.3.3.5	Oddelenie pre ľudské zdroje	193
4.3.3.6	Sekretariát	194
4.3.3.7	Oddelenie pre účtovníctvo	196

4.3.4	Podpora malého a stredného podnikania – Enterprise Ireland	197
4.3.4.1	Technologické inovácie	199
4.3.4.2	Internacionalizácia	201
4.3.4.3	Rozvoj obchodu	202
4.3.4.4	Financie pre rast	204
4.3.4.5	Rozvoj ľudských zdrojov	205
4.3.4.6	Regionálny rozvoj	206
4.3.4.7	E-obchod	207
4.3.5	Zhrnutie	207
5.	TEORETICKÉ A PRAKTICKÉ PRÍNOSY DIZERTAČNEJ PRÁCE	209
6.	ZÁVER	220
7.	ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	222
8.	PRÍLOHY	234

ZOZNAM SKRATIEK

- ABSEI – ročný obchodný prehľad ekonomického dopadu
- APC – Potravinárske farmabiotické centrum
- BDI – Biomedicínsky diagnostický inštitút
- BIS – Banka pre medzinárodné zúčtovanie
- BS – britské normy
- CBI – Centrálna banka Írska
- CAO – Centrálny aplikačný úrad
- CAP – spoločná poľnohospodárska politika
- CDIT – Výbor riaditeľov inštitútov techniky
- CHIU – Konferencia riaditeľov Írskych univerzít
- COFORD – Národná rada pre výskum a vývoj lesa
- CRANN – Centrum pre výskum adaptívnych nano-štruktúr a nano-zariadení
- CSET – Centrá pre vedu, strojárstvo a technológie
- CSO – Centrálny štatistický úrad
- CTVR – Centrum pre telekomunikačný výskum
- DERI – Podnikový digitálny výskumný ústav
- DCU – Dublin City University
- DPH – Daň z pridanej hodnoty
- EBRD – Európska banka pre obnovu a rozvoj
- ECTS – Európsky systém transferu kreditov a akumulácie
- ECU – Európska menová jednotka
- EHEA – Európsky priestor vyššieho vzdelávania
- EHS – Európske hospodárske spoločenstvo
- EMAS – Schéma pre eko-manážment a audit
- EMS – Environmentálne systémy riadenia
- EN – európske normy
- ENQA – Európska asociácia pre hodnotenie kvality vo vysokom školstve
- EPA – Agentúra na ochranu životného prostredia
- ERTDI – Programu pre environmentálny výskum, technologický vývoj a inovácie
- ES – Európske spoločenstvá
- ESIB – Národná únia študentov v Európe
- ESRI – Ekonomický a sociálny výskumný inštitút
- EUA – Európska asociácia univerzít
- EURASHE – Európska asociácia inštitúcií vyššieho

- EZVO – Európske združenie voľného obchodu
- EÚ – Európska únia
- DIT – Dublinský inštitút techniky
- FAO – Organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo
- Fed – Federálny rezervný systém USA
- FETAC – Výbor pre udeľovanie ďalšieho vzdelávania a tréningu
- GLP – Tovarový skúšobný postup
- GMT – greenwichský čas
- GSP – Všeobecného systému colných preferencií
- HDP – hrubý domáci produkt
- HEA – Úrad pre vyššie vzdelanie
- HECA – Asociácia vysokých škôl
- HEIs – inštitúcie vyššieho vzdelania
- HETAC – Výbor pre udeľovanie vyššieho vzdelania a tréningu
- HNP – Hrubý národný produkt
- HRB – Rada pre zdravotnícky výskum
- IBRD – Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj
- ICAO – Medzinárodná organizácia civilného letectva
- ICSTI – Írska rada pre vedu, technológiu a inováciu
- IDA – Írska agentúra pre priemyselný rozvoj
- IEP – írsky libra
- IFC – Medzinárodná finančná korporácia
- IHEQN – Sieť kvality írskeho vyššieho vzdelávania
- IKT – informačné a komunikačné technológie
- ILO – Medzinárodná organizácia práce
- IMD – Medzinárodný inštitút pre rozvoj riadenia
- INAB – Írska národná akreditačná rada
- IRCSET – Írska rada pre výskum vo vede, technike a technológiách
- IRCHSS – Írska rada pre výskum v humanitných a spoločenských vedách
- IS – írsky normy
- ISO – Medzinárodná organizácia pre štandardizáciu
- ISTA – Írska agentúra pre vedu a technológie
- IT – informačné technológie
- ITU – Medzinárodná telekomunikačná únia
- IUA – Asociácia írskych univerzít
- IUQB – Rada pre kvalitu írskych univerzít

- LERO – Írske výskumné centrum softvérového inžinierstva
- MI – Národný inštitút
- MMF – Medzinárodný menový fond
- MNE – nadnárodné podniky
- NAMA – Národná agentúra pre riadenie aktív
- NATO – Organizácia Severoatlantickej zmluvy
- NCAD – National College of Art and Design
- NCC – Národná rada pre konkurencieschopnosť
- NCVA – Národný výbor pre odborné udeľovanie
- NDP – Národný plán rozvoja
- NFQ – Národný systém kvalifikácií
- NGL – Lokalizácia ďalšej generácie
- NIK – novoindustrializované krajiny
- NQAI – Írsky národný kvalifikačný úrad
- NUIG – National University of Ireland
- NUIM – National University of Ireland
- OECD – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
- OLI paradigma – Eklektická paradigma zahraničnej produkcie
- OSN – Organizácia Spojených národov
- PAYE systém – systému platiť tak ako zarábaš
- PRSI – Spoluplatené sociálne poistenie
- PRTL – Programme pre výskum v inštitúciách tretieho stupňa
- PZI – priame zahraničné investície
- RCSI – Royal College of Surgeons Ireland
- REMEDI – Inštitút regeneratívnej medicíny
- RIA – Royal Irish Academy
- RTI – Program pre priemyselný výskum a vývoj
- R&D – výskum a vývoj
- SFI – Írsky fond pre vedu
- SRN – Spolková republika Nemecko
- STARS – Učiteľskí výskumní asistenti druhej úrovne
- STRIVE – Program pre vedu, technológie, výskum a inovácie pre životné prostredie
- TCD – The University of Dublin
- Teagasc – Úrad pre rozvoj poľnohospodárstva a potravinárstva
- UCC – University College Cork
- UCD – University College Dublin

- UL – The University of Limerick
- UNCTAD – Konferencia Spojených národov pre obchod a rozvoj
- UNESCO Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru
- UNIDO – Organizácia Spojených národov pre priemyselný rozvoj
- UPU – Svetová poštová únia
- UREKA – Dotácia pre univerzitných študentov pre výskumnú prax a vedomosti
- USA – Spojené štáty americké
- USI – Írska únia študentov
- WMO – Svetová meteorologická organizácia
- WTO – Svetová obchodná organizácia

1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY

*Ludia väčšinou venujú viac času a síl na to,
aby našli výhovorku na problémy,
ako na to, aby sa do nich pustili.*

H. Ford

Írsko získalo samostatnosť od Veľkej Británie 6. decembra 1921. Napriek tomu, že to bola nevelmi bohatá krajina, súčasnosť je podstatne iná. Na druhýkrát sa mu podarilo vstúpiť do Európskej únie a od toho okamihu môžeme sledovať veľmi dynamický rozvoj ekonomiky tejto ostrovnej krajiny. Prvýkrát im to prekazil francúzsky prezident Charles de Gaulle. Dnes je Írsko druhou najbohatšou krajinou Európskej únie.

V roku 2008 Írsko oslavovalo 35. výročie svojho členstva v Európskej únii. Je to vhodná príležitosť obzrieť sa späť a pozrieť sa na výsledky, ktoré prinieslo členstvo tejto malej periférnej krajiny – ostrov za ostrovom – na kraji Európy. Toto posúdenie môže byť zaujímavé pre Slovenskú republiku, lebo obidve tieto krajiny, na opačných stranách Európy, majú mnoho spoločného. Obe boli ovládané inými a dosiahli nezávislosť takmer v rovnakej dobe – Slovensko v roku 1918, Írsko v roku 1921.

Írska ekonomika prešla v uplynulých troch desaťročiach hlbokými zmenami. Z niekdajšej agrárnej krajiny s veľmi striktným ochranárskym režimom, poznamenatej dedičstvom koloniálnej závislosti, sa stala ekonomikou vyvinutého priemyslu a služieb založenou na liberálnych princípoch slobodného obchodu. Ešte v päťdesiatych rokoch mala skôr spoločné znaky s rozvojovými krajinami. Poľnohospodárstvo s prevládajúcim pastvinárstvom zamestnávalo 40% pracovných síl, priemysel len 23%. Väčšinu priemyslu tvorilo pivovarníctvo, liehovary a spracovanie potravín. Tri štvrtiny vývozu tvorili základné poľnohospodárske produkty, väčšinou živé zvieratá a 80 % vývozu smerovalo do Veľkej Británie. Skoršia silná závislosť na britskom trhu podstatne klesla a vývoz do Veľkej Británie sa podieľa na celkovom vývoze len jednou tretinou. Viac ako 40 % vývozu smeruje do ostatných členských krajín EÚ.

Obyvateľstvo sa už viac ako jedno storočie zmenšovalo a kto opustil poľnohospodárstvo, opustil aj krajinu, pretože priemysel ich nedokázal zamestnať. Počet obyvateľov klesol z ôsmich na tri a pol milióna. Vďaka liberalizácii ekonomiky a rastu hospodárskej činnosti emigrácia ustáva.

Počet obyvateľov v posledných rokoch naopak rastie a emigranti sa často, aj so svojimi rodinami, vracajú späť.

Autor v práci analyzuje hospodársku a zahraničnoobchodnú politiku Írska a identifikuje faktory, ktoré mali podstatný vplyv na naštartovanie a udržanie ekonomického boomu krajiny.

2. SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

Skúmaná téma je z praktického i teoretického hľadiska často analyzovaná v zahraničnej literatúre. Aktuálnou hospodárskou politikou ako i zahraničnoobchodnou politikou Írska sa zaoberajú viaceré renomované svetové inštitúcie, napr. Organizácia Spojených národov pre priemyselný rozvoj (UNIDO) vo svojej správe Industrial Development Report, Konferencia Spojených národov pre obchod a rozvoj (UNCTAD) v správe World Investment Report. Svetová banka v štúdiách Doing business, Social policy and macroeconomics, Public expenditure review a ďalšie. Medzinárodný menový fond vo svojej správe International Reserves and Foreign Currency Liquidity, Executive Board Concludes alebo Report on the observance of standards and codes. Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) vydáva pravidelné správy Economic Outlook, Economic Survey alebo Environmental Performance Reviews.

Jednotlivé práce v zahraničnej literatúre zaoberajúce sa Írskom je možné rozdeliť do viacerých piatich ucelených prúdov, a to prúd analyzujúci rannú históriu a ekonomiku, históriu a ekonomiku 19. storočia, 20. storočia, čiastkové problémy ekonomiky a spoločnosti. Posledný prúd je obsahovo najširší a zaoberá sa súčasnou ekonomikou, ekonomickým boomom, hospodárskou krízou a výhľadmi do budúcnosti.

2.1 Prúd analyzujúci rannú históriu a ekonomiku Írskej republiky

Do prúdu analyzujúceho rannú históriu a ekonomiku patria napr. nasledovné:

- BRITNELL, R.: *Británia a Írsko 1050-1530: Ekonomika a spoločnosť (ekonomické a sociálne dejiny Británie)*. Oxford University Press, 2004 – táto kniha analyzuje ekonomický a sociálny vývoj Británie a Írska medzi rokmi 1050 a 1530. Porovnáva ekonomické inštitúcie, štruktúru výroby a tempá ekonomického rozvoja.
- LANGDON, J.: *Mlyny v stredovekej ekonomike, Anglicko 1300-1540 (Veľká Británia a Írsko)*. Oxford University Press, 2004 – dobre napísaná štúdia, ktorá neponúka len cenný opis mnohých aspektov relatívne komplexnej technológie stredoveku, ale aj v teórii a v praxi produktívne skúma sily, ktoré podporovali a zakazovali prijatie rozdielnych metód vykonávanej práce.
- MITCHISON, R. – ROEBUCK, P.: *Ekonomika a spoločnosť v Škótsku a Írsku v rokoch 1500-1939*. John Donald, 1988.
- CURTIS, E. – OTWAY-RUTHVEN, A. J. – LYDON, J.: *Vláda, vojna, a spoločnosť v stredovekom Írsku*. Four Courts Press, 2008 – autori sa zaoberajú írskou spoločnosťou počas vlády anglických kráľov.

- GILLESPIE, R.: *Transformácia írskej ekonomiky: 1550-1700*. Irish Economic and Social History, 1989 – transformácia írskej spoločnosti a ekonomiky z malých polonezávislých panstiev na začínajúcu integrovanú trhovú ekonomiku je jedným z hlavných znakov ranného novoveku.
- COLLINS, B. – OLLERENSHAW, P. – PARKHILL, T.: *Priemysel, obchod a ľudia v Írsku v rokoch 1650-1950*. Štúdie na počesť W. H. Crawforda. Ulster Historical Foundation, 2005 – Bill Crawford hral významnú úlohu vo vývoji írskej ekonomickej spoločenskej a regionálnej histórie po viac ako štyridsať rokov. Štúdie v tejto knihe sú svedectvom jeho veľkého vplyvu na Írsko.
- ROULSTON, W. J.: *Obnovenie Strabane v rokoch 1650-1714: Ekonomika a spoločnosť vo vidieckom Írsku*. Four Courts Press, 2007.
- CHALMERS, G.: *Historický pohľad na tuzemskú ekonomiku Veľkej Británie a Írska, od najrannejších čias do súčasnosti: s porovnaním odhadom ich manufaktúr a obchodu v každom období*. Kessinger Publishing, 2008.
- O`GRADA, C.: *Írsko: Nová ekonomická história*. Oxford University Press, 1995 – skvelá štúdia modernej írskej ekonomickej histórie. Je to komplexná ekonomická história Írska z obdobia 1780 až 1939.

2.2 Prúd analyzujúci históriu a ekonomiku 19. storočia

Do prúdu analyzujúceho históriu a ekonomiku 19. storočia patria napr. nasledovné:

- O`GRADA, C.: *Temný rok 1947: Veľký írsky hladomor v histórii, ekonomike a v pamätiach*. Princeton University Press, 2000 – írsky hladomor v rokoch 1847 a 1848, kedy pre neúrodu zomrelo viac ako 3 milióny Írov alebo boli prinútení sa vysťahovať, je jednou z najhorších udalostí írskej histórie. Autor opisuje vplyv hladomoru na ekonomiku a populáciu krajiny a porovnáva ho s inými veľkými hladomormi vo svete.
- CRAWFORD, W. H.: *Rozsah tuzemského ľanového priemyslu*. Ulster Historical Foundation, 2005 – autor pojednáva o postavení ľanového priemyslu v Ulsteri, v jednej z najprosperujúcejších provincií Írska v 19. storočí.
- DE LAVERGNE, L.: *Pol'nohospodárstvo Anglicka, Škótska a Írska v roku 1855*. Kessinger Publishing, 2008.
- LESLIE, C. T. E.: *Pozemkové systémy a priemyselná ekonomika Írska, Anglicka a kontinentálnych krajín v roku 1870*. Cornell University Library, 2009 – v tejto práci autor vyzdvihol výhody malých poľnohospodárskych dŕžav, napadol určenie dedičstva primogenitúrou, naliehal na väčšie zdanenie práce a podporoval rozšírenie politického volebného práva.

- MOKYR, J.: *Prečo Írsko chudobnelo: Kvantitatívna a analytická história írskej ekonomiky v rokoch 1800-1850*. Routledge, 2006 – technické zmeny v prvej polovici devätnásteho storočia viedli k neslýchanému ekonomickému rastu a tvorbe kapitálu v celej západnej Európe, a predsa sa Írsko ťažko podieľalo na tomto procese.

2.3 Prúd analyzujúci históriu a ekonomiku 20. storočia

Do prúdu analyzujúceho **históriu a ekonomiku 20. storočia** patria napr. nasledovné:

- GIRVIN, B.: *Medzi dvoma svetmi: Politika a ekonomika v nezávislom Írsku*. Gill & Macmillan Ltd, 1989 – kniha je analytickou cestou o sociálnom a ekonomickom vývoji od vyhlásenia nezávislosti krajiny. Autor sa pokúša o vysvetlenie vývoja aplikovaním rôznych modelov a porovnáva ho s niektorými stredomorskými krajinami.
- LESER, C. E. V.: *Import a ekonomický rast v Írsku v rokoch 1947-61*. Economic & Social Research Institute, 1963.
- LYNCH, J. P.: *Nepravdepodobne úspešný príbeh: Belfastský lodiarsky priemysel 1880-1935*. Belfast Society, Ulster Historical, 2001 – táto kniha ponúka historicky prvýkrát ucelený pohľad na Belfastský lodiarsky priemysel.
- JOHNSON, D.: *Medzivojnová ekonomika Írska*. Studies in Irish Economic and Social History, 1989.
- KENNEDY, L.: *Moderná industrializácia Írska: 1940-1988*. Studies in Irish Economic and Social History, 1989 – proces industrializácie vrátane jeho sociálneho rozvetvenia je stredobodom pochopenia historickej zmeny v modernom Írsku.
- O'HEARN, D.: *Atlantická ekonomika: Británia, USA a Írsko*. Manchester University Press, 2001 – táto kniha má dva ciele. Prvý sa usiluje o vysvetlenie írskeho ekonomického vývoja v rámci teoretickej sústavy teórie svetových systémov lokalizovaním Írska z hľadiska jeho histórie ako sprostredkovateľskej zóny vnútri Atlantickej ekonomiky. Druhý cieľ knihy je použitie írskeho prípadu na vytvorenie konceptu v teórii svetových systémov na prekonanie niektorých nedostatkov paradigmy.
- CLIFFORD, B.: *Sektory ekonomiky: Historický prehľad Írska v zmysle národného hospodárstva*. Athol Books, 1992 – autor opisuje historický vývoj sektorov írskej ekonomiky od 17. storočia.
- O'HAGAN, J. W.: *Ekonomika Írska: Stratégia a charakteristiky malej európskej krajiny*. Palgrave Macmillan, 1995 – táto kniha opisuje vývoj írskej ekonomiky od 17. storočia po dnes.

2.4 Prúd analyzujúci čiastkové problémy ekonomiky a spoločnosti

Do prúdu analyzujúceho čiastkové problémy ekonomiky a spoločnosti patria napr. nasledovné:

- SALAZAR, C.: *Sentimentálna ekonomika: Komodity a spoločenstvo vo vidieckom Írsku (Nové pokyny v antropológii)*. Berghahn Books, 1996 – etnografická štúdia vidieckej ekonomiky západu Írska, sústreďujúca sa na spoločenskú organizáciu, kultúrnu konštrukciu práce a ekonomické perspektívy v spoločenstve rodinných fariem.
- SAHA, S. K. – O'DONNELL, D. – PATEL, T. – HENEGHAN, J.: *Štúdia individuálnych hodnôt a pracovnej rovnosti v Kanade, Francúzsku a Írsku*. Emerald Group Publishing Limited, 2008 – táto štúdia v kontexte pracovnej rovnosti skúma vzťah medzi individuálnymi hodnotami, subjektívnymi názormi a simulovanými rozhodnutiami minoritných kandidátov v Kanade, Francúzsku a Írsku.
- HASTINGS, T. – SHEEHAN, B. – YEATES, P.: *Zachrániť budúcnosť: Ako sociálne partnerstvo formovalo Írsko*. Syracuse University Press, 2007 – táto kniha sleduje úspechy a neúspechy sociálneho partnerstva v Írsku v súčasnej histórii a popisuje najdynamickejšie roky írskoho ekonomického rozvoja.
- MAGUIRE, M.: *Služby verejnosti*. Institute of Public Administrations, 1998 – autor pojednáva o histórii miestnych vlád a únii verejných služieb.
- O'DOHERTY, J. – TOL, R. S. J.: *Environmentálny input-output model pre Írsko*. Economic and Social Research Institute, 2007 – táto štúdia je rozdelená do dvoch častí. V prvej sa venuje environmentálnemu input-output modelu v roku 2000 pre jednotlivé sektory ekonomiky a v druhej časti predikuje vývoj na rok 2020 vrátane množstva emisií, znečistenia a spotreby vody.
- JARAITE, J. – CONVERY, F. – DI MARIA, C.: *Odhad transakčných nákladov firiem v EU ETS: Lekcie z Írska*. EAERE, 2009 – táto štúdia odhaduje transakčné náklady írskych firiem v Emisnej obchodnej schéme EÚ počas jej pilotnej fázy (2005 - 2007).
- KEOHANE, K. – KUHLING, C.: *Kozmopolitné Írsko: Globalizácia a kvalita života*. Pluto Press, 2007 – komplexný socioekonomický pohľad na rýchlo sa meniace Írsko vo svete globalizácie.
- KENNEDY, F.: *Rodina, Ekonomika a vláda Írska (všeobecný výskum)*. Economic & Social Research Institute, 1989.
- CRONIN, M.: *Znovuobjavovanie Írska: Kultúra, spoločnosť a globálna ekonomika*, Pluto Press, 2002 – autor identifikoval riešenia, v ktorých kultúra a spoločnosť boli prospešné potrebám trhu v neoliberálnom Írsku.

- BRADLEY, J.: *Dve ekonomiky Írska: Verejná politika, rast a zamestnanosť (ľudská bezpečnosť a globálna kontrola)*. Oak Tree Press, 1995.

2.5 Prúd analyzujúci súčasnú ekonomiku, ekonomický boom, hospodársku krízu a výhľady do budúcnosti

Do prúdu analyzujúceho súčasnú ekonomiku, ekonomický boom, hospodársku krízu a výhľady do budúcnosti patria napr. nasledovné:

- O'HAGAN, J.W. – NEWMAN, C.: *Ekonomika Írska*. Gill & Macmillan, 2005 – autori analyzujú postavenie a participáciu Írska v eurozóne, zmeny postavenia štátu v súvislosti so zvýšenými výdajmi, zdaňovaním a sociálnym partnerstvom, ďalej rast zamestnanosti a imigrácie, americké investície...
- BARRY, F. – HANNAN, A. – HUTSON, E. – KEARNEY, C.: *Dôsledky pre konkurencieschopnosť Írska pri rozšírení EÚ*. Social Science Research Network, 2007 – autori analyzujú dopady na konkurencieschopnosť, PZI a imigráciu Írska pri rozšírení Únie v máji 2004 o desať štátov strednej a východnej Európy a dva štáty v roku 2007.
- BARRETT, G. M.: *Stručná úvaha o zachovávaní referenda v Írsku pre Lisabonskú zmluvu*. Clarus Press. 2008 – autor pojednáva o nadchádzajúcom referende o Lisabonskej zmluve a zodpovednosti vlády.
- NORTON, D. A. G.: *Ekonomické analýzy pre otvorenú ekonomiku Írska*. Irish management Institute, 1980.
- BREZNITZ, D.: *Inovácie a štát: Politický výber a stratégie pre rast v Izraeli, Taiwane a Írsku*. Electronic edition, 2007 – deväťdesiate roky minulého storočia priniesli prekvapujúci priemyselný rozvoj v niektorých krajinách po celom svete: firmy toho času neznáme v hightech sa dostali do popredia v nových informačných technológiách použitím iných obchodných modelov a vydobyli si jedinečné pozície v globálnej IT výrobnjej sieti. Autor skúma najinovatívnejšie krajiny a porovnáva ich rozdielny vývoj a použité stratégie rastu.
- AKANDE, W.: *Írsko: národ v premene*. IUniverse, 2001 – premena Írska z potkynajúcej sa agrárnej krajiny na jednu z najbohatších a najúspešnejších na služby orientovaných ekonomík na svete, a to všetko za jedno desaťročie, je majákom nádeje vo svete zúfalstva.
- MCBRIERTY, V. J.: *Írsko a znalostná ekonomika: Nová techno-akademická paradigma*. Oak Tree Press, 1998 – táto kniha poskytuje systematickú analýzu konverencie vyššieho vzdelania a technologicky založeného priemyslu ako oporného bodu znalosťami poháňaného ekonomického rastu. Autori opisujú túto konvergenciu ako paradigmu meniacu znalosti na novú formu rovnováhy.

- LEDDIN, A. J. – WALSH, B. M.: *Makronómia eurozóny v írskej perspektíve*. Gill & Macmillan, 2003 – autori sa snažia opísať írsku ekonomiku ako člena eurozóny.
- FOSTER, R. F.: *Šťastie a Íri: Stručná história zmien od roku 1970*. Oxford University Press, 2008 – za posledné tri desaťročia sa Írsko premenilo z problematickej, ale pôvabnej bašty starého sveta, na prosperujúcu ekonomickú silu známu ako „Keltský tiger“. Autor vysvetľuje aké to boli zmeny.
- O’HEARN, D.: *Opis Keltského tigra: Írska ekonomika a ázijský vzor*. Pluto Press, 1998 – napriek tomu, že Írska republika bola jedným z najchudobnejších štátov Európskej únie, v deväťdesiatych rokoch jej ekonomika rástla najrýchlejšie, čo nápadne pripomínalo ekonomických tigrov z východnej Ázie. Preto táto krajina dostala titul Keltský tiger.
- FAHEY, T. – RUSSELL, H. – WHELAN, Ch. T.: *Najlepšie časy? Sociálny dopad Keltského tigra*. Institute of Public Administration, 2007 – Keltský tiger znamenal prudký rast ekonomiky, ale ako to pôsobilo na írsku spoločnosť? Niektorí zvyrazňujú ako ekonomický rast zdvihol životnú úroveň, zatiaľ čo iní hovoria, že spôsobil preťaženie rodinného života, narúša hodnoty a spoločnosť a vytvára problémy v dostupnosti adekvátneho bývania, starostlivosti o zdravie a iných služieb.
- JÄHN, S.: *Keltský tiger: Kritická analýza írskeho ekonomického boomu*. GRIN Publishing, 2004 – autorka sa venuje kritickej analýze írskej ekonomiky z makroekonomickej, sociálnej a kultúrnej perspektívy.
- STROBEL, Ch.: *Ekonomický boom v Írsku*. GRIN Publishing, 2003 – autorka sa snaží opísať príčiny ekonomického boomu cez nadnárodné spoločnosti, fiškálne prostredie, ľudské zdroje a európsku integráciu.
- KIRBY, P. – CARMODY, P.: *Dedičstvo írskej ekonomickej expanzie*. Routledge, 2009 – táto kniha skúma prírodu a geografiu Keltského tigra, vývoj priemyselných odvetví ako informačné a komunikačné technológie a farmaceutiká. Taktiež skúma zmenu povahy sociálnych prepojení miest, trendy medzi výskumníkmi a skúsenosti navrátilých migrantov.
- SHARRY, R.: *Vývoj Keltského tigra: Zákulisný príbeh boomu írskej ekonomiky*. Mercier Press, 2001 – autor opisuje ako v roku 1987 menšinová vláda zmenila politické pravidlá dramatickým znížením výdavkov, získaním súhlasu verejnosti, trhov a obchodu.
- BARRY, F.: *Pochopenie írskeho ekonomického rastu*. St. Martin's Press, 1999 – írsku ekonomická výkonnosť v posledných desaťročiach bola veľkolepá. Národný dôchodok expandoval v desiatich rokoch od roku 1987 viac než dvakrát ako v USA, UK alebo EÚ. Tvorba pracovných miest je rovnako pôsobivá.
- BARRY, F.: *Teoretický model rastu Írska*. Social Science Electronic Publishing, 2007 – Írsko je známe vysokým stupňom otvorenosti na trhu práce a dôležitosťou PZI v ekonomike. Vyvíja

neoklasický model rastu skúmajúci dôsledok týchto charakteristík pre účinok na ekonomiku vzhľadom na druhy šokov, ktoré sú známe pre dôležitosť v írskom boome.

- KIRBY, P.: *Keltský tiger v tiesni: Nerovný rast v Írsku*. Palgrave Macmillan, 2002 – táto kniha spracúva hlavné teoretické prístupy, ktoré boli používané na analyzovanie hlavne keltského tigra a ďalších neoklasických ekonomík a nachádza neprimeranosti v ich mnohoznačnosti a vývojových deficitoch.
- MOLLOY, A.: *Offshore investičné trhy*. Oak Tree Press, 1999 – autor má 25 ročné skúsenosti s medzinárodnými finančnými trhami a v knihe vyvracia negatívne názory ľudí ohľadne offshorových finančných trhov a popisuje mnohé benefity, ktoré majú pre investorov.
- MACLAUGHLIN, J.: *Írsko: Inkubátor emigrantov a svetová ekonomika*. Cork University Press, 1994 – emigrácia je nerozlučiteľne spojená s formovaním spoločnosti a kapitalistickým vývojom v Írsku.
- O'SULLIVAN, M.: *Írsko a globálne otázky*. Cork University Press, 2006 – pohľad ako je Írsko ovplyvňované globalizáciou a ako si udržiava svoju finančnú, politickú, a sociálnu nezávislosť v geopolitickom svete.
- *Írska ekonomika na začiatku 21. storočia*. Národný ekonomický a sociálny výbor, 2008 – írsku ekonomiku je na začiatku 21. storočia, je v novej fáze svojho vývoja a výbor v štúdiu prezentuje zmenu štruktúry ekonomiky a vplyv na pracovnú silu a spoločnosť.
- TRAUTH, E. M.: *Kultúra informačnej ekonomiky: Vplyvy a dopady na republiku Írsko*. Springer, 2002 – táto kniha spája odbory informačných systémov, medzinárodného manažmentu, ekonomického rozvoja, histórie a verejnej politiky na vyrozprávanie príbehu stojaceho za štatistikami o írskom ekonomickom rozvoji.
- CLARK, Ch.: *Základné záruky príjmu*. Liffey Press, 2002 – globalizácia a technologické zmeny, ako kľúčové zložky Novej ekonomiky, ponúkajú príslub zvýšeného blahobytu, ale tiež sú sprevádzané väčšou príjmovou nerovnosťou, zvýšenou neistotou a sociálnym vylúčením. Táto kniha poukazuje na to, ako by základné záruky príjmu mohli podporiť konkurencieschopnosť írskej ekonomiky za súčasného zníženia príjmovej nerovnosti, vylúčenia chudoby a podpory sociálnej inklúzie a spoluúčasti.
- DOUTHWAITE, R.: *Predtým ako vyschnú pramene*. Lilliput Press, 2003 – autor sa zaoberá prechodom Írska k obnoviteľným zdrojom energie, problémami adaptovania ekonomiky, vplyvom na ekonomický rast a úlohou politík EÚ.
- GUIOMARD, C.: *Írska choroba : ako ju vyliečiť*. Oak Tree Press, 1995 – poskytuje jasné, priame a presvedčivé určenie Írskeho ekonomického zlyhania a ponúka rozumné opatrenia na zotavenie Írskej ekonomiky. Ukazuje ako ľahostajné štátne zásahy (riadená ekonomika) a nekonkurenčné obchodné zvyklosti (degeneratívna ekonomika) musia byť odstránené

pre trhové hospodárstvo zamerané na hospodársku súťaž a sociálnu rovnosť (plánovaná ekonomika).

- O'DALAIGH, C.: *Keltské vytriezvenie: Prečo je Írsko na mizine a ako to môžeme napraviť*. Collins Pr, 2009 – autor identifikuje aktuálne írské problémy a predkladá možné riešenia ako krajinu vyviesť z krízy.
- SHIRLOW, P.: *Vývoj Írska: Otázky dneška*. Pluto Press, 1995 – táto kniha ponúka pohľad na nedostatky súčasných rozvojových politík Írska a tiež kritiku írskej spoločnosti a jej štrukturálnych nedostatkov.
- ALLEN, K.: *Írsky ekonomický krach: Základný program pre zmenu*. Liffey Press, 2009 – kniha opisuje ako sa zo zázračnej ekonomiky stala ekonomická pohroma a hľadá možnosti riešenia.
- SWEENEY, P.: *Írske ekonomické úspechy: Dôvody a poučenia*. Dunedin Academic Press, 2008 – mýty Keltského tiger sa dnes už veľmi nepoužívajú. Autor odhaľuje spoločenské zmeny, ktoré by zabezpečili pokračovanie tohto nevídaného úspechu.
- LANE, P. R.: *Nová fiškálna stratégia pre Írsko*. Economic and Social Review, 2009 – autor pripravil novú fiškálnu stratégiu, ktorá zohľadňuje globálnu finančnú a ekonomickú krízu.
- FLYNN, B.: *Hľadanie vinníka: Prehodnotenie írskeho udržateľného rozvoja a vplyvov na životné prostredie*. Irish Academic Press, 2006 – írsko ochrana životného prostredia je jednou z najhorších v Európe a táto kniha skúma prečo.
- CLINCH, J. P – CONVERY, F. J. – WALSH, B. M.: *Čo bude po keltskom tigrovi: Výzvy zajtrajška*. O'Brien Press, 2002 – v posledných rokoch dvadsiateho storočia bolo Írsko ekonomickým zázrakom západného sveta. Ekonomika je však dnes v prechode a veci sa dramaticky zmenili. Táto kniha vysvetľuje prečo Írsko urobilo taký prekvapujúci pokrok a identifikuje politiky, ktoré pomôžu Írsku v zmenených pomeroch. Skúma: írsku hospodársku politiku a jej uskutočňovanie, efekt a výzvy globalizácie, poškodenie životného prostredia, klimatické zmeny a sociálne otázky, ako bývanie, doprava a imigrácia.
- BRADLEY, F. – KENNELLY, J. J.: *Kapitalizmus v kultúre, konkurencieschopnosť v rozdielnosti: Inovácie, štúdium a zmysel pre miesto v globalizovanom Írsku*. Blackhall Publishing, 2008 – po dvoch dekádach výnimočného ekonomického rastu a kultúrnych zmien stojí Írsko tvárou tvár k najväčšej výzve: ako vytvoriť udržateľné konkurenčné výhody, ktoré by garantovali úspechy aj v budúcnosti. Už je zrejmé, že vkladanie peňazí do vedeckého výskumu a technológií nie je dosť, aby zabezpečilo kultúru inovácií v obchode, verejných službách, vzdelaní a spoločnosti. Írsko musí skúmať zdroje, ktoré sú pre ňu jedinečné, nenapodobiteľné a reprezentujú krajinu v globálnom kontexte. Sociálny a kultúrny kapitál, zmysel miesta a národnej identity sú také cenné zdroje. Tieto spolu s vedou a výskumom môžu zaviesť a zlepšiť ďalšie vzdelávanie v írskom obchode a spoločnosti a tvoriť tak naozajstnú konkurenčnú výhodu.

- KINSELLA, S.: *Írsko v roku 2050*. Blackhall Publishing, 2009 – autorka sa zamýšľa nad Írskom dnes a predikuje jeho budúcnosť.

2.6 Stav riešenej problematiky v slovenskej literatúre

Hospodárska politika ako aj zahraničnoobchodná politika Írska v slovenskej literatúre je riešená len výnimočne, veľmi okrajovo a čiastkovo:

- BARANCOVÁ, H.: Podpora v nezamestnanosti v krajinách Európskej únie. In: *Práca*, roč. 2/44, 1996, č. 7-8, s37-46 – autorka sa zaoberá systémom podpory v nezamestnanosti v jednotlivých krajinách EÚ vrátane Írska.
- GONDA, P.: Úloha vlády a jej zasahovanie do trhu a životov ľudí. <http://www.konzervativizmus.sk/article.php?1660>, 2007 – autor sa v štúdiu zaoberá zákonitostami, princípmi trhu, fenoménmi, javmi a inými aspektmi súvisiacimi s trhom z pohľadu vlády viacerých krajín vrátane Írska.
- SCHUTZ, P.: Írsko: Ďaleko od Lisabonu. <http://www.euportal.cz/Articles/3065-irsko-daleko-od-lisabonu.aspx>, 2008 – autor sa v štúdiu zaoberá odmietnutím Lisabonskej zmluvy občanmi Írskej republiky.
- HVAŠTOVÁ, P.: Írsko v európskom integračnom procese. <http://theses.cz/id/ugr5h1/>, 2009 – autorka charakterizuje postavenie Írska v európskom integračnom procese, definuje podstatné faktory hospodárskeho úspechu krajiny po začlenení sa do EÚ a poukazuje na perspektívy ďalšieho vývoja Írska vzhľadom na svetovú hospodársku krízu a Lisabonskú zmluvu.
- HRICKO, P.: Poistenie v Írsku. In: *Národné poistenie*, roč. 41, 2009, č. 5, s. 19 – viacero našich občanov, ktorí pracujú v Írsku má problémy so sociálnym poistením, a to so systémom CWPS – Construction workerse pension scheme. Je to penzijný systém pre zamestnancov v oblasti stavebníctva, ktorý ponúka možnosť zabezpečenia príjmu v prípade dlhodobej pracovnej neschopnosti so spoluúčasťou zamestnávateľa.
- NÉMETHOVÁ, I.: Vplyv kultúry na ekonomický rozvoj v Írskej republike. In: *Medzinárodné vzťahy*, roč. 6, 2008, č. 2, s. 60-68 – autorka opisuje stručnú hospodársko-ekonomickú charakteristiku Írskej republiky, historický pohľad na zaostávanie Írska, írsku modernosť a stavebné kamene írskej prosperity.
- NEVIĐANSKÁ, K.: Sociálne poistenie v Európskej únii : Írsko. In: *Národné poistenie*, roč. 39, 2007, č. 10, s. 17-18 – autorka sa zaoberá podmienkami vyplácania pozostalostných dávok a príspevkov, dlhodobými dávkami a príspevkami v starostlivosti o rodinu alebo v chorobe.
- MRVA, M.: Ťahúňom rastu sa stal vysoký export. In: *Verejná správa*, roč. 62, 2007, č. 5, s. 16-17 – Írsko bolo pred vstupom do EÚ v roku 1973 prevažne agrárnou krajinou. Opisuje vývoj

a súčasnú situáciu Írska. Autor posudzuje predpoklady Slovenska na podobný vzostup a postupné vyrovňovanie rozdielov s pôvodnými členmi.

- ÚJOVÁ, A.: Neratifikovanie Lisabonskej zmluvy. In: *Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*, 2008, s. 782 – neratifikovanie Lisabonskej zmluvy v Írsku. Možné príčiny neúspechu ratifikácie zmluvy a alternatívy, ktoré by prichádzali do úvahy v ďalšom pokračovaní ratifikácie.
- BAŽÓ, L.: Zmeny v podnikateľskom prostredí ako dôsledok hospodárskej krízy a ich dopad na malé a stredné podniky. In: *Trendy a aktuálne výzvy teórie a praxe v obchode, marketingu a medzinárodných podnikateľských aktivitách v podmienkach globálnej konkurencie*, medzinárodná vedecká konferencia. Vydavateľstvo EKONÓM, 2009, s. 616-620 – protikrizové a podporné programy pre malé a stredné podniky vo vybraných členských krajinách EÚ vrátane Írska.
- HRAŠKOVÁ, D.: Modely sociálneho zabezpečenia - systémy financovania. In: *Verejná správa*, č. 11/2008, s. 48-57 – sociálna politika a systémy sociálneho zabezpečenia vo vybraných štátoch EÚ vrátane Írska.
- BLAŠKOVÁ, M.: Plánovanie v trhovej ekonomike nie je prežitok. In: *Nová ekonomika*, roč. 6, 2007, č. 4, s. 18-27 – skúsenosti z praxe plánovania vybraných štátov vrátane Írska.
- CHOVANOVÁ, A.: Kontrolné a regulačné inštitúcie dohliadajúce na finančný trh v Európe. In: *BIATEC*, roč. 15, 2007, č. 6, s. 21-26 – pôsobnosť dohľadu nad bankovým trhom v jednotlivých krajinách v Európe vrátane Írska.
- DOBŠOVIČ, D.: Podpora v nezamestnanosti v štátoch EÚ. In: *Práce a mzdy bez chýb, pokút a penále*, 2007, č. 8-9, s. 80-97 – autor opisuje podporu v nezamestnanosti v Európe vrátane Írska.
- HUDÁKOVÁ, D.: Trh práce v krajinách Európskej únie. In: *Personálny a mzdový poradca podnikateľa*, č. 6-7, 2007, s. 202-230 – pracovné prostredie, povolenie na pobyt, pracovné podmienky, sociálne zabezpečenie a zdravotné poistenie v krajinách EÚ vrátane Írska.
- KASTL, D.: Informačná podpora elektronického podnikania vo vyspelých ekonomikách Európy a sveta. In: *Obchodné podnikanie v podmienkach teórie a praxe znalostnej ekonomiky*, medzinárodná vedecká konferencia. Vydavateľstvo EKONÓM, 2006, s. 761-766 – informačná podpora elektronického podnikania vo viacerých krajinách vrátane Írska.
- LACIAKOVÁ, M.: Tajomstvo Keltského tigra. In: *Profit*, č. 43-44, 2005, s. 68-69 – pozoruhodný rozvoj Írska v 90-tych rokoch minulého storočia. Dôležitý faktor ekonomického rozvoja Írska - vynikajúci systém vzdelávania. Autor opisuje ďalšie zdroje hospodárskeho rastu, získavanie zahraničných, najmä zámorských investícií.
- FABIÁNOVÁ, I.: Analýza potenciálu írskeho hospodárskeho vývoja po vstupe do EÚ a možnosti jeho aplikácie na podmienky Slovenskej republiky. In: *Vedecké aspekty vstupu SR*

do EÚ, vedecká konferencia. Vydavateľstvo EKONÓM, 2005, s. 28-33 – autorka analyzuje postavenie Írska v dvadsiatom storočí.

- MISÁROŠOVÁ, J.: Dávka v nezamestnanosti v štátoch EÚ. In: *Národné poistenie*, roč. 37, 2005, č. 6, s. 18-20 – porovnanie podmienok nároku na dávku v nezamestnanosti poskytovanú osobám bez práce vo vybraných štátoch EÚ vrátane Írska.
- ĎURIŠOVÁ, S. – FIŤMOVÁ, Z.: Írsky poisťný trh v medzinárodnom kontexte. In: *Poisťné rozhľady*, roč. 11, 2005, č. 1, s. 16 – stručná hospodárska charakteristika Írska a porovnanie írského poisťného trhu vo svetovom a európskom kontexte.
- STRÁŽOVSKÁ, H. – STRÁŽOVSKÁ, L.: Teoretické a metodologické otázky hodnotenia malých a stredných podnikov. In: *Nová ekonomika*, roč. 3, 2004, č. 3, s. 210-219 – pripravenosť malých a stredných podnikateľov na zmeny podnikateľského prostredia a zmeny európskeho trhového priestoru vrátane Írska.
- SCHÖNWIESNER, R.: Keltský tiger stráca časť zahraničných investorov. In: *Trend*, 2004, č. 33, s. 13 – írsky zázrak narazil na mantinely ekonomickej globalizácie a časť firiem odchádza do nových členských krajín EÚ, prípadne do Ázie.
- HROMÝ, R.: Írsko v Európskej únii. *Diplomová práca*, Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta medzinárodných vzťahov, 2004.
- FEJTEK, P.: Ceny a mzdy po vstupe do EU. In: *Marketing magazine*, 2003, č. 9, s. 28-29 – ekonomický rast, pohyb hladiny cien a miezd európskych krajín vrátane Írska po ich vstupe do EÚ.
- HUDECOVÁ, M.: Ako je to v Európe? In: *ACADEMIA*, roč. 14, 2003, č. 4, s. 43-46 – vývoj verejných výdavkov na vzdelávanie a rozdelenie výdavkov vo verejnom sektore a súkromných inštitúciách v krajinách EÚ vrátane Írska.
- JURČÍKOVÁ, B.: Rozhodujúce daňové a ekonomické stimuly hospodárskeho rastu (tzv. ekonomického zázraku) Írska. In: *Mzdy a financie*, roč. 10, 2003, č. 16, s. 49-62 – Írsko sa od druhej polovice 90-tych rokov zaraďuje medzi najvyšeľšie krajiny Európskej únie. Autorka sa opisuje obdobie zahájenia ekonomického zázraku, stimuly pre rast ekonomiky, výdavky na výskum a vývoj, opatrenia na udržanie hospodárskej úrovne a pre ďalší rozvoj Írska.
- KAPKO, M.: Prílev priamych zahraničných investícií nie je zložitá veda. In: *Hospodárske noviny*, roč. 9, 2001, č. 50, s. 6 – skúsenosti Írska – efektívne priťahovanie PZI sa uskutočňuje prostredníctvom marketingu podľa jednoduchých princípov.
- PETERSKÝ, R.: EK kritizovala ekonomický vývoj Írska. In: *Hospodárske noviny*, roč. 9, 2001, č. 19, s. 14 – európska komisia zvažuje spôsob varovať írskych predstaviteľov v súvislosti s aktuálnymi ekonomickými ukazovateľmi v ich krajine. V centre kritiky je expanzívna rozpočtová politika.

- GRÚŇ, Ľ.: Niektoré príklady daňových rajov. In: *Mzdy a financie*, roč. 8, 2001, č. 8, s. 13-29 – niektoré podrobnosti z vybraného okruhu krajín vrátane Írska, ktoré sa vďaka osobitnému daňovému zákonodarstvu stali známe pod pojmom daňové raje.
- GABRIELOVÁ, H.: Špecifiká politík zamestnanosti vo vybraných krajinách Európskej únie. In: *Ekonomický časopis*, roč. 48, 200, č. 4, s. 506-527 – dve koncepcie znižovania nezamestnanosti v Európe (trhová orientácia, korporatívna a konsenzuálna koncepcia).
- JURÍČKOVÁ, V. – STANEK, P.: Nevzdelaní budú na periférii. In: *Verejná správa*, roč. 55, 2000, č. 25, s. 14-15 – špecifiká európskej politiky zamestnanosti. Korporatívna a konsenzuálna koncepcia a kombinácia rôznych koncepcií v Írsku.
- MAREČEK, J.: Prebytky rozpočtu využíva írsky vláda na znižovanie daní. In: *Hospodárske noviny*, roč. 7, 1999, č. 233, s. VIII – Írsky republik ako jedna z najdynamickejších sa rozvíjajúcich ekonomík v Európe a rozpočtové hospodárenie Írska.
- KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca a sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 3, s. 14-19 – stručná historicko-hospodárska charakteristika Írska. Vývoj nástrojov podpory priamych zahraničných investícií v podmienkach otvorenej írsky ekonomiky.
- OBERHAUSER, J. A.: Pohľad na hospodárstvo krajín EÚ. In: *Hospodárske noviny*, roč. 6, 1998, č. 156, s. VII – vývoj HDP, súkromnej spotreby, inflácie a niektorých ďalších ekonomických ukazovateľov v krajinách EÚ vrátane Írska.
- SCHNEIDER, O.: Štáty s obmedzenou vládou ekonomicky predbiehajú byrokratické kolosy bez zaostávania v sociálnej oblasti. In: *Trend*, roč. 7, 1997, č. 29, s. 10A. – podiel vládnych výdavkov na hrubom domácom produkte v niektorých vyspelých krajinách vrátane Írska.
- SCHLOSSER, G.: Írsky republik : História a súčasnosť írsky meny. In: *BIATEC*, roč. 5, 1997, č. 1, s. 13-14, 23-24 – charakteristika írsky republiky: štátne zriadenie, prírodné podmienky, hospodárstvo, menové informácie, história štátu, história meny, motívy írsky bankoviek, prekluzívne bankovky.
- RIEVAJOVÁ, E.: Ako riešia dlhodobú nezamestnanosť v štátoch EÚ. In: *Trend*, roč. 6, 1996, č. 47, s. 26A – problém dlhodobej nezamestnanosti vo väčšine vyspelých krajín sveta a jeho riešenie vrátane Írska.
- HÁLEK J.: Írsko : Atlas ekonóma. In: *Ekonom*, roč. 37, 1993, č. 21, s. 61-62 – politická a hospodárska situácia Írska. Mena, bankovníctvo, štátne zadĺženosť, devízové a zlaté rezervy, štátne financie a zahraničný obchod.
- MIKELKA E.: Adaptačné procesy v Európskych spoločenstvách v dôsledku vytvorenia jednotného vnútorného trhu. In: *Ekonomický časopis*, roč. 41, 1993, č. 11-12, s. 781-799 – analýza dôsledkov prehlbenia integračných procesov v súvislosti s vytváraním jednotného

vnútorného trhu a makroekonomický mechanizmus pozitívneho vplyvu jeho vytvorenia na príklade vybraných krajín vrátane Írska.

2.7 Stav riešenej problematiky v českej literatúre

Výnimočne, okrajovo a čiastkovo sa venujú autori riešenej problematike aj v českej literatúre:

- ČÁSTEK, M.: Írsko – pýcha Európskej únie. Skúsenosti Írska s regionálnou a štrukturálnou politikou EÚ. http://www.europeum.org/ /disp_article.php?aid=233, 2000 – autor analyzuje ekonomický vývoj krajiny v deväťdesiatich rokoch minulého storočia vzhľadom na využívanie fondov EÚ a ich použitie v jednotlivých regiónoch krajiny a sektoroch ekonomiky.
- ŠLOSARČÍK, I.: *Politický systém Írska. Sociologické nakladateľství*, 2007 – kniha analyzuje ústavno-politické štruktúry Írskej republiky a politický vývoj Severného Írska. V kapitolách venovaných Írskej republike je načrtnutý historický vývoj írskeho politického systému a cesta k samostatnému štátu, sú analyzované základné inštitúcie Írskej republiky (parlament, vláda, prezident, súdny systém, politické strany) i zahraničné vzťahy írskeho štátu (neutralita, väzby na Veľkú Britániu, členstvo v Európskej únii).
- DOSTÁLOVÁ, I.: Podpora výskumu a vývoja v EÚ ako podmienka zachovania ekonomickej prosperity a sociálneho zmieru. In: *Acta oeconomica Pragensia*, roč. 11, 2003, č. 2, s. 9-37 – výskum, vývoj, inovácie, vedomostná ekonomika a porovnanie celkových výdavkov na výskum a vývoj vo vybraných krajinách vrátane Írska.
- FRANK, J.: *Írsko*. Libri, 2006 – autor popisuje dejiny od praveku cez keltské obdobie, boj proti anglickej nadvláde, osamostatnenie Írska až po súčasnosť, a to nielen politický, ale aj sociálny, náboženský, kultúrny a ekonomický vývoj (od hladomoru po keltského tigra). Prínosom je aj zvláštna kapitola o česko-írskych vzťahoch.
- TÍKAL, S.: Skúsenosti z otvárania írskej ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3, s. 369-378 – Írsko začalo existovať ako samostatný štát v r. 1921. Uplatňovalo najprv liberálnu politiku a od r. 1932 silný plošný intervencionizmus v záujme autarktickej stratégie industrializácie a substitúcie dovozov. Vznik EHS a EZVO spôsobil zásadný obrat k stratégii založenej na odstraňovaní protekcionizmu. Účinky otvárania sa írskej ekonomiky v priemysle, colných príjmoch a poľnohospodárstve. Dôsledky vstupu do ES.
- VAIC, J.: Vreckový atlas obchodníka: Írsko. In: *Obchod kontakt marketing*, roč. 5, 1996, č. 9, s. 23 – teritoriálne informácie, ktoré sú potrebné pre exportérov a investorov do Írska. Základná charakteristika krajiny, ekonomické ukazovatele a zahraničný obchod.

- CHMEL, M. – KUST, J.: Írsko po referende o Lisabonskej zmluve. In: *Mezinárodní politika*, roč. 32, 2008, č. 9, s. 24-27 – v referende, ktoré sa konalo 12.6.2008 írski občania odmietli Lisabonskú zmluvu. Autor poukazuje na možné varianty ďalšieho postupu.
- STARZYCZNÁ, H. – JANEČKOVÁ, L. – PELLŠKOVÁ, P.: Skúsenosti s rozvojom priemyselných zón v Írsku - komercializácia priemyselných zón. In: *Acta academica karviniensia*, č. 1, 2005, s. 214-223 – politika a prax Írskej rozvojovej agentúry (IDA) pri získavaní nových investorov do priemyselných zón v Írsku.
- KARPÍŠEK, M.: Zahraničné prístupy k zabezpečeniu a hodnoteniu kvality neuniverzitných vysokých škôl. In: *Aula*, roč. 13, 2005, č. zvláštní číslo, s. 38-62 – autor opisuje úrovne štúdia – dublinské deskripty a systém írského neuniverzitného vysokého školstva.
- ŽILKA, V.: Obchodné rokovanie a národné zvyklosti: Írsko. In: *Obchod kontakt marketing*, roč. 12, 2003, č. 1, s. 12-13 – obchodné rokovania, pracovné návyky, vzťahy medzi ľuďmi, verbálna a neverbálna komunikácia v Írsku.
- JAKOBEC, M.: Strategická reforma írskej verejnej správy. In: *Mezinárodní politika*, roč. 26, 2002, č. 9, s. 27-28 – vznik, doterajší priebeh a ciele reformy štátnej správy v Írsku.
- HŘÍCH, J.: Príbeh najúspešnejšej európskej ekonomiky posledného desaťročia. In: *Mezinárodní politika*, č. 3, 2000, s. 21-22 – stručná historicko-politická charakteristika Írska.
- KUŽEL, S.: Zasnúbená krajina. In: *Ekonom*, roč. 44, 2000, č. 26, s. 22-23 – ekonomický vzostup Írska a základné piliere vládnej politiky rozvoja Írska.
- DOSTÁLOVÁ, I.: Smaragdový ostrov stále žiari. In: *Ekonom*, roč. 43, 1999, č. 38, s. 42-43 – stručná charakteristika Írskej ekonomiky a základné makroekonomické ukazovatele.
- LACINA, P.: Írsko. In: *Ekonom*, roč. 43, 1999, č. 31, s. IV – stručná hospodársko-ekonomická charakteristika Írska.
- LUKÁŠ, Z.: Členské štáty EÚ: Írsko. In: *Ekonom*, roč. 43, 1999, č. 26, s. VIII – historický, politický a hospodársky vývoj Írska. Exportná stratégia a základné stimuly rastu a vybrané makroekonomické ukazovatele Írska.
- KOPECKÝ, Z.: Krajina zaujímavých príležitostí : Írsko. In: *Ekonom*, roč. 43, 1999, č. 16, s. 29 – stručná historicko-ekonomická charakteristika Írska a hospodársky rozmach.

2.8 Procesy vo svetovej ekonomike a v obchode

Základom hospodárskej politiky by mali byť najnovšie teoretické a empirické poznatky. Írska republika v priebehu svojho hospodárskeho vývoja aplikovala viaceré teoretické prístupy s využitím špecifických faktorov ekonomiky, osobitej geografickej polohy a historických okolností. V posledných desaťročiach využívala hlavne nasledovné teoretické prístupy:

2.8.1 Liberalizmus

Dvoma hlavnými princípmi hospodárskej politiky, ktoré sprevádzajú vývoj národných ekonomík, sú ekonomický liberalizmus a protekcionizmus. Neuplatňujú sa v čistej podobe, hospodárska politika sa pohybuje medzi nimi v závislosti od historického, ekonomického i politického vývoja.

Ekonomický liberalizmus vychádza z predpokladu, že celá ekonomická činnosť sa má rozvíjať v podmienkach hospodárskej slobody. Táto činnosť bude tým efektívnejšia, čím viac bude všeobecnejšia a slobodnejšia konkurencia medzi ekonomickými subjektmi. Liberalizmus je postavený na princípe laissez faire – laissez passer, teda ponechať veciam voľný priebeh. To znamená odstránenie existujúcich prekážok a nezasahovanie štátu do hospodárstva ani do zahraničnoobchodných vzťahov tak, aby sa mohli v plnej miere využívať ekonomické slobody.¹ Štát svojimi opatreniami iba napomáha, uľahčuje alebo utvára predpoklady pre rozvoj spoločenskej deľby práce v národnom aj medzinárodnom meradle.²

Veľká hospodárska kríza v 30-tych rokoch minulého storočia priviedla ekonóma Johna Maynarda Keynesa k teórii (Všeobecná teória zamestnanosti, úroku a peňazí – 1936), ktorá spochybnila liberalizmus ako najlepší politický a ekonomický systém. Keynes tvrdil, že pre rast a rozvoj kapitalizmu je nevyhnutná plná zamestnanosť, ktorú možno dosiahnuť len intervenciami vlád a centrálnych bánk v záujme zvyšovania zamestnanosti.³ Popri neviditeľnej ruke trhu zaviedol viditeľnú ruku štátu. Táto teória sa na dlhé roky stala súčasťou hospodárskych politík väčšiny štátov, pretože v tom čase fungovala. Všeobecne sa rozšírilo a prijalo presvedčenie, že vláda má podporovať verejné blaho.

Na prelome 70. a 80. rokov 20. storočia sa v dôsledku zastavenia konjunktúry hospodárskeho rastu spochybnila dovtedy prevládajúca koncepcia keynesianizmu a ku slovu sa dostala Nová pravica aj so svojou liberálnou vetvou hlásajúcou minimálny štát. Tak začal prevládať neoliberalizmus. Predpona „neo“ naznačuje, že hovoríme o novom druhu liberalizmu.

Charakteristickými črtami neoliberalizmu sú:

1. Diktát trhu – podľa liberálov dôležité oblasti spoločenského života by mal určovať trh, neoliberali toto presvedčenie rozšírili. Podľa nich by mal byť všetok spoločenský život determinovaný trhom. Z trhu ako mechanizmu na prerozdelenie a distribúciu zdrojov a služieb sa

¹ ŠIBL, D. – ŠAKOVÁ, B.: *Svetová ekonomika*. Bratislava: SPRINT, 2000. s. 58-59

² MICHNÍK, Ľ.: *Zahraničný obchod. Ekonomika, stratégia, podnikanie*. Bratislava: SPRINT, 1998. s. 41-42

³ MARTINEZ, E. – GARCIA, A.: Čo je neoliberalizmus? [cit. 13.8.2006], dostupné na internete: <<http://www1.freehostingguru.com/sos>>

stal cieľ sám o sebe.⁴ Presadzovali oslobodenie súkromného podnikania od akýchkoľvek vládnych alebo iných obmedzení a prekážok, bez ohľadu na spoločenské následky. Žiadali otvorenie národných ekonomík medzinárodnému trhu a zahraničným investíciám v ešte väčšej miere, než zabezpečili už existujúce dohody o voľnom obchode s drastickými spoločenskými a ekologickými dopadmi. Chceli znížiť mzdy deunionizáciou zamestnancov a rušením ich práv. Navrhovali zrušenie kontroly nad tvorbou cien. V konečnom dôsledku by to znamenalo absolútnu voľnosť pohybu kapitálu, tovaru a služieb. Neoliberáli tvrdia: „Neregulovaný trh je najlepšou cestou k vyššiemu ekonomickému rastu, z ktorého budú mať nakoniec úžitok všetci.“ – podobne ako bola Reaganova trickle-down economy, teda ekonomika, z ktorej má rastúce bohatstvo najbohatších postupne presakovať zhora nadol, čo sa však neudialo.

2. Krátenie verejných výdavkov – a to aj na sociálne služby, vzdelávanie, zdravotníctvo a redukciu financovania infraštruktúry, napr. verejnej dopravy, dodávok vody, elektriny, atď.
3. Deregulácia – obmedzovanie zasahovania štátu všade tam, kde by to mohlo ohroziť zisky súkromných firiem, vrátane takých oblastí, akými sú ochrana bezpečnosti práce či životného prostredia.
4. Privatizácia – predaj štátnych podnikov, tovarov a služieb súkromným investorom. Týka sa to bánk, kľúčového priemyslu, železníc, diaľnic (na ktorých sa vyberá mýto), elektrární, škôl, nemocníc, vodárenských zariadení, atď. Hoci sa zvyčajne privatizuje v mene zvyšovania efektivity, ktorá je často vzhľadom na kvalitu riadenia štátnych podnikov naozaj potrebná, privatizačné procesy môžu viesť k zdraženiu základných životných potrieb obyvateľstva a k prepúšťaniu.⁵
5. Individuálna zodpovednosť – eliminácia plošného prístupu a jeho nahradenie zásluhovosťou, pričom štát má pomáhať iba tomu, kto za svoju zlú sociálnu situáciu nemôže.

2.8.2 Globalizácia

Globalizácia nastupuje v čase, keď sa zmedzinárodnenie hospodárskeho života rozvíja v priestore celej planéty. Úzko súvisí s internacionalizáciou, regionalizáciou i integráciou. Dôležitým medzníkom v tomto vývoji je technická revolúcia na prelome 19. a 20. storočia, ktorá položila základy modernej dopravy. Suroviny a tovary sa tak mohli prepravovať vo veľkých množstvách na veľké vzdialenosti za omnoho kratší čas, čo umožnilo rozvoj hospodárskych kontaktov v celosvetovom meradle. V tom období všetky územia mali už svojho pána a vzťahy medzi priemyselne vyspelými metropolami a ekonomicky zaostávajúcimi kolóniami kulminovali.

⁴ LESAY, I.: Seminár o neoliberalizme. [cit. 13.8.2006], dostupné na internete:

<<http://www.hejrup.sk/NeoliberalizmusCely.pdf>>, s. 2-3

⁵ MARTINEZ, E. – GARCIA, A.: Čo je neoliberalizmus? [cit. 13.8.2006], dostupné na internete: <<http://www1.freehostingguru.com/sos>>

Medzinárodná deľba práce nadobudla vertikálny charakter. Zakladala sa na výmene surovín a potravín z kolónií za tovary metropol. Reálne výmenné relácie sa vyvíjali v neprospech menej vyspelých krajín. O polstoročie neskôr prevažujúca časť obchodnej výmeny bola výmenou hotových výrobkov medzi priemyselne vyspelými štátmi a vertikálna medzinárodná deľba práce sa zmenila na horizontálnu.

Počas 20. storočia sa charakter ekonomických vzťahov podstatne zmenil. Zmenili sa nielen subjekty, ktoré v nich hrajú rozhodujúcu úlohu, ale aj štruktúra výmenných vzťahov. Namiesto koloniálnych a polokoloniálnych území do nich vstupujú politicky samostatné štáty. Stupeň ich ekonomickej vyspelosti však zostáva značne diferencovaný, a to nielen pri ich vzájomnom porovnávaní, ale o to viac pri ich porovnávaní s priemyselne vyspelými krajinami.⁶ Ekonomické sily vo svete sa dnes prelievajú cez národné hranice, výsledkom toho je viac demokracie, slobody, obchodu, príležitostí a väčšia prosperita.⁷ Proces dnešného znovurozdeľovania ekonomických úloh medzi jednotlivými národnými ekonomikami prispieva k prehĺbeniu ich vzájomnej ekonomickej závislosti. Globálna ekonomika, ktorá sa o tento základ opiera, si vyžaduje úplne voľný obchod, teda vytvorenie obdobných podmienok, ktoré v oblasti obchodu existujú vo vnútri národných ekonomík. Veľkou pomocou je rozvoj informačných technológií, ktoré umožňujú rokovať s obchodným partnerom v tokijskej kancelárii z horskej chaty v Alpách.

Možno povedať, že značná časť zahraničného obchodu krajiny predstavuje vnútrofiremný pohyb tovarov a služieb v rámci globálnych transnacionálnych korporácií. Ich globálnou stratégiou je zvýšiť efektívnosť a ziskovosť vo vnútri celej siete, ktorú jednotlivé články globálnej korporácie vytvárajú. Globálna firma organizuje svoje operácie – od výskumu a vývoja, inovácie cez výrobu a distribúciu, až po predaj a marketing – globálne. Čerpá suroviny z najlacnejších zdrojov, vyrába tovary na miestach s najnižšími nákladmi, získava a rozvíja technológie tam, kde prinášajú najväčší úžitok a využíva svoje manažérske a technické zdroje čo najekonomickejšie.

Globalizácia hospodárskeho života (stimulovaná rozvojom globálnych telekomunikačných, informačných a dopravných sietí, možnosťami rýchlo cestovať na veľké vzdialenosti, komunikovať s druhou stranou sveta, pozeráť cudzie televízne programy, poznávaním a využívaním cudzích skúseností a zvykov) prispela k tomu, že rozličné krajiny sveta sa zbližujú nielen v ekonomickej oblasti, ale aj v iných sférach. Vytvára sa nový univerzálny medzinárodný životný štýl zasahujúci módu, hudbu, jedlo, architektúru, techniku ako i ľudské správanie. Jazyk (v tomto prípade angličtina) sa stáva najvýznamnejším nástrojom homogenizácie.⁸ Nie je ničím zvláštnym stav, keď sa proti snahám o zachovanie si vlastných koreňov, identity a plurality kultúr vzmáha ich protipól. Vystáva obava, že bez zachovania diverzibility kultúr nastúpi obdobie stagnácie a duchovnej prázdnoty, i keď jedinečné hodnoty sa pri správnom prístupe môžu navzájom dopĺňať. Svet sa stále viac snaží

⁶ ŠIBL, D. – ŠAKOVÁ, B.: *Svetová ekonomika*. Bratislava: SPRINT, 2000. s. 223-224

⁷ NAISBITT, J. – ABURDENOVÁ, P.: *Megatrendy 2000*. Bratislava: Bradlo 1991. s. 19

⁸ ŠIBL, D. – ŠAKOVÁ, B.: *Svetová ekonomika*. Bratislava: SPRINT, 2000. s. 225, 227, 239

o unifikáciu a globalizáciu, ale na druhej strane zároveň kladie požiadavku riešení rešpektujúcich miestne, regionálne a národné tradície.⁹

Napriek nesporným prínosom pre všetky participujúce štáty sprevádza globalizáciu aj veľa negatívnych javov. Najväčší rozpor, ktorý globalizácia so sebou priniesla, je v tom, že krátkodobé a parciálne záujmy nadnárodných spoločností sa dostávajú do konfliktu s dlhodobými a komplexnými záujmami štátov. Nadnárodné spoločnosti umiestnia kapitál tam, kde sú pre ich zámer najlepšie podmienky. Podstata kapitálu a dojednaných investičných podmienok im však umožňuje ho kedykoľvek presunúť do výhodnejšej lokácie, bez ohľadu na sociálne škody, ktoré tým spôsobia. Globálne trhy vytlačili mnohých ľudí, najmä v menej rozvinutých krajinách, na okraj spoločnosti bez toho, aby našli oporu v sieti sociálneho zabezpečenia.¹⁰ Úloha štátu sa v podmienkach globalizácie znižuje, ale napriek tomu nestráca svoj význam. Národné štáty stanovujú pravidlá spoločenského života a vytvárajú podmienky zabezpečujúce a napomáhajúce hospodárskemu a sociálnemu rozvoju. Stávajú sa partnerom globálnych korporácií, malých i stredných firiem, podieľajú sa na činnosti medzinárodných organizácií aj integračných zoskupení.¹¹

2.8.3 Teórie endogénneho rastu – nové teórie rastu

Východiskom pre teórie endogénneho ekonomického rastu je neoklasická teória ekonomického rastu, ktorá podľa svojho najvýznamnejšieho predstaviteľa R. Solowa vznikla pre nedoriešené problémy nastolené neokeynesovskými modelmi E. D. Domara a R. F. Harroda. Neoklasický prístup skúma problematiku rastu výlučne z hľadiska ponuky výrobných faktorov. Za základné makroekonomické faktory považujú kapitál a prácu, ktoré boli neskôr doplnené o technický pokrok.

Z neoklasických modelov rastu vyplýva, že tempo rastu je determinované exogénnymi činiteľmi, a to tempom rastu obyvateľstva a tempom rastu kapitálu. Na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov minulého storočia sa objavujú nové teórie rastu, ktoré sa pokúšajú modernizovať a zdokonaľovať neoklasický model rastu. Sformovali sa nové koncepcie rastu, zdrojom ktorých sú endogénne faktory ekonomického rastu. Rast počtu obyvateľstva ako aj technický pokrok, veda, výskum, inovácie a investície chápu ako endogénny faktor. K najvýznamnejším predstaviteľom teórií endogénneho ekonomického rastu patria R. P. Romer (1986), Lucas (1988) a S. Rebelo (1991).¹²

⁹ TOKOLYOVÁ, T.: Globalizácia v postmodernistickom svete. [cit. 22.8.2006], dostupné na internete: <http://www.google.sk/search?q=globaliz%C3%A1cia&hl=sk&lr=lang_sk&start=70&sa=N>

¹⁰ KUKULA, M.: Suverenita štátov z hľadiska globalizácie. [cit. 22.8.2006], dostupné na internete: <<http://www.blisty.cz/art/23126.html>>

¹¹ ŠIBL, D. – ŠAKOVÁ, B.: *Svetová ekonomika*. Bratislava: SPRINT, 2000. s. 244

¹² LISÝ, J.: *Výkonnosť ekonomiky a ekonomický rast*. Bratislava: Iura Edition, 2000. s. 80, 91-92

Slovo „endogénny“ je pôvodne botanický termín. Endogénnou je rastlina, ktorá sa nepravidelne zväčšuje rastom nových vaskulárnych a bunkových tkanív medzi už existujúcim tkanivom. Endogénny znamená vznik alebo rast na niečom alebo vnútri niečoho.¹³

Základom endogénnych teórií je nové, širšie chápanie kapitálu. Základnými faktormi rastu sú technický pokrok, vedomosti, vzdelanostná a kvalifikačná úroveň, tvorivosť a pozitívne externality. Podľa týchto teórií je ekonomický rast endogénnym produktom fungovania ekonomického systému a nie činiteľov, ktoré sa nachádzajú mimo daného ekonomického systému.¹⁴

Je niekoľko dôvodov, prečo je teória endogénneho rastu na vzostupe. Po prvé je to fakt, že ekonomika a produkcia industrializovaných krajín je teraz na omnoho vyššej úrovni, ako bola pred storočím. Ekonómovia potrebovali nejakú teóriu alebo model, ktorý by to vysvetlil a technologický rast bol dobrým vysvetlením. Ako Romer uvádza: „Output na hodinu v USA je dnes desaťnásobný ako output pred 100 rokmi.“ Väčšinou to je pre technologické zmeny, ďalšie príčiny môžeme hľadať v ľudskom kapitále, teda v rozvoji efektívnej pracovnej sily a nových metódach vzdelávania.

Endogénna teória rastu ponúka nádej novoinustrializovaným krajinám (NIK) a alternatívne cesty na rozvoj, bez vzniku závislosti na obchode. Tradičné teórie vidia v obchode motor rastu, endogénne teórie rastu sa sústreďujú na vzdelanie, prípravu a zamestnanie a rozvoj nových technológií pre svetový trh.

Endogénna teória rastu je kritikou globalizácie. V tradičných neoklasických modeloch rast pochádza z obchodu.

R. P. Romer v diele *Increasing Returns and Long Run Growth* (1986) uvádza, že vzdelanie je základnou formou kapitálu. Rozdiely medzi vzdelaním a fyzickým kapitálom sú:

1. Rozvoj nových vedomostí vedie k znižujúcim sa výnosom v porovnaní s investíciami do zvýšenia výrobných kapacít. Napriek tomu, že naleziete peniaze do výskumu, nedostanete identický produkt. Môžete kúpiť továreň, ktorá vyrobí 10 jednotiek za deň, ale nemôžete kúpiť tím výskumníkov a dostať 10 zlepšení za rok. Čím viac peňazí naleziete do výskumu, tým menej môžete dostať späť.
2. Investície do vzdelania vedú k vzrastajúcim výnosom hraničného produktu, ak váš tím výskumníkov vyvinie prototyp nejakej perfektnej veci a vaša továreň ju môže vyrábať a predáť jej tisíce za náklady jedného zlepšenia. Inými slovami, náklady na výskum sú vysoké, ale potom, čo sú splatené, môžu byť vedomosti reprodukované za veľmi nízkymi nákladmi.

¹³ What is Endogenous Growth Theory? [cit. 9.5.2006], dostupné na internete: [http://www.sistemasdeconocimiento.org/English/e100mty/inputs/General KBD inputs/kbd files/005_endogenous_growth/3_gladys_what_EGT.pdf](http://www.sistemasdeconocimiento.org/English/e100mty/inputs/General%20KBD%20inputs/kbd%20files/005_endogenous_growth/3_gladys_what_EGT.pdf), s. 1-7

¹⁴ LISÝ, J.: *Výkonnosť ekonomiky a ekonomický rast*. Bratislava: Iura Edition, 2000. s. 91-92

3. Investície do vzdelania majú prirodzenú externalitu – vedomosti nemôžu byť perfektne patentované alebo držané v tajnosti. Raz, keď viete, že sa dá niečo urobiť, môžete sa pokúsiť o duplikovanie. Nové vedomosti majú pozitívny efekt na produkčné možnosti iných firiem.

Endogénny rast sa nedeje len tak. Musí byť splnených niekoľko predpokladov. Podľa Romera (1990 – Endogenous Technological Change) má model endogénneho rastu štyri základné zložky:

1. kapitál – meraný v jednotkách spotrebných tovarov,
2. práca – zručnosti zamestnanca,
3. ľudský kapitál – aktivity ako formálne vzdelanie a príprava na zamestnanie,
4. index úrovne technológie.

Kľúčom Romerovho modelu je adekvátne množstvo ľudského kapitálu. Dôležité pre rast nie je veľké množstvo obyvateľov, ale ľudského kapitálu. Podľa Romera by krajiny na podporu rastu mali viac podporovať investície do nového výskumu ako do akumulácie fyzického kapitálu. Ak to nie je možné, tak podporovať akumuláciu celkového ľudského kapitálu.

Ďalší prístup k zabezpečeniu endogénneho technologického rastu môžeme nájsť u Richarda Floridu a Martina Kenneyho (The New Age of Capitalism: Innovation-mediated production), ktorí opisujú systém masovej produkcie založenej na decentralizovanom rozhodovaní a využívaní vedomostí a inteligencie vlastných zamestnancov. Zamestnanec sa tu stáva zdrojom inovácií. Florida a Kenney identifikovali 5 rozmerov inováciami podporenej produkcie:

1. zmena v hlavnom zdroji vytvárania hodnoty od fyzických zručností alebo manuálnej práce k intelektuálnym kapacitám alebo mentálnej práci,
2. vzrastanie dôležitosti sociálnej alebo kolektívnej inteligencie oproti individuálnym poznatkom a zručnostiam,
3. akcelerácia technologických inovácií,
4. rast dôležitosti kontinuálneho zlepšovania produktivity,
5. stieranie hraníc medzi výskumom a aplikáciou nových vedomostí.

Tento model je dobrý pre rozvojové krajiny, pretože nevyžaduje masívne investície do technológií. Ak krajina alebo firma má limitované prostriedky na výskum a vývoj, radoví pracovníci tak tvoria kľúčový zdroj inovácií a zlepšení.¹⁵

Kritika teórií endogénneho rastu

Väčšina ekonómov súhlasí s tým, že technologické zmeny sú zdrojom trvalého zvyšovania produkcie na obyvateľa. Väčšina ekonómov tiež súhlasí, že tvorba týchto vedomostí je výsledkom výskumu a vývoja ako úsilia jednotlivcov a firiem. Hlavným dôvodom, prečo sú Spojené štáty dnes oveľa bohatšie ako pred 200 rokmi je ten, že dokázali vytvoriť nové vynálezy a objavy. Teórie endogénneho rastu nám pomáhajú vysvetliť, prečo a ako hlavné priemyselné krajiny boli schopné zdvojnásobiť svoju produkciu. Modely výskumu a vývoja (R&D models) nám ale nepomohli porozumieť, prečo nie je bohatý celý svet. Je pravdou, že chudobné krajiny sa neangažujú vo výskume a vývoji. Ale to nemusia. Existuje omnoho menej nákladná cesta na zvýšenie ich produkcie na obyvateľa. Chudobné krajiny si potrebujú len osvojiť ľahko dostupné technológie vyvinuté niekde inde vo svete. To je v skutočnosti to, čo urobilo z Japonska a Južnej Kórei, relatívne chudobných krajín, krajiny bohaté. Aj Čína týmto spôsobom v poslednom desaťročí dosahovala rýchly hospodársky rast. Potom je namieste otázka, prečo tak bez váhania nerobia všetky chudobné krajiny? R&D modely tiež poskytnú odpoveď na túto otázku.

Nie všetky teórie endogénneho rastu považujú modely R&D za zdroj trvalého ekonomického rastu. Veľa autorov predstavilo svoje modely bez R&D a predsa vykázali trvalý rast. A tieto modely sa ani nemusia odchyliť od predpokladu dokonale konkurenčných trhov. Tieto modely sa sústreďujú na rozhodovanie o akumulovaní kapitálu, kde kapitál môže predstavovať hmotný alebo nehmotný kapitál (ľudský a organizačný kapitál). Kľúčom týchto modelov je, že sa nezmenšuje obnoviteľnosť kapitálu na agregátnej úrovni. Charakteristické pre tieto modely je, že rozdiely v jednotlivých častiach krajiny v prístupe alebo preferenciách smerujú do trvalých rozdielov v rýchlostiach rastu produkcie na obyvateľa.¹⁶

2.8.4 Eklektická paradigma zahraničnej produkcie

Koncept eklektickej paradigmy zahraničnej produkcie bol prvýkrát uverejnený Johnom H. Dunningom v roku 1976 na Nobelovom sympóziu na tému Medzinárodná alokácia ekonomickej aktivity v Štokholme. Dunningovým zámerom bolo ponúknuť systém, ktorým by bolo možné

¹⁵ What is Endogenous Growth Theory? [cit. 9.5.2006], dostupné na internete: http://www.sistemasdeconocimiento.org/English/e100mty/inputs/General_KBD_inputs/kbd_files/005_endogenous_growth/3_gladys_what_EGT.pdf, s. 1-7

¹⁶ STEPHEN L. P.: The Failure of Endogenous Growth. [cit. 9.5.2006], dostupné na internete: <https://netfiles.uiuc.edu/parente/The%20Failure%20of%20Endogenous%20Growth.pdf>, s. 3-5

identifikovať a vyhodnotiť význam faktorov ovplyvňujúcich východiskové body zahraničnej produkcie podnikov a rast tejto produkcie. Názov „eklektická“ paradigma zvolil na vyjadrenie myšlienky, že pre úplné vysvetlenie otázok „prečo“, „ako“ a „v akej forme“ podniky zmedzinárodňujú svoje aktivity; a „prečo“ a „v akej oblasti“ sú krajiny čoraz viac odkázané na cezhraničné transakcie podporujúce ich ekonomiky, sú potrebné viaceré ekonomické teórie a interdisciplinárny prístup. Základy paradigmy položil v polovici päťdesiatych rokov minulého storočia, kedy analyzoval priame zahraničné investície (PZI) amerických firiem do spracovateľského priemyslu vo Veľkej Británii.¹⁷ Eklektická paradigma je dnes považovaná za najdôležitejšiu a najkomplexnejšiu teóriu zahraničnej produkcie, ktorá spája v sebe makro- aj mikroekonomickú úroveň.

Eklektická paradigma vo svojej originálnej podobe uvádzala, že objem, forma a skladba zahraničnej produkcie bola určená konfiguráciou troch súborov výhod ako ich vnímajú samotné podniky:

1. výhody vlastníctva – O (Ownership advantages) prameniace z exkluzívneho vlastníctva alebo držby osobitne výnosných aktív,
2. výhody lokácie – L (Location advantages) ako výsledok geografickej polohy alebo multinacionality,
3. výhody internalizácie – I (Internalization advantages) dosahované pobočkou podniku v porovnaní s novou firmou.

Na základe týchto výhod je teória tiež známa ako OLI paradigma. Autor teóriu pravidelne dopĺňa, aktualizuje a ďalej rozvíja, napr. o vplyv globalizácie, aliancie a fúzie alebo o investičný rozvojový cyklus.¹⁸

2.8.4.1 Výhody vlastníctva

Pri tejto zložke sa Dunning snaží odpovedať na to, „prečo“ podniky zmedzinárodňujú svoje aktivity. Podniky musia mať vytvorenú sieť konkurenčných alebo monopolných výhod, teda výhod špecifického vlastníctva voči podnikom iných národností na obsluhu jednotlivých trhov. Toto vlastníctvo výhody môže mať dve formy: a) výlučný alebo privilegovaný prístup k špecifickým nehmotným aktívam ako technológie, manažérske zručnosti, obchodné značky, know-how, skúsenosti, prístup k surovinám, alebo b) schopnosť spravovať, ako napr. koordinovanie, využitie

¹⁷ DUNNING, J. H.: The Eclectic (OLI) Paradigm of International Production: Past, Present and Future. [cit. 26.8.2006], dostupné na internete:

<http://acadweb.snhu.edu/samii_massood/courses/int750/750Articles/eclectic.pdf>, s. 1

¹⁸ DUNNING, J. H.: The eclectic paradigm of international production: a restatement and some possible extensions. [cit. 26.8.2006], dostupné na internete: <http://copenhagen.jibs.net/Archive/1988/19_1_88_1.pdf>, s. 2

týchto a iných aktív, hlavne, ak je podnik zahranične aktívny a geograficky rozptýlený. Špecifické výhody firmy ako nehmotné aktíva sú vysoko cezhranične mobilné, a to pri nízkych nákladoch transferu.¹⁹ Tieto výhody musia byť dostatočné na kompenzovanie nákladov usadzovania sa v zahraničí a následnej výroby a navyše na vzdorovanie pôvodným výrobcom alebo potenciálnym výrobcom.

Dunning začal v roku 1983 rozlišovať medzi výhodami aktív (Oa) a transakcií (Ot) nadnárodných podnikov (multinational enterprises – MNE). Kým skorší prístup vyplynul z majetkového vlastníctva špecifických aktív MNE, neskorší prístup poukázal na schopnosť hierarchií MNE voči externým trhom získavať transakčné výhody alebo znižovať transakčné náklady vďaka spoločnej kontrole siete týchto aktív umiestnených vo viacerých krajinách.²⁰

Dunning definoval nové faktory výhody vlastníctva dnešnej doby, pri splnení ktorých by podniky boli viac konkurencieschopné a o krok vpred pred ostatnými firmami. Ide o tieto výhody:

- schopnosť efektívne spájať, koordinovať a ovplyvňovať poznatkové zdroje a kapacity z rôznych častí sveta, a to inovatívnym spôsobom,
- schopnosť motivovať a rozvíjať intelektuálne a kreatívne schopnosti svojich pracovníkov, vrátane manažérov,
- schopnosť zosúladiť ekonomické a sociálne ciele firmy, s dôrazom na benefit všetkých akcionárov,
- schopnosť predvídať a vyrovnávať sa s ekonomickými zmenami, flexibilne meniť zdroje a kapacity na rôzne použitie a lokácie, rýchle zvládnutie nových technológií, manažérskych stratégií a organizačných postupov,
- schopnosť efektívnej a harmonickej spolupráce s ostatnými firmami, dodávateľmi a spotrebiteľmi, inovovať podnik k vyššej produktivite a rýchlosti využitím produkčných a marketingových možností,
- schopnosť vytvoriť portfólio špecifických lokálnych nehnuteľností v rámci krajiny i medzinárodne, ktoré by spoločne s podnikovými jedinečnými výhodami najlepšie umožnilo zvýšiť inovácie a efektívnosť,
- schopnosť rozpoznať možnosti fúzií a akvizícií na udržanie alebo získanie nových konkurenčných výhod, ochrany alebo zväčšenia trhového podielu,

¹⁹ DUNNING, J., H. – ARCHER, H.: The Eclectic Paradigm and the Growth of UK Multinational Enterprise 1870-1983. [cit. 27.8.2006], dostupné na internete: <<http://www.h-net.msu.edu/~business/bhcweb/publications/BEHprint/v016/p0019-p0052.pdf>>, s. 7-8

²⁰ DUNNING, J. H.: The eclectic paradigm of international production: a restatement and some possible extensions. [cit. 26.8.2006], dostupné na internete: <http://copenhagen.jibs.net/Archive/1988/19_1_88_1.pdf>, s. 2

- schopnosť nájsť nové a neznáme trhy a úspešne sa prispôbiť a spropagovať svoje produkty špecifickým potrebám spotrebiteľov.²¹

2.8.4.2 Výhody lokácie

Druhá časť eklectickej paradigmy sa zaoberá tým „kde“ smerujú zahraničné aktivity podnikov. Podniky sa budú zúčastňovať na zahraničnej produkcii vždy, keď si uvedomia, že je v ich najlepšom záujme spojiť územne prevoditeľné polotovary vyrobené v domovskej krajine s niektorými imobilnými faktormi základne alebo inými polotovarmi z inej krajiny. Síce výhody alebo nevýhody lokácií sa posudzujú oddelene od výhod vlastníctva jednotlivých podnikov a pokiaľ trhy pre tieto výhody sú internalizované, rozhodnutie kam umiestniť baňu, továreň alebo kanceláriu nie je nezávislé od vlastníctva týchto aktív a ani nie od spôsobu akým sú transferované. Podobne aj voľba polohy môže byť urýchlená pri priestorovom zlyhaní trhu. Historické zneužitie prekážok obchodu malo za následok zvýšenie priamych zahraničných investícií. Súčasne redukcia v nákladoch na dopravu a formovanie colných únií alebo regionálnych obchodných blokov urýchlila väčšiu regionálnu špecializáciu produkcie MNE.

Rozdiel potrieb môžeme vidieť medzi rozdielnymi druhmi nedokonalostí trhu, ktoré majú vplyv na rozhodnutia MNE o umiestnení. Štruktúrna deformácia trhu, vznikajúca z niektorých druhov zasahovania vlády, pôsobí na náklady alebo výnosy výroby v rozdielnych lokáciách a môže byť povzbudiť alebo odradiť vnútorné priame investície (Guisinger 1985). Na druhej strane, aj bez takej deformácie aktivity MNE sa stále objavujú kdekoľvek tam, kde vznikajú príjmy vyplývajúce zo spoločnej správy a kontroly činnosti v rôznych lokáciách. Také výhody zahŕňajú zvýšenú arbitráž a špekulačné príležitosti, redukciu výmenného rizika a lepšiu koordináciu finančných rozhodnutí. Ochrana sa dosahuje hedžovaným marketingom alebo viacnásobnou zdrojovou stratégiou a možnými príjmami cez manipulovanie s transferovými cenami alebo skorými a oneskorenými platbami (Kogu 1985, Dunning 1987). Schopnosť vytvárať a udržiavať výhody vlastníctva sama o sebe posilňuje konkurenčnú pozíciu MNE. Ale pretože trhové zlyhanie obchodu je niekedy špecifické tej ktorej krajine, má tiež miestne dôsledky. Rugman (1981) predpokladá, že MNE internalizujú exogénne priestorové nedostatky.²²

Schopnosť polohy (krajiny, regiónu alebo subregiónu) je ponúknuť nehnuteľný majetok nutný pre hnutel'ný majetok tuzemských i zahraničných firiem a možnosť ho užívať efektívnejšie na zvýšenie hodnoty majetku a na vytvorenie (prostredníctvom inovácií alebo získania autochtónnych kapacít) nového majetku.

²¹ DUNNING, J. H.: A rose by any other name...? FDI theory in retrospect and prospect. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete: <http://copenhagen.jibs.net/LitReview/2000/2000_3_20.pdf>, s. 6-7

²² DUNNING, J. H.: The eclectic paradigm of international production: a restatement and some possible extensions. [cit. 26.8.2006], dostupné na internete: <http://copenhagen.jibs.net/Archive/1988/19_1_88_1.pdf>, s. 4-5

Pravdepodobne znižujúci sa význam L výhody v súčasnosti:

- všeobecná dostupnosť a cena prírodných zdrojov a nekvalifikovanej práce,
- nízka cena práce,
- dopravné náklady,
- colné bariéry,
- fiškálne stimuly národných vlád,
- makroekonomická politika národných vlád.

Pravdepodobne zvyšujúci sa význam L výhody v súčasnosti:

- kapacity cieľových zdrojov,
- dostupnosť a kvalita kvalifikovanej pracovnej sily,
- prítomnosť L aktív na doplnenie O výhod investičných firiem,
- regionálne trhy,
- kvalita cezhraničnej komunikačnej, hardvérovej a softvérovej infraštruktúry,
- niektoré netarifné bariéry a organizačné kapacity,
- inovačný systém a podnikateľské zvyklosti,
- prítomnosť aglomerátnych ekonomík – rola subregiónov ako časť makroregiónu alebo globálnej siete,
- trh umožňujúci uplatnenie politík vlády a partnerstvo pre rast,
- rola supranacionálnych inštitúcií pri obmedzení národných vlád.

Oblíbenosť exportovaných hotových výrobkov z domovskej krajiny:

- nové spôsoby dodania, ako napr. internet, ktorý môže dramaticky znížiť náklady cezhraničnej dodávky,
- produkty založené na nových vedomostiach alebo informáciách,
- ďalšie zníženie cezhraničných transakčných nákladov,
- politiky národných vlád smerom k prichádzajúcim a odchádzajúcim investíciám.

Oblíbenosť zahraničím vlastnenej produkcie:

- regionalizácia trhov,
- väčšie prispôsobovanie sa, uspokojovanie špecifických spotrebiteľských potrieb,
- vzrast vnútrofirmej špecializácie a nadnárodného klastrovania podobných aktivít,

- znižovanie cezhraničných organizačných a komunikačných nákladov,
- pozitívnejšie politiky národných vlád smerom k prichádzajúcim a odchádzajúcim investíciám.²³

2.8.4.3 Výhody internalizácie

V tretej zložke sa Dunning snaží odpovedať na to, „ako“ podniky vstupujú na zahraničné trhy. Ak podnik disponuje s výhodami vlastníctva je užitočnejšie tieto výhody vlastniť a užívať, ako ich predať alebo prenajať inej zahraničnej firme, a teda je výhodnejšie internalizovať trhy cez rozšírenie svojich aktivít, skôr ako externalizovať predaj cez zahraničnú firmu.²⁴ Podniky tak výhody vlastníctva prenášajú cez národné hranice vnútri vlastnej organizácie. To poukazuje na to, že MNE nevnímajú medzinárodný trh ako najlepšiu formu pre obchod s polotovarmi alebo službami. Dôvody, prečo sa podniky snažia internalizovať môžeme nájsť aj v zlyhaní trhu a to:

1. tie, ktoré vznikajú z rizika a nestability,
2. tie, ktoré pochádzajú zo schopnosti firiem využiť úspory z veľkovýroby, ale len za nedokonalých trhových podmienok,
3. tie, ktoré sa objavujú pri obchode s tovarmi alebo službami, kde sa výnosy a náklady dosahujú externe k takému obchodu, ale ktoré nie sú zahrnuté v platobných podmienkach prijatými obchodnými stranami.

Túžba firiem integrovať rozdielne stupne pridanej hodnoty danej siete, dosiahnuť diverzifikáciu produktov, alebo získať úspory z použitia komplementárnych aktív (Teece 1986), pochádzajú z prítomnosti jednej alebo druhej formy trhového zlyhania obchodu – napriek tomu motív pre internalizáciu môže byť vyjadrený rozdielne (ochrániť dodávky dôležitých vstupov, zabezpečiť kvalitu konečných produktov, zaistiť trhy, chrániť vlastnícke práva, umožniť cenovú diskrimináciu, rozložiť režijné náklady). Čím viac vnímajú náklady trhového zlyhania obchodu, tým viac sú MNE ochotnejšie ťažiť svoju konkurenčnú výhodu zo zahraničnej produkcie skôr, ako zo zakontrahovaných zmlúv so zahraničnou firmou.

V prípadoch, kedy neexistuje externý trh pre uplatnenie konkurenčnej výhody podniku, sa rozdiely medzi výhodami vlastníctva a internalizácie môžu zdať irelevantné. Niektorí teoretici (zvlášť Buckley a Casson 1985, a Casson 1987) síce dokazovali, že zlyhanie zahraničných trhov

²³ DUNNING, J. H.: A rose by any other name...? FDI theory in retrospect and prospect. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete: <http://copenhagen.jibs.net/LitReview/2000/2000_3_20.pdf>, s. 8-9

²⁴ DUNNING, J., H. – ARCHER, H.: The Eclectic Paradigm and the Growth of UK Multinational Enterprise 1870-1983. [cit. 27.8.2006], dostupné na internete: <<http://www.h-net.msu.edu/~business/bhcweb/publications/BEHprint/v016/p0019-p0052.pdf>>, s. 7-8

polotovarov je potrebnou a dostatočnou podmienkou na vysvetlenie existencie MNE. Je však správne rozlišovať medzi schopnosťou MNE na internalizáciu trhov a ich ochotou tak urobiť.²⁵

Priestor, ktorý podniky považujú dnes za výnosný, je preklenutím cezhraničných trhov a prevádzkovaním stratégií zvýšenia efektivity zmenšením transakčných nákladov trhov prostredníctvom rôznych aliancií.

Zvyšovanie internacionalizácie:

- potreba holistických, manažérskych a strategických prístupov smerom k viacnásobným zdrojom, produkcii a ľudským zdrojom,
- bližšia integrácia procesov inovácií a produkcie pozdĺž hodnotovej siete,
- rast ekonomiky, zvyšovanie produktov získavaním podobných vstupov a podobné distribučné a marketingové potreby,
- zvyšovanie dôležitosti vedomostí, učenia a získavania skúseností, tímové rozhodovanie.

Zvyšovanie počtu aliancií:

- rast nákladov inovačných aktivít, urýchľovanie miery zastarávania,
- potreba zabezpečiť miestnych podnikateľov a akceptovanie rozdielnych kultúrnych potrieb a reakcií na globalizáciu, hlavne servisných služieb,
- vzrast stratégií smerom k trhu, zlyhanie únikových stratégií,
- tlak národných vlád supranacionálnych inštitúcií a redukcia ekonomickej sily veľkých hierarchií.

Smerom k externým nezávislým trhom:

- niektoré druhy internetových transakcií,
- niektorí štandardizovaní producenti a spotrebitelia,
- tlak národných vlád supranacionálnych inštitúcií a redukcia ekonomickej sily veľkých hierarchií.

26

²⁵ DUNNING, J. H.: The eclectic paradigm of international production: a restatement and some possible extensions. [cit. 26.8.2006], dostupné na internete: <http://copenhagen.jibs.net/Archive/1988/19_1_88_1.pdf>, s. 3

²⁶ DUNNING, J. H.: A rose by any other name...? FDI theory in retrospect and prospect. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete: <http://copenhagen.jibs.net/LitReview/2000/2000_3_20.pdf>, s. 10

2.9 Zhrnutie

Cieľom tejto kapitoly s názvom Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí, ktorý autor rozdelil do prúdu analyzujúceho históriu a ekonomiku 19. storočia, prúdu analyzujúceho históriu a ekonomiku 20. storočia, prúdu analyzujúceho čiastkové problémy ekonomiky a spoločnosti, prúdu analyzujúceho súčasnú ekonomiku, ekonomický boom, hospodársku krízu a výhľady do budúcnosti, ako aj stav riešenej problematiky v slovenskej literatúre ako aj v českej literatúre. Autor ďalej poskytuje základné teoretické východiská uplatňované a aplikované v Írsku, ktoré boli úspešne použité pri formovaní a tvorbe hospodárskej a zahraničnoobchodnej politiky štátu. V rámci liberalizmu využívali diktát trhu, krátenie verejných výdavkov, dereguláciu, privatizáciu a individuálnu zodpovednosť. S liberalizáciou nutne súvisí regionalizácia, integrácia a globalizácia ako rozširovanie liberalizmu cez hranice štátu. Ďalej v Írsku uplatnili neoklasickú teóriu ekonomického rastu, z ktorej vyplýva, že tempo ekonomického rastu je determinované rastom obyvateľstva, tempom rastu kapitálu ako aj technickým pokrokom, vývojom vedy, výskumu a inovácií. Podľa eklektickej paradigmy zahraničnej produkcie sa snažili vytvárať podmienky pre vytvorenie výhod vlastníctva, lokácie a internalizácie nadnárodných podnikov.

3. CIEĽ A METÓDY PRÁCE

Základným cieľom práce je analyzovanie hospodárskej a zahraničnoobchodnej politiky Írska a zisťovanie faktorov, ktoré mali podstatný vplyv na naštartovanie a udržanie ekonomického boomu tejto krajiny a možnosti využitia írskych skúseností pre Slovenskú republiku.

V nadväznosti na stanovený základný cieľ možno formulovať nasledujúce čiastkové ciele:

1. skúmanie socio-ekonomického vývoja Írskej republiky,
2. skúmanie vývoja vzdelania, výskumu, migrácie ako neekonomických politík majúcich vplyv na hospodársky vývoj štátu,
3. analýza organizačnej štruktúry štátnych orgánov, úradov, národných agentúr a inštitúcií podporujúcich export a lákanie priamych zahraničných investícií do krajiny, vymedzenie ich činnosti, nástrojov a opatrení.

Dosiahnutie základného cieľa a čiastkových cieľov práce sa uskutočňuje prostredníctvom dvoch najdôležitejších vedeckých metód, a to pomocou analýzy a syntézy. Okrem týchto metód bola použitá aj metóda dedukcie, komparácie a logicko-historická metóda.

Pre potreby vedeckého výskumu boli stanovené nasledujúce hypotézy:

1. Írsky model možno prezentovať ako úspešný príklad integrácie národohospodárskeho komplexu malej dimenzie do Európskej únie.²⁷
2. Pre celkový úspech írskej ekonomiky, v rozvíjajúcom sa ekonomickom celku Európskej únie, mal veľký význam akcent profesionalizácie regionálnej politiky.
3. V čase prechodu z industriálnej na vedomostnú spoločnosť a ekonomiku majú národohospodárske komplexy malej a strednej ekonomickej dimenzie veľký potenciál rýchlejšie sa približovať úrovni hlavných centier ekonomickej sily aplikáciou, podporou a dynamickým rozvojom sektora informačných a komunikačných technológií.

Autor v dizertačnej práci vychádza z analýzy zahraničných a domácich teoretických prameňov, vedeckých štúdií, hospodárskych správ a prehľadov, štatistík a bulletinov, príspevkov na medzinárodných konferenciách a z informácií uverejnených na internetových stránkach írskej vlády a medzinárodných inštitúcií.

²⁷ Pozri: TAUCHMAN, J.: *Nástin teorie ekonomického komplexu ve světové ekonomice*. Academia, Praha, 1971, a FILIP, J.: *Základy světové ekonomiky*, časť I. Ekonóm, Bratislava, 2001

Autor v ďalšej časti v podkapitole s názvom Všeobecná charakteristika írskej spoločnosti popisuje základnú charakteristiku Írska, jeho štátne zriadenie: vznik štátu, názov štátu, štátnu zástavu, štátnu hymnu, národný deň, ústavu, prezidenta, vládu, ministerstvá, Oirechtas, grófstva, políciu, členstvo v medzinárodných organizáciách a členstvo v Európskej únii. Ďalej tu opisuje krajinu a ľudí: geografické a klimatické podmienky, obyvateľov, náboženstvo, jazyk, čas, otváracie hodiny, sprepitné, cestnú premávku, miery, váhy a normy. Taktiež sa venuje službám: vzdelávaniu a tréningu, vede a technológiám, zdravotníckym službám, systému sociálnej starostlivosti, telekomunikáciám, cestnej sieti, verejnej doprave, tlači, rádiu a televízii. Ďalej sa zaoberá ekonomikou: jej charakteristikou, menou, bankovníctvom, štátnym dlhom, devízovými a zlatými rezervami, štátnym rozpočtom, zahraničným obchodom, colnými letiskami, prístavmi, slobodnými colnými pásmami, dovozným režimom, jadrom blahobytu, podpornými agentúrami, štrukturálnymi a kohéznymi fondmi a národným plánom rozvoja. Ďalej poskytuje odpoveď na otázku kto a akí sú Íri ako národ a aké sú ich hlavné charakteristické vlastnosti, a to prostredníctvom opisu írskej histórie: prehistórie, príchodu Keltov, vplyvu kresťanstva, nájazdov Vikingov, vpádu Normanov, anglického obsadenia ostrova, národného obrodzenia, veľkého hladomoru, emigrácie a vzniku nezávislej Írskej republiky.

V ďalšej podkapitole s názvom Hospodársky vývoj Írskej republiky sa autor venuje hospodárskemu vývoju Írska v druhej polovici dvadsiateho storočia. Protekcionizmus a keynesiánstvo, ktoré sa spočiatku silno presadzovalo, síce podnietilo určitý ekonomický rozvoj Írska, ale nedosiahol sa rast produktivity, ktorý by bol zárukou konkurencieschopnosti v medzinárodnom meradle. Závislosť hospodárskeho rastu na zvyšujúcich sa importoch spôsobila chronickú pasívnu platobnú bilanciu. Ďalšie opatrenia, ktoré mali obmedziť nadmerný dopyt po importovanom tovare a riešiť nepriaznivú platobnú bilanciu, mali za následok prudké zníženie ekonomického rastu, čo sa prejavilo aj vysokou nezamestnanosťou a emigráciou. Hospodárstvo krajiny vykazovalo stagnáciu a bolo zrejmé, že Írsko potrebuje pre svoj rozvoj nový ekonomický model, ktorý našlo v liberalizácii a regionalizácii. Rozhodnutie podporovať technologicky náročnú výrobu s vysokou pridanou hodnotou, ktorá by výrazne podporila ekonomiku a životnú úroveň, sa nezaobišlo bez reformy vzdelávania a školského systému vo všetkých úrovniach. Boli zavedené nové osnovy, mnoho škôl bolo zrušených a namiesto nich vznikli nové typy škôl a hlavne vzdelanie sa začalo poskytovať bezplatne. Táto časť sa tiež zaoberá vývojom migrácie a zvládnutia vysokej nezamestnanosti.

V poslednej podkapitole s názvom Proexportná politika sa autor zaoberá daňovou politikou štátu, sociálnym poistením z pohľadu podnikateľa, proexportnou politikou a podporou domáceho podnikania. Na podporu zahraničných investícií slúži Írska agentúra pre priemyselný rozvoj – IDA Ireland, ktorá sa považuje za jednu z najlepších vo svete. Podporu malého a stredného podnikania v Írsku zabezpečuje agentúra s názvom Enterprise Ireland. Výsledkom reštrukturalizácie vládnych

rozvojových agentúr pre priemysel, vedu a technológie bol vznik agentúry Forfás, na podporu budovania dynamických komparatívnych výhod a za účelom, aby krajina mohla čeliť výzvam globalizácie a technologickej revolúcie. Agentúry budú podrobne analyzované, čo do štruktúry, náplne práce, prostriedkov, nástrojov, ako aj podporných programov a stimulov.

Zámerom autorovho výskumu v rámci dizertačnej práce je zhodnotiť írsku hospodársku a zahraničnoobchodnú politiku a jej jednotlivých častí vzhľadom na vynikajúce ekonomické ukazovatele krajiny, ktoré dosahovala pred svetovou hospodárskou a finančnou krízou a nájsť tak možnosti uplatnenia írkeho modelu v slovenských podmienkach na zabezpečenie trvaloudržiateľného rastu, vysokej životnej úrovne, nízkej nezamestnanosti a prebytkového rozpočtu verejných financií.

4. VÝSLEDKY A DISKUSIA

4.1 Všeobecná charakteristika a vývoj Írskej spoločnosti

4.1.1 Všeobecná charakteristika

4.1.1.1 Štátne zriadenie

Írska republika vznikla v roku 1923 a jej prvá vláda bola vedená Viliamom T. Cosgrave zo strany Cumann Na nGael. Jej vodca sa zameriaval na vytvorenie infraštruktúry a správy nového štátu.

Názov štátu podľa čl. 4 Ústavy je Ireland v anglickom jazyku a Éire v írskom jazyku. Hoci pôvod názvu Éire je nejasný, meno Éiru je meno mytologickej božskej hrdinky, ktoré sa objavuje v skorej literatúre starých Írov. Moderné slovo Ireland pochádza z kombinácie keltského „Éire“ s germánskym výrazom „land“.

Štátna zástava je trikolóra zelenej, bielej a oranžovej. Zelená reprezentuje starý keltský a anglo-normanský element obyvateľstva, oranžová protestantských prívržencov Villiama Oranžského, kým biela reprezentuje trvalý mier medzi týmito dvoma tradíciami. Jej prvé vyvesenie ako symbolu Hnutia mladého Írska v r. 1848 sa nestalo populárnym, a to až do povstania v roku 1916. Štátna hymna Írska je „Amhrán Na bhFiann“ (pieseň vojaka) napísaná v roku 1907 Peadarom Kearneyom a Patrickom Heeneyom. Formálne bola prijatá za štátnu hymnu v roku 1926. Národný deň Írska je Deň sv. Patrika oslavovaný írskou komunitou po celom svete, a to 17. marca.

Ústava Írska, „Bunreacht na hÉireann“, je základný zákon štátu. Prijatá bola v referende v roku 1937 a definuje Írsko ako suverénny, nezávislý a demokratický štát. Vytýčuje organizačnú štruktúru vlády a štátu, pričom všetky právomoci vlády pochádzajú od „Boha a národa“. Určuje štruktúru a princípy právnej a sociálnej politiky Oireachtas. Práva každého občana sú tiež zakotvené v Ústave.

Prezident Írska je volený priamym hlasovaním ľudu na obdobie siedmich rokov. Hoci prezident nemá žiadne výkonné právomoci, jeho úloha je viac než reprezentačná. Prezident má isté právomoci, ktoré ho v zásade robia ochrancom ústavy a môže ich použiť na radu vlády alebo štátnej rady. Súčasným prezidentom je Mary McAleese.

Írska vláda pozostáva z nie menej ako siedmich a nie viac než pätnástich členov. Hlavou vlády je Taoiseach (Ministerský predseda), v súčasnosti je ním Brian Cowen, ktorý je menovaný prezidentom na návrh Dáil. Ministerský predseda menuje jedného člena vlády za Tánaiste (Zástupcu ministerského predsedu), v súčasnosti je ňou Mary Coughlan, ktorá koná v mene Ministerského predsedu, ak je ten neprítomný. Ministerstvá štátu sú pridelené členom vlády, ministri sú niekedy

zodpovední za viac ako jedno ministerstvo. Ministrom pomáhajú pri administratívne týchto ministerstiev štátni tajomníci, ktorí nie sú členmi vlády.

Írsko je parlamentnou demokraciou. Národný parlament sa volá Oireachtas a pozostáva z prezidenta a dvoch komôr, a to Dáil (Snemovňa reprezentantov) a Seanad (Senát). Právomoc týchto dvoch orgánov pochádza z Ústavy Írska a zákonov.²⁸ Senát má 60 členov – 11 nominuje Taoiseach, ostatní sú volení nepriamo na päťročné obdobie. Dáil má 166 členov volených na päť rokov podľa systému pomerného zastúpenia.²⁹ Dáil je hlavnou z týchto dvoch komôr. Kým vládna správa a politika môže byť kritizovaná v oboch komorách, vláda je zodpovedná len Snemovni reprezentantov. Hlavné politické strany sú: Fianna Fáil, ktorá bola vo vláde viackrát než každá iná strana, Fine Gael, Strana práce, Progresívni demokrati, Strana zelených, Socialistická strana a Sinn Féin. Štátni úradníci pomáhajú pri chode každého z pätnástich ministerstiev štátu, sú vyberaní prostredníctvom verejnej súťaže.

Írske právo je založené na Common Law a je zakotvené v Ústave z r. 1937. Štatúty prijaté Britským parlamentom pred rokom 1921 majú tiež silu zákona, iba ak neboli zrušené alebo neboli vyhlásené za neústavné. Justícia sa uplatňuje na verejných súdoch. Sudcovia sú menovaní prezidentom a sú to obyčajne vážení občania právnického povolania.³⁰

Historicky je krajina rozdelená na štyri provincie, ktoré však už prakticky nemajú význam. Z hľadiska súčasnej štátnej správy sa Írsko člení na 26 grófstiev (counaés), ďalších 6 grófstiev však patrí do Severného Írska a tvorí súčasť Spojeného kráľovstva. Tento stav je trvalým zdrojom napätia medzi Írskom a Britániou (podľa platnej Ústavy Írska z r. 1937 je „národným územím“ celý ostrov, ale vzhľadom na to, že nebolo ešte dosiahnuté znovuzjednotenie, je právomoc parlamentu a vlády obmedzená na 26 z 32 grófstiev). Grófstvam je podľa britského vzoru poskytnutá široká komunálna samospráva. Vlastnú samosprávu na úrovni grófstiev majú aj štyri mestá (tzv. County Boroughs): Dublin, Cork, Limerick a Waterford.³¹

Policajná služba, Garda Siochána (Strážcovia mieru) bola zriadená v r. 1922. Dnes majú približne 11450 členov. Gardaí majú na čele vládou menovaného splnomocnenca a sú zodpovední Ministrovi pre spravodlivosť, rovnosť a právne reformy.³²

Írsko je členom Spojených národov od 14.12.1955 a je aktívne v úsilí o udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti v súlade s chartou OSN. V roku 1949 bolo zakladajúcim členom Rady Európy, aktívne sa zúčastňuje na vtedajšom Výbore pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe premenovaného na Organizáciu pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe. Írsko je členom ďalších medzinárodných organizácií: Banka pre medzinárodné zúčtovanie (BIS), Európska banka

²⁸ The Irish State. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete: <<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/irstate.asp>>

²⁹ SCHLOSSER, G.: Írska republika – história a súčasnosť írkej meny. In: *Biatec*, roč.5, 1997, č. 1, s. 13-14

³⁰ The Irish State. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete: <<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/irstate.asp>>

³¹ Rukoväť exportéra – Írsko – dovozný režim a s ním súvisiace predpisy. In: *Obchod Kontakt Marketing*, roč. 12, 2003, č. 5, s. 9-16

³² The Irish State. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete: <<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/irstate.asp>>

pre obnovu a rozvoj (EBRD), Organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO), Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu, Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj (IBRD), Medzinárodná organizácia civilného letectva (ICAO), Medzinárodná finančná korporácia (IFC), Medzinárodná telekomunikačná únia (ITU), Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (OECD), Organizácia OSN pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO), Svetová poštová únia (UPU), Svetová meteorologická organizácia (WMO), Svetová obchodná organizácia (WTO) a ďalšie.

Írsko sa pripojilo 1. januára 1973 k Európskemu hospodárskemu spoločenstvu (European Economic Community – ECC), z ktorého je dnes Európska únia (EÚ) a aktívne sa zúčastnilo na jeho rozvoji. Členstvo v EÚ je ústrednou vládnuou politikou. Je to hlavná oblasť, v rámci ktorej vláda realizuje ciele svojej zahraničnej politiky. Írske členstvo v EÚ je založené na pochopení, že Únia je základným kameňom politickej a ekonomickej stability v Európe. Členstvo dáva írskym vývozcom plný prístup k Európskemu jednotnému trhu, a toto prispelo k írskemu ekonomickému úspechu. Účasť v EÚ umožňuje írskym názorom a záujmom byť zrkadlené v politikách Únie, ktorých výkon má značný vplyv na svetové vzťahy. Írska účasť v Únii zlepšuje jeho schopnosť pokračovať v tradičnej politike podporovania stabilného, mierového a prosperujúceho medzinárodného prostredia so štruktúrami založenými na panstve práva, rešpektu k ľudským právam a parlamentnej vláde. Írsko držalo šesťmesačné predsedníctvo Európskej únie v piatich obdobiach, v rokoch 1975, 1979, 1984, 1990, 1996 a 2004 (*viac podkap. 4.2.1.4 Sedemdesiate roky – vstup do EHS, s. 83*). Na rozdiel od iných krajín Únie však nie je členom NATO.³³

4.1.1.2 Krajina a obyvatelia

Podnebie je oceánske, prevládajú západné vetry. Chladné klimatické podmienky zmierňuje Golfský prúd a prevažne daždivé počasie je po celý rok. Priemerná mesačná teplota je v rozsahu od 7 °C v januári do 19 °C v júli. Írsko má priemerné mesačné zrážky medzi 5 a 8 centimetrami s priemerným denným slnečným svitom v rozsahu od 2 hodín v decembri do 6 hodín v júni. Celková rozloha krajiny je 70282 km štvorcových s celkovou dĺžkou pobrežia v dĺžke 1448 km. Najvyšším vrchom Írska je Carrantouhill v grófstve Kerry s výškou 1041 m. n. m, najdlhšou riekou je Shannon s dĺžkou 340 km a najväčším jazerom je Lough Neagh s 396 km štvorcovými.³⁴ Strednú časť Írska tvorí nížina, ktorú pretínajú nevysoké pahorky, široké údolia, slatiny a veľké jazerá, okrem iných Lough Derg a Lough Ree. Okrem východného pobrežia na severe od Dublinu obklopujú nížinu pobrežné vrchy a pohoria vrátane Wicklow Mountains, Comeragh Mountains, Ox Mountains a vysočiny Connemara a Donegal na západe. Zvlnené atlantické pobrežie je značne členité.³⁵

³³ International Relations. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete: <<http://www.gov.ie/iveagh/>>

³⁴ Land and People. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete: <<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/landandpeople.asp>>

³⁵ SCHLOSSER, G.: Írska republika – história a súčasnosť írskej meny. In: *Biatec*, roč.5, 1997, č. 1, s. 13-14

Írsko má podľa odhadov 4,56 mil. obyvateľov (2009)³⁶, hlavné mesto je Baile Átha Cliath u nás známe ako Dublin má podľa posledného sčítania 506 tis. obyvateľov (2006).³⁷

Írske národné parky ukrývajú jedinečné a veľkolepé scenérie krajiny. Zatiaľ divé močariská vyskytujúce sa v horských i nížinných oblastiach sú jedny z najcharakteristickejších prírodných lokalít krajiny. Biodiverzita divokej zveri je prirodzene nízka, primerane írskej izolácie od kontinentálnej Európy, takže veľa druhov prezentujúcich Kontinent chýba. Mnoho iných bežných zvierat a rastlín bolo dovezených ľudskými osadníkmi.

Náboženská sloboda je garantovaná všetkým občanom Ústavou Írska. Náboženstvo väčšiny obyvateľov Írska je rímskokatolícka viera³⁸ s 95%, ďalej anglikánska 3,3%, ostatné či bez vyznania 1,7%.³⁹

Írsky jazyk sa vyvinul z jazyka keltských prisťahovalcov okolo roku 600 p. n. l. Jazyk prežil zavádzanie jazykovej rôznorodosti počas vpádov Vikingov i Normanov. Írčinu ako materskú reč používa dnes asi len 5% obyvateľov, väčšinou na západnom pobreží, ďalších cca 20% jej rozumie. Je oficiálne podporovaná, príliš sa však nerozširuje. Ďalším úradným jazykom je angličtina, nápisy sú väčšinou dvojazyčné. Prví, čo priniesli anglický jazyk do Írska boli Normani. Angličtina sa pomaly v Írsku usadila a napokon sa stala jazykom používaným v celej správe i obchode. Írčina sa stala iba úbohým vyučovacím predmetom a postupne bola angličtina všeobecne prijatá ako domáci jazyk na konci osemnásteho storočia.⁴⁰

V Írsku platí greenwichský čas (GMT), čo je stredoeurópsky čas mínus jedna hodina. Telefonické spojenie – medzinárodné smerové číslo 00353 + národné smerové číslo (napr. Dublin 1, Cork 21).

Sviatky sú 1. 1., 18. 3., Veľký piatok a Veľkonočný pondelok, 6. 5., 3. 6., 5. 8., 28. 10., 25. a 26. 12. Ak 1. 1., 18.3., 25. a 26. 12. pripadá na víkend, je štátnym sviatkom aj nasledujúci pondelok.

Pracovná doba je spravidla od 9.00 do 17.30 hod., banky od 10.00 do 16.00 hod., obchody od 9.00 do 18.00 hod., v sobotu do 13.00 hod., niektoré dni majú predĺženú pracovnú dobu. Väčšina podnikov nepracuje počas vianočných sviatkov medzi 24. 12. až 2. 1. Dovolenka sa všeobecne vyberá v júli a auguste. V reštauráciách je obvyklé 10-15% sprepitné z účtovanej ceny, nosiči kufrov a poslíčkovia v hoteloch dostávajú spravidla 50 centov za kufor či odovzdanú správu. Cestná premávka je ľavostranná, povolená rýchlosť na cestách je 60 míľ (97 km/hod.), na diaľniciach 70 míľ

³⁶ Population and Migration Estimates, April 2009. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.cso.ie/releasespublications/documents/population/current/popmig.pdf>>

³⁷ Population of each Province, County and City, 2006 [cit. 20.12.2009], dostupné na internete: <<http://www.cso.ie/statistics/popofeachprovcountycity2002.htm>>

³⁸ Land and People. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete: <<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/landandpeople.asp>>

³⁹ VAIC, J.: Kapesní atlas obchodníka – Írsko. In: *Obchod Kontakt Marketing*, roč. 5, 1996, č. 9, s. 23

⁴⁰ Land and People. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete: <<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/landandpeople.asp>>

(113 km/hod.), v uzavretých osadách 30 míľ (48 km/hod.). Odporúča sa vlastniť tzv. zelenú kartu potvrdzujúcu, že vozidlo je poistené. Maximálna tolerancia alkoholu v krvi je 0,8 promile (ako v Británii). Elektrické napätie v sieti je 220 V, 50 Hz. Zástrčka britského typu má tri ploché hroty, pre holiace strojčky sa odporúča príslušný adaptér na kontinentálnu zástrčku.⁴¹

Od r. 1977 bol oficiálne zavedený metrický systém, ale popri ňom sa stále používa tradičný britský systém jednotiek mier a hmotnosti, napr. 1 palec (inch – in) = 25,4 mm, 1 stopa (foot – ft) = 30,48 cm, 1 yard (yd) = 0,9144 m, 1 míľa (mile – m) = 1609,3 m, 1 pinta (pint) = 0,56826 litra, 1 galón (gallon) = 4,546 litra, 1 unca (ounce) = 28,35 g, 1 font = 0,45359 kg, 1 short tona = 0,907 t. Všeobecne sa používajú britské normy (British Standards – BS), ale v niektorých sektoroch, napr. v stavebníctve platia írské normy (Irish Standards – IS). Postupne sa v súlade s právom Európskej únie zavádzajú Európske normy (EN). Informácie o normách platných v Írsku je možné získať v Írskej agentúre pre vedu a technológie (Irish Science and Technology Agency – ISTA).⁴²

4.1.1.3 Ekonomika

Írska ekonomika prešla v uplynulých štyroch desaťročiach hlbokými zmenami. Z niekdajšej agrárnej krajiny s veľmi striktným ochranárskym režimom, poznamenatej dedičstvom koloniálnej závislosti, sa stala ekonomikou vyvinutého priemyslu a služieb založenou na liberálnych princípoch slobodného obchodu. Ešte v päťdesiatych rokoch mala skôr spoločné znaky s rozvojovými krajinami. Poľnohospodárstvo s prevládajúcim pastvinárstvom zamestnávalo 40% pracovných síl, priemysel len 23%. Tri štvrtiny vývozu tvorili základné poľnohospodárske produkty, väčšinou živé zvieratá a 80% vývozu smerovalo do Veľkej Británie. Orientácia na poľnohospodárstvo vyplývala zo závislosti na tejto krajine.⁴³

Priemyselný tovar – výrobky strojárkeho, kovospracujúceho a chemického priemyslu, ako aj elektrotechnické prístroje – predstavuje v súčasnosti vyše 80% írkeho vývozu. Poľnohospodárstvo, ktoré bolo tradičnou oporou hospodárstva, sa zameriava na živočíšnu výrobu, výrobky z mäsa a mlieka. Dôležitým odvetvím je spracovanie potravín a pivovarníctvo. Prírodné bohatstvo tvoria zásoby olova a zinku, ložiská ropy a zemného plynu pri pobreží, dobré prírodné podmienky krajiny využíva široká sieť vodných elektrární.⁴⁴

Dnes je írka ekonomika otvorenou a exportne orientovanou ekonomikou, ktorá zakúsila nevídanú úroveň rastu v priebehu 90. rokov.⁴⁵ Predpokladalo sa, že tento rast bude pokračovať

⁴¹ VAIC, J.: Kapesní atlas obchodníka – Írsko. In: *Obchod Kontakt Marketing*, roč. 5, 1996, č. 9, s. 23

⁴² Rukoväť exportéra – Írsko – dovozný režim a s ním súvisiace predpisy. In: *Obchod Kontakt Marketing*, roč. 12, 2003, č. 5, s. 9-16

⁴³ HÁLEK, J.: Atlas ekonóma – Írsko. In: *Ekonom*, roč. 37, 1993, č. 21, s. 61

⁴⁴ SCHLOSSER, G.: Írska republika – história a súčasnosť írkej meny. In: *Biatec*, roč.5, 1997, č. 1, s. 13-14

⁴⁵ HÁLEK, J.: Atlas ekonóma – Írsko. In: *Ekonom*, roč. 37, 1993, č. 21, s.61

najmenej v prvej dekáde tohto storočia. Írska ekonomika je však silno závislá na obchode, export a import tovarov a služieb dosahuje nad 79,2% HDP (v r. 2008).⁴⁶

Členstvo v Európskej únii a prístup k jednotnému trhu umožnilo Írsku diverzifikovať teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu. Hoci Británia vždy bola írskym najväčším obchodným partnerom, takmer polovica všetkých írskych vyvázaných tovarov teraz ide do iných členských štátov EÚ. (viac podkap. 4.2.1.2 *Štyridsiate a päťdesiate roky – od protekcionizmu k liberalizmu*, s. 79).

Írska republika je členom Európskej menovej únie od jej vzniku, teda od 1.1.1999 a jej menou je euro. Pred zavedením eura i do hotovostného styku 1.1.2002 bola írskou menou Írska libra s medzinárodnou skratku IEP, v tlači sa však väčšinou uvádzala ako IL alebo IrL alebo £. V Írsku sa bežne nazývala punt. Fixný kurz je € / £ 0,787564 (ak sú v tejto práci údaje v írskych librách, v zátvorke vedľa, je prepočet týmto kurzom, ak v tom čase bolo zavedené euro).

Najvyššou inštitúciou bankového systému je Centrálna banka Írska (Central Bank of Ireland – CBI, Banc Ceannais na h' Éireann). Medzi obchodnými bankami vynikajú dve väčšie skupiny – Bank of Ireland Group a Allied Irish Banks Group. V Írsku pôsobí celý rad filiálok a reprezentácií zahraničných, najmä britských, amerických, nemeckých a holandských bánk.⁴⁷

Hrubý domáci produkt podľa Centrálného štatistického úradu Írska dosiahol v roku 2008 výšku 181,8 mld. €, a to pri poklese ekonomiky o 3%. Hrubý národný produkt v tomto roku dosiahol 154,6 mld. €, čo znamená, že 15% HDP tvoria zahraniční investori.⁴⁸

Podľa údajov Centrálnej banky bolo štátne zadĺženie k 30.9.2002 vo výške 39395 mil. €⁴⁹, ktoré sa vďaka svetovej hospodárskej kríze prehĺbilo k 30.9.2008 na 64989 mil. € a k 31.12.2009 až na 96967 mil. €⁵⁰ Vládne záruky na úvery boli k 30.9.2002 vo výške 3108 mil. €⁵¹, k 30.6.2009 vo výške 4947 mil. € a k 30.9.2009 vo výške 5210 mil. €⁵²

Štátny rozpočet na rok 2009 bol vo výške na 43180 mil. €, z čoho bolo 42372 mil. € daňových a 808 mil. € nedaňových príjmov. Daň z príjmov bola 13200 mil. €, DPH bola 13525 mil. €, daň zo zisku spoločností 6000 mil. € a iné daňové príjmy vo výške 4066 mil. € Výdavky boli vo výške 58003 mil. €⁵³

⁴⁶ Annual External Trade. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete: <<http://www.cso.ie/statistics/nationalingp.htm>>

⁴⁷ HÁLEK, J.: Atlas ekonóma – Írsko. In: *Ekonom*, roč. 37, 1993, č. 21, s. 61

⁴⁸ National Income (Current Market Prices) €m. [cit. 11.3.2010], dostupné na internete: <<http://www.cso.ie/statistics/nationalingp.htm>>

⁴⁹ Quarterly Bulletin Winter 2002, Statistical appendix. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.centralbank.ie/documents/earp/Bulletins/Winter2002Main.pdf>>, s. 11, 77, 80

⁵⁰ Quarterly Bulletin NO 1 / 2010, Statistical appendix. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <<http://centralbank.ie/data/OrtBullFiles/No%201.%20Statistical%20Appendix.pdf>>, s. 55

⁵¹ Quarterly Bulletin Winter 2002, Statistical appendix. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.centralbank.ie/documents/earp/Bulletins/Winter2002Main.pdf>>, s. 11, 77, 80

⁵² Quarterly Bulletin NO 1 / 2010, Statistical appendix. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <<http://centralbank.ie/data/OrtBullFiles/No%201.%20Statistical%20Appendix.pdf>>, s. 55

⁵³ Budget 2009 Statistics and Tables. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete: <<http://www.budget.gov.ie/Budgets/2009/Documents/BudgetaryTables2009.pdf>>, s. 2, 6

Írsku republiku v roku 2008 exportovala 86394 mil. € a importovala 57585 mil. €, čo znamená, že obchodná bilancia bola v pluse 28810 mil. €. Hlavnými obchodnými partnermi sú Veľká Británia a Severné Írsko, ostatné členské štáty EÚ a USA.⁵⁴ Hlavnými vývoznými položkami sú počítače, chemické výrobky vrátane liekov a liečiv, elektrické stroje, meracie a skúšobné zariadenia, kancelárska a výpočtová technika, textil a potraviny. Medzi hlavné dovozné položky patria stroje a dopravné prostriedky, suroviny a materiál na ďalšie spracovanie, chemické výrobky, textil, potraviny a spotrebný tovar.

Medzinárodné colné letiská sú v mestách Dublin, Shannon a Cork. Nákladná doprava prechádza letiskami Dublin a Shannon čo platí najmä pre transatlantickú prepravu. Prístavy na východe sú Dublin, Arklow, Rosslare, na juhu Cork, Waterford, na západe Limerick, Galway. Na kombinovanú prepravu sú zriadené prístavy Dublin, Cork, Waterford a Rosslare. Slobodnými colnými pásmami je letisko Shannon (The Shannon Free Trade Zone), dôležité je aj medzinárodné distribučné stredisko zámorských dodávateľov a sklad pre dodávky do západnej Európy, najmä do Británie, ďalej prístav Ringaskiddy/Cork.

Írsky dovozný režim vychádza z dovozného režimu a colného práva Európskej únie a zo spoločnej poľnohospodárskej politiky (Common Agricultural Policy – CAP). Tovar pochádzajúci z krajín Únie nie je podrobený obmedzeniam ani clám, tovar z ďalších krajín podlieha colnému zákonníku a colnému sadzovníku Únie. Voči krajinám Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO – v súčasnosti Nórsko, Švajčiarsko, Lichtenštajnsko a Island) platí na priemyselné výrobky princíp bezcolnosti (kapitoly 25-97 colného sadzovníka).⁵⁵ Írsky dovozný a obchodný režim je ovplyvnený asociačnými dohodami EÚ s niektorými štátmi (kandidátske krajiny: Chorvátsko, Turecko, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, ako aj rôzne dohody s potenciálnymi kandidátskymi krajinami Západného Balkánu: Bosna a Hercegovina, Srbsko, Čierna Hora, Albánsko, Kosovo v zmysle rezolúcie č. 1244 Bezpečnostnej rady OSN a Island)⁵⁶ a Európskou susedskou politikou so šestnástimi krajinami, ktoré nemajú alebo v súčasnosti nemajú vyhladky na prípadné členstvo v EÚ (Alžírsko, Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Egypt, Gruzínsko, Izrael, Jordánsko, Libanon, Líbya, Moldavsko, Maroko, Palestínska samospráva, Sýria, Tunisko a Ukrajina).⁵⁷ Ďalej je írsky dovozný režim ovplyvnený dohodami o pásmach voľného obchodu (napr. s Izraelom) a poskytnutím Všeobecného systému colných preferencií (GSP) viacerým rozvojovým krajinám. Dovozy je široko liberalizovaný. Prehľad výrobkov, ktorých dovoz nie je liberalizovaný, je obsiahnutý v tzv. negatívnej listine. Na tieto dovozy sa vyžaduje licencia, ktorej

⁵⁴ Annual External Trade. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete: <<http://www.cso.ie/statistics/nationalingp.htm>>

⁵⁵ Rukoväť exportéra – Írsko – dovozný režim a s ním súvisiace predpisy. In: *Obchod Kontakt Marketing*, roč. 12, 2003, č. 5, s. 9-16

⁵⁶ Progress reports. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/progress-reports/index_en.htm>

⁵⁷ Spolupracujeme : Európska susedská politika. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/information/enp_brochure_sk.pdf>, s. 6

platnosť je od 3 do 12 mesiacov. Na dovoz priemyselných výrobkov vydáva licenciu Ministerstvo pre podniky, obchod a prácu, na poľnohospodárske výrobky Ministerstvo poľnohospodárstva a výživy. Dovoz je tiež regulovaný technickými predpismi, pri niektorých položkách sa vyžaduje, aby boli pripustené a schválené príslušnými orgánmi na predaj. Viaceré obmedzenia platia najmä na dovoz poľnohospodárskych výrobkov z krajín nepatriacich do EÚ.⁵⁸

Írsko sa tešilo z ekonomickej prosperity v priebehu posledných rokov dvadsiateho storočia. Avšak jadro tejto prosperity môžeme nájsť o niekoľko rokov skôr.

Tieto faktory zahŕňajú:

- vysoké štandardy vzdelania produkujúce mladé kvalifikované pracovné sily,
- politika voľných trhov – viacročné zhodné stratégie pre priame zahraničné investície,
- dobrá spolupráca medzi vládou, priemyslom a odbormi v oblasti hospodárskej politiky,
- návrat kvalifikovaných emigrantov do Írska,
- práca priemyselných propagačných agentúr a rôznych stimulov ponúkaných zahraničným investorom.

Írsko má viaceré štátne agentúry vyčlenené na podporovanie rôznych oblastí írskeho priemyslu vrátane:

- IDA Írsko je zodpovedná za lákanie priemyslu zo zahraničia (*pozri kap. 4.3.2 Podpora zahraničných investícií – IDA Ireland, s. 156*),
- Forfás je koordinačným a poradným orgánom pre tieto a iné agentúry (*pozri kap. 4.3.3 Podpora budovania dynamických komparatívnych výhod – Forfás, s. 185*),
- Podnik Írsko je orgán zodpovedný za rozvoj priemyslu (*pozri kap. 4.3.4 Podpora malého a stredného podnikania – Enterprise Ireland, s. 197*),
- Rozvoj Shannonu a Udarás na Gaeltachta sú orgány poverené rozvojom osobitných regiónov.

Írsko v priebehu rokov 2000-2006 prijalo až 4,32 mld. € zo štrukturálnych a kohéznych fondoch. Na túto dobu bolo Írsko rozdelené do dvoch oblastí pre výnos zo štrukturálnych fondov, oddelil sa Pohraničný, Centrálny a Západný región od východu a juhu krajiny. Redukcia prostriedkov z fondov (v porovnaní s predchádzajúcou periódou) a rozdelenie Írska do oblastí odráža

⁵⁸ Rukoväť exportéra – Írsko – dovozný režim a s ním súvisiace predpisy. In: *Obchod Kontakt Marketing*, roč. 12, 2003, č. 5, s. 9-16

ekonomický rast nedávnych rokov, pričom rýchlosť rastu bola štvornásobná ako európsky priemer v 1994.⁵⁹

Národný plán rozvoja (National Development Plan – NDP) je investičný plán pre verejné a súkromné investície na roky 2007-2013, plán sa zameriava na:

- podporu ďalšieho ekonomického rastu a rastu zamestnanosti,
- posilnenie a zlepšenie medzinárodnej konkurencieschopnosti,
- podporu rovnomerného regionálneho vývoja
- presadzovanie sociálnej inklúzie.⁶⁰

(viac Príloha: Národný plán rozvoja 2007-2013, sXXXI)

Írska vláda si uvedomuje dosiahnuté enormné zmeny v nedávnej histórii – z Írska sa stala moderná ekonomika, s rastúcim a dobre vzdelaným obyvateľstvom, tešiacim sa zo štvrtej najvyššej úrovne HDP na obyvateľa. Tak ako v iných úspešných ekonomikách, aj írsky vývoj je poznamenaný priestorovými nerovnosťami a nestabilitami. Veľká Dublinská zóna stojí pred problémom preplnenia, kým mnohé iné regióny trpia nezhodnocovaním príležitostí a zdrojov, preto vláda vypracovala Národnú priestorovú stratégiu pre roky 2002-2020 ako systematickú odpoveď na dané regionálne rozdiely.⁶¹ (viac Príloha: Národná priestorová stratégia, sXXXII).

4.1.1.4 Služby

Vzdelanie v Írsku je povinné pre deti vo veku 6 až 15 rokov (o zvýšení odchodu zo školy na 16 rokov sa aktuálne uvažuje). Vzdelanie je bezplatné na všetkých úrovniach. V školskom roku 1998/99 bola viac než štvrtina obyvateľstva štátu v niektorej forme denného vzdelávania. Vzdelávací systém je spravovaný Ministerstvom pre vzdelanie a vedu, ktoré tiež poskytuje najviac z financií určených pre vzdelávanie. V 1999 približne £1,75 miliardy (2,22 mld. €) bolo prefinancovaných len ministerstvom.⁶² V rozpočte na rok 2009 už bolo vyčlenených pre ministerstvo vyše 8,7 mld. €⁶³ (pozri kap. 4.2.2 Vývoj vzdelania, s. 100).

Vláda priznáva, že veda a technológie sú podstatné pre ekonomický, sociálny a kultúrny rozvoj. Angažuje sa v podpore rozvoja a pokroku vo vede podporou vedeckého vzdelania

⁵⁹ The Economy. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete: <<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/economy.asp>>

⁶⁰ Objectives & Strategy. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete:

<<http://www.ndp.ie/viewdoc.asp?fn=%2Fdocuments%2Foverview%2Fobjectives-and-strategy.htm&mn=ovex&nID=1>>

⁶¹ National Spatial Strategy. [cit. 16.3.2009], dostupné na internete: <<http://www.irishspatialstrategy.ie>>, s. 3

⁶² Services. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete: <<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/services.asp>>

⁶³ Budget 2009 Statistics and Tables. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete:

<<http://www.budget.gov.ie/Budgets/2009/Documents/BudgetaryTables2009.pdf>>, s. 7

a technického tréningu, zaisťuje konštantný tok kvalifikovaných a schopných absolventov do ekonomiky. Zodpovednosť za vedu a technológie je v Írsku štruktúrovaná podľa sektorov. Všetky ministerstvá sú zodpovedné za vedu a technológie vo svojom patričnom portfóliu.

Zodpovednosť za finančné zabezpečenie zdravotníckych služieb má Ministerstvo pre zdravie a deti na národnej úrovni a regionálne Zdravotnícke rady na regionálnej úrovni. Ministerstvo určuje celkový rozpočet pre zdravotnícke služby, plánuje rozvoj sektora a dohliada na navrhované regulačné alebo legislatívne zmeny. Tiež má zodpovednosť za také služby ako sociálna práca, adopcia, starostlivosť o dieťa, atď.

Systém sociálnej starostlivosti sa snaží byť komplexný v adresovaní sociálnej potreby, férový, dôsledný, jednoduchý a cenovo priaznivý. Zodpovednosť za platby sociálnej starostlivosti leží na Ministerstve pre sociálne, spoločenské a rodinné záležitosti. Sú tri hlavné typy podpôr: sociálne poistenie, sociálna pomoc a univerzálne služby. Grantová pomoc sa tiež poskytuje dobrovoľným a spoločenským organizáciám pracujúcim so staršími, dlhodobo nezamestnanými a sociálne znevýhodnenými.

Írsky telekomunikačný sektor bol nedávno liberalizovaný a otvorený konkurencii. Toho času, štátom vlastnený Telecom Éireann mal právo na dodávanie telefónnych služieb a prevádzkoval združenú telekomunikačnú sieť. Od júna 2000 sedem spoločností ponúka plný rozsah telefónnych služieb prostredníctvom pevných liniek – Eircom, Esat, Ocean, MCI Worldcom, GTS a Cable and Wireless. Tri spoločnosti – Eircell, Esat Digiphone, a Meteor Communications ponúkajú mobilné telefónne služby

Írsko má veľmi rozsiahly systém verejných ciest, s väčším počtom kilometrov na 1000 obyvateľov než má veľa iných členských štátov EÚ. Írska cestná sieť je spoplatnená predovšetkým pre relatívne nízku hustotu obyvateľstva a úroveň urbanizácie. Je veľmi málo miest v Írsku, ktoré nie sú dobre obslužené verejnou dopravou, spojené cestami s väčšinou väčších miest a veľkomiest alebo autobusovou dopravou vo vidieckych oblastiach. Väčšina služieb verejnej dopravy je poskytovaná štátom vlastnenou spoločnosťou Coras Iompar Éireann (CIE). Dcérske spoločnosti CIE sú Iarnród Eireann (Írske železnice), Bus Éireann (Írske autobusy) a Bus Átha Cliath (Dublinské autobusy). CIE International Tours sa špecializuje na cesty autokarom po Írsku. Aktuálne je CIE tiež zodpovedná za výstavbu ľahkého koľajového systému Luas v Dubline.

V Írsku sa vydáva šesť ranných novín: The Irish Times – založené v r. 1859 so sídlom v Dubline (náklad 113835), The Irish Independent – so sídlom v Dubline založený v r. 1905 (náklad 165365), The Irish Examiner – vydávaný v Corku (náklad 62413), The Star – so sídlom v Dubline a Belfast Newsletter a The Irish News – obidva založené v Belfaste, ďalej sú vydávané troje večerné noviny: Belfast Telegraph, The Evening Herald a The Evening Echo. Írsko má štyri národné verejnoprávne stanice, jednu nezávislú národnú stanicu a veľa miestnych staníc. Radio Telefís Éireann je štátnou vysielacou službou. Hoci rádiové vysielanie začalo v r. 1926, írske televízne

služby boli zriadené až v r. 1961. RTE televízne vysielala celonárodne na dvoch kanáloch, RTÉ One a Network 2. Network 2 je zacielené hlavne na mladých poslucháčov, zatiaľ čo RTÉ One je hlavným kanálom. Personál RTÉ má skoro 2100 zamestnancov vrátane spisovateľov, technikov, žurnalistov, hudobníkov, producentov, hercov, umelcov a dizajnérov. TG4 je televízny kanál vysielajúci v írskom jazyku a ponúka priemerne 12 hodín programu denne. TV3 je nezávislý kanál založený v roku 1998, ktorý sa sústreďuje na hlavných i mladistvých divákov.⁶⁴

4.1.2 Historický vývoj

Každý človek sa zaujíma o minulosť spoločnosti, v ktorej žije, tak isto ako o svoju vlastnú. Práve minulosť nás robí tým, čo sme a všetci Íri si určite niekedy položili otázku, odkiaľ a z koho pochádzajú a čo to vlastne znamená byť Írom. Historici nám toho o minulosti Írska a jeho praobyvateľov môžu mnoho povedať. Vychádzajú z toho, čo ľudia pred mnohými rokmi alebo storočiami napísali a z týchto dokumentov sa snažia rekonštruovať, ako sa spoločnosť vyvíjala. Ľudia však nepoznali písmo odjakživa, v Írsku sa napríklad začalo používať asi pred tisícpäťsto rokmi. Tomu, čo sa stalo predtým, pred počiatkom písomne dochovaných dejín, hovoríme prehistória. Nemé svedectvo ľudí, ktorí tu žili pred tisíckami rokov, má pre nás zvláštne kúzlo, nech už je to masívna kamenná pevnosť na útesoch nad Atlantikom, obrovský hlinený val na vrchole pahorka, alebo vztýčené kamene usporiadané do kruhu niekde na poli.

4.1.2.1 Prehistorické Írsko

Na konci doby ľadovej bolo Írsko spolu s Anglickom súčasťou kontinentu. Vtedy ešte Lamanšský prieliv neexistoval, a tak sa praveký lovec suchou nohou dostal až na ostrovy, najskôr do Anglicka a neskôr asi 6000 rokov p.n.l., keď sa podnebie zmenilo, aj do Írska. Lovec bol na štedrosti prírody celkom závislý. Aby seba a svoju rodinu nasýtil, musel bez prestávky loviť po celý rok, často nielen cez deň, ale aj v noci. Obrovská rozloha lesa a bažín, kde sa musel o korisť deliť s mnohými dravcami, dokázala uživiť len veľmi malý počet ľudí. Ešte predtým, než do Írska prišli prví praobyvatelia aby hľadali obživu na brehoch riek a jazier, došlo v inej časti sveta k prevratnej revolúcii, ktorá ľudstvu umožnila podmaniť si celú planétu. Na Blízkom východe začal človek obrábať pôdu. Poľnohospodárska revolúcia neolitu alebo mladšej doby kamennej predstavovala snáď najvýznamnejší krok vpred v histórii ľudstva. Od tej chvíle už človek nebol prírode vydaný na milosť a nemilosť, ale mohol svoje životné prostredie ovládať. Z pozorovania divokých rastlín a tráv zistil, že rozsevom semien môže vypestovať zrnó. Divú zver, ktorá sa prichádzala pásť na umelé pasienky si postupne skrotil. Domáce zvieratá mu potom poskytovali

⁶⁴ Services. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete: <<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/services.asp>>

nielen mäso a kožu, ale aj mlieko a syry. Potraviny skladoval v kožuchoch a kožených vreciach, čo neskôr viedlo k vynálezu keramiky. Ktosi pravdepodobne prišiel na nápad obaliť košík ílom, aby neprepúšťal vodu, a keď potom na slnku stvrdol, človek zistil že nádoby sa dajú vyrábať len z hlíny. Zároveň sa ľudia naučili vyhladzovať hrubé kamenné nástroje a vyrábať lepšie motyky a sekery. V dôsledku pestovania plodín sa však pôda začala vyčerpávať a bolo jej treba viac, človek preto začal rúbať lesy. Vzrastajúci počet obyvateľov Blízkeho východu nútil poľnohospodárov prenikať pri hľadaní novej pôdy stále ďalej. Pozdĺž Stredozemného mora sa vydali na západ do Španielska a Francúzska, cez Francúzsko prišli až k Lamanšskému prielivu a potom ďalej do Írska, Veľkej Británie a Holandska. Do Írska prišli asi do roku 3000 p. n. 1.

V tom čase už ľudia boli do značnej miery sebestační, a tak sa začali zaujímať aj o obchod. Ľudia z Lough Gur začali pred 5000 rokmi vyrábať kamenné sekery vo veľkom v prvých írskych dielnach a dodávali ich nielen do okolitých grófstiev, ale aj do Dublinu a do južného Anglicka, takže sa vlastne jednalo o prvý írsky export. Títo ľudia svojim mŕtvym stavali megalitické hrobky – obrovské kamenné tripody s kamenným prekladom, ktoré tvorili pohrebnú komoru a boli zakryté mohylou z drobnejších kameňov alebo hlíny. Veľké mohyly staval celý kmeň, čo si vyžadovalo vynikajúcu spoločenskú organizáciu. Do jedného hrobu sa pochovávalo mnoho ľudí, ich telá boli najskôr spálené a kosti sa potom ukladali do komôr, niekedy spolu s keramikou, kamennými i kostenými korálkami a náradím, ktoré mal nebožtík užívať v ďalšom živote. Nevieme síce presne, v čo stavitelia megalitických hrobov verili, ale možno uctievali slnko, pretože niektoré hrobky majú vchod obrátený k východu. Rozhodne museli vyznávať nejaké náboženstvo, ktoré malo veľmi podmanivú silu, pretože podobné pohrebné stavby možno nájsť v rozsiahlych oblastiach Európy. Ďalšou stopou, ktorá nám môže o viere týchto ľudí niečo povedať, sú zložité dekorácie kameňov, ako napríklad v Newgrange v grófstve Meath, kde sa nachádza najkrajší chodbový hrob v celom Írsku. Špirály, kosoštvorce a vlnovky, ktorými sú kamene v hrobkách vyzdobené, museli mať náboženský význam a niektoré z nich vedci považujú za štylizované zobrazenie ľudskej tváre a postavy. Je možné, že predstavujú bohyňu smrti, ktorú tak dlho uctievali obyvatelia v oblasti Stredozemného mora.

Zatiaľ, čo sa ešte tieto hrobky používali, prišli približne okolo roku 2000 p.n.l. k brehom Írska iné skupiny obyvateľstva. Na Blízkom východe medzitým človek dosiahol ďalší technologický pokrok – spoznal rudy a naučil sa vyrábať predmety z kovu. Prvých prospektorov zrejme prilákalo zlato, ale skoro objavili aj iné kovy ako napríklad meď a naučili sa ich pomerne zložitým spôsobom taviť a odlievať do foriem. Kovové predmety sa dali vyrábať v akejkoľvek veľkosti a mali tú výhodu, že keď sa rozbili alebo zastarali, mohli sa roztaviť a odliať z novu.

Prví spracovatelia kovov tiež priniesli do Írska nový druh krásnej vypracovanej a zdobenej keramiky, ktorá pravdepodobne slúžila na pitie a je známa pod názvom pohárová. Na začiatku doby bronzovej, asi 2000 – 1200 p.n.l. sa ujal nový spôsob pochovávania. Niektoré

kmene už svojich mŕtvych nespáľovali, ale ukladali ich do individuálnych hrobov a k telu postavili zdobenú nádobku nového štýlu, do ktorej dávali potravu pre mŕtvych.

4.1.2.2 Raná írsky spoločnosť

Zatiaľ, čo Írsko stále ešte používalo bronz, Európa už poznala iný kov – železo. Železné rudy sú bežnejšie, a preto aj lacnejšie než meď a železo sa taktiež hodí k mnohým ďalším účelom lepšie než bronz. Jeho výroba je však zložitá a vzhľadom na technické ťažkosti sa jeho bežné užívanie presadzovalo len pomaly. Okolo roku 600 p. n. l. však strednú Európu začali osídľovať bohaté kmene, ktoré už železo poznali. Hovorili po keltsky, teda jazykom, ktorý bol predchodcom alebo ranným príbuzným írčiny, ktorou sa hovorí dnes. Jednalo sa o skupiny rôznych národov, ktoré spojoval jazyk, určité rysy fyziognómie, spôsob obliekania i života, a ktorých Gréci nazývali Keltoi alebo Keltovia. Vďaka svojej výbojnosti a vyspelým zbraniam prenikli na západ až do Španielska, na východ až do Malej Ázie a na sever do Anglicka a Írska. Tam zrejme prišli v dvoch prúdoch. Do západnej polovice krajiny sa dostali priamo z kontinentu a na severovýchod dorazili cez severnú Britániu. V každom prípade sa v Írsku usadili v období okolo roku 150 p. n. l.

S ich príchodom vstúpilo Írsko do novej fázy svojej histórie. Okrem zvyškov mohýl a krvi, ktorá pravdepodobne stále ešte koluje v írskych žilách, po lovcoch z doby kamennej, prvých poľnohospodároch, spracovateľoch kovov z doby bronzovej a pastieroch, ktorí v Írsku žili a umierali po mnohých storočiach toho zostalo len veľmi málo. Ich náboženstvo, inštitúcie i tradície dávno odniesol čas. Keltskí prisťahovalci ovládli Írsko na dobu dlhšiu než celé tisícročie a na západnom pobreží, kde sa ešte hovorí po írsky, prežívajú niektoré ich zvyky dodnes. Ďalšia časť írskych dejín preto patrí im.

Za Keltov bolo Írsko rozdrobené na množstvo malých kráľovstiev, ktoré sa nazývali túath. Vtedajšia populácia zrejme síce nepresahovala pol milióna, ale takých kráľovstiev bolo viac ako stopäťdesiat. Prostý ľud žil na osamotených hospodárstvach, honosnejšie usadlosti obklopoval hlinenný val alebo kolová hradba. Kráľovský dom bol podľa brithemských zákonov chránený dvojitém valom, pričom vonkajší kruh museli vystavať kráľovi vazalovia – céili giallnai. Najdôležitejšou funkciou kráľa bolo viesť svoj ľud vo vojne a predsedať óenachu, čo bolo zhromaždenie, na ktorom sa pravidelne schádzali obyvatelia túathu, aby prejednali verejné i súkromné záležitosti. Pri takýchto príležitostiach sa tiež konali rôzne hry a konské dostihy, ktoré boli pozostatkom pohanských pohrebných hier, pretože óenach sa obvykle konal na niektorom starodávnom kmeňovom pohrebisku. Kráľ nevystupoval ako sudca, ani nemohol s výnimkou niektorých nutných prípadov vydávať zákony. V komplikovanom zákonodarstve, prežíval veľmi archaický indoeurópsky spoločenský systém, v ktorom sa vyznali len brithemovia – učení zákonodarcia. Ranné írsky právo sa najviac podobá tradičnému hinduistickému. Podľa brithemov sa

riadilo zákonmi prírody, takže kresťanstvo ho síce mohlo obohatiť, nie však narušiť. Kľúčovými inštitúciami vtedajšieho života boli dve základné jednotky; spoločenská, ktorú predstavovala fine alebo širšia rodina a politická, ktorú tvorilo malé kráľovstvo alebo tuáth. Tieto termíny sa niekedy prekládajú ako „klan“ a „kmeň“; avšak fine a tuáth neboli navzájom nijak organicky prepojené. Fine bolo rodové spoločenstvo, do ktorého patrili všetci príbuzní po meči v piatich po sebe nasledujúcich generáciách, čo možno prirovnať k hinduistickej „veľkej rodine“. Pôdu vlastnili spoločne všetci bratia, ale rodinu vo všetkých záležitostiach reprezentoval cenn fine, hlava najstaršej vetvy. Za prečiny svojich členov niesla zodpovednosť celá fine, a keď bol niektorý z jej členov zabitý, musela sa vykonať krvná pomsta. V praxi však od vraha často prijala éraic, odškodnenie za preliatu krv. Žena pôdu dediť nemohla, ale ak nemala bratov, mohla po dobu svojho života užívať podiel otcovej pôdy. Írska spoločnosť bola prísne rozvrstvená. Okrem šľachty a slobodníkov sa skladala z neslobodných tried – otrokov, pracovníkov, remeselníkov i hudobníkov. Postavenie záviselo od majetku a pôvodu a človek sa mohol nad svoj stav povzniesť alebo naopak klesnúť nižšie. Vzdelanosť oprávňovala k vyššiemu postaveniu, pretože dies dána alebo učení ľudia, podobne ako kresťanskí duchovní, stáli na spoločenskom rebríčku rovnako vysoko ako aristokracia. Írsky zákon ale poznal zásadu, že človek je lepší ako jeho pôvod. Írovia vtedy mali jednoduché agrárne hospodárstvo a razené peniaze nepoužívali. Základnou menovou jednotkou bol sét alebo mladá jalovička. Vyššiu jednotku potom predstavoval cumal alebo ženská otrokyňa, ktorá sa rovnala šiestim sétom. Cumal a sét sa však vždy nedal chápať doslovne, pretože často odpovedal sumám, ktoré sa počítali v šekeloch alebo unciach striebra a cumal sa takisto používal na označenie určitej výmery pôdy.

4.1.2.3 Príchod kresťanstva

Vzhľadom na to, že historikova znalosť minulosti vychádza najmä z písomných dokladov, začínajú pre neho skutočné dejiny Írska od príchodu svätého Patrika, autora prvých rukopisov, ktoré na írskej pôde vznikli. Je veľmi nepravdepodobné, že do tej doby Íri poznali iné písmo ako ogamské – ťažkopádny systém zobrazoval hlásky pomocou krátkych čiar, ktorých počet aj sklon sa líšili. Vyhovoval síce na krátke nápisy na náhrobkoch a podobe, ale keby ním chceli napísať moderný román, potrebovali by papier dlhý skoro dva kilometre. Svätý Patrik písal nemotornou nesúvislou latinou, ktorej chýbala klasická elegancia a vznešenosť, ale napriek svojim nedostatkom vo vzdelaní nám po sebe zanechal jediný pôvodný dokument o premene Írska na kresťanskú krajinu. Kresťania tu žili už pred Patrikovým príchodom, pretože Írsko obchodovalo s rímskou Britániou i Galiou a keď Rímsku ríšu napadli barbari, niektorí učenci z Galie sa sem uchýlili do bezpečia. V každom prípade ale už v roku 431 bolo v krajine toľko kresťanov, že im Rím ustanovil biskupa. Začali sa tu zakladať kláštory a cirkevné školy – tak sa írsky národ k vzdelaniu, rozvíjaná stáročnou pohanskou tradíciou,

zasnúbila s písomníctvom a latinskou vzdelanosťou. Íri putovali do sveta, aby tam v samote našli spasenie, obracali však zároveň pohanské národy na vieru, zakladali na kontinente veľké knižnice, písali učené diela a pomáhali vytvárať podmienky na rozkvet vzdelanosti.⁶⁵

4.1.2.4 Vikingské vojny

V 9. – 10. storočí bolo Írsko v plameňoch vikingských vojen. Väčšina bojovníkov, ktorí tak zúrive útočili na írské brehy, pochádzali zo západonórskych fjordov a plavili sa najprv na západ na Shetlandy, potom južne na Orkneyské ostrovy, pozdĺž západného pobrežia Škótska a odtiaľ do Írska. Nájazdné výpravy v tej dobe robili aj Severania z iných častí Škandinávie, ktorí nielenže brádzili moria a preplávali rieky vo svojich lodiach, ale vydávali sa i na dlhé cesty koňmo po súši. Dáni spustošili frízske pobrežia i východné Anglicko a pokúsili sa dobyť ríšu Karola Veľkého, zatiaľčo Švédi preplávali Baltické more a prenikli hlboko do Ruska. Časom sa škandinávске lode objavili až v Cádize a v Stredozemnom mori a dokonca i pri bránach samotného Konštantinopolu, cisárskeho sídla Byzantskej ríše. Vďaka svojej obratnosti a odvahe sa dostali nielen na juh Írska, ale aj na také vzdialené miesta ako Island, Grónsko a dokonca až k ďalekému pobrežiu Severnej Ameriky. Niektorí hľadali nové územia, ktoré by mohli kolonizovať, pretože škandinávска populácia sa začínala príliš rozrastať a potrebovala viac poľnohospodárskej pôdy. Iní sa plavili za obchodom alebo podnikali pirátske výpravy za korisťou. V severnej Európe, ako aj v Írsku, vznikali nové obchodné cesty a strediská, ktoré skúsení škandinávски moreplavci často využívali. Keďže v tomto období bolo Írsko rozdrobené na mnoho kráľovstiev, neexistoval panovník, ktorý by niesol zodpovednosť za obranu celého ostrova, a tak sa votrelcom nepostavili na odpor. Aj keď sa ostrov skladal z malých kráľovstiev, tradične sa delil na dve polovice: Leth Cuinn (Connova polovica), ktorej vládli Uí Neillovia z Tary a Leth Moga (Mogova polovica), kde panovali Eóganachtovia z Cashelu. V čase, keď vikingské nájazdy vrcholili, sa Eóganachtovia a Uí Neillovia spolu po prvýkrát dostali do väčšieho konfliktu. Od roku 850 sa v letopisoch objavujú záznamy, že pri neustálych vojnách, v ktorých sa vtedy krajina zmietala, uzatvárali Íri s rôznymi skupinami Vikingov spojenectvá a Vikingovia často medzi sebou bojovali, a to nielen na súši, ale i na mori. Istý severský vodca menom Olaf založil dublinské kráľovstvo, ktoré v rámci ostrova tvorilo samostatný drobný štát a malo rozsiahle styky. Vikingovia sa v írskych záležitostiach postupne angažovali čím ďalej tým viac a začali tiež hrať určitú rolu v premenlivých spojeneckých zväzkoch medzi rásnymi kráľovstvami. Z chaosu bojov a vojen medzi nimi vyšli v druhej polovici 9. storočia nakoniec víťazne králi z Tary a Vikingov v severnej polovici Írska sa im postupne podarilo dostať pod kontrolu. Krajine však nebolo súdené, aby sa v pokoji rozvíjala, pretože v 10. storočí začali rozsiahle nájazdy Vikingov znova. V roku 914 vplávalo do waterfordského prístavu početné loďstvo,

⁶⁵ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 15-42

Vikingovia si tam zriadili opevnenú základňu a z novej osady potom podnikali výpady hlboko do Munsteri. O niekoľko rokov neskôr si pri ústí rieky Shannon postavili ďalšiu pevnosť, ktorá položila základy mesta Limerick. V druhej polovici 10. storočia vzrástla v Munsteru moc doteraz bezvýznamného kráľovstva Dál Cais vo východnom Clare natoľko, že vládca tejto dynastie Brain sa vtedy stal kráľom Írska alebo – ako sa sám nazýval – írskym imperátorom a víťazstvom v bitke pri Clontarfe fakticky ukončil vikingské vojny.

Íri sa od Vikingov mnohému naučili. V írskom vojnovom umení zdomácnili ľahké pohyblivé lode a jazdectvo, ktoré Severanom pôvodne dávalo takú prevahu. Dokonalejšie vikingské zbrane – ťažké meče, železné kopije, helmice a brnenie začali Íri používať tiež, takže pri Clontarfe obidve strany bojovali tými istými zbraňami. Vikingovia z miest už väčšinou prijali kresťanstvo a začlenili sa do írskej spoločnosti, ktorú ovplyvňovali a ktorá naopak ovplyvňovala ich. Vikingské invázie ovplyvnili predovšetkým značne primitívne írské hospodárstvo. Vďaka založeniu miest Írsko prestalo byť čisto poľnohospodárskou krajinou a mohla nadviazať s okolitým svetom celkom nové vzťahy. Vikingovia po sebe v Írsku zanechali mnoho nezmazateľných stôp. Írčina si z ich jazyka vypožičala mnoho slov, najmä takých, ktoré sa týkali lodí a obchodu. Nórske slová a ich tvary sa rovnako objavujú v mnohých miestnych menách (Wicklow, Waterford, Wexford, Leixlip, Lambay, atď.). Aj samotné slovo Ireland je nórskeho pôvodu. Najviac a najtrvalejšie však Vikingovia ovplyvnili Írsko tým, že ťažisko spoločenského i politického života raz a navždy preniesli zo stredu ostrova na jeho východné pobrežie.⁶⁶

4.1.2.5 Dobytie Írska Normanmi

Normanské osídlenie, ku ktorému došlo pred viac ako osemsto rokmi, zanechalo nezmazateľné stopy na tvári krajiny na jej charaktere, na jej prístavoch, cestách a mostoch, hradoch, kostoloch i mestách. Írske piesne a literatúra, dokonca i fyziognómia dnešných obyvateľov pripomína udatných normanských rytierov, ktorí prišli, videli, zvíťazili a usadili sa tu. S výnimkou zvestovania Božieho slova svätým Patrikom a jeho nasledovníkmi, žiadna iná udalosť osud Írska tak nezmenila. Normani svoj príchod predom nepremysleli a dá sa povedať, že sa do Írska dostali takmer náhodou. Porovnáme obsadenie Írska s normanskou inváziou do Anglicka v roku 1066, kontrast nemôže byť ostrejší. Viliam Dobyvateľ zabratie Anglicka najprv veľkoryso naplánoval a potom pod svojou korunou zhromaždil vojakov z Francúzska, Nemecka i ďalších častí Európy. Na anglický trón mal do istej miery nárok a jeho loďstvo vyplávalo z Normandie s požehnaním pápeža Alexandra II. Zabratie potom urobil systematicky, nemilosrdne a na celom anglickom území.

Príbeh o tom, prečo prišli Normani do Írska, začína osobnou drámou dvoch bojovných kráľov, Diarmaita Mac Murchady z Leinsteru a Tigernána Ua Ruairka z Breifne, ktorí spolu viedli

⁶⁶ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 64-75

vojnu o nadvládu nad Írskom. Po dlhých bojoch bol Diarmait porazený a nezostávalo mu nič iné než z krajiny utiecť. Vydal sa do Francúzska za anglickým kráľom Henrichom II. Chcel získať svoje dedičné územia späť, preto u neho hľadal spojencov. Kráľ Henrich mal vo svojej ríši, ktorá zahŕňala Normandiu, Anjou, Maine, Poitou, Akvitánsko, Toulouse, Wales a Škótsko, iné problémy a na tajuplný ostrov na západe, ktorý sa zmietal v neustálych vojnách, sa vydať nemohol. Energický, inteligentný a rozhodný Henrich rýchlo zhodnotil situáciu. Sám mal príliš práce so svojimi dŕžavami, než aby viedol výpravu do Írska, ale podporou zapudeného kráľa nemohol nič stratiť. Prijal teda Diarmaitovu prísahu vazalskej vernosti, sľúbil mu skorú pomoc a zahrnul ho darmi. Najviac ho však potešil listom, v ktorom svojich poddaných Angličanov, Normanov, Velšanov a Škótov vyzval, aby mu poskytlí pomoc. Diarmait si múdro vyžiadal prijatie u jedného z najväčších normanských vodcov z Walesu, Richarda FitzGilberta de Clare, grófa zo Strigoilu, známeho skôr pod prezývkou Stronghow. Bol to skúsený bojovník, potomok mocnej normanskej rodiny, ale nebol so svojou situáciou príliš spokojný. Manželku nemal, u Henricha II. bol v nemilosti a preto sa dalo predpokladať, že by mohol hľadať slávu a bohatstvo v Írsku. Po dlhom vyjednávaní nakoniec súhlasil, že sa postaví na čelo vojsk, ktoré pomôžu Diarmaitovi získať späť trón. Vynútil si ale, že mu Diarmait dá za manželku svoju najstaršiu dcéru Aoife a uzná ho za právoplatného nástupcu na leinsterský trón.

Strongbow svoju časť dohody splnil, dobyl pre Diarmaita späť jeho trón. Takisto Diarmait splnil svoju časť dohody a Strongbowi dal za ženu svoju dcéru a vyhlásil ho za svojho nástupcu. Strongbow pokračoval v ťažení a dobýjal kráľovstvo za kráľovstvom. Strongbow však zďaleka ešte nemal po starostiach. Ďalšie nebezpečenstvo mu nehrozilo od Írov a Vikingov, ale od jeho vlastného pána a vládcu. Henrich II. síce ochotne dovolil svojim normanským a flámskym poddaným z Walesu dať do stávky bohatstvo i život v riskantnom írskom dobrodružstve, keď sa im ale zámer podaril, nehodlal nečinne prihliadať na to, ako Strongbow buduje tak blízko Anglicka silné kráľovstvo. V roku 1171 teda priplával do Waterfordu s dobre vyzbrojenou armádou rytierov, pešiakov a lučištníkov a vydal sa triumfálne do vnútrozemia. Nestretol sa s najmenším odporom a Normani, Íri i Vikingovia mu všade bez váhania sľúbili poslušnosť.

Do roku 1250 – teda osemdesiat rokov po invázii – mali Normani v rukách tri štvrtiny celého írskeho územia. Je tu na mieste otázka, prečo ich vojská slávili také úspechy, keď sa o gaelských Íroch a usadnutých Vikingoch rozhodne nedá povedať, že by im chýbala odvaha. Normanov bolo predsa omnoho menej, bojovali d'aleko od svojich domovov v Anglicku a Walese a od anglického kráľa sa im nedostalo žiadnej alebo takmer žiadnej podpory. Každý z nich bojoval sám za seba, Normani však boli nielen rodení bojovníci, ale mali skúsenosti z bojov proti Velšanom, ktorých bojová taktika i zbrane sa írskym v mnohom podobali. Išli do boja organizovane, zatiaľ čo Íri sa do neho vrhali síce statočne, ale v neusporiadaných húfoch. Mali tiež omnoho lepšie zbrane – dlhé meče, kopije, železnú helmicu a krúžkové brnenie, ktoré im zakrývalo hrud', paže a nohy – pričom

írsky vojak sa oháňal sekerou alebo krátkym mečom a na sebe mal len plátennú kazajku. Najobávanejšími bojovníkmi inváznych vojsk boli veľšskí lučištníci s dlhými d'alekonosnými lukmi. Írska kopija, oštep a praky na kameň, ktoré až dovtedy vždy prinášali očakávaný výsledok, sa im nemohli vyrovnáť. Žiadna írsky armáda nemohla odolať dažďu smrtiacich veľšských šíпов, po ktorých nastúpili normanskí rytieri v brnení a disciplinované rady flámskych pešiakov. Po víťazstve na bojovom poli Normani nezaspali na vavrínoch a dŕžavu dobytého územia si zaistili pevnosťami, ktoré spočiatku stavali z dreva. Drevené pevnosti predstavovali pre Írov vážnu prekážku, ktorú mohli prekonať len vtedy, ak sa im podarilo nepriateľa prekvapiť a opevnenie zapáliť. Po roku 1200, kedy sa už Normani v krajine natrvalo usadili, začali namiesto dreva používať kameň a ich hrady boli potom pre Írov väčšinou celkom nedobytné.

Bolo by mylné sa domnievať, že normanské Írsko viedlo s Gaelmi neustále urputné vojny. Ak Normani ovládli určitú oblasť, ktorú predtým sužovali večné šarvátky rôznych frakcií veľkých gaelských rodov, nastolili mier a poriadok. Pokoj a mier Normani nezaistovali za cenu vyhladenia alebo vyhnanja pôvodných obyvateľov. Veľmi sa naopak snažili, aby írski obyvatelia zostali, chovali dobytok a hospodárili tak, ako za vlády pôvodných vladykov. Írsko po prvýkrát poznalo systematické obhospodarovanie pôdy a organizovanú pozemkovú správu. Invázia vykorenila iba gaelskú šľachtu podobne ako anglosaskú aristokraciu v Anglicku, nešlo však o politiku zameranú proti Gaelom ako takým, ale o mocenský zápas medzi dvomi skupinami aristokracie – normanskou a gaelskou. Normani zem bezpochyby násilím dobyli a pretvorili, zároveň sa jej však prispôbili tak ako v Anglicku alebo na Sicílii. Gaelských vladykov pokladali za spoločensky seberovných a niekoľko významných normanských vodcov sa oženilo s dcérami miestnych vládcov. Normani tiež natrvalo Írsko ovplyvnili stavbou miest. Dalo by sa povedať, že veľká väčšina dnešných írskych miest a dedín vďačí za svoj vznik práve im. Aj keď Vikingovia založili Dublin, Wexford, Waterford, Cork a Limerick, vo vnútrozemí postavili permanentných sídiel len málo. Gaelskí Íri si mestá nikdy neoblúbili, a preto na zoznamoch mešťanov nájdeme takmer výhradne mená severské, normanské, veľšské a anglické a len zriedkakedy sa medzi nimi vyskytuje nejaký O' a Mac. Rozvoj miest priniesol rozkvet obchodu, a to ako domáceho, tak zahraničného. Presvedčivým dôkazom tejto skutočnosti je všeobecné užívanie mincí, ktoré ako prví zaviedli práve Normani. Írski králi žiadne nerazili a Vikingovia svoje strieborné mince používali len veľmi obmedzene.

V polovici 13. storočia sa aktivita Normanov zoslabila. Svoju rolu tu zohrala skutočnosť, že mimo Leinster a časti Munsteru bolo normanské osídlenie len riedke, vládnuce rody nemali dostatok mužských potomkov, anglickí králi sa o írsky záležitosti priamo nestarali a Normani sa nesnažili krajinu systematicky podmaniť. Naviac Írsko zásobovali vojakmi i potravinami vojny v Škótsku a Walese a začínali sa prejavovať fatálne dôsledky toho, že anglickí králi sa predovšetkým venovali vojnám, ktoré viedli proti Francúzom na kontinente. To malo za následok, že sa Íri začali normanskej moci čím ďalej tým viac vzpierať a bojovať. Jedným z najvýznamnejších prejavov nového rozmachu

Gaelov bol pokus o znovunastolenie veľkokráľa. Bolo veľa kandidátov, ale ani jeden z nich nedosiahol takú podporu, aby bol všeobecne uznávaný. Íri získali späť mnohé územia, ale k zjednoteniu gaelského Írska nedošlo a nedošlo ani k zničeniu kolónie a zvrhnutiu Anglickej nadvlády nad ostrovom.

Asimilácia anglického obyvateľstva znepokojovala úrady v Dubline už koncom 13. storočia. Reagovali na ňu viacerými zákonnými opatreniami, ktoré mali udržať obidve „plemená“ od seba, inými slovami sa snažili uplatňovať politiku apartheidu. Každopádne napriek veľkému úsiliu na väčšine írskeho územia usadlíkov pohltila gaelskoírska kultúra. Vzhľadom na to, že boli početne slabší a nemali vlastné kultúrne tradície, bola určitá asimilácia nevyhnutná a z niektorých sa v podstate stali gaelskí Írovia. Omnoho vážnejším problémom bol pre vládu vojenský aspekt gaelskej obrody. V 14. storočí sa ukázalo, že proti povstaleckým gaelským vladykom nie je schopná zaistiť dostatočnú obranu, a to dokonca ani v oblastiach nebezpečne blízko Dublinu ako napríklad vo Wicklow. Kolonisti navyše zistili, že ich finančné zdroje, ktoré sa v dôsledku územných strát a migrácie do Anglicka prudko znížili, už nepostačujú na udržovanie armády tak veľkej, aby mohla viesť trvalú a úspešnú vojnu proti gaelským vladykom všade tam, kde to bolo potrebné. Nakoniec sa teda museli obrátiť o pomoc na Anglicko a nejaký čas ju aj dostávali. Anglicko však v tej dobe viedlo boj so Škótskom a predovšetkým dlhotrvajúcu vojnu s Francúzskom, známou ako storočná vojna (1338 – 1453). Nebolo preň teda jednoduché vydávať peniaze, ktoré samo toľko potrebovalo, na splnenie írskych požiadaviek. Dlhé roky kolóniu dosť ochotne finančne podporovalo a navyše vysielalo do Írska vojenské výpravy, ktoré mali rozpínať Gaelov zastaviť. Všetky vojenské intervencie však dokázali problém vyriešiť len dočasne. Gaelské ohrozenie nebolo možné potlačiť a Írsko začalo pre Anglicko predstavovať značnú finančnú záťaž, ktorá nadmerne vyčerpávala jeho nedostatočné zdroje. Výdavky na obranu kolónie boli skutočne obrovské aj podľa anglických meradiel a vzhľadom na vojnu s Francúzskom mala Koruna stále väčšie problémy, kde na ňu vziať dostatok peňazí. Nakoniec Eduard III. rozhodol, že sa írska kolónia bude musieť o financovanie svojej obrany postarať sama. Na samom konci 14. storočia však mier s Francúzskom a prímerie so Škótskom kráľovi Richardovi II. konečne umožnili, aby do írskych záležitostí rozhodne zasiahol. Bez váhania sa na jeseň roku 1394 do Írska osobne vydal – ako prvý kráľ od roku 1210 – na čele veľkej armády, akú tá krajina dovtedy nepoznala. Neskôr kráľovi vzdali hold všetci významní gaelskí vodcovia. Zdalo sa teda, že Angličania konečne majú odbojných Gaelov pod kontrolou a kráľ odplával naspäť domov v presvedčení, že s Írskom už nebudú žiadne problémy. Behom niekoľkých mesiacov však vojna vypukla znovu. Richard II. sa rozbesnil a v roku 1399 sa do Írska vrátil, ale medzitým sa situácia zmenila. Zatiaľčo kráľ viedol vojnu, vylodil sa v Anglicku jeho úhlavný nepriateľ Henrich z Lancasteru a pripravil ho o trón, tak sa Richard II. musel narychlo vrátiť domov a írsky problém zanechať nevyriešený. Do konca stredoveku už žiadny anglický kráľ nikdy do Írska neprišiel. Gaelské územia sa naďalej rozširovali na úkor kolónie, pričom nová lancasterská dynastia

v Anglicku musela čeliť mnohým krízam, ktoré prekonávala len s veľkými problémami, takže nemala ani čas, ani záujem sa o Írsko starať. Zostalo teda ponechané svojmu osudu. Gaelské a angloírske zložky spoločnosti sa naučili žiť spolu a nakoniec sa pôvodná kolónia zmenšila len na oblasť nazývanú Koloví (Pale).⁶⁷

4.1.2.6 Tudorovské obsadenie Írska

Kráľ Henrich VIII. panoval približne v polovici obdobia medzi normanskou inváziou a koncom britskej nadvlády nad jednou časťou Írska. Na anglický trón nastúpil v roku 1509 a írskym kráľom sa stal v roku 1541. Pokiaľ ide o írske dejiny predstavuje však tento slávny arogantný monarcha ďaleko viac, ako obyčajný míľnik v polovici cesty. V istom zmysle slova totiž jeho vláda znamená začiatok novej politiky voči Írsku. Hlavným motívom ich írskej politiky bola sebaobrana. Henrich VIII. ako prvý Tudorovec na anglickom tróne bol rozhodnutý si svoju moc udržať a jeho nasledovníkov viedol ten istý zámer. Báli sa, aby ich domáci rivalovia i nepriatelia za hranicami nevyužili Írsko ako základňu, z ktorej by ich mohli ohrozovať. Čím viac sa Tudorovci v priebehu 16. storočia angažovali v európskom mocenskom zápase a náboženských šarvátkach, tým väčšie nebezpečenstvo pre nich odbojné Írsko predstavovalo. Podobne ako Angličania koncom storočia pomohli holandským rebelom proti Španielsku, mohli totiž Španieli podporiť (a tiež to aj urobili) írskych vzbúrencov proti Angličanom. Pokiaľ si teda Tudorovci chceli vládu nad Anglickom udržať, museli Írsko ovládnuť. Ďalším motívom pre tudorovské obsadenie bolo to, čomu sa v neskorších dobách hovorilo imperiálna expanzia. Anglicko žiarilo na obrovskú moc Španielska a usilovne sa snažilo rozšíriť svoje územia a obchod v zámorí. Počiatočné kroky na ceste k vytvoreniu impéria urobilo priamo na britských ostrovoch a Írsko sa stalo prvou krajinou, ktorú kolonizovalo a ekonomicky ovládlo. Zakladatelia prvých anglických kolónií v Severnej Amerike získali najskôr svoje skúsenosti v Írsku a než Anglicko prekonalo Atlantik, naučilo sa vládnuť na druhom brehu Írskeho mora. Tieto dôvody teda viedli Henricha VIII. k tomu, že Anglicko opustilo svoju doterajšiu politiku držať Angloírov a gaelských Írov od seba. Obranu skoro vystriedala ofenzíva a roku 1534 sa už dokázal Henrich obísť bez pomoci angloírskeho pána, na ktorých sa ako on sám, tak i jeho predchodcovia spoliehali, a pokúsil sa do írskych záležitostí dôraznejšie zasiahnuť bez prostredníkov. V roku 1541, pár rokov po vojenskej ofenzíve, keď zničil jeden významný angloírsky rod, získal Henrich novú korunu, pretože írsky parlament ho vyhlásil za kráľa Írska. Potom Henrich zmenil svoju vojenskú politiku za politiku uvážlivého a obrátneho presvedčovania. Táto politika priniesla svoje ovocie – významní grófi a veľmoži prisahali vernosť anglickej korune. Všetci prisľúbili, že prestanú dodržiavať staré írske zvyklosti, nebudú nosiť írske oblečenie, naučia sa po anglicky tak, aby v kráľových domíniách zavládla jednota v obliekaní a jazyku. Henrich mal v úmysle rozličný

⁶⁷ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 87-101, 114-115

írsky ľud, teda ako Anglo-írov, tak gaelských Írov, stmeliť v jednej triede ako svojich poddaných, ktorí budú žiť ako Angličania. Preto kráľ, a mnohí panovníci po ňom, vytváral v Írsku anglické kolónie, a to väčšinou tak, že konfiškovali pôdu katolíkom a dávali ju protestantským novousadlíkom, aby túto anglikanizáciu podporili. Politika unifikácie, ktorá mala starý gaelský svet zničiť však nebola jediné dedičstvo, ktoré Henrich Írsku zanechal. Zaviedol totiž tiež reformáciu, pretože došlo medzi ním a katolíckou cirkvou k roztržke a v roku 1539 zrušil pápežove právomoci nad Anglickom a zaujal jeho miesto prijatím titulu „zvrchovaná hlava cirkvi anglickej“. Henrichovi nástupcovia, Eduard, Mária a Alžbeta, pokračovali v otcovej politike presvedčovania až obsadenie Írska úspešne dovŕšili. Napriek všemožným pokusom, od protestantských k trestným zákonom až po nesmierne násilie voči katolíkom, náboženský konzervativizmus obyvateľstva, skutočnosť, že reformované náboženstvo sa snažila presadiť cudzia vláda, spolu s misionárskou prácou predstaviteľov protireformácie a ďalších duchovných, ktorí do Írska prichádzali z kontinentu – to všetko spôsobilo, že sa stará viera v Írsku udržala.⁶⁸ V nadchádzajúcich obdobiach – od Olivera Cromwella, Jakobínske vojny až po protikatolícke trestné zákony – sa boj Írov preniesol z roviny národnej do oblasti náboženstva, už to boli boje katolíkov proti protestantom.

4.2.1.7 Protestantský národ

Americká vojna za nezávislosť ovplyvnila írsku politickú scénu. Severoamerické kolónie zaujímali v rámci Impéria veľmi podobné postavenie ako Írsko. Každá mala svoje zastupujúce zhromaždenie, tak isto ako Írsko malo svoj ctihodný parlament posvätený tradíciou, a napriek tomu si Westminster bral právo vydávať pre nich zákony. Keď sa vtedy americkí kolonisti britskému parlamentu postavili na odpor, mnoho Írov si uvedomovalo, že bojujú vlastne aj za nich a otvorene s nimi sympatizovali. Prispievala k tomu veľkou mierou aj skutočnosť, že mnohí kolonisti boli emigranti z Írska. Britská vláda si však pre svoju zahraničnú politiku zaistila podporu írskeho parlamentu a posielala do vojny s kolóniami aj írské vojenské jednotky financované z írskych zdrojov. Keď Francúzsko a Španielsko v rokoch 1778-79 využili ťažkosti, ktoré mal ich dávny protivník za morom a pridali sa na stranu Američanov, Írsko nemalo na svojom území žiadne vojsko a zostalo voči prípadnej invázii celkom bezbranné. Tvárou v tvár tomuto nebezpečenstvu Írovia – lepšie povedané írski protestanti – vstúpili do zbrane. Po celej krajine začali prostí občania aj veľkostatkári, ktorí dbali o verejné blaho, organizovať dobrovoľnícke zbory. Členstvo v tejto domobrane sa po čase stalo veľkou módou a jej rady sa rozrastali. Dobrovoľné zbory dávali svojim členom nielen možnosť sa vlastenecky prejaviť a tešiť sa z družnej pospolitosti, ale po čase sa z nich stali debatné spolky, ktoré podnecovali politickú aktivitu. Írsko sa nielen politicky organizovalo lepšie ako kedykoľvek v minulosti, ale začalo byť zrejme, že došlo i k výraznému mocenskému

⁶⁸ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 130-135

posunu. Ozbrojené zložky, to znamená rozhodujúcu silu v krajine, už nemala pod kontrolou vláda, ale politicky orientovaná verejnosť. Toto hnutie požadovalo, aby krajina dostala postavenie, ktoré jej prináleží, a to status nezávislej krajiny, ktorá by zostala spojená s Veľkou Britániou spoločnou korunou a politickou tradíciou. Staré impérium v Amerike utrpelo porážku, strácalo dôveru a v Írsku mu nezostávalo mnoho síl. Britská vláda sa Írov snažila nakloniť na svoju stranu a zrušila obmedzenia uvalené na Írsky parlament. Bol zrušený proklamačný zákon a Britský parlament sa svojho zákonodarného práva v Írsku výslovne vzdal. Írsko teda malo spoločného panovníka, ale inak sa stalo formálne nezávislým kráľovstvom. Krajinu ovládol pocit hrdosti a zadosťučinenia, po čase sa začali v mnohých oblastiach verejného života prejavovať známky suverenity. Vznikla Írska pošta, Banka Írska, colnica atď. V hospodárskej budúcnosti krajiny panoval optimizmus, začalo sa rozvíjať poľnohospodárstvo i priemysel. Takisto sa odstraňovali mnohé náboženské, spoločenské a hospodárske obmedzenia uvalené v minulosti na írskych katolíkov. Ukázalo sa však, že realita v otázke nezávislosti je trochu iná. Írskeho kráľa predstavoval lord miestodržiteľ menovaný britskou vládou, ktorý vyberal a riadil írské výkonné orgány, ktoré zasa mali pod svojou kontrolou patronáty, čo znamená udeľovanie šľachtických titulov, politických prebénd a rént, a preto ovplyvňovali mnohých poslancov. Nezávislosť platila navonok, ale v skutočnosti riadila írské záležitosti britská vláda i naďalej. Toto si Íri začali uvedomovať a snažili sa reformovať írsky parlament, ale bez úspechu. Medzičasom vypukla vo Francúzsku revolúcia a po chvíli aj vojna medzi Britániou a Napoleonom. Preto vláda, na utíšenie vášní írskych katolíkov, im dala volebné právo, z parlamentu museli odísť niektorí držitelia renty a stálych poslaneckých kresiel. Úrady však zároveň začali potlačovať účasť v dobrovoľníckych zboroch a zakázali zhromaždenia, kde sa malo prihovárať k väčšej časti obyvateľstva. Týmito ústupkami i represiami sa vláda pripravovala na krízu. Radikáli, združení v spolku Írska jednota, však začali byť netrpezliví a začali sa vojensky organizovať a nadviazali kontakty s Francúzmi. Francúzi o invázii uvažovali od samého začiatku vojny. Už samotná skutočnosť, že Írsko leží ďaleko na západe, by umožňovala ľahko sa vyhnúť blokáde britského loďstva. Pokiaľ by sa Francúzom podarilo zmocniť írskych prístavov, vážne by ohrozili britský obchod i celé západné pobrežie Anglicka. Pre zlé počasie sa však invázia neuskutočnila. Írska jednota zorganizovala povstania a na pomoc im potom prišli i Francúzi, ale boli porazení. Vláda sa rozhodla írsky problém raz a navždy vyriešiť v roku 1801, keď sa prijatím zákona o únii, Írsko stalo súčasťou Spojeného kráľovstva.⁶⁹

4.1.2.8 Doba Daniela O'Connella

Historici prvú polovicu 19. storočia nazývajú Dobou Daniela O'Connella, a to preto, že v celej histórii Írska sa nenájde žiadna iná osobnosť, ktorá by ovplyvnila pol storočia takým

⁶⁹ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 175-187

významným spôsobom ako tento človek. Keď zákon z roku 1792 umožnil katolíkom venovať sa právnej profesii, využil túto možnosť a stal sa advokátom. Čoskoro patril v Írsku k tým najúspešnejším. Po vytvorení únie malo nasledovať zrovnoprávnenie náboženstiev, no nestalo sa tak. Skutočný boj za zrovnoprávnenie začal v roku 1823, kedy O'Connell založil Katolícky zväz. Medzi týmto zväzom a predchádzajúcimi pokusmi bol ten rozdiel, že tento sa sprístupnil širokým vrstvám obyvateľstva a nielen majetným a takisto si zaistil pomoc katolíckeho duchovenstva, ktoré dovtedy v katolíckom hnutí nehralo významnú rolu, ale keďže pôsobilo po celej krajine, dobre poznalo svoje ovečky a malo ich plnú dôveru. Mali najlepšie predpoklady k tomu, aby sa stali miestnymi vodcami hnutia. Čo bolo dôležitejšie Zväz zaviedol katolícky príspevok. Išlo o mesačný poplatok jednej penny, čo bola suma natoľko nízka, že si ju mohli dovoliť aj tí najchudobnejší. Keďže do Zväzu vstúpilo veľké množstvo ľudí, na poplatkoch získali viac prostriedkov ako boli schopné vybrať predchádzajúce organizácie od svojich majetných členov. Príspevok mal aj psychologický efekt, pretože ak človek platí nejakému hnutiu príspevky, viac sa zaujíma o jeho činnosť, a preto sa s Katolíckym zväzom začali stotožňovať tisíce katolíkov najrôznejších sociálnych skupín. Medzi katolíkmi sa zdvihla morálka a prebudil sa duch pospolitosti. Írsko bolo súčasťou Spojeného kráľovstva, takže tu bol spoločný parlament pre Britániu a Írsko, v ktorom boli do jedného protestanti, lebo katolíci síce mohli voliť, ale nemohli byť volení. V nadchádzajúcich všeobecných voľbách vyhrali tí kandidáti, ktorí boli myšlienkou zrovnoprávnenia naklonení a Katolícky zväz si na svoju stranu získal aj ďalších poslancov. Vláda si uvedomovala hrozbu, ktorá tu vznikla. Po víťazných írskych katolíckych voľbách sa mohlo stať čokoľvek. Vláda sa nemohla spoliehať ani na lojalitu armády, pretože v nej slúžilo množstvo katolíkov, a tak parlamentu navrhla zrovnoprávnenie katolíkov. Parlament zrušil všetky obmedzenia, ktorým katolíci podliehali a došlo ku katolíckemu víťazstvu a zrovnoprávneniu náboženstiev.

Ako bolo spomenuté, Írsko patrilo do Spojeného kráľovstva. Íri však chceli zrušenie Britsko-írskej únie a vlastný parlament. O'Connell začal novú kampaň a založil Zväz za zrušenie únie, ktorý podporovala väčšina obyvateľstva. Tu ale O'Connell prehliadol jeden závažný fakt – nemal žiadnu podporu parlamentu, ktorý sa proti zrušeniu únie postavil jednomyselne a vláda bola ochotná použiť akýkoľvek prostriedok, aby predišla rozpadu impéria. Na tomto fronte O'Connell síce prehral, ale táto kampaň mala podstatný vplyv na národ a írsku politiku do konca 19. storočia a v istom zmysle i dodnes.⁷⁰

4.1.2.9 Veľký hladomor

Začiatkom 18. storočia krajinu už nesužovala vojna, vojská prestali vyhladzovať obyvateľstvo a ničiť úrodu. Írsko bolo len riedko obývané, ale počet obyvateľov vďaka zmeneným

⁷⁰ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 188-197

podmienkam neustále stúpal. V roku 1815 malo Írsko podľa odhadov 5 miliónov obyvateľov, do roku 1821 už viac ako 6,5 milióna a v roku 1841 viac ako 8 miliónov. Ekonomický potenciál Írska je daný prírodnými podmienkami, ktoré ho obmedzujú. Írsko vôbec nemá nerastné bohatstvo, ktoré je zárukou industrializácie a chýba mu najmä uhlie, bez ktorého sa vtedajší priemysel neobišiel. Krajina tiež neleží na žiadnej väčšej križovatke medzinárodného obchodu. Vďaka miernemu vlhkému podnebiu sú pravdepodobne jej najväčším prírodným bohatstvom šťavnaté pastviny, ktoré ale na druhej strane podmieňujú taký typ poľnohospodárskej výroby, ktorý potrebuje len malý počet pracovných príležitostí. V 18. storočí Írsko ani zďaleka nebolo najchudobnejšou krajinou Európy. Naopak, pri určitej stabilite, malo pomerne priaznivé vyhliadky do budúcnosti. Lenže posledná vojna s Francúzskom skryto deformovala ekonomiku a jej varovné signály zostali nerozpoznané. Cena obilia za vojny rýchlo rástla. Íri však spoznali zemiaky, ktoré boli lacnejšie a dávali vyššie výnosy ako obilie, takže zemiaky vo veľkej miere nahradili pestovanie obilia. V roku 1841 záviselo viac ako dve tretiny Írov na poľnohospodárstve, ale ani životné podmienky poslednej tretiny neboli nijak závideniahodné. Prežitie obrovského množstva obyvateľstva záviselo výhradne na pravidelnej bohatej úrode zemiakov. Zemiaky sa ale ľahko kazia a nedajú sa skladovať pre prípad núdze ako obilie, takže pri prípadnej neúrode čakalo Írsko pohroma takého rozsahu, akú by nebolo schopné zvládnuť a na akú britská vláda nebola pripravená. Nakoniec sa katastrofa skutočne dostavila a udrela tak nečakane a takou silou, že ďaleko predčila aj tie najčernejšie obavy. V júli roku 1845 dlho pršalo, ale sľubnej úrode zemiakov to zjavne neublížilo. V auguste sa však objavili správy o zvláštnej chorobe, ktorá zachvátila úrodu na juhu Anglicka. Bola to pliešeň zemiaková. V septembri sa objavila v írskom Waterforde a Wexforde a rýchle sa rozšírila, až nakoniec zachvátila asi polovicu krajiny. A začal hladomor. Vláda zaviedla potravinovú pomoc, potraviny nerozdávala, ale predávala. Vytvorila inštitút núdzových verejných prác pre hladujúcich, pričom polovicu nákladov hradila štátna pokladnica. Núdzové práce zabezpečovali obživu pre 140 000 ľudí. Takisto poskytovala pôžičky a zrušila obchodné clá na dovoz obilia. V roku 1846 sa zemiaky neurodili znova, tento raz po celom Írsku. Ani blížiaci sa katastrofa rozhodnutia vlády nezmenila. Materiálna pomoc sa mala obmedziť len na núdzové práce a tento raz vláda ani nehodlala kryť polovicu nákladov ako v predchádzajúcom roku, pretože chcela prinútiť írskych statkárov, aby výdavky niesli sami a uhradili ich z majetkových daní. Celé bremeno teda ostalo na írskych pleciach. Aby sa situácia ešte zhoršila, nastala najkrutejšia a najdlhšia zima, na akú sa kedy kto pamätal. Vyhľadovaní ľudia nemali vôbec potraviny a podliehali zúfalstvu. V novom roku vláda musela priznať neúspech a rozhodla sa zrušiť núdzové práce a podporu poskytovať priamo. Začali vznikať vývarovne a útulky. V roku 1847 krutá zima udrela znova. Po celej krajine sa šírila epidémia horúčky, týfus, úplavica a edém. Neúroda nastala aj ďalší rok. Medzi obyvateľstvom vypukla panika a každý sa zúfalo snažil dostať z Írska preč. V roku 1951 malo Írsko 6,5 milióna obyvateľov, o dva milióny menej ako v roku 1945. Približne miliónu obyvateľov sa podarilo z krajiny vysťahovať

a najmenej milión ľudí počas tohoto hladomoru zomrelo. Hlboký hnev, ktorý Íri pociťovali nad tým ako sa Angličania s hladomorom vysporiadali, opadal veľmi pomaly.⁷¹

4.1.2.10 Slobodné Írsko

V nasledujúcom období možno vidieť snahu Írov o nezávislosť, a to doma i zahraničí. Vznikajú rôzne verejné alebo tajné strany, hnutia i organizácie a boli aj také, ktoré sa pripravovali na povstanie. Na britskej politickej scéne je vidieť posun od tvrdého zamietania rozdelenia únie k podpore časti parlamentu dať Írsku autonómiu. Odhodlanie s akým sa Íri bili za svoj národ, urobilo veľký dojem na W. E. Gladstona, najväčšieho britského štátnika tej doby a donútilo ho pustiť sa do programu „Spravodlivosť pre Írsko“, ktorému sa venoval po zvyšok svojho života. Počas jeho prvej vlády sa snažil írske problémy riešiť pomocou dvoch reforiem. Prvou z nich bol zákon o cirkvi, ktorým oddelil anglikánsku cirkev v Írsku od štátu a odňal jej dotácie, čím fakticky zrovnoprávnil cirkvi. Druhou reformou bol pozemkový zákon, ktorým sa snažil riešiť problém pôdy v prospech nájomcov. Dvakrát sa snažil presadiť autonómiu Írska, ale nepodarilo sa mu to.

Snaha Írov o nezávislosť viedla až k angloírskej vojne, ktorá trvala tri roky a skončila sa v roku 1921. Našťastie to nebola regulárna vojna, ale jednalo sa skôr o partizánsku vojnu, prepady zo zálohy, útoky na policajné kasárne a úkladné atentáty na strane nezávislých, zatiaľčo protivník s pomocou ulsterských unionistov sa uchýľoval k najrôznejším trestným akciám, streľbe do civilného obyvateľstva, vypaľovaniu miest, popravám a teroru. Až nakoniec v roku 1921, po mesiacoch vyjednávania, podpísali zástupcovia Británie a Írska zmluvu, ktorá v zásade predstavovala kompromis pre obidve strany. Briti priznali 26 grófstvam štatút domínia a írski vyjednávači sa domov síce vrátili bez republiky, ale s možnosťou dosiahnuť jedného dňa slobodu. V roku 1937 bola referendum prijatá nová ústava, podľa ktorej bolo Írsko suverénnym, nezávislým a demokratickým štátom. Írsky sen sa naplnil.⁷²

4.1.3 Zhrnutie

Cieľom tejto kapitoly s názvom Všeobecná charakteristika írskej spoločnosti bolo poskytnúť základnú charakteristiku Írska, opísať jej štátne zriadenie: vznik štátu, názov štátu, štátnu zástavu, štátnu hymnu, národný deň, ústavu, prezidenta, vládu, ministerstvá, Oirechtas, grófstva, políciu, členstvo v medzinárodných organizáciách a členstvo v Európskej únii. Ďalej tu autor opisuje krajinu a obyvateľstvo: geografické a klimatické podmienky, obyvateľov, náboženstvo, jazyk, čas, otváracie hodiny, sprepitné, cestnú premávku, miery, váhy a normy. Taktiež sa venuje službám: vzdelávaniu

⁷¹ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 200-209

⁷² MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 239,253

a tréningu, vede a technológiám, zdravotníckym službám, systému sociálnej starostlivosti, telekomunikáciám, cestnej sieti, verejnej doprave, tlači, rádiu a televízii. Ďalej sa zaoberá ekonomikou: jej charakteristikou, menou, bankovníctvom, štátnym dlhom, devízovými a zlatými rezervami, štátnym rozpočtom, zahraničným obchodom, colnými letiskami, prístavmi, slobodnými colnými pásmami, dovozným režimom, jadrom blahobytu, podpornými agentúrami, štrukturálnymi a kohéznymi fondmi a národným plánom rozvoja.

Ďalej odpoveď na otázku kto a akí sú Íri ako národ a aké sú ich hlavné charakteristické vlastnosti, a to prostredníctvom opisu írskej histórie: prehistórie, príchodu Keltov, vplyvu kresťanstva, nájazdov Vikingov, vpádu Normanov, anglického obsadenia ostrova, národného obrodzenia, veľkého hladomoru, emigrácie a vzniku nezávislej Írskej republiky. Všeobecne možno írsky národ a jeho mentalitu opísať ako národ, ktorý je hrdý na svoje korene, tradície a históriu. Má v sebe bojovnosť, dravosť, vytrvalosť ako aj tvrdohlavosť. Stále je na prvom mieste rodina a vzdelanie je tradíciou. Keď írsky národ niekto podrobí, tak nezabúda, pretože vie, že raz príde deň, kedy sa oslobodí. Jednoducho Ír, nech bude kdekoľvek, bude Írom.

4.2 Hospodársky vývoj Írskej republiky

4.2.1 Socio-ekonomický vývoj

4.2.1.1 Dvadsiate a tridsiate roky – od liberalizmu k protekcionizmu

V roku 1921, kedy Írsko získalo nezávislosť, bolo prakticky rozvojovou krajinou, kde väčšinu priemyslu tvorilo pivovarníctvo, liehovary a spracovanie potravín. Obyvateľstvo už viac než jedno storočie sa zmenšovalo a kto opustil poľnohospodárstvo, opustil aj krajinu, pretože priemysel ho nedokázal zamestnať. Bolo to dedičstvo dlhoročnej koloniálnej závislosti na Veľkej Británii a relatívnej odľahlosti od ďalších hospodárskych centier v Európe.⁷³

V prvom období írskej samostatnosti do roku 1932 sa uskutočňovala pragmatická politika čiastočnej ochrany domáceho priemyslu tak, aby nedošlo zo strany Veľkej Británie k odvetným opatreniam, čím by sa mohol obmedziť export poľnohospodárskych produktov z Írska do Veľkej Británie. To by mohlo mať negatívny vplyv na celú írsku ekonomiku, orientovanú prevažne agrárne.⁷⁴ Zlepšil sa odbyt poľnohospodárskych produktov, v roku 1923 bol prijatý nový pozemkový zákon, ktorý mal na poľnohospodárstvo pozitívny vplyv, vzniklo cukrárensko-repné odvetvie, bol založený poľnohospodársky úverový fond (Agricultural Credit Corporation) a na rieke Shannon bola postavená veľká hydroelektrárň. Avšak celé jedno desaťročie priemyslová politika vlády odrážala ideologické nedostatky jej ekonomickej koncepcie a vplyv štátnych úradníkov a ekonómov, ktorých zázemie a vzdelanie nedovolili prijať myšlienky, ktoré sa vymykali z tradičného britského liberalizmu a laissez faire. Niektoré zásadné aspekty ekonomického rozvoja prvého desaťročia po roku 1922 sa uskutočnili skôr vďaka odvážnym predstavám a iniciatíve jednotlivých ministrov než odbornej expertíze štátnych úradníkov. Štátna správa videla svoju rolu v presadzovaní už zavedeného systému a nevládla v nej priaznivá klíma pre nový prístup k riešeniu ekonomických otázok, čo platilo najmä po vypuknutí svetovej ekonomickej krízy na začiatku 30. rokov. Vtedajšia Cosgraveova vláda sa preto snažila upevniť kvalitu a integritu štátnej správy vytvorením nezávislých konkurzných komisií pre personálne obsadzovanie ústredných ako aj miestnych úradov a dala jasne najavo, že z peňazí daňovníkov sa nebudú obsadzovať významné posty ľuďmi s politickým vplyvom.⁷⁵ A tak sa stalo, že tento obmedzený protekcionizmus síce umožnil vznik nových podnikov v chránených odvetviach, ale celkovo bol jeho efekt malý – zamestnanosť v spracovateľskom priemysle vzrástla z 56 400 osôb (4,3 % práceschopného obyvateľstva) v roku 1926 na 61 900 osôb v roku 1931, čo však v porovnaní s malými európskymi krajinami ako Dánsko, Švédsko

⁷³ VAŠKO, T.: Prvky technické politiky vybraných zemí. In: *Národní hospodářství*, roč. 48, 1995, č.3, s. 27

⁷⁴ KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19

⁷⁵ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 257

a Holandsko, ktoré v tom čase dosahovali 25-percentný podiel zamestnanosti v priemysle na celkovej zamestnanosti, bolo veľmi málo.⁷⁶

V roku 1932 došlo k zásadnému obratu. Politická strana Fianna Fáil, ktorá sa dostala toho roku k moci, sa na popud ministra priemyslu a obchodu Lemassa pripravila realizovať program rýchlej industrializácie a vystaviť poľnohospodárstvo následkom, ktoré by prispeli k zaisteniu priemyslového rozvoja⁷⁷ s cieľom dosiahnuť národnú sebestačnosť. Nová írská vláda si za prostriedok industrializácie zvolila silný plošný protekcionizmus zameraný na substitúciu dovozov s cieľom dosiahnuť národnú sebestačnosť. Hlavnou zmenou v oblasti hospodárskej politiky bolo zavedenie ochranných ciel a taríf s cieľom podporiť rozvoj domáceho priemyslu. Hoci išlo o všeobecnú zmenu v ekonomickej politike, protekcionistické opatrenia boli čiastočne spojené s „obchodnou vojnou“ s Veľkou Britániou po tom, čo v polovici 30. rokov írská vláda odmietla vyplácať britským vlastníkom pôdy rentu.⁷⁸ Jednalo sa o asi 5 miliónov libier ročne, odvádzaných v dvoch polročných splátkach ako náhradu za finančné prostriedky, ktoré britská vláda vynaložila na výkup pôdy od veľkostatkárov. Cosgraveova vláda rentu vyberala od poľnohospodárov a poukazovala ich Londýnu, avšak nová vláda ich odmietla zaplatiť. Británia prijala odvetné opatrenia v podobe poplatkov na dovoz jatočného dobytku z Írska, ktorý zas reagoval uvalením ciel na britský tovar. Tak začala obchodná vojna, ktorá trvala šesť rokov a podstatne zhoršila dopad svetovej hospodárskej krízy na Írsko. Nakoniec sa spor vyriešil v roku 1938 tým, že Írsko zaplatilo Británii jednorázovú sumu vo výške 10 miliónov libier.⁷⁹

Odhaduje sa, že v období rokov 1931 - 1936 priemerná colná tarifa vzrástla z 9 na 45 % a počet produktov, na ktoré sa vzťahovali ochranné tarify, sa zvýšil štvornásobne. V tom čase to nebolo v Európe nič osobitné, veď po veľkej hospodárskej kríze sa k ochrane domácej ekonomiky uchýlilo mnoho krajín. V Írsku sa však táto politika nezmenila až do 50-tych rokov.

Vo vzťahu k zahraničnému kapitálu boli prijaté zákony (Control of Manufactures Acts), ktoré obmedzovali a kontrolovali prítomnosť zahraničných firiem v Írsku. Zahraničné investície boli povolené len vtedy, ak nevytvárali konkurenciu domácemu kapitálu alebo ak išlo o exportnú výrobu. Išlo hlavne o zabezpečenie sa proti tomu, aby si britské firmy nezriadovali v Írsku výrobné jednotky.⁸⁰

Tento hospodársky prístup viedol k značnému zvýšeniu priemyslovej zamestnanosti (v roku 1951 bolo v spracovateľskom priemysle zamestnaných už 140 300 osôb, tj. 11 % práceschopného

⁷⁶ KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19

⁷⁷ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 257

⁷⁸ KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19

⁷⁹ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 252-253

⁸⁰ KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19

obyvateľstva a v priemysle celkom 18 % práceschopného obyvateľstva).⁸¹ Súhrnne možno túto politiku označiť za politiku rozširujúcu domáci priemysel, podporujúcu import, substituujúcu industrializáciu a zvýšenie zamestnanosti v Írsku. Ale ochranárstvo bolo väčšie, než bola potreba a navyše bolo dosť náhodné a vyvolalo silnú antiimportnú orientáciu. Táto orientácia zase zbavila írsky priemysel dynamizmu, ktorý v iných krajinách vyvolala vnútroodvetvová kooperácia a špecializácia. Tá totiž dovoľuje omnoho lepšie využívať možnosti trhu.

Minister Lemass, architekt novej írskej priemyslovej revolúcie, okrem protekcionizmu presadzoval zásahy do ekonomiky, ktoré v praxi jeho hospodárskej politike dávali ľavý smer. Tam, kde súkromný sektor neuspel alebo nebol schopný prípadne ochotný nutné služby zaistiť, vytvoril Lemass štátny podnik. V roku 1936 tak napríklad vznikli írske štátne aerolínie Aer Lingus a keď sa cestná doprava v súkromnom vlastníctve dostala do ťažkostí, prevzal ich v roku 1944 štátny podnik Coras Iompair Éireann. Jedným z najúspešnejších štátnych podnikov bol Bord na Móna založený v roku 1946, ktorý produkoval tuhé palivá. Tak sa stalo, že hlavnú a rozhodujúcu rolu v vtedajšom hospodárstve krajiny zohrávali štátom vlastnené alebo podporované podniky.⁸²

4.2.1.2 Štyridsiate a päťdesiate roky – od protekcionizmu k liberalizmu

Prvá koalíčná vláda, ktorá sa ujala moci po roku 1948, nastolila ekonomickú politiku, ktorá bola v niektorých ohľadoch ešte radikálnejšia než opatrenia, ktoré presadzoval predchádzajúci minister priemyslu a obchodu Lemass – architekt írskej priemyslovej revolúcie v štyridsiatych rokoch založenej na silnom pretekcionizme a zásahoch štátu do ekonomiky. Minister financií McGilligan zaviedol kapitálový rozpočet, čo bol prvý explicitný dôkaz vplyvu keynesiánstva na írske verejné financie. Koalíčná vláda sa rozpadla a jej hlavná strana Fianna Fáil prešla do opozície. Nová vláda na čele s Costellom pokračovala s rozsiahlym programom kapitálových investícií zameraných na ekonomický rozvoj.⁸³

V roku 1951 bolo v spracovateľskom priemysle zamestnaných už 140 300 osôb, tj. 11% práceschopného obyvateľstva a v priemysle celkom 18% práceschopného obyvateľstva⁸⁴, čo však opäť v porovnaní s ostatnými západoeurópskymi krajinami (cca 30%) bolo veľmi málo. Podiel priemyselnej produkcie na exporte dosahoval len 16% a po odrátaní produkcie potravinárskeho a tabakového priemyslu to bolo len 6%. Teda obdobie ochrany domáceho priemyslu spôsobilo síce jeho rozvoj, ale nedosiahol sa rast produktivity, ktorý by bol zárukou konkurencieschopnosti priemyslu v medzinárodnom meradle. Nedostatok odvetví priemyslu schopných exportovať

⁸¹ TÍKAL, S.: Zkušenosti z otevírání irské ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3, s. 369-378

⁸² MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 258

⁸³ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 258

⁸⁴ TÍKAL, S.: Zkušenosti z otevírání irské ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3, s. 369-378

a závislosť hospodárskeho rastu na zvyšujúcich dovozoch investičných statkov, súčiastok, materiálu a palív spôsobil od roku 1956 chronickú pasívnu platobnú bilanciu.⁸⁵

Fiškálne opatrenia, ktoré odvážne zaviedol Gerard Sweetman, mali obmedziť nadmerný dopyt po importovanom spotrebnom tovare, čím prudko znížili ekonomický rast, čo sa prejavilo aj vysokou nezamestnanosťou a emigráciou.⁸⁶ Dokonca podiel zamestnanosti v priemysle za obdobie rokov 1951-1958 zostal konštantný.

V roku 1957 sa k moci dostala opäť strana Fianna Fáil. Hospodárstvo krajiny vykazovalo stagnáciu a bolo zrejmé, že Írsko potrebuje na svoj rozvoj nový ekonomický model. Pod vplyvom tejto situácie, tlaku USA a vytvorenia dvoch integračných zoskupení v západnej Európe – Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS) a Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO), došlo k novému zásadnému obratu.⁸⁷

Šéfsekretár ministerstva financií, T. K. Whitaker, publikoval v roku 1958 so súhlasom vlády program nazvaný Ekonomický rozvoj, stanovil tak ciele, o ktoré sa mala krajina usilovať, pokiaľ chce zvýšiť životný štandard a znížiť mieru nezamestnanosti i počet vysťahovalcov. Program vychádzal z predpokladov, že krajina potrebuje ďaleko viac kapitálových investícií, a to predovšetkým produktívnych investícií, ktoré by pomohli rozmnožiť bohatstvo krajiny a zvýšiť jej sociálnu úroveň. Whitakerova správa síce neodporúčala ekonomické plánovanie ako také, ale ciele a prostriedky, ktoré navrhovala, by v optimálnom prípade zaručila práve plánovaná ekonomika. Vláda správu schválila a na jej základe vydala koncom roku 1958 svoj prvý Program ekonomického rozvoja.⁸⁸

Na základe tohoto programu Írsko začalo uskutočňovať navonok orientovanú stratégiu, zakladajúcu sa na odstraňovaní protekcionizmu, podpore odborov vyrábajúcich na export a priťahovaním priamych zahraničných investícií (ktoré boli predtým zákonom obmedzované), najmä pokiaľ prispievali k expanzii vývozu. Ukazovalo sa tiež, že bude potrebné nasledovať Veľkú Britániu pri vstupe do Európskeho hospodárskeho spoločenstva. EZVO pre Írsko nebolo zaujímavé, pretože sa nevzťahovalo na poľnohospodárstvo a aj inak poskytovalo len malé prostriedky pre riešenie špecifických problémov jeho ekonomiky.

Niektoré opatrenia zapadajúce do tejto stratégie boli prijaté už skôr. Napr. v roku 1949 bol zriadený Úrad pre priemyselný rozvoj – IDA (Industrial Development Authority), ktorý sa okrem iného snažil podporovať prílev zahraničných investícií a napomáhať domácemu priemyslu pri hľadaní zahraničných partnerov, s cieľom zakladať a rozvíjať v Írsku moderné progresívne priemyselné odvetvia. V roku 1952 bolo zriadená Írska exportná rada (Irish Export Board), ktorá mala napomáhať vývozu. V roku 1952 bol zavedený a v roku 1956 rozšírený program subvencovania

⁸⁵ KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19

⁸⁶ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 258

⁸⁷ TÍKAL, S.: Zkušenosti z otevírání írské ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3, s. 369-378

⁸⁸ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 258

nových priemyselných projektov schopných obstáť v medzinárodnej konkurencii, s cieľom rozšírenia kapacity a modernizácie zariadení. Zároveň boli predstavené prvé schémy kapitálových podpôr na povzbudenie podnikov investujúcich do nerozvinutých častí krajiny.⁸⁹ Zahraničné firmy, ktoré získali grant, nemali zákaz predávať na domácom trhu, ale odrádzala ich od toho oveľa vyššia daň zo zisku (v tom čase cca 50%). V roku 1956 boli všetky zisky dosiahnuté z exportu produktov spracovateľského priemyslu (tak domácich, ako aj zahraničných firiem) nad úroveň roka 1956 oslobodené od daní. Znamenalo to, že všetky nové firmy zriadené po roku 1956 mali automaticky daňové prázdny.⁹⁰ Plná úľava daní z exportu bola poskytovaná na 15 rokov a čiastočná na ďalších päť rokov (tieto opatrenia boli nahradené v roku 1981 zníženou sadzbou 10% na zisk z predaja celého výrobného priemyslu).⁹¹ Nové investície zahraničných firiem v exportne orientovaných odvetviach boli v roku 1958 ďalej podporené zmiernením reštrikcií zákona o kontrole spracovateľského priemyslu (Control of Manufactures Acts), ktorý obmedzoval vlastníctvo zahraničných subjektov a jeho úplným zrušením v roku 1964.⁹²

Dodnes je predmetom dohadov, či príčinou pozoruhodného ekonomického oživenia, ku ktorému došlo v nasledujúcich rokoch, bol skutočne tento program, alebo či išlo len o náhodnú zhodu okolností. Každopádne miera ekonomického rastu po roku 1958 predstavovala každoročne 4% zatiaľ, čo predtým to bolo menej než polovica. V obchodných kruhoch však od vydania programu ekonomického rozvoja prestíž štátnej administratívy značne stúpla.

4.2.1.3 Šesťdesiate roky – internacionalizácia

V rokoch 1963-64 vláda pod Lemassovým vedením vydala svoj Druhý program ekonomického rozvoja na roky 1965-70, čím vláda prijala všetky nedostatky i výhody, ktoré plánovaná ekonomika slobodnej spoločnosti prináša. Lemass sa v roku 1964 podobne ako Costellova vláda v roku 1956 snažil možno príliš rýchlo dosiahnuť výrazné výsledky, takže krajina sa v roku 1965 opäť dostala do deficitu platobnej bilancie. Napriek všetkým nepopulárnym opatreniam, ktoré vláda prijala na zažehnanie týchto problémov sa zdalo, že ciele Druhého programu budú do roku 1970 úspešne dosiahnuté.⁹³

Boli zavedené adaptačné a modernizačné subvencie na podporu vyššej špecializácie firiem, aby firmy samy uvažovali o zlučovaní, aby kooperovali v takých oblastiach, ako sú nákup materiálu a marketing. Cieľom týchto grantov bolo získanie úspor z rozsahu výroby a zvýšenie

⁸⁹ TÍKAL, S.: Zkušenosti z otevírání irské ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3, s. 369-378

⁹⁰ KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19

⁹¹ VAŠKO, T.: Prvky technické politiky vybraných zemí. In: *Národní hospodářství*, roč. 48, 1995, č.3, s. 27

⁹² KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19

⁹³ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 258-259

konkurencieschopnosti írskych firiem. Poskytovať granty v zásade bolo možné zahraničným firmám zo všetkých odvetví, s výnimkou odvetvia cestovného ruchu. Rozhodovala kvalita projektu, teda čo sa ním sleduje a čo sa ním získa.⁹⁴ V roku 1963 a 1964 boli jednostranne uskutočnené dve lineárne 10% zníženia ciel na dovoz priemyselných výrobkov a zákonom z roku 1964 boli úplne odstránené obmedzenia na zahraničné vlastníctvo v priemysle.⁹⁵

Medzitým Lemass zahájil sériu stretnutí s vtedajším premiérom Severného Írska, Terencom O'Neillom, ktoré sľubovali nastoliť medzi obidvomi časťami ostrova tesnejšie a konštruktívnejšie vzťahy.⁹⁶ V decembri 1965 bola podpísaná dohoda o zóne voľného obchodu so Spojeným kráľovstvom, na ktorú sa často pozeralo ako na predbežné opatrenie pre neskoršie členstvo v ES. Podľa tejto dohody malo Írsko odstrániť ochranné clá na dovoz priemyselných tovarov zo Spojeného kráľovstva ich znižovaním o 10% ročne; od 1. júla 1975 mal byť voľný obchod uskutočnený. Spojené kráľovstvo malo odstrániť niekoľko málo doteraz existujúcich ciel na dovoz priemyselného tovaru z Írska, ale hlavne malo poskytnúť úľavy na dovoz írskych poľnohospodárskych produktov. V dôsledku týchto opatrení sa miera protekcionizmu pri priemyselnej produkcii behom desiatich rokov znížila na jednu pätinu oproti úrovni zo začiatku 60. rokov, kedy priemerné nominálne clo bolo 25%, ale efektívne clo predstavovalo až 79%.⁹⁷ Tesnejšie hospodárske vzťahy s Britániou diktovala historická i zemepisná nutnosť. Británia je stále najväčším írskym susedom i obchodným partnerom. Obidve krajiny tvoria z mnohých dôvodov jeden trh a zriadenie anglo-írskeho slobodného obchodu sa už dlho zdalo byť nevyhnutné.⁹⁸

V 60. rokoch zahraničné investície v Írsku rástli veľmi rýchle, v rokoch 1960-1965 reálne o 24,4% a v rokoch 1965-1970 o 31,1% v ročnom priemere a stali sa skutočne motorom rastu. Aj keď mzdy tu boli značne vyššie než v rozvojových krajinách, zahraničné investície priťahovali vtedy také skutočnosti ako politická stabilita, blízkosť európskych trhov, dohoda o voľnom obchode so Spojeným kráľovstvom, celková kultúrna prostredia a rozsiahly program stimulačných opatrení. Ale už v nasledujúcich piatich rokoch došlo k značnému poklesu zahraničných investícií, pričom reálne klesali až o 15,4% v priemere ročne. Táto zmena sa vysvetľuje jednak rastom mzdových nákladov, ktorý bol značne vyšší než v konkurenčných krajinách, jednak tým, že veľa novoindustrializovaných krajín s nízkymi mzdami sa stalo relatívne spoľahlivými a málo riskantnými alokačnými miestami zahraničných investícií.

Celkovo sa dá povedať, že írsky priemysel sa od začiatku 60. rokov rozvíjal veľmi uspokojivo. Priemerné tempo jeho rastu značne prevyšovalo tempo rastu priemyslu nielen v druhých krajinách EHS, ale aj v ostatných krajinách sveta s výnimkou niekoľko novoindustrializovaných

⁹⁴ KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19

⁹⁵ TÍKAL, S.: Zkušenosti z otevírání irské ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3, s. 369-378

⁹⁶ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 259

⁹⁷ TÍKAL, S.: Zkušenosti z otevírání irské ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3., s. 369-378

⁹⁸ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 259

krajín. Urýchlene rástol aj vývoz produkcie írskeho spracovateľského priemyslu, takže jeho podiel na celkovom írskom vývoze, ktorý v roku 1961 dosahoval len 18%, stúpol na 65% v roku 1987. Podstatne sa zmenila štruktúra írskeho priemyslu, keď veľká časť jeho výroby a vývozu teraz pripadá na technologicky náročné odbory (elektronický priemysel, farmaceutický priemysel a kvalifikovaná chémia).⁹⁹

4.2.1.4 Sedemdesiate roky – vstup do EHS

V Írsku boli roky 1966-82 v znamení rýchle rastúcej prosperity, aj keď dochádzalo k ostrým hospodárskym výkyvom. Druhý program ekonomického rozvoja musela vláda opustiť ešte pred uplynutím termínu jeho realizácie v roku 1970, a to isté platilo aj pre omnoho skromnejší Tretí program, ktorým sa mala ekonomika riadiť v rokoch 1969-72. Hlboký hospodársky pokles v rokoch 1974-5 a dlhodobejšia recesia, ktorá začala v roku 1979, zasiahla Írsko tak isto, ako ostatné západné krajiny, priemerný hospodársky rast sa však počas 60. a 70. rokov udržal na štyroch percentách ročne. Podarilo sa to zrejme z dvoch dôvodov. Vďaka vstupu Írska do Európskeho hospodárskeho spoločenstva v roku 1973 a vďaka masívnemu prílevu priamych zahraničných investícií.¹⁰⁰

Na začiatku dnešnej Európskej únie boli tri integračné organizácie s rovnakou členskou základňou a so spoločnými ekonomickými a politickými cieľmi.

Prvým integračným zoskupením bolo Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ (ESUO), nazývané aj Montánna únia, ktorá vznikla na základe Parížskej zmluvy podpísanej 18. apríla 1951. Zmluva bola uzavretá na 50 rokov a vstúpila do platnosti po svojej ratifikácii v parlamentoch členských štátov 25. júla 1952. Jej ustanovenia sa týkajú uhlia, ocele, koksu, železnej rudy a šrotu.

Druhým integračným zoskupením bolo Európske hospodárske spoločenstvo, ktoré vzniklo na základe Rímskej zmluvy podpísanej 25. marca 1957, zmluva vstúpila do platnosti po jej predchádzajúcej ratifikácii 1. januára 1958. Založenie Montánnej únie bolo výrazom uplatnenia sektorovej integrácie, s ktorou sa pôvodne počítalo pri rozvoji integračných vzťahov medzi európskymi štátmi. Jej podstatou bolo začleňovanie jednotlivých odvetví do integračného procesu podľa ich zrelosti na také zapojenie. Časom sa ukázalo, že takýto postup v praxi nebude fungovať. Vysoký úrad ESUO, nadštátny orgán, ktorý reguloval len montánne odvetvia nemal pochopiteľne právomoc zasahovať do iných odvetví. Tak sa stávalo, že prijaté rozhodnutia negovala niektorá národná vláda svojimi rozhodnutiami v iných odvetviach, preto sa rozhodlo, že do ďalšej integrácie sa začlenia nie jednotlivé sektory, ale celé národné hospodárstva.

Tretím integračným zoskupením bolo Európske atómové spoločenstvo (Euroatom), ktoré vzniklo roku 1957 zároveň so založením EHS na základe druhej Rímskej zmluvy. Poslaním tohoto

⁹⁹ TÍKAL, S.: Zkušenosti z otevírání írské ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3, s. 369-378

¹⁰⁰ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 271

Spoločenstva je prispieť k utvoreniu podmienok potrebných na vybudovanie a rýchly rast jadrového priemyslu, na zvýšenie životnej úrovne v členských štátoch a na rozvoj vzájomných stykov s ostatnými krajinami.¹⁰¹

Írsko spolu s Veľkou Britániou a Dánskom 1.1.1973 vstúpilo do Európskych spoločenstiev. V tej dobe ES pozostávalo iba z pôvodných šiestich zakladajúcich členov, a to Belgicka, Holandska a Luxemburska, Nemecka, Francúzka a Talianska, pričom išlo stále ešte predovšetkým o zoskupenie voľného obchodu. Írsko požiadalo o pripojenie k Európskemu spoločenstvu v roku 1961, ale odpor prezidenta de Gaulla proti vstupu Veľkej Británie vtedy tiež zmaril írske ambície na členstvo. Až na sklonku šesťdesiatych rokov nádeje na členstvo znovu ožili. A tak mala krajina dlhé obdobie na zvažovanie vyhliadok. Írsko stálo pred rozhodnutím o pripojení k ES v období, keď existoval d'aleko väčší prvok voľnosti voľby, ako sa to dnes javí pre súčasných uchádzačov. Na začiatku sedemdesiatych rokov väčšina európskych krajín stála mimo jadra ES. Okrem toho dôvody na pripojenie sa zakladali takmer výlučne na ekonomických pohnútkach. Aj keď pre Írsko bola hlavným dôvodom výhodnosť pripojenia, ak dôjde k pripojeniu Británie, pôsobil tu tiež dôležitý psychologicky stimulačný náboj účasti na odvážnom novom experimente v kooperácii medzi štátmi, založenom síce na politickom ideále, ale sľubujúcom aj šancu významným ekonomickým výhodám.¹⁰²

Prijatím do ES vyvrcholil proces otvárania írskej ekonomiky. Tým sa – po prechodnom päťročnom období – voľný obchod, v podstate už existujúci so Spojeným kráľovstvom, rozšíril aj na ostatné členské krajiny ES, čím sa vytvoril trh s 200 miliónmi obyvateľov. To výrazne posilnilo trend väčšej diverzifikácie teritoriálnej štruktúry írskeho zahraničného obchodu a prispelo k obmedzeniu nadmernej závislosti na trhoch v Spojenom kráľovstve. Ak v roku 1972 na Spojené kráľovstvo pripadlo viac ako 68% írskeho vývozu a asi 51% írskeho dovozu, v roku 2000 tento podiel klesol na 21,8%, resp. 31,3%. Takmer 50% írskeho vývozu v súčasnosti tvoria farmaceutiká, elektronika a softvér, zatiaľčo v roku 1973 boli tieto sektory zastúpené menej ako z 20%. Popri britskom tovare, ktorý získal voľný prístup na írsky trh podľa angloírskej dohody o zóne voľného obchodu, získal voľný prístup na írsky trh aj tovar z ostatných členských krajín rozšíreného ES. Podiel vtedajších 8 partnerských krajín ES na celkovom írskom dovoze sa v polovici 70. rokov pohyboval okolo 69%. Na základe dohody o voľnom obchode s priemyselnými výrobkami medzi ES a členskými krajinami EZVO bol írsky trh otvorený aj pre dovoz priemyselného tovaru z krajín EZVO. Nahradenie írskeho colného sadzovníka spoločným colným sadzovníkom ES uľahčilo aj prístup nečlenských krajín na írsky trh. S množstvom menej rozvinutých európskych i mimoeurópskych krajín uzatvorilo ES rôzne dohody, ktoré zaisťujú voľný či zvýhodnený prístup ich výrobkov na trhy ES a od roku 1971 zaviedlo voči rozvojovým krajinám svoj systém colných

¹⁰¹ ŠÍBL, D. – ŠAKOVÁ, B. – MOGYOROSIOVÁ, Z.: *Európska únia*. Bratislava: EKONÓM 2001. s. 9-11

¹⁰² CROSSOVÁ, M. T.: Irská zkušenost s členstvím v EU – inspirace pro Českou republiku. In: *Mezinárodní politika*, roč. XXIII, 1999, č. 10, s. 4-5

preferencií. S prevzatím spoločnej obchodnej politiky ES sa všetky tieto zmluvné a autonómne opatrenia rozšírili aj na Írsko.¹⁰³

Bolo by neúprimné predstierať, že prvé roky bezprostredne po vstupe do ES boli pre Írsko ľahké. Pre mnoho ľudí v rôznych ekonomických sektoroch tomu tak nebolo. Členstvo v ES značne zvýšilo konkurenčné tlaky postihujúce tradičné írské odvetvia, ako odevný, obuvnícky, textilný priemysel aj iné, čo viedlo k výraznej reštrukturalizácii týchto odvetví a k značnej nezamestnanosti. Veľa politických opatrení a faktorov však pomohlo zmierniť dôsledky prepadu v určitých sektoroch a napomohlo k zmene prevažne poľnohospodárskej krajiny na krajinu priemyslovú. Boli to nasledujúce faktory:

- dôrazný vládny program priťahovania zahraničných investícií do Írska,
- štátna politika intenzívneho investovania do fondov a zariadenia pre vzdelávanie a výcvik, najmä „segmentový“ výcvik pre zahraničné investície,
- financovanie zo strany ES v oblastiach poľnohospodárskej, sociálnej a štrukturálnej politiky.

V 60. rokoch zahraničné investície v Írsku rástli veľmi rýchlo (v rokoch 1960-1965 reálne o 24,4% a v rokoch 1965-1970 o 31,1% v ročnom priemere) a stali sa skutočne motorom rastu. Ale už v nasledujúcom päťročí došlo k značnému poklesu zahraničných investícií (reálne klesali o 15,4% v priemere ročne). Vstupom Írska do ES sa značne zväčšila atraktivita Írska pre priame zahraničné investície, ktoré tu prichádzali predovšetkým z USA, aby mohli voľne prenikať na trhy ES a v menšej miere tu investovali aj firmy krajín ES, ktorých expanzívne plány doma narážali na nedostatok pracovných síl a rýchle rastúce náklady.

Jedným z hlavných stimulov na priťahovanie zahraničných investorov bolo zabezpečenie miestne dostupnej vyškolenej pracovnej sily. V tomto ohľade zohralo podstatnú rolu financovanie výcviku a regionálneho rozvoja zo strany ES, zabezpečujúce rozvinutie siete tretej roviny vzdelávacích zariadení so širokou paletou kurzov umožňujúcich pružne uspokojovať požiadavky miestneho priemyslu. Celkový čistý príspevok pre Írsko v období rokov 1973-1995 v rámci štrukturálnych fondov dosiahol 28 mld. USD. Tieto prostriedky rovnako prispeli k zmenšeniu rozdielov medzi írskym HDP na obyvateľa a príslušným priemerným ukazovateľom EÚ. Keď sa Írsko v roku 1973 pripojilo k ES, bol HDP na obyvateľa 58% priemeru ES. V roku 1987 bol 65% priemeru, v roku 1998 dosiahol 95% a v roku 1999 dokonca 111% priemeru 15 členských štátov EÚ.¹⁰⁴

Všetky zmeny, ku ktorým v priebehu týchto rokov došlo, však priaznivé neboli. Inflácia zostala naďalej vysoká a aj keď sa na vzrastajúcej prosperite podieľala väčšina obyvateľstva, viac

¹⁰³ TÍKAL, S.: Zkušenosti z otevírání irské ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3, s. 369-378

¹⁰⁴ CROSSOVÁ, M. T.: Irská zkušenost s členstvím v EU – inspirace pro Českou republiku. In: *Mezinárodní politika*, roč. XXIII, 1999, č. 10, s. 4-5

ako dvadsať percent občanov žilo v trvalej chudobe. Podľa niektorých spoločenských pozorovateľov prejavovala dobre situovaná väčšina voči svojim chudobnejším spoluobčanom stále väčšiu necitlivosť. V Dubline prudko stúpila zločinnosť, znečistenie ovzdušia zasiahlo aj vidiek, obyvatelia miest, najmä Dublinu, sa sťažovali na fungovanie poštových, autobusových aj telefónnych služieb a na situáciu v mestskej automobilovej doprave. Vážny problém predstavoval aj stály prírastok obyvateľstva, pretože na trh pracovných síl prichádzalo viac mladých ľudí, než koľko bolo voľných miest, takže nezamestnanosť zostávala aj naďalej vysoká. Nebolo však pochýb o tom, že v Írsku prebieha v kladnom i zápornom zmysle slova ekonomická aj spoločenská transformácia.¹⁰⁵

4.2.1.5 Osemdesiate roky – rast nezamestnanosti

Celkové zahraničné investície, teda čistý prílev investícií zo zahraničia a reinvestované zisky, začali opäť rásť a vrcholili začiatkom 80. rokov. Výhoda z voľného prístupu na trhy ES však začala postupne slabnúť, a to jednak následkom relatívneho znižovania mzdových a iných nákladov v Spojenom kráľovstve, najmä však následkom prijatia nových členských krajín – Grécka v roku 1981 a Španielska a Portugalska v roku 1986, ktoré sa stali pre zahraničné investície atraktívnejšími. To sa prejavilo už od roku 1978, kedy došlo k tendencii znižovania čistého prílevu priamych zahraničných investícií do Írska (jeho hodnota poklesla z 295 mil. ECU v roku 1978 na 79 mil. ECU v roku 1989) a neskôr k tomu prispela aj stúpajúca, žiadnym kontrolám nepodliehajúca repatriácia nezdanených ziskov zahraničných firiem, ktorá v roku 1987 dosiahla 1646 mil. ECU, tj. 6,45% hrubého domáceho produktu, resp. 9,25% národného dôchodku, oproti 373 mil. ECU v roku 1980.

Tento vývoj spolu so slabou investičnou činnosťou domáceho priemyslu, duseného dovozmi, viedol od začiatku 80. rokov k dekapitalizácii írskeho priemyslu, pričom hrubá tvorba fixného kapitálu v írskom spracovateľskom priemysle v období 1980-1985 reálne klesala o 6,12% v priemere ročne. Očakávania vládnej Bielej knihy o vstupe do ES, spracovanej v roku 1972, že expanzia zahraničných firiem umožní značné zvýšenie zamestnanosti v spracovateľskom priemysle (pri domácom priemysle sa predpokladalo len udržanie doterajšej zamestnanosti) sa nesplnilo. Naopak došlo k jej zmenšeniu z 210,3 tis. osôb v roku 1974 na 198,9 tis. osôb v roku 1982 (tj. o 5,5%) a v ďalších rokoch sa tento vývoj ešte urýchlil. Spracovateľský priemysel tak nielen nedokázal kompenzovať dlhodobé zmenšovanie poľnohospodárskej zamestnanosti (v období 1970-1981 sa zmenšilo o štvrtinu, teda o viac ako o 70 tis. osôb), ale naopak ešte prispel k zvýšeniu nezamestnanosti v Írsku, ktorá sa pohybuje okolo 18% oproti úrovni okolo 8% z konca 70. rokov.

Otváranie írskej ekonomiky malo teda na jej priemysel zmiešané účinky. Domáci priemysel nedokázal dobre reagovať na zosilnenú konkurenciu a nové vývozné možnosti (s určitou výnimkou podnikov potravinárskeho priemyslu po vstupe do ES), ale naopak vo výrobách, ktoré sú predmetom

¹⁰⁵ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 274

medzinárodného obchodu, sa dostal do úpadku. Na druhej strane veľký prílev priamych zahraničných investícií, ktorý postupne však slabol, zaistil vysoký rast priemyselnej výroby a vývozu produkcie spracovateľského priemyslu, ktorý sa však neprejavil na raste zamestnanosti. Množili sa preto kritické hlasy, že írsky priemyselná politika zanedbáva rozvoj domáceho priemyslu a svojimi rozsiahlymi stimulačnými opatreniami, ako daňové oslobodenia exportných príjmov, neobmedzená repatriácia ziskov, možnosť až 100% odpisov pre daňové účely, investičné dotácie, úverové garancie a subvencované úroky z úverov, podpory v súvislosti s transferom technológií, až 100% príspevky na kvalifikačné programy, zvýhodnený predaj či prenájom priemyselných pozemkov napojených na verejné siete a vybudovaných tovární, jednostranne preferuje zahraničné firmy, ktoré len málo nakupujú domáce materiály, sa negatívne prejavujú v štátnom rozpočte. V správe o írskyj priemyselnej politike z roku 1982, ktorú pripravila Telesis Consultancy Group pre Národnú hospodársku a sociálnu radu, sa vyvodzovalo, že žiadna krajina nemôže s úspechom dosiahnuť vysoké dôchodky bez toho, aby mala silnú základňu v doma vlastnených zdrojoch či spracovateľských vývozných spoločnostiach. Navrhovalo sa preto, aby daňové a subvenčné stimuly boli prebudované tak, aby podporovali investovanie domácich podnikov do progresívnejších odborov zapojených do medzinárodného obchodu. Zároveň sa navrhovalo, aby sa subvencie a iné podporné opatrenia sústredili na pomerne malý počet vybraných veľkých domácich podnikov, čím by sa umožnilo dosiahnuť takého rozsahu výroby a takej finančnej, technologickej a trhovej sily, ktoré sú potrebné na presadenie v medzinárodnej konkurencii. Pretože veľkých domácich podnikov je len málo, odporúčalo sa takisto, aby vláda začala iniciatívne vytvárať veľké podniky, buď prostredníctvom združovania súkromných podnikov alebo zakladaním štátnych podnikov. Od toho roku, teda od roku 1982, má nárok na grant každá, nielen exportujúca firma.

Úrad pre priemyselný rozvoj začal uplatňovať stále selektívnejší prístup k priemyselným zahraničným i domácim projektom. Rozhodujúcimi pri poskytovaní subvencií sa stávajú také hľadiská ako veľkosť nákupu domácich materiálov, súčiastok a služieb, či rozsah a umiestnenie výskumu a vývoja. Pri zahraničných podnikoch, ktoré predtým plnili prevažne len montážne funkcie sa tak dbá na to, aby boli čo najviac integrované do domácej ekonomiky. K tejto selektívnosti nemálo prispelo, že v roku 1988 bol značne obmedzený rozpočet IDA a jeho personál. V záujme väčšej účinnosti verejných výdavkov sa od roku 1987 poskytovanie subvencií viaže na plnenie stanovených cieľov. Podniky, ktoré stanovené ciele nesplnili či splnili len v malej miere, musia poskytnuté subvencie splácať. Pri zahraničných podnikoch je to zaistené tým, že stranami či ručiteľmi príslušných dohôd o subvenciách sú ich materské spoločnosti. Všetky doterajšie i prípadné ďalšie zmeny v priemyselnej politike však nemajú zmenšiť atraktivnosť Írska pre zahraničné investície. Úspory sa majú dosahovať nie znižovaním celkovej výšky subvencií a iných úľav, poskytovaných zahraničným investorom, ale zvyšovaním výkonnosti príslušných orgánov.

Určité zmeny v priemyselnej politike už boli uskutočnené. Na základe námietok Komisie ES ako orgánu zodpovedného za dodržiavanie princípov konkurenčnej politiky ES voči daňovému oslobodeniu exportných ziskov írsku vláda oznámila, že podniky založené po 1. januári 1981 nebudú už plne oslobodené od dane zo zisku z vývozu, ale že namiesto toho budú všetky podniky (teda aj tie podniky, ktoré neexportovali) spracovateľského priemyslu a niektoré podniky služieb platiť daň zo zisku spoločností vo výške 10%.¹⁰⁶

Írskej vláde sa podarilo znížiť predovšetkým rozsah neefektívnej zamestnanosti v štátnom sektore a s tým súvisiacich miezd, čím mohla sľúbiť (v tripartitných dohodách) a aj uskutočniť zníženie daní. Podiel priamych daní plynúcich do štátneho rozpočtu z domácností na HDP poklesol za obdobie 1987-1996 zo 14,0 na 12,4%. Celkovo sa v Írsku presadila politika nízkych miezd, ktorú odbory akceptovali od roku 1987 do roku 2000 štyrmi tripartitnými dohodami obsahujúcimi predpokladaný rast miezd nasledovne:

- 1988-1990 2,5%,
- 1991-1993 3,58%,
- 1994-1996 1,82%,
- 1997-2000 2,04%.

Nízky rast miezd viedol v podmienkach rastúcej flexibility na medzinárodných kapitálových trhoch k prílevu zahraničných investícií a k rastu miery zisku z investovaného kapitálu. Miera zisku z kapitálu vzrástla v priemere z 8,6% v roku 1987 až na 15,4% v roku 1996. V amerických spoločnostiach v Írsku dosiahla miera zisku z kapitálu v roku 1995 až 23%, čo je miera päťkrát vyššia ako v amerických firmách v iných krajinách Európy.¹⁰⁷

Zníženie daní z domácností bolo kompenzované rastom príjmov do rozpočtu z daní plynúcich z podnikateľskej činnosti, a to z 257,9 mil. írskych libier v roku 1987 na 1151 mil. libier v roku 1996 (čo zodpovedalo reálnemu ročnému rastu vo výške 12,7%). Podiel daní z podnikateľskej činnosti (kam spadá aj 10-percentná daň zo zisku v spracovateľskom priemysle) v príjmoch štátneho rozpočtu sa zvýšil z 3,1 na 7,5%.

Súčasne sa za toto obdobie zmenil pomer medzi mzdami a ziskom z pomeru 75 : 25 na 65 : 35. Časť zmeny pomeru medzi mzdami a ziskom sa pripisuje transferovým cenám. Zahraničné spoločnosti umelo znižujú hodnotu importu (subdodávok) a zvyšujú hodnotu predaja (exportu), čím je zvýšený nielen ich zisk, ale aj HDP v Írsku.¹⁰⁸

¹⁰⁶ TÍKAL, S.: Zkušenosti z otevírání irské ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3, s. 369-378

¹⁰⁷ OECD Economic Surveys, Ireland, 1997, s16 – KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33., s. 17.

¹⁰⁸ KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19

4.2.1.6 Deväťdesiate roky – najúspešnejšia dekáda

Írsko dosahovalo vysoké tempá ekonomického rastu už od začiatku 70. rokov. Už v tej dobe bolo najdynamickejšie rastúcou trhovou ekonomikou. V 90. rokoch sa však tempá rastu HDP ešte ďalej zvýšili a posunuli sa až na úroveň blížiacu sa k 10% ročne. Táto dekáda je všeobecne pre Írsko najúspešnejšia v jeho doterajšom rozvoji. Vedľa najväčšej rastovej dynamiky sa podarilo dosiahnuť výrazného zníženia miery inflácie a rovnako sa v podstate eliminovali rozdiely medzi HDP na obyvateľa v Írsku a priemerom členských štátov Európskej únie.¹⁰⁹

Možno povedať, že ekonomický dopad členstva je podstatný a ľahko kvantifikovateľný. Je pravdepodobné, že politické a sociálne dôsledky sú dokonca hlbšie. Obdobie členstva v Únii koiniciovalo rast národného sebavedomia, upevňovanie írskej identity a narastanie internacionálnej profilácie. Skutočnosť, že určité právomoci a práva môžu byť v dôsledku členstva v EÚ limitované, je viac než vyvážená výhodou, že Írsko je rovnoprávne so svojimi mocnejšími susedmi, a že existuje právny rámec pre vynútenie jeho práva na ochranu írskych národných záujmov. V širšej politickej rovine bola podoba mnohých aspektov írskej verejnej politiky ovplyvnená členstvom v EÚ. Zhodná mzdová legislatíva, politika ochrany životného prostredia, zákonná ochrana spotrebiteľa, zdravotný a bezpečnostný status, sociálna politika, vzdelávacia a kultúrna politika boli ovplyvnené rozhodnutiami prijatými na európskej úrovni. Najmä duch a jazyk partnerstva viedli ku kooperácii medzi sociálnymi partnermi (vláda, odbory, zamestnávateľia), ktorá transformovala prostredie írskych pracovných vzťahov. V dobe vstupu do EÚ, napriek všeobecnému nadšeniu pre členstvo, mali Íri obavy, že budú pohltení obrovským európskym procesom, v ktorom nebude venovaná pozornosť ich identite a ich záujmom. Vzhľadom na írsku skúsenosť ako kolonizovaného národa boli tieto starosti pochopiteľné, ale v skutočnosti nastal pravý opak. Európska únia zaistila Írsku ideálnu výkladnú skriňu v zmysle ekonomickom, politickom, sociálnom i kultúrnom. Vďaka dôkladnému komplexu vedomostí v systéme európskych rokovaní a pevnému sústreďeniu na národné priority dá povedať, že po sebe nasledujúce írské vlády dokázali viac ako sa od nich očakávalo a zaistili Írsku v Únii úspešný image. Íri dokázali v postupných referendách demonštrovať svoje zanieťenie pre proces európskej integrácie, ktorý spájali s realistickým vedomím toho, čo je dosiahnuteľné vo vzťahu k ich záujmom a záujmom partnerov. To je tiež možné preto, že Únia je zoskupením zvrchovaných štátov, z ktorých každý má svoju stoličku pri stole a svoj hlas pri rokovaniach.

Stojí tiež za zmienku, že členstvo v EÚ stmelilo ľudí na miestnej úrovni, kde boli vytvorené výbory na zostavovanie plánov regionálneho rozvoja v rámci štrukturálnych a kohéznych fondov, reprezentujúce poľnohospodárstvo, ekologické, zamestnanecké i zamestnávateľské záujmy. To je

¹⁰⁹ LUKÁŠ, Z.: Členské státy EU: Írsko. In: *Ekonom*, roč. 43, 1999, č. 26, s. VIII

pozitívny význam nielen v zmysle transparentného približovania sa EÚ k ľuďom na miestnej úrovni, ale v zmysle vytvárania kooperatívneho ducha medzi rôznymi zapojenými sektormi.¹¹⁰

Dôležitým rysom írskoho trhu je vysoká ponuka mladej a dobre vzdelanej pracovnej sily. Švajčiarsky Medzinárodný inštitút pre rozvoj riadenia (International Institute for Management Development – IMD) zaradil v roku 1997 Írsko na 6. miesto zo 46 vyspelých priemyselných krajín v dostupnosti vzdelaných pracovných síl. Náklady na prácu sú porovnateľné s ostatnými európskymi krajinami. V systéme vzdelania je Írsko podľa IMD dokonca na prvom mieste. Írska spoločnosť dosť investuje do obchodného vzdelania mladých ľudí. V súčasnej dobe približne 100000 ľudí získava tretí stupeň vzdelania na desiatich univerzitách a štrnástich vysokých školách technického smeru. Viac ako 75% študentov, ktorí v roku 1995 dokončili druhý stupeň, sa zaoberá štúdiom európskych jazykov.¹¹¹

Vplyvom exportu zisku zahraničných spoločností (resp. saldu transferov ziskov so zahraničím) je hrubý národný produkt oproti HDP nižší až o viac ako 12% (1995). Preto Írsko v rokovaníach s EÚ žiada, aby príspevky jednotlivým krajinám zo štruktúrnych fondov sa vyplácali nie v závislosti od HDP, ale od HNP, čo by pre Írsko znamenalo väčší prílev prostriedkov z tohoto finančného zdroja.

V prípade Írska by sa dalo očakávať, že druhá časť zmeny daného pomeru medzi mzdami a ziskom z kapitálu je dôsledkom rastúcej úrovne vybavenosti práce kapitálom. Tento pomer sa však po roku 1990 znižoval, a tak mierny rast miezd zostáva hlavnou príčinou rastu miery zisku z kapitálu. V danom období sa teda maximálne využívali kapacity, ktoré bolo možné využiť dodatočnými pracovnými silami, ktorých je v Írsku, v porovnaní s ostatnými krajinami, dostatok a na veľmi dobrej kvalitatívnej úrovni. Je však otázne, do akej miery bude možné tento vývoj udržať aj do budúcnosti. Ide o to, ktorý model vyjednávania o mzdách môže v budúcnosti zabezpečiť relatívne nižšie mzdy, vyššiu mieru zisku z kapitálu v porovnaní s inými krajinami a tým stabilný prílev PZI. Nateraz platí centrálny systém mzdového vyjednávania a asi polovica pracovníkov je v odboroch, pričom miera odborovej organizovanosti klesá, a to aj z dôvodu rastu podielu zamestnanosti v zahraničných firmách. Napríklad z 32 zahraničných firiem, ktoré začali svoju činnosť v Írsku v rokoch 1994 a 1995, boli odbory uznané len vo dvoch.¹¹² Decentralizovaný systém vyjednávania by pravdepodobne mohol viesť k väčším ťažkostiam lokálne dosiahnuť dohodu o mzdách.¹¹³

V zahraničných podnikoch pracuje už viac ako dve pätiny zamestnancov spracovateľského priemyslu. Tiež v medzinárodnom porovnaní je miera penetrácie zahraničného kapitálu v Írsku

¹¹⁰ CROSSOVÁ, M. T.: Írská zkušenost s členstvím v EU – inspirace pro Českou republiku. In: *Mezinárodní politika*, roč. XXIII, 1999, č. 10, s. 4-5

¹¹¹ KOPECKÝ, Z.: Země zajímavých příležitostí. In: *Ekonom*, roč. 43, 1999, č. 16, s. 29

¹¹² OECD Economic Surveys, Ireland, 1997, s94 – KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 17-18.

¹¹³ KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19

vysoká. V roku 1984 sa firmy kontrolované zahraničným kapitálom podieľali na celkovom obrate írskeho spracovateľského priemyslu polovicou, čo je porovnateľné iba s Kanadou, zatiaľ čo napr. v SRN ich podiel dosahoval len asi 24%, v Spojenom kráľovstve 19% a vo Švédsku 8%.¹¹⁴

Vláda dlho preferovala priamu podporu priemyslu vo forme grantov a úľav na daniach, pred investíciami do infraštruktúry. Výsledkom preto bolo podinvestovanie niekoľkých dôležitých oblastí. Od roku 1995 írsky vláda s podstatnou pomocou EÚ zvýšila investície do produktívnej infraštruktúry (cestná sieť, telekomunikácie, energetický systém). Objem investícií do tejto oblasti vzrástol s porovnaním s predchádzajúcimi piatimi rokmi o jednu tretinu. Do konca roku 1999 investície na tieto účely v Írsku z fondov EÚ predstavujú 7 mld. ECU. Aj keď výrazné injekcie do infraštruktúry neboli hlavnou prioritou írskej vlády, nepochybne napomohli prilákať ďalšie zahraničné investície. Napriek tomu sa pri prejazde Írskom stretávame s mnohými nedostatkami, najmä v kvalite ciest, hustote železničnej siete či v prepojení Írska s kontinentom. Na rozdiel od kontinentálnych štátov je Írsko pri preprave nákladu viazané na kyvadlovú trajektovú dopravu. Letecká doprava je čulá, ale nemôže Írsku nahradiť cestné a železničné dopravné spojenie s okolitým svetom.¹¹⁵

4.2.1.7 Desiate roky – nástup krízy

Hospodársky vývoj po novom miléniu vykazoval stále silný rast ekonomiky, ako aj produktivity práce. Nebol taký dynamický ako posledná dekáda, ktorá bola najúspešnejšia v írskej histórii, ale stále dosahoval rast v rokoch 2001 až 2007 v priemere 5,5% ročne, čím dosahoval jeden z najvyšších temp rastu v krajinách OECD. Príjem per-capita narástol nad priemer EÚ. Nezamestnanosť sa udržiavala na prirodzenej miere v rokoch 2001 až 2007 v priemere 4,3% ročne.¹¹⁶ Ďalší pokrok podľa OECD si bude žiadať silný rast produktivity a pokračovanie zvyšovania ponuky pracovných síl. Írsko je v roku 2006 v prechodnej fáze modernizovania sociálnych služieb, infraštruktúry, čo vedie k niektorým veľkým makroekonomickým rizikám. Hlavné oblasti, kde by Írsko mohlo udržať rast produktivity sú:

Podpora konkurencie – v ekonomike je priveľa sektorov, kde sú producenti chránení pred konkurenciou, zvyšujú ceny a potláčajú rast. Reformy sú potrebné v energetickom a telekomunikačnom sektore, je nutné odstrániť zbytočné obmedzenia v službách ako právo, farmácia a pohostinstvo.

¹¹⁴ TÍKAL, S.: Zkušenosti z otevírání irské ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3, s. 369-378

¹¹⁵ KOPECKÝ, Z.: Země zajímavých příležitostí. In: *Ekonom*, roč. 43, 1999, č. 16, s. 29

¹¹⁶ Irish Economy Dat. [cit. 9.2.2010], dostupné na internete:
<http://www.esri.ie/irish_economy/IrishEconomyData.xls>

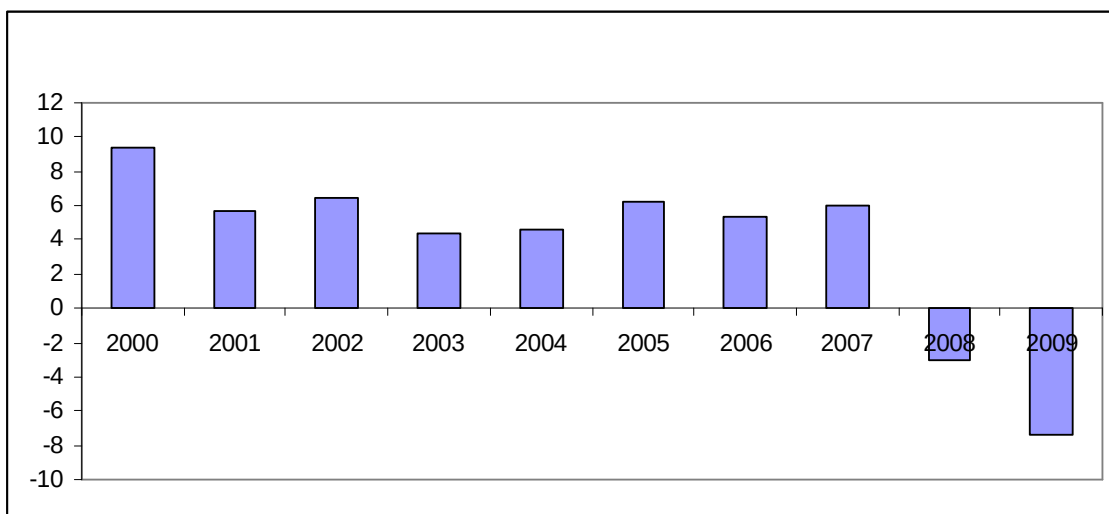
Podpora inovácií – mnohé agentúry financujúce vedu by mali byť zlúčené alebo lepšie koordinované, verejná podpora by mala smerovať ku komercializácii a nemala by financovať rozširovanie oblasti výskumu znižovaním príspevkov na projekty.

Modernizácia infraštruktúry – prísna cenovo-zisková analýza infraštruktúrnych projektov, vrátane desaťročných dopravných plánov, by mala mať väčšiu funkciu pri rozhodovaní, než v minulosti, a vo väčšej miere v rastúcom počte projektov by mala byť financovaná užívateľmi.

Makroekonomické riziká sú vysoké. Írsko ako jedna z najviac otvorených ekonomík OECD je hlavne vystavené vonkajším rizikám, ale tiež čelí tuzemským rizikám. Ceny nehnuteľností pravdepodobne presiahli prirodzenú úroveň, čo nemusí znamenať významný pád, ale predpokladá sa, že bytová výstavba klesne. Vláda by sa mala snažiť o vyrovnaný rozpočet alebo dosiahnuť prebytok, znižovať daňové úľavy a ďalšími reformami lepšie vynakladať verejné výdavky.

Írska ekonomika ďalej silno rastie, zahraničné investície stále prichádzajú, priemysel sa vyhýba globálnym šokom a ceny nehnuteľností rastú. Otázkou je ako ešte dlho. To sú závery Economic Survey of Ireland z roku 2006.¹¹⁷

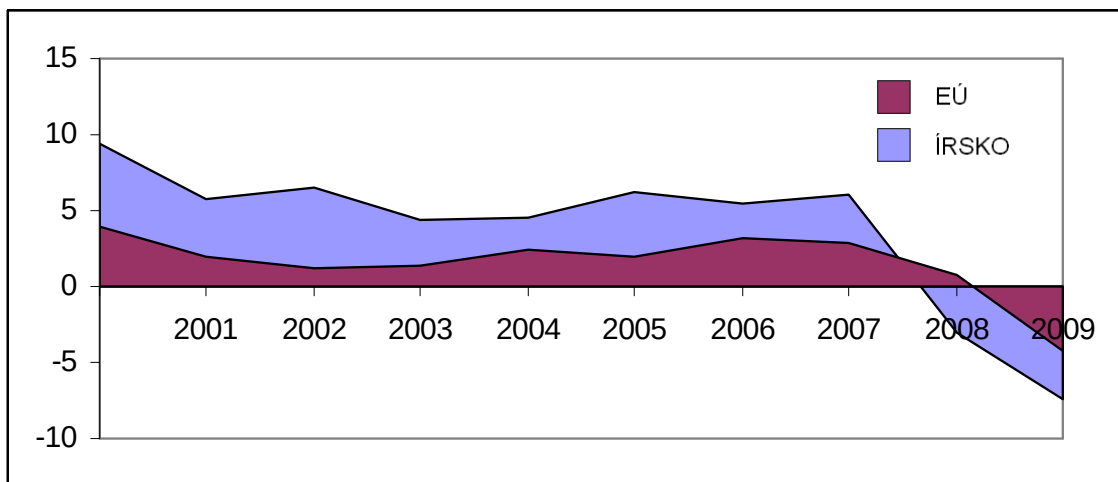
Graf 1 – Ekonomický rast 2000-2009

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

¹¹⁷ Economic Survey of Ireland, 2006. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete: <http://www.oecd.org/dataoecd/28/47/36204794.pdf>, s 1-3

Graf 2 – Ekonomický rast 2000-2009 : EÚ a Írsko

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

Po osemdesiatych rokoch svet zažil ďalšiu svetovú hospodársku krízu. Spúšťačom celého radu udalostí bola pravdepodobne tzv. dot-com kríza. Na sklonku 90-tych rokov došlo k oklamaniu akciových trhov rastom internetových spoločností, ako napr. Amazon a AOL, ktoré ako sa zdalo, budú začiatkom novej hospodárskej éry. Hodnota akcií týchto firiem prudko vzrástla po ich kótovaní na burze Nasdaq, a to aj napriek skutočnosti, že iba pár z nich v skutočnosti dosiahol zisk. Boom vyvrcholil, keď spoločnosť AOL, poskytujúca internetové služby, kúpila v januári 2000 tradičnú mediálnu firmu Time Warner za takmer 200 miliárd USD. Bublina praskla v marci 2000 a hodnota indexu Nasdaq klesla do októbra 2002 o 78 %. Prudký pokles mal širší dopad, znížili sa podnikateľské investície a rast amerického hospodárstva sa v nasledujúcom roku 2001 spomalil. Celý proces skomplikovali 11. septembra 2001 teroristické útoky v USA, čo vyústilo do dočasného uzatvorenia finančných trhov. Federálny rezervný systém (ďalej len „Fed“) postupne znižoval počas roka 2001 úrokové sadzby zo 6,25 % na 1 %, aby stimuloval ekonomický rast.¹¹⁸

Fed v nasledujúcich rokoch úrokové sadzby ponechal na nízkej úrovni, aby podporil ekonomický rast. Úroková sadzba bola najnižšia od roku 1958.¹¹⁹ Výsledkom bol pokles hypotekárnych úrokov na historické minimum. Štandardná 30-ročná hypotéka mala úrok 5% v roku 2003. Nízke úroky spôsobili explóziu požíčavania peňazí v sektore nehnuteľností. Napríklad komerčné banky viac ako zdvojnásobili množstvo poskytovaných úverov. Poskytovanie týchto nízko úročených pôžičiek banky rozšírili aj na ľudí s horším úverovým ratingom, ktorí boli menej

¹¹⁸ Globalizácia zvýšila frekvenciu a rozsah kríz. [cit. 10.2.2010], dostupné na internete: <http://openiazoch.zoznam.sk/info/zpravy/zprava.asp?NewsID=57559>

¹¹⁹ Fast and loose. How the Fed made the subprime bust worse. In: *The Economist print edition*, [cit. 18.10.2007], dostupné na internete: http://www.economist.com/specialreports/displaystory.cfm?story_id=9972453&source=login_payBarrier

bezpečnými klientmi.¹²⁰ Nazývajú sa subprime hypotéky, určené napríklad takým klientom, ktorí nemajú stály príjem alebo sa v minulosti omeškali so splátkami iného úveru. Ich cieľovou skupinou boli chudobní a nespoľahliví pracujúci. Subprime úvery sa tiež zvyknú označovať ako NINJA úvery. Teda No Income, No Job, No Assets (žiadny príjem, žiadne zamestnanie, žiadne aktíva).¹²¹ Tým sa ďalej zvyšoval dopyt po domoch a iných realitných aktívach zo strany zákazníkov, ktorí na to reálne nemali. Ich ceny sa šplhali do rekordných výšok.¹²² Rátalo s tým, že v prípade, ak klient prestane byť schopný splácať, získa agentúra nehnuteľnosť, ktorej cena medzitým vzrástla. Domácnosti sa zase spoliehali na to, že keďže cena ich domu bude ďalej rásť, neskôr budú môcť úver prefinancovať iným úverom, prípadne dom prediť so ziskom. Pri perspektíve neustále rastúcich cien sa zdalo, že pre obe strany ide o veľmi výnosný obchod so zanedbateľným rizikom.¹²³ Ukazovateľ US Median House Price vykázal medziročné tempo rastu cien nehnuteľností v USA v roku 2003 až 13,3% a v roku 2004 9,00%, zatiaľ čo v roku 2002 dosahovalo toto tempo necelých 3,94%.¹²⁴ Za štyri roky ceny nehnuteľností tak vzrástli o tretinu. Reality sa stali lákadlom investícií oproti akciovým trhom. Lacné peniaze si však svoju daň vypýtali v raste cenovej hladiny. Ak sa za základ 100 % zoberú ceny v roku 2000, potom inflácia v USA za 5,5 roka dosiahla prírastok 17,8 %¹²⁵, pričom v roku 2005 lámala rekordy. Fed musel na danú situáciu reagovať a v priebehu tohto roku vzrástla úroková miera z 1,97 % na 4,09 %.¹²⁶

Tým, že sa úrokové sadzby v ekonomike zvýšili, zvýšili sa aj hypotekárne úroky. Tí, ktorí si mohli dovoliť splácať hypotéku pri nízkych sadzbách zistili, že situácia je pre nich neúnosná pri vyšších úrokoch. Na jar roku 2007 sa preto rapídne zvýšil počet nesplácaných úverov. Špecifikom realitného trhu je nízka likvidita. Spoločnosti poskytujúce hypotekárne úvery odrazu zistili, že dom síce dlžníkovi zhabali, majú však problém s jeho predajom. Hypotekárnym domom začala dochádzať hotovosť. Obrátili sa preto na banky, aby im peniaze požičali. Keď však financie odrazu neboli k dispozícii, niektoré hypotekárne banky skrachovali. Počet exekúcií domov sa zvyšoval. Na trhu pribúdali nehnuteľnosti. To tlačilo ich cenu nadol. Pri veľkorysom poskytnutí úveru sto či 120 percent hodnoty nehnuteľnosti banky zistili, že dom nedokážu prediť za hodnotu poskytnutého úveru. Starosti však začali mať banky, ktoré mali nakúpené hypotekárne cenné papiere alebo cenné

¹²⁰ ROJKO, M.: Prepad cien postihol rôzne kúty sveta. [cit. 10.2.2010], dostupné na internete: <<http://reality.etrend.sk/realitny-biznis/prepad-cien-postihol-rozne-kuty-sveta.html>>

¹²¹ Prierez krízou. [cit. 10.2.2010], dostupné na internete: <http://www.protikapitalu.org/download/a-kontra-prierez_krizou.pdf>

¹²² ROJKO, M.: Prepad cien postihol rôzne kúty sveta. [cit. 10.2.2010], dostupné na internete: <<http://reality.etrend.sk/realitny-biznis/prepad-cien-postihol-rozne-kuty-sveta.html>>

¹²³ Prierez krízou. [cit. 10.2.2010], dostupné na internete: <http://www.protikapitalu.org/download/a-kontra-prierez_krizou.pdf>

¹²⁴ Median and Average Sales Prices of New Homes Sold in United States. [cit. 11.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.census.gov/const/uspriceann.pdf>>

¹²⁵ Inflácia v krajinách OECD dosiahla v júni 3,3 %. [cit. 11.2.2010], dostupné na internete: <<http://ekonomika.sme.sk/c/2831513/inflacia-v-krajinach-oecd-dosiahla-v-juni-33.html>>

¹²⁶ Selected Interest Rates. [cit. 11.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.federalreserve.gov/releases/h15/update/>>

papiere obsahujúce časť hypotekárnych úverov. Išlo o MBS (mortgage backed securities) a kolateralizované dlhopisy CDO (Collateralized Debt Obligations). Cenné papiere boli odstupňované podľa rizika. Samozrejme, čím vyššie riziko nesplatenia, tým vyšší výnos. Najbezpečnejšie tranže označené ako senior mali rating rovnajúci sa hodnoteniu štátov a prinášali zároveň vyšší výnos ako štátne dlhopisy. Ak papiere CDO obsahovali hypotekárny prvok, bolo zle. Banky chceli preklenúť nedostatok hotovosti a ako ručenie za peniaze ponúkali spomínané cenné papiere. Protistrana však takéto zrazu podozrivé a nedôveryhodné papiere nechcela. Prestali sa obchodovať a nikto nevedel určiť ich férovú trhovú cenu. To vyústilo do krízy dôvery na finančných trhoch, banky si prestali požičiavať navzájom peniaze a sadzby peňažného trhu rástli na násobok sadzieb centrálnej banky.¹²⁷

Pred Veľkou hospodárskou krízou v Amerike komerčné banky najskôr nevykonávali investičné obchody. Investičné banky, naopak, nepotrebovali licencie na uskutočňovanie obchodov a nepodliehali žiadnej regulácii. Postupne začali do investovania prenikať aj komerčné banky a na začiatku 30-tych rokov minulého storočia došlo k integrácii investičného a komerčného bankovníctva. Situáciu bez regulácie využívali niektoré banky na podvody. Ako odpoveď na škandály bol v roku 1933 prijatý v USA Glass-Steagallov zákon. Zakázal komerčným bankám ručiť, distribuovať a obchodovať s akciami a dlhopismi na vlastný účet a riziko a priniesol aj ďalšie obmedzenia. Donútil tak banky rozhodnúť sa, či budú obchodovať s cennými papiermi alebo zostanú komerčnými bankami.¹²⁸ Tento zákon bol zrušený v roku 1999.

Regionálne banky a hypotekárne spoločnosti predali časť svojich hypotekárnych úverov ďalej a investičné banky v New Yorku z nich spravili nový typ dlhopisu. Išlo hlavne o cenné papiere kryté hypotékou a kolateralizované dlhopisy. Lenže tieto nové dlhopisy neboli realisticky kalkulované a ich hodnota bola v skutočnosti nižšia ako uvedená. Avšak tri ratingové agentúry s celosvetovým pôsobením tiež z New Yorku dali týmto dlhopisom často ich najlepšie hodnotenie. Týmto vyjadrili svoj názor, že ide o veľmi bezpečnú investíciu porovnateľnú so štátnym dlhopisom.

129

Cenné papiere späté s hypotékami mali vo svojich portfóliách na svoj účet nakúpené investičné spoločnosti, americké aj európske banky. Portfóliovní manažéri s údivom sledovali, že cenné papiere ohodnotené tromi áčkami sa z večere do rána zmenili na bezcenné. Ratingové agentúry týmto cenným papierom hromadne a prudko znehodnocovali rating aj o niekoľko stupňov. Keďže hodnota ich papierov sa nedala určiť, vytvárali sa k nim opravné položky. Tie v niektorých

¹²⁷ Nesplácanie hypoték ohrozilo celý svet. [cit. 12.2.2010], dostupné na internete: <<http://hnonline.sk/c1-29673700-nesplacanie-hypotek-ohrozilo-cely-svet>>

¹²⁸ KUSOVSKÁ, M.: Investičné bankovníctvo je jedným zo zdrojov zisku. [cit. 11.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.banky.sk/6418-sk/investicne-bankovnictvo-je-jednym-zo-zdrojov-zisku.php?pg=2>>

¹²⁹ SIEGFRIED, F.: Stáli sme pár dní pred zrútením finančného sveta. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <http://nazory.pravda.sk/serial-o-krize-stali-sme-par-dni-pred-zrutenim-financneho-sveta-pvu-/sk-nana.asp?c=A090303_194940_sk-nana_p29>

bankách dosahovali miliardy dolárov. Spoločnosti začali vykazovať štvrťročné výsledky, väčšinou straty. To spôsobilo, že investori začali opúšťať akcie bankového sektora. Neskôr akcie ako také a odklonili sa aj od komodít. Tu už však zohráva úlohu aj strach, že sa finančná kríza pretaví do globálnej recesie. Nedostatok hotovosti spôsobil, že niektoré investičné firmy a banky nedokázali plniť svoje záväzky. To vyústilo do krachu bánk, obrov bánk, ako Washington Mutual a Lehman Brothers, hrozil kolaps najväčšej poisťovne AIG. Finančné injekcie poskytli bankám aj európske vlády. Holanďania zachraňovali ING, Belgičania Fortis a KBC, Francúzi Dexiu. Takmer všetky svoje banky znárodnil Island. Táto ostrovná krajina, ktorá v minulosti zažila úverový boom, sa však začala potácať na pokraji bankrotu.¹³⁰

Kongres v októbri 2008 založil na záchranu ekonomiky Program sanácie problémových aktív za viac ako 700 miliárd dolárov. Vláda použila časť z týchto peňažných prostriedkov na zakúpenie podielu v hlavných bankách a veľkých priemyselných firmách. V Januári 2009 kongres schválil a prezident Barack Obama podpísal návrh zákona na poskytnutie ďalších 787 miliárd fiškálnych stimulov na viac ako 10 rokov – dve tretiny predstavujú dodatočné výdavky a jedna tretina je určená na zníženie daní. Približne dve tretiny z týchto peňazí budú minuté do konca 2010.¹³¹

Rok 2007 sa zapíše do histórie ako obdobie skončenia veľkého cenového boomu nehnuteľností na európskom kontinente. Hoci začínal na silnej vlne optimizmu, skončil neveselo na takmer každom trhu. Rast cien obytných nehnuteľností sa v tomto roku výrazne spomalil vo väčšine európskych krajín, najviac v Írsku.¹³² Ekonomický rozmach a prudký rast platov podporil aj rýchly rast stavebníctva a obchodu s nehnuteľnosťami. Každý rok sa dostávalo približne 75-tisíc nových domov a bytov, čo bolo viac ako v šesťdesiatmiliónovej Veľkej Británii. V čase najväčšieho rozmachu zamestnávalo stavebníctvo až dvanásť percent z celkovej pracovnej sily. V rokoch 2000 až 2006 sa ceny bytov a domov zdvojnásobili. Prvé znaky praskania bubliny sa objavili vo februári v roku 2007, keď klesol dopyt a po prvý raz od roku 1994 aj ceny. Tento trend sa stále prehlboval a nezastavili ho ani špeciálne akcie realitných agentov. Tí napríklad kupcov lákali ponukou, že im odpustia prvých šesť mesačných splátok. Samozrejmosťou boli rôzne štátne prémie a bankový úver v plnej výške ceny nehnuteľnosti.¹³³ Podľa ESRI House Price Index priemerné ceny domov poklesli koncom roku 2009 oproti vrcholu vo februári 2007 o 31,5 %. Priemerná cena domov tak klesla

¹³⁰ Nesplácanie hypoték ohrozilo celý svet. [cit. 12.2.2010], dostupné na internete: <<http://hnonline.sk/c1-29673700-nesplacanie-hypotek-ohrozilo-cely-svet>>

¹³¹ The World Factbook, North America : United States, Economy - overview. [cit. 11.2.2010], dostupné na internete: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>>

¹³² ROJKO, M.: Koniec cenového boomu európskych bytov. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <<http://reality.etrend.sk/byvanie/koniec-cenoveho-boomu-europskych-bytov.html>>

¹³³ HUDEC, Š.: Írsko sa pasuje so škodami. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <<http://ekonomika.sme.sk/c/4889119/irsko-sa-pasuje-so-skodami.html>>

z 311078 € na 213183 €. V samotnom roku 2009 bol pokles o 18,5 %. ¹³⁴ Dnes v roku 2010 je v krajine 300-tisíc prázdnych domov a bytov, ceny majú ešte klesať. ¹³⁵

Hypotekárna bublina praskla a riskantné úvery v hodnote desiatok miliárd Eur paralyzovali írské banky. Stavebníctvo pokleslo o 75% v porovnaní s rokom 2007. ¹³⁶ Pád stavebníctva so sebou strhol celú ekonomiku. Začiatkom roka 2008 sa Írsko stalo prvou krajinou eurozóny, ktorá upadla do recesie. V treťom kvartály 2008 sa síce pád spomalil a medziročne dosiahol rast 0,1 %, ale HNP kleslo o 4,9 %. ¹³⁷ Kapitálové investície klesli o 14,7 %. V štvrtom kvartály 2008 už kríza udrela naplno a HDP medziročne kleslo o 7,5 % a kapitálové investície o 30,6 %. ¹³⁸ Do Írska tak prišla prvá kríza od roku 1983, avšak je najhoršia v jeho modernej histórii. V prvom štvrtroku 2009 HNP kleslo o 12 %. ¹³⁹ Podľa Centrálného štatistického úradu HDP za rok 2009 klesol o 7,1% a HNP o 11,3%. ¹⁴⁰ Podľa odhadov Centrálnej banky Írska sa na rok 2010 predpovedá už iba mierny pokles 1 %. ¹⁴¹

Na začiatku hypotekárnej krízy bola nezamestnanosť na nízkej úrovni a dosahovala 4,5 % vo februári v roku 2007. Celý tento rok ekonomika ešte vydržala, ale prišiel rok 2008 a v decembri sa nezamestnanosť vyšplhala na 6,4 % a o rok neskôr na 12,5%. V januári 2010 to je 12,7 %. ¹⁴² Podľa odhadov centrálnej banky by štandardizovaná miera nezamestnanosti mala v roku 2010 dosiahnuť svoj vrchol na 13,5 %. ¹⁴³

¹³⁴ Monthly Standardised Prices. [cit. 12.2.2010], dostupné na internete:

<http://www.esri.ie/irish_economy/permanent_tsbesri_house_p/hpi_tables_End09.pdf>

¹³⁵ ROJKO, M.: Írsko môže na jeseň čakať búrku. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete:

<<http://reality.etrend.sk/byvanie/irsko-moze-cakat-na-jesen-burku.html>>

¹³⁶ HUDEC, Š.: Keltský tiger sa mení na subtilnú mačku. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete:

<http://www.echomagazin.com/sk/clanky/prakticke_rady_uk/irsko/ekonomika_keltsky_tiger_sa_meni_na_subtilnu_macku>

¹³⁷ Quarterly National Accounts, Quarter 3 2008. [cit. 15.2.2010], dostupné na internete:

<http://www.cso.ie/releasespublications/documents/economy/2008/qna_q32008.pdf>

¹³⁸ Quarterly National Accounts, Quarter 4 2008 and year 2008 (preliminary). [cit. 15.2.2010], dostupné na internete: <http://www.cso.ie/releasespublications/documents/economy/2008/qna_q42008.pdf>

¹³⁹ Quarterly National Accounts, Quarter 1 2009. [cit. 15.2.2010], dostupné na internete:

<http://www.cso.ie/releasespublications/documents/economy/2009/qna_q12009.pdf>

¹⁴⁰ Quarterly National Accounts, Quarter 4 2009 and Year 2009 (preliminary). [cit. 28.3.2010], dostupné na internete: <<http://www.cso.ie/releasespublications/documents/economy/current/qna.pdf>>

¹⁴¹ NO. 1 2010 (January) Forecast Summary Table. [cit. 15.2.2010], dostupné na internete:

<<http://www.centralbank.ie/data/QtBullFiles/Fore-Sum-Table.pdf>>

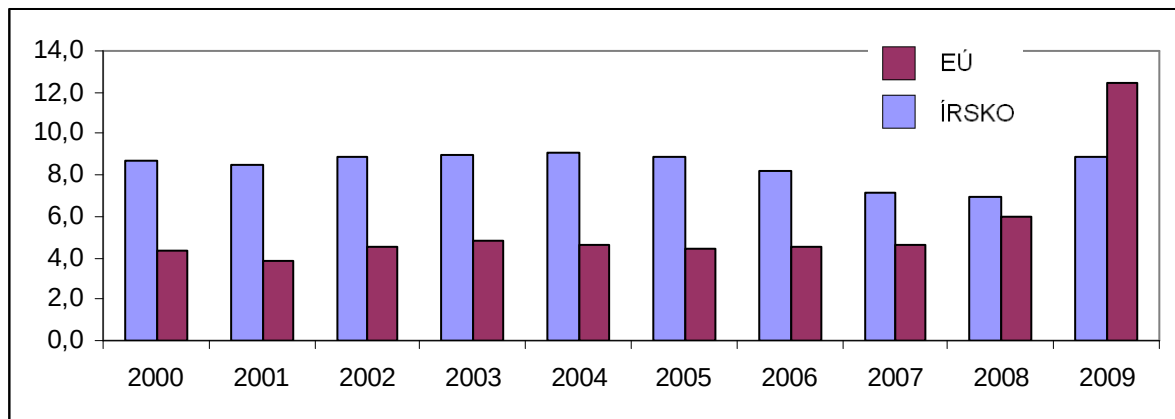
¹⁴² Live Register, January 2010. [cit. 15.2.2010], dostupné na internete:

<http://www.cso.ie/releasespublications/documents/labour_market/2010/lreg_jan2010.pdf>

¹⁴³ NO. 1 2010 (January) Forecast Summary Table. [cit. 15.2.2010], dostupné na internete:

<<http://www.centralbank.ie/data/QtBullFiles/Fore-Sum-Table.pdf>>

Graf 3 – Miera nezamestnanosti 2000-2009 : EÚ a Írsko

Zdroj:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/data/database

Bankový sektor bol v apríli 2008 podľa hodnotenia OECD ziskový a dobre kapitalizovaný. OECD poukázal na to, že rýchly ekonomický rast poskytol pre írské banky rozsiahle investičné príležitosti, ktoré Írsku zaistia dobrú pozíciu pre rast do ďalšieho obdobia.¹⁴⁴ Táto správa bola však o rok neaktuálna. Bankový sektor začala zasahovať americká finančná kríza ako aj prasknutie hypotekárnej bubliny v krajine. 30. septembra 2009 sa írská vláda rozhodla s okamžitou platnosťou poskytnúť záruku ochrany všetkých vkladov, krytých dlhopisov, prioritných dlhov a datovaných podriadených dlhov pre domáce banky: Allied Irish Bank, Bank of Ireland, Anglo Irish Bank, Irish Life and Permanent, Irish Nationwide Building Society, Educational Building Society a niektoré ich dcérske spoločnosti, ktoré môžu byť schválené vládou po konzultácii s centrálnou bankou. Garancia platí najbližšie dva roky, teda do 28. septembra 2010. Týmto spôsobom chce vláda zastaviť bezprecedentný pokles akcií spoločností írskeho finančného sektora a odstrániť všetky pochybnosti zákazníkov spomínaných 6 finančných inštitútov.¹⁴⁵ Tento krok nasledovali ďalšie krajiny Európy vrátane Slovenska. Neskôr vláda garančnú schému rozšírila aj na niektoré pobočky zahraničných bánk v krajine s podstatným a širokým podielom na domácej ekonomike. Toto rozšírenie platí pre Ulster Bank, First Active, Halifax Bank of Scotland, IIB Bank a Postbank.¹⁴⁶

Finančná kríza sa v Írsku tak prehĺbila, že v decembri 2008 ohlásila rekapitalizáciu finančných inštitúcií a trom najväčším bankám ponúkla 5,5 mld. € výmenou za prioritné akcie s hlasovacími právami.¹⁴⁷ Vláda však 15. januára 2009 znárodnila banku Anglo Irish Bank, čím sa

¹⁴⁴ Press Releases 16 April 2008. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete:

<<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5251&CatID=1&StartDate=01+January+2008&m>>

¹⁴⁵ Government Decision to Safeguard Irish Banking System. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete:

<<http://www.finance.gov.ie/documents/pressreleases/2008/blo11.pdf>>

¹⁴⁶ Minister for Finance, Mr Brian Lenihan, TD, intends to extend Guarantee Scheme. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5488&CatID=1&StartDate=01+January+2008&m>>

¹⁴⁷ Government Announcement on Recapitalisation, 21st December 2008. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5609&CatID=1&StartDate=01+January+2008&m>>

snažila ochrániť túto spoločnosť od kolapsu a následného vplyvu na celý bankový sektor krajiny, ale aj odvrátiť ochromenie finančných trhov. Tretia najväčšia banka krajiny podľa trhovej kapitalizácie sa dostala do problémov po vypuknutí škandálu o úverových machináciách predsedu správnej rady Seana FitzPatricka, ktorý presúval úvery v hodnote 87 mil. € do iných bánk a snažil sa ich tak zakryť pred akcionármi.¹⁴⁸ Vláda chce hlavne ochrániť vklady vo výške približne 100 mld. €. Dala tak jasne najavo, že zabezpečí ďalší chod banky s pomocou štátu.¹⁴⁹

Ostatné dve banky Allied Irish Bank and Bank of Ireland prijali ponuku vlády na rekapitalizáciu vo februári 2009. Írsko im poskytne spolu 7 mld. € výmenou za 25% prioritných akcií s hlasovacími právami a fixnou dividendou 8%. Rekapitalizáciu sa vláda takisto snaží zvýšiť kapacity na poskytovanie úverov malým a stredným podnikom o 10% a poskytnúť ďalších 30% pre poskytovanie prvého úveru. V prípade nevyužívania hypotekárnych úverov bude k dispozícii ďalšia kapacita pre malé a stredné podniky. Dodržiavanie tohto záväzku bude sledovať Finančný regulátor. Každá banka takisto založí inovačný fond pre životné prostredie a čisté energie v hodnote 100 mil. €. ¹⁵⁰

Vláda prijímala rôzne opatrenia v boji s finančnou krízou. Napr. na základe odporúčania Výboru pre dohľad nad dotovanými inštitúciami vláda v marci 2009 stanovila mzdový strop 500 tis. € pre základný príjem, bonusy a dôchodky pre riaditeľov a správne rady v štátom podporených inštitúciách.¹⁵¹

Írsko v septembri 2009 založilo špecializovanú agentúru (Národnú agentúru pre riadenie aktív – National Asset Management Agency – NAMA), ktorej úlohou je stabilizovať bankový sektor a obnoviť tok úverov pre podniky a spotrebiteľov a zároveň minimalizovať riziko pre daňovníkov, tým že bude odkupovať od bánk rizikové úvery na očistenie finančného sektoru od zlých aktív. Banky budú zdieľať časť rizika spolu s NAMA tým, že dostane časť platby za pôžičky vo forme podriadeného dlhu. To umožní NAMA pozastaviť niektoré platby bankám v prípade straty a pomôže motivovať inštitúcie, aby spolupracovali na vymáhaní týchto pôžičiek.¹⁵² Odhaduje sa, že agentúra prevezme úvery v celkovej výške až 90 mld. €.

¹⁴⁸ Írsko znárodnilo banku Anglo Irish Bank. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <<http://ekonomika.sme.sk/c/4265953/irsko-znarodnilo-banku-anglo-irish-bank.html>>

¹⁴⁹ January 15, 2009 Ministers Statement. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5627&CatID=1&StartDate=01+January+2009&m>>

¹⁵⁰ Government Announcement - 11 February 2009 : Recapitalisation of Allied Irish Bank and Bank of Ireland. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5669&CatID=1&StartDate=01+January+2009&m>>

¹⁵¹ Press Release : Government Seeking a Remuneration Ceiling of €500,000 for Bankers. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5706&CatID=1&StartDate=01+January+2009&m>>

¹⁵² Statement of Minister for Finance on Formal Publication of NAMA Bill. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5975&CatID=1&StartDate=01+January+2009&m>>

Podľa odhadov Ministerstva financií Írsko v roku 2010 dosiahne pokles ekonomiky o 1,3 %. Pozitívny vývoj sa očakáva v druhej polovici roka, kedy by sa Írsko malo dostať z recesie. Od roku 2011 a pre ďalšie roky sa predpokladá už ekonomický rast na úrovni 4 %. ¹⁵³

Táto dekáda je pre Írsko charakteristická aj poklesom konkurencieschopnosti. Podľa tabuľky svetovej konkurencieschopnosti, ktorú každoročne zostavuje IMD, Írsko pokleslo z výborného 5. miesta v roku 2000 na 19. priečku v roku 2009. ¹⁵⁴

4.2.2 Vývoj a stav vzdelania

Vysoké vzdelanie v Írsku je poskytované hlavne univerzitami, technologickými inštitútmi a vysokými školami. Ďalšie inštitúcie poskytujú odborný tréning v takých oblastiach ako umenie, dizajn, medicína, teológia, hudba a právo. Najviac z vysokého vzdelania je poskytované inštitúciami, ktoré sú podporované štátom (napr. univerzity a technologické inštitúty dostávajú viac ako 90% svojich príjmov od štátu). Poplatky za výučbu pre občanov EÚ navštevujúcich denné vysokoškolské kurzy v štátom financovaných inštitúciách vysokého školstva v Írsku boli zrušené v r. 1996.

Na tretej úrovni vysokoškolského vzdelania vláda realizuje stratégiu poskytovania ľahkého prístupu pre ďalších študentov prostredníctvom zjednodušenia procesu vstupu a zabezpečenia ďalších miest pre študentov. Navyše vláda dostáva podporu z európskych štruktúrnych fondov. Bol zaznamenaný značný prírastok študentov hlavne v oblastiach obchodu a v technológiách, ale aj v umení a v spoločenských vedách.

Významný rast miery účasti v po-povinnom štúdiu mala za následok štvornásobný vzrast denných zápisov vo vysokom školstve, rastúc z 21000 v r. 1965 na takmer 97000 v r. 1997 (53500 z nich je aktuálne na univerzitách). Správa z roku 1995 Riadiaceho výboru pre budúci rozvoj vysokého školstva navrhuje celkový zápis vo vysokom školstve na 120000 do roku 2005. ¹⁵⁵

4.2.2.1 Dvadsiate až päťdesiate roky

V oblasti vzdelania angloírska zmluva z roku 1921, ktorou sa ukončila trojročná vzájomná vojna, nepriniesla žiadny prevratný rozvoj. V zmluve Briti priznali 26 írskym grófstvam štatút domínia. Základné školy dostali za úlohu, aby okrem bežnej výučby zaistili aj vyučovanie írčiny, ale táto požiadavka predstavovala veľké bremeno ako pre žiakov, tak aj pre učiteľov. Štát v tomto období poskytoval ako základnému a strednému, tak aj vysokému školstvu len skromnú finančnú

¹⁵³ Ireland – Stability Programme Update. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete: <http://www.budget.gov.ie/Budgets/2010/Documents/Final%20SPU.pdf>, s. 5

¹⁵⁴ THE WORLD COMPETITIVENESS SCOREBOARD 2009. [cit. 28.3.2010], dostupné na internete: <http://www.imd.ch/research/publications/wcy/upload/scoreboard.pdf>, s. 2

¹⁵⁵ Higher Education Systems - Historical overview. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.heai.ie/system/index.htm>

podporu, ale vyhliadky do budúcnosti boli sľubné. Učňovské školstvo, ktoré bolo v priebehu 30. rokov rozšírené, dosiahlo výrazné a cenné výsledky, ale svojmu potenciálu sa priblížilo až v 60. rokoch, kedy boli zavedené stredné školy so všeobecným zameraním, kde sa vyučovali praktické ako aj technické predmety. Najvýznamnejší krok na poli vzdelania a kultúry predstavovalo v rokoch po podpísaní zmluvy založenie Dublinského inštitútu vyšších štúdií (Dublin Institute for Advanced Studies) v roku 1940 pod de Valérovým patronátom. Inštitút prilákal vedcov svetového mena, medzi inými aj teoretického fyzika Erwina Schroedingera.

4.2.2.2 Šesťdesiate až sedemdesiate roky

V roku 1960 ustanovila vláda komisiu, ktorá mala zhodnotiť všetky aspekty vyššej vzdelávacej sústavy a predložiť o nich správu. Závery, ku ktorým komisia dospela, znamenali nový prístup k otázkam vysokého školstva.

K najdôležitejším zmenám došlo v oblasti školstva ako takého. V tomto ohľade zohral významnú úlohu profesor Patrick Lynch. Stál v čele výskumného tímu, ktorého správa vydaná v roku 1966 pod titulom Investície do vzdelania (Investment in education) prísne posúdila nedostatky základného a stredného školstva. Správa komisie zaoberajúcej sa vysokoškolským vzdelaním (1960-67) potom priniesla aj poznatky o problémoch v tejto oblasti. Na základe týchto i ďalších materiálov príslušní ministri a štátni úradníci energicky presadili celú sériu zmien. Na základných a stredných školách boli zavedené nové osnovy, mnoho malých škôl bolo zrušených a namiesto nich vznikli väčšie a lepšie vybavené. K najvýznamnejším zmenám došlo v strednom školstve, kde boli doterajšie zariadenia rozšírené alebo spojené s inými, došlo k zavedeniu nových typov škôl a od roku 1967 štát poskytoval veľkej väčšine študentov vzdelanie zadarmo. Bezplatné vzdelanie sa stretlo s prekvapivo silnou odozvou a počet žiakov stredných škôl zo 143000 v roku 1965/66 vzrástol do roku 1980/81 na 301000 a podľa odporúčania Komisie pre vyššie vzdelanie bol v roku 1968 zriadený mimo iných aj permanentný Úrad pre vyššie vzdelanie, ktorý slúžil Ministerstvu školstva ako poradný orgán na riešenie rozvoja vyššieho školstva a pri rozdeľovaní fondov. Univerzity sa rozširovali o nové inštitúcie – o národné inštitúty pre vyššie vzdelanie a oblastné technické školy, ktoré kládli dôraz na praktické a technické predmety. K novému mysleniu v oblasti vzdelania prispela i katolícka cirkev, ktorá v roku 1970 zrušila svoj dlho trvajúci „zákaz“ štúdia katolíkov na Trojickej vysokej škole, ktorá sa tak stala súčasťou celonárodného systému vyššieho vzdelania.¹⁵⁶

¹⁵⁶ MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. s. 260,272

4.2.2.3 Osemdesiate až desiate roky

Dlhodobá stabilita hospodárskej politiky írskej vlády sa prejavovala najmä v oblasti vzdelávania, ktorého podpora mala vždy najvyššiu prioritu. Treba pritom upozorniť na jeden paradox, keď celý ročník prvých absolventov softvérového inžinierstva na Dublin City University v roku 1984 emigroval. Podobne odišla polovica absolventov tohto smeru z University of Dublin. Vláda však pokračovala v investíciách do vzdelávania. Keď v 60. rokoch dala zelenú hi-tech odborom, uvedomovala si riziko, že emigrácia týchto odborníkov bude vzhľadom na ekonomickú situáciu a nedostatok náležitých pracovných miest pokračovať. V povojnových dekádach odchádzali hlavne vzdelaní ľudia, ktorí nemohli nájsť v Írsku uplatnenie. Dnes sa však títo experti vracajú a prinášajú viac vedomostí, ako si odniesli. V 80. rokoch takýto vývoj nik neočakával. Čistá migrácia dnes predstavuje päť percent populácie ročne. Treba zdôrazniť, že írska vláda citlivo selektovala oblasti vzdelávania, do ktorých treba investovať. Vysoké vzdelanie je v Írsku tradíciou. Je tu silný vplyv rodiny na intelektuálny rast dieťaťa, najmä vysoká autorita matky, ktorá ho vedie k štúdiu. Vláda na túto tradíciu nadviazala a v súlade so zámermi hospodárskej politiky začala investovať do nových študijných smerov. Nie náhodou írske univerzity produkujú odborníkov pre oblasti vysokých technológií a 60 percent absolventov končí technický smer. Vysokej vládnej podpore sa však okrem technických smerov teší aj obchodná administratíva a európske právo. Za významný posun sa považuje nový program podpory základného výskumu. V roku 1997 platilo pravidlo stropu 12 miliónov írskych libier (638 mil. Sk) ročne, v roku 1999 sa však vláda rozhodla investovať 710 mil. € v období šiestich rokov. Reálny prínos týchto investícií sa očakáva v druhej polovici nasledujúcej dekády. Vláda si však tieto výdavky môže dovoliť iba vzhľadom na fiškálne prebytky. Limerická univerzita vo výskume intenzívne spolupracuje s vládnu agentúrou Shannon Development, ktorá spravuje Národný technologický park v Limericku. Univerzita vznikla v 70. rokoch nielen v súlade s vládnu politikou podpory nových odborov, ale aj v rámci regionálnej politiky. Limerick je súčasťou západného regiónu Shannon, z ktorého sa za asistencie vlády stalo z chudobného kraja technologické centrum Írska. Univerzita má značnú voľnosť. Na pôde fakúlt vznikajú takzvané kampusové firmy, ktoré sa neraz vyprofilujú na významné podniky. Škola má tiež možnosti komercializovať výsledky výskumu, môže vykonávať aktivity ako ubytovanie študentov na hotelovej úrovni, prevádzkovanie športovísk. Učitelia sú navyše platovo lepšie motivovaní ako vo Veľkej Británii. Napriek produkčnému potenciálu írskych univerzít a vysokej imigrácii si však prudká ekonomická expanzia žiada viac odborníkov, ako môže ekonomika ponúknuť. Platí to aj pre stredoškolské a menej kvalifikované odbory. Čoraz ťažšie sa dajú nájsť ľudia, na trhu práce je veľká konkurencia dopytu. S nedostatkom ponuky práce sa zvyšuje aj riziko mzdovej špirály, keďže podniky často musia pristáť na vyššie platy. Preto vláda pripravuje špeciálne

pracovné víza pre cudzincov, ktoré by si mohli uplatniť aj Stredoeurópania. Občania EÚ už využívajú tento osobitný režim, ktorým ich írsky vláda láka pracovať v krajine.¹⁵⁷

Írsko má, napriek poklesu konkurencieschopnosti, spolu so Švajčiarskom, Islandom, Fínskom a Dánskom najlepší vzdelávací systém na svete (2008).¹⁵⁸

4.2.2.4 Inštitúcie

Ministerstvo pre vzdelanie a vedu

Ministerstvo pre vzdelanie a vedu je rezortom s hlavnou zodpovednosťou za správu vysokého školstva. Technologické inštitúty sú financované priamo Ministerstvom pre vzdelanie a vedu, zatiaľ čo univerzity a iné stanovené inštitúcie sú financované priamo z Úradu pre vyššie vzdelanie.¹⁵⁹

Úrad pre vyššie vzdelanie

Úrad pre vyššie vzdelanie (Higher Education Authority – HEA) pôsobí ako orgán pre plánovanie a rozvoj vyššieho vzdelania a výskumu v Írsku. HEA má široké poradné právomoci pre celý úsek tretieho stupňa vyššieho vzdelania. Navyše je rozpočtovým orgánom pre univerzity a určené inštitúcie vyššieho vzdelania.

Úrad pre vyššie vzdelanie bol ad hoc zriadený v roku 1968, ale právomoci získal až v roku 1971 na základe zákona o úrade pre vyššie vzdelanie.¹⁶⁰ Všetci jeho členovia sú menovaní vládou. Je vytvorené veľmi úzke spojenie medzi Úradom pre vyššie vzdelanie a Ministerstvom pre vzdelanie. Prostredníctvom podvýboru Úradu pre vyššie vzdelanie monitoruje aktuálnu situáciu vo vzdelávaní a primerane poskytuje poradenstvo ministrovi pre vzdelanie.¹⁶¹

Základné funkcie HEA:

- Podporovať rozvoj vyššieho vzdelania.
- Neustále hodnotiť požiadavky a potreby vysokých škôl.

¹⁵⁷ JANOŠKA, J.: Vláda podporuje vzdelávanie vo vybraných špecializáciách. In: *Trend*, roč. 10, 2000, č. 25, s. 11A

¹⁵⁸ LORANGE, P. – ROSSELET-MCCAULEY, S.: Capturing knowledge to boost performance. [cit. 28.3.2010], dostupné na internete: <http://www.imd.ch/research/challenges/upload/TC032_08_capturing_knowledge_to_boost_performance.pdf>, s. 3

¹⁵⁹ Higher Education Systems - General organisation and administration of higher education. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/system/index.htm>>

¹⁶⁰ Higher Education Authority... [cit. 8.9.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/index.cfm/page/category/id/133>>

¹⁶¹ Higher Education Systems - General organisation and administration of higher education. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/system/index.htm>>

- Pomáhať pri koordinovaní štátnych investícií do vyššieho vzdelania a pripravovať návrhy pre také investície.
- Rozdeľovať granty Národného parlamentu medzi univerzity a určené inštitúcie.
- Podporovať dosiahnutie rovnosti príležitostí a demokratizáciu vyššieho vzdelania.

HEA získala ďalšie funkcie prijatím zákona o univerzitách z roku 1997:

- Pripravovať strategické rozvojové plány univerzít,
- Vytvárať procedúry hodnotenia kvality univerzít,
- Určovať politiky rovnakej príležitosti a ich implementácie na univerzitách.

Inštitúcie založené prijatím zákona o Úrade pre vyššie vzdelanie z roku 1971:

- Univerzity:
 - University College Cork (UCC)
 - University College Dublin (UCD)
 - National University of Ireland (NUIG)
 - National University of Ireland (NUIM)
 - The University of Dublin (TCD)
 - The University of Limerick (UL)
 - Dublin City University (DCU)
- Určené inštitúcie:
 - Royal College of Surgeons Ireland (RCSI)
 - National College of Art and Design (NCAD)
 - Royal Irish Academy (RIA)
- HEA tiež rozpočtuje:
 - Mater Dei Institute of Education
 - Mary Immaculate College, Limerick
 - St Patrick's College, Drumcondra
 - St. Angela's College of Education, Sligo
 - Institutes of Technology¹⁶²

¹⁶² Higher Education Authority... [cit. 8.9.2007], dostupné na internete:
<<http://www.heai.ie/index.cfm/page/category/id/133>>

Írsky národný kvalifikačný úrad

Írsky národný kvalifikačný úrad (National Qualifications Authority of Ireland – NQAI) bol zriadený Ministrom pre vzdelanie a vedu v roku 2001. Úrad má tri hlavné úlohy, ktoré vytýčil zákon o kvalifikáciách (pre vzdelanie a tréning) z roku 1999, a to:

- zavedenie a udržiavanie Národného systému kvalifikácií pre rozvoj, uznávanie a udeľovanie kvalifikácií založených na štandardoch vzdelávania, zručnosti alebo schopností nadobudnutých štúdiom,
- zavedenie a zdokonaľovanie štandardov pri udeľovaní kvalifikácií pri vyššom a ďalšom vzdelávaní a tréningu na univerzitách,
- podporovanie a pomoc prístupu, transferu a pokroku vo vzdelávaní a tréningu.

Na dosiahnutie prvého cieľa úrad vytvára politiky a kritériá, na ktorých je sústava kvalifikácií založená. Je dôležité poznamenať, že úrad nie je orgánom, ktorý udeľuje kvalifikácie. Ďalšou kľúčovou funkciou úradu je zistiť či jednotlivé programy vzdelania a tréningu sú vyšším alebo ďalším vzdelávaním a tréningom alebo či štandardy vzdelania, zručností alebo schopností nadobudnutých štúdiom na účely udelenia kvalifikácií sú na úrovni vyššieho alebo ďalšieho vzdelávania a tréningu. Úrad má tiež ďalšie explicitné funkcie vzhľadom na uznávanie medzinárodných kvalifikácií v Írsku a opačne.

Druhý cieľ zabezpečuje úrad pre Výbor pre udeľovanie vyššieho vzdelania a tréning, Výbor pre udeľovanie ďalšieho vzdelávania a tréning a Dublinský inštitút techniky (DIT). Tento cieľ je spojený s funkciou úradu určovať procedúry pre výbory a inštitút pri uskutočňovaní svojich funkcií a s kontrolnou funkciou úradu.

Pri treťom celi úrad určuje procedúry pre poskytovateľov programov vzdelania a tréningu pre prístup, transfer, pokrok a publikovanie týchto procedúr. Poskytovatelia programov, po ich schválení jedným z výborov alebo inštitútom, musia tieto procedúry implementovať. Úloha úradu je tiež uľahčiť a poradiť univerzitám pri zavádzaní týchto procedúr a kontrolovať ich plnenie v spolupráci s Úradom pre vyššie vzdelanie.

NQAI financuje HETAC a FETAC.¹⁶³

¹⁶³ Mission Statement. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.nqai.ie/en/AboutUs/>>

Výbor pre udeľovanie vyššieho vzdelávania a tréningu

Výbor pre udeľovanie vyššieho vzdelania a tréningu (Higher Education and Training Awards Council – HETAC), založený v roku 2001, je orgán, ktorý pre inštitúcie tretej úrovne vzdelania a tréningu, mimo univerzít a Dublinského inštitútu techniky:

- vytvára normy, akredituje programy, udeľuje kvalifikácie a deleguje právomoc udeľovania kvalifikácií vo všetkých úrovniach vyššieho vzdelania a tréningu,
- zabezpečuje, že programy vyššieho vzdelania a tréningu sú nad prijateľnou prahovou úrovňou kvality a že objektívne procesy hodnotenie kvality spĺňajú očakávania írskej spoločnosti a medzinárodného spoločenstva,
- poskytuje služby zlepšovania kvality akreditovaným poskytovateľom vzdelávania, aby prispela k zvyšovaniu štandardom vzdelávania.¹⁶⁴

HETAC je právny nástupca Národného výboru pre udeľovanie vzdelania. Predseda úradu je menovaný vládou a ostatní deväť členovia sú menovaní Ministrom pre vzdelanie a vedu.

Výbor pre udeľovanie ďalšieho vzdelávania a tréningu

Výbor pre udeľovanie ďalšieho vzdelávania a tréningu (Further Education and Training Awards Council – FETAC) založený v roku 2001 má zodpovednosť v oblasti ďalšieho vzdelávania hlavne za:

- tvorbu a udeľovanie kvalifikácií,
- vytváranie štandardov,
- akreditácie programov,
- monitorovanie a zabezpečovanie kvality programov,
- určovanie štandardov.

FETAC uskutočňuje funkcie predchádzajúceho Národného výboru pre odborné udeľovanie (National Council for Vocational Awards – NCVA). Programy na získanie kvalifikácií FETAC sú ponúkané celoštátne v rôznych oblastiach cez viac ako 1200 poskytovateľov, vrátane: BIM, Fáilte Ireland (CERT), FÁS a centrá Teagasc, VEC's, vzdelávacie a tréningové centrá, inštitúty techniky

¹⁶⁴ Mission Statement. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.hetac.ie/about.cfm?sID=2>>

ako aj na pracoviskách a iných. Do konca roku 2006 bolo udelených viac ako 500 tisíc FETAC kvalifikácií.¹⁶⁵

Centrálny aplikačný úrad

Centrálny aplikačný úrad (Central Applications Office – CAO) bol zriadený v roku 1976 inštitúciami vyššieho vzdelania (higher education institutions – HEIs). Inštitúcie vyššieho vzdelania na CAO preniesli úlohu centrálného spracovania prihlášok žiadateľov o štúdium do prvého ročníka a s ním spojených procesov a úloh. Inštitúcie si však ponechali funkciu rozhodovať o prijatí žiadateľov.¹⁶⁶

Asociácia írskych univerzít

Asociácia írskych univerzít (Irish Universities Association - IUA) je zastupiteľský orgán rektorov siedmich írskych univerzít. IUA sa snaží zlepšovať univerzitné vzdelávanie a výskum prostredníctvom spoločných politík a akcií. Asociácia írskych univerzít bola do septembra 2005 ako Konferencia riaditeľov Írskych univerzít (Conference of the Heads of Irish Universities – CHIU), ktorá vznikla ako ad hoc orgán v sedemdesiatych rokoch minulého storočia.¹⁶⁷

Združenie správcov írskych univerzít

Združenie správcov írskych univerzít (The Irish University Administrators' Association) je otvorené združenie pre správcov univerzít celého ostrova. To usporadúva schôdze a konferencie na prediskutovanie otázok všeobecného záujmu a podporuje personále rozvojové programy.¹⁶⁸

Rada pre kvalitu írskych univerzít

Rada pre kvalitu írskych univerzít (The Irish Universities Quality Board – IUQB) bola založená írskymi univerzitami v roku 2003 ako nezávislá organizácia. Jej úlohou je podporovať univerzity pri vývoji a implementácii primeraných politík a procedúr pre zlepšovanie kvality vzdelávania a služieb a hodnotenia ich efektívnosti. IUQB pritom úzko spolupracuje s HETAC

¹⁶⁵ About FETAC. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.fetac.ie/info/about_fetac.htm>

¹⁶⁶ Welcome to the 2010 CAO Handbook... [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www2.cao.ie/handbook/handbook/index.php>>

¹⁶⁷ The Irish Universities Association... [cit. 22.8.2008], dostupné na internete: <<http://www.iua.ie/about-us/index.html>>

¹⁶⁸ Higher Education Systems - General organisation and administration of higher education. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/system/index.htm>>

prostredníctvom Sieť kvality írskoho vyššieho vzdelania. Niektoré z úloh oboch orgánov sú si podobné a HETAC a IUQB tak majú podiel raste dôrazu zvyšovania schopnosti írskoho systému vyššieho vzdelávania zlepšovania kvality.¹⁶⁹

Sieť kvality írskoho vyššieho vzdelávania

V roku 2004 bola založená Sieť kvality írskoho vyššieho vzdelávania (Irish Higher Education Quality Network – IHEQN), ktorá:

- poskytuje fórum o otázkach hodnotenia kvality medzi hlavnými národnými vzdelávacími inštitúciami,
- poskytuje fórum na rozšírenie najlepších postupov hodnotenia kvality,
- snaží sa vyvíjať všeobecné národné zásady a metódy hodnotenia kvality v írskom vysokom školstve a tréningu.

Členmi IHEQN sú:

- Írska únia študentov (Union of Students in Ireland – USI)
- Rada pre kvalitu írskych univerzít
- Výbor riaditeľov inštitútov techniky (Council of Directors of the Institutes of Technology – CDIT)
- Asociácia írskych univerzít
- Dublinský inštitút techniky (Dublin Institute of Technology – DIT)
- Asociácia vysokých škôl (Higher Education Colleges Association – HECA)
- Úrad pre vyššie vzdelanie
- Výbor pre udeľovanie vyššieho vzdelania a tréning
- Írsky národný kvalifikačný úrad
- Ministerstvo pre vzdelanie a vedu

Práca Sieť je hlavne v implementácii Národného systému kvalifikácií. Ďalej Sieť posudzuje legislatívne požiadavky a procedúry na hodnotenie kvality pre rôzne inštitúcie v írskom vysokom školstve a prispôsobuje ich zásadám spracovaných v berlínskom komuniké, štandardom a smerniciam na hodnotenie kvality v Európskom priestore vyššieho vzdelávania, v spolupráci s Európskou asociáciou univerzít (European University Association – EUA), Európskou asociáciou

¹⁶⁹ Self-Evaluation Report, March 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.hetac.ie/docs/HETAC%20Self%20Evaluation%20Report.pdf>, s. 8

inštitúcií vyššieho vzdelania (European Association of Institutions in Higher Education – EURASHE) a Národnou úniou študentov v Európe (National Unions of Students in Europe – ESIB).

170

4.2.2.5 Kvalifikačné úrovne (do roku 2008)

Úroveň 1

Certifikát

Základný kurz v stanovenej oblasti, ktorý má jednoročné (denné) trvanie.

Národný certifikát a Certifikát DIT

Národný certifikát (akreditovaný HETEC) alebo Certifikát DIT (akreditovaný Dublinským technologickým inštitútom) možno získať po absolvovaní dvojročného denného kurzu.

Diplom

Národný diplom a Diplom (akreditovaný HETAC) možno získať dvoma spôsobmi, buď po ročnom štúdiu po získaní Národného certifikátu alebo po troch rokoch kurzu. Tieto udelenia môžu byť tiež získané po porovnateľnej dobe externého štúdia. Vysokoškolské diplomové kurzy v trvaní dvoch alebo troch rokov sú tiež k dispozícii na univerzitách a na Dublinskom technologickom inštitúte.

Úroveň 2

Bakalársky diplom

Obvykle ho možno získať po troch alebo štyroch rokoch denného kurzu alebo porovnateľnej dobe externého štúdia. Tento Diplom poskytuje základy jednotlivých predmetov alebo študijných odborov. Trvanie primárneho diplomového kurzu sa líši podľa fakulty alebo študijného odboru.

¹⁷⁰ Verification of compatibility of Irish National Framework of Qualifications with the Framework for eualifications of the European Higher Education Area. Final report – November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:

<http://www.nqai.ie/en/International/VerificationofCompatibilityofIrishNationalFrameworkofQualifications/File1_1811,en.pdf>, s. 15

Program Bakalár umenia (BA) vyžaduje 3 alebo 4 roky štúdia, kým bakalárske diplomy v medicíne a zubnom lekárstve trvajú 6 rokov. Projektové a praktické skúsenosti sú zvyčajne požadované ako čiastočné podmienky pre udelenie bakalárskeho diplomu.

Úroveň 3

Absolventský vyšší diplom

Obvykle je ho možné získať po jednom roku (niekedy po dvoch rokoch) postgraduálneho kurzu alebo porovnateľnej dobe externého štúdia. Zvyčajne sa požaduje aj výskumná dizertácia.

Masterský diplom

Masterský diplom môže byť získaný po kurze a skúške, po výskume, alebo kombináciou týchto dvoch metód. Normálne trvanie štúdia je od jedného do troch rokov nasledujúcich po bakalárskom diplome. Masterský diplom je k dispozícii vo väčšine študijných odboroch. Bakalársky (čestný) diplom sa obvykle požaduje na prijatie na štúdia.

Doktorandský diplom

Doktorát je najvyššou vysokoškolskou kvalifikáciou udeľovanou v Írsku. Neformalizované vyučovacie programy vedúce k udeleniu doktorátu sú prístupné v inštitúciách tretej úrovne. Diplom Doktor filozofie (PhD), Doktor literatúry (D.Litt.), Doktor vied (D.Sc.), atď. môžu byť získané len vo výskume a sú obvyčajne dokončené v jednom alebo dvoch rokoch po Masterskom diplome.¹⁷¹

4.2.2.6 Národný systém kvalifikácií (po roku 2008)

Európska rada v Lisabone v roku 2000 vytýčila strategický cieľ, že Európska únia sa stane najviac konkurencieschopnou a dynamickou znalostnou ekonomikou na svete, a to do roku 2010. Vzdelanie a tréning sú hlavné faktory na dosiahnutie tohto cieľa. Ministri EÚ pre vzdelanie a tréning potom určili strategické ciele Lisabonskej agendy vo svojej oblasti a vypracovali Pracovný plán pre vzdelanie a tréning 2010.¹⁷² Zlepšenie vedomostí, skúsenosti a kvalifikácie pracovníkov je

¹⁷¹ Higher Education Systems - General organisation and administration of higher education. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/system/index.htm>>

¹⁷² International. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.nqai.ie/en/International/>>, s. 1

podstatné pre ekonomický rast a je stredobodom záujmu všetkých vlád členských štátov hlavne na dosiahnutie sociálneho zmieru, mobility, zamestnanosti a konkurencieschopnosti.¹⁷³

Na berlínskom komuniké konanom dňa 19 septembra 2003 ministri signatárskych štátov Bolognského procesu pozvali Európsku asociáciu pre hodnotenie kvality vo vysokom školstve (European Association for Quality Assurance in Higher Education – ENQA), Asociáciu európskych univerzít (European University Association – EUA), Európsku asociáciu inštitúcií vysokého školstva (European Association of Institutions in Higher Education – EURASHE) a Národná únia študentov v Európe (National Unions of Students in Europe – ESIB) na vytvorenie súboru štandardov, procedúr a smerníc na hodnotenie kvality a hodnotenie systému kvality akreditačných agentúr alebo orgánov v Európskom priestore vyššieho vzdelávania, ktoré boli neskôr schválené na schôdzke v Bergene v máji 2005.¹⁷⁴

V apríli 2002 Írsky národný kvalifikačný úrad vypracoval dokument: Smerom k Národnému systému kvalifikácií – stanovenie politík a kritérií, v ktorom definovala systém ako: jednotný, národne a medzinárodne akceptovaný systém, pomocou ktorého je možné všetky úspechy vo vzdelávaní merať a porovnávať a kde sú definované vzťahy medzi všetkými kvalifikáciami vzdelania a tréningu. Úrad stanovil základné politiky a kritériá, ktoré zahŕňajú:

- víziu a princípy,
- vypracovanie pravidiel,
- definovanie vzdelania, zručností alebo schopností,
- základnú architektúru systému – dizajn, kritériá a vývoj politík.

Prípravné práce systému kvalifikácií vznikali v kontexte vízie uznávania učenia, ktorá je v zhode s národnou a európskou politikou podpory spoločnosti celoživotného vzdelávania. Ďalšie politiky a kritériá systému zverejnil úrad na konci októbra.

Základná štruktúra

Úrad určil, že systém bude založený na úrovniach. Každá úroveň bude mať špecifikovaný indikátor úrovne. V každej úrovni systému bude jeden alebo viac typov kvalifikácií, ktoré budú mať svoj vlastný deskriptor. Úrad je zodpovedný za vypracovanie týchto indikátorov úrovne

¹⁷³ A Common Awards System: A Proposal. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.fetac.ie/cas/Common_Awards_System_Dec_05.pdf>, s. 10

¹⁷⁴ Quality Review of the National Qualifications Authority of Ireland. External Panel Report. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.nqai.ie/en/FrameworkDevelopment/QualityReviewoftheQualificationsAuthority/File,1955,en.pdf>>, s. 12

a deskriptorov typov kvalifikácií. Pre každý typ kvalifikácie bude vytvorený široký okruh kvalifikácií, ktoré vytvoria udeľujúce inštitúcie.

Úrovne a indikátory úrovne

Úrad určil, že systém bude pozostávať z desiatich úrovní. Vypracoval osem subštandardov vzdelania, zručností a schopností, ktoré boli použité na vytvorenie indikátorov úrovne. Indikátory úrovne sú úplné opisy vzdelávania danej úrovne, ktoré úrad umiestnil do mriežky

Mriežka indikátorov úrovne 1 - 5 – tabuľka 1 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. I*)

Mriežka indikátorov úrovne 6 - 10 – tabuľka 2 (*pozri Príloha: Tabuľky, sII*)

Typy kvalifikácií

Typ kvalifikácie je skupina kvalifikácií so spoločnými znakmi. Na každej úrovni bude aspoň jeden typ kvalifikácie s vlastným deskriptorom.

Nie všetky kombinácie kvalifikácií na danej úrovni sú si rovnocenné. Preto úrad vytvoril triedy kvalifikácií:

- vyššie,
- nižšie,
- špeciálne
- doplnkové.

Niektoré typy kvalifikácií spĺňajú širší okruh cieľov a sú označené ako vyššia trieda kvalifikácií. Ostatné, pre viac ohraničené alebo špecializované potreby sú nižšie, špeciálne a doplnkové.

Úrad stanovil počiatočné vyššie triedy kvalifikácie pre každú z desiatich úrovní systému nasledovne:

1	certifikát prvej úrovne (Level 1 Certificate)
2	certifikát druhej úrovne (Level 2 Certificate)
3	certifikát tretej úrovne a juniorský certifikát (Level 3 Certificate and Junior Certificate)
4	certifikát štvrtej úrovne (Level 4 Certificate)
4/5	východiskový certifikát (Leaving Certificate)

5	certifikát piatej úrovne (Level 5 Certificate)
6	pokročilý certifikát a vyšší certifikát (Advanced Certificate and Higher Certificate)
7	štandardný bakalársky diplom (Ordinary Bachelor Degree)
8	čestný bakalársky diplom a vyšší diplom (Honours Bachelor Degree and Higher Diploma)
9	masterský diplom a postgraduálny diplom (Masters Degree and Post-graduate Diploma)
10	doktorský diplom a vyšší doktorát (Doctoral Degree and Higher Doctorate)

Kvalifikácie na úrovni 7 až 10 budú udeľované Výborom pre udeľovanie vyššieho vzdelania a tréningu, Dublinským inštitútom techniky a univerzitami. Na šiestej úrovni bude pokročilý certifikát udeľovaný Výborom pre udeľovanie ďalšieho vzdelávania a tréningu a vyšší certifikát bude udeľovaný FETAC a DIT. Na úrovni 3 až 5 budú kvalifikácie udeľované Ministerstvom pre vzdelanie a vedu (štátne skúšobné komisie). Na úrovni 5 a nižšie to bude FETAC.

Národný systém kvalifikácií – tabuľka 3 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. III*)

Úrovne

Úroveň 1

Nadobudnuté vzdelanie sa týka základných otázok získaných v kontrolovanom prostredí pod dohľadom, preukázania schopnosti učiť sa a základných zručností. Dosiahnutá gramotnosť a schopnosť počítať korešponduje s obdobnými úrovňami v zahraničí.

Úroveň 2

Výsledkom tejto úrovne je základná gramotnosť, počítanie a príprava na systematické učenie. Dosiahnuté znalosti sa týkajú schopnosti naučiť sa novým zručnostiam a vedomostiam v riadenom okolí a vykonávanie rutinných prác.

Úroveň 3

Nadobudnuté vzdelanie na tejto úrovni sa týka nižšieho rozsahu praktických schopností a teoretických vedomostí na uskutočňovanie relatívne jednoduchej práce a môže sa veľmi rýchle nadobudnúť. Avšak ponúka nízku možnosť zamestnať sa pre nízke odborné zručnosti.

Úroveň 4

Nezávislosť je ústredným bodom tejto úrovne. Nadobudnuté vzdelanie v tejto úrovni zodpovedá rastúcemu zmyslu pre zodpovednosť podieľať sa na verejnom živote a tvarovaní vlastného života a umožňuje získať zamestnanie vo viacerých sektoroch.

Úroveň 5

Na tejto úrovni je možné získať široký rozsah skúseností, ktoré si vyžadujú teoretické znalosti na používanie špecifických prístrojov a techník. Študenti sa vedú k nezávislosti.

Úroveň 6

Vzdelanie na tejto úrovni zahŕňa úplný rozsah zručností, ktoré môžu byť špecificky odborného alebo všeobecného charakteru a vyžaduje podrobné teoretické vedomosti. To umožňuje pracovať samostatne a získať dizajnérske, manažérske a administratívne pozície.

Úroveň 7

Táto úroveň sa je spojená s nadobudnutím vedomostí a pochopením zásad v študijnom odbore a ich aplikácia v rozdielnych súvislostiach. Absolventi sú väčšinou rôzni technickí špecialisti a manažéri.

Úroveň 8

Inovácie sú kľúčovou črtou absolventov tejto úrovne. Adaptabilita, flexibilita, schopnosť adaptovať sa, byť iniciatívny a riešiť problémy v študijnom odbore.

Úroveň 9

Nadobudnuté vzdelanie na tejto úrovni je ukážkou vedomostí a schopností na poli odboru a schopností riešenia problémov novými spôsobmi alebo neznámymi súvislosťami. Absolventi sa majú možnosť zamestnať napr. na strednej úrovni manažmentu.

Úroveň 10

Vzdelanie tejto úrovne sa týka objavovania a vývoja nových poznatkov a zručností, čo umožňuje nadobudnúť špeciálne znalosti potrebné pre kritický pohľad, vytváranie organizačných štruktúr a iniciatívnych zmien.¹⁷⁵

Národný systém kvalifikácií (National Framework of Qualifications – NFQ) je nový, viac flexibilný a integrovaný systém kvalifikácií. Potreba takéhoto systému vznikol hlavne z národného cieľa vytvoriť spoločnosť s celoživotným vzdelávaním.

Kreditný systém v írskych vzdelávacích zariadeniach fungoval už nejaký čas. Národný systém kvalifikácií však vytvoril národný kreditný systém podľa Európskeho systému transferu kreditov a akumulácie (European Credit Transfer and Accumulation System – ECTS), ktorý bol pôvodne vytvorený pre možnosť prestupu študentov medzi inštitúciami vyššieho vzdelania rôznych európskych štátov. Vytvorenie kreditného systému je tiež kľúčovou zložkou vyvíjaného Európskeho priestoru vyššieho vzdelávania (European Higher Education Area – EHEA) v rámci Bolognského procesu.¹⁷⁶ Národný systém kvalifikácií bol spustený Írskym národným kvalifikačným úradom v roku 2006.

4.2.2.7 Nová filozofia

Vzdelanie je základom ekonomického rozvoja

Vzdelanie je hlavným základom, na ktorom je postavená úspešná ekonomika i spoločnosť. Írsky systém vzdelávania je dlho považovaný za jeden z najlepších na svete v oblasti adaptability na potreby obchodu. To malo hlavnú príčinu pôsobivého rastu írskoho hospodárstva v poslednom desaťročí. Írski vysoko kvalifikovaní absolventi univerzít boli kľúčovým lákadlom pre súkromných investorov.

Vzdelávací systém značne prispel k výučbe i vybaveniu študentov, ale dnes musí reagovať na nové potreby tak, aby Írsko mohlo pokračovať pokroku a prosperite. Jednou z veľkých výhod Írska pre investície je operačná rýchlosť a dravosť v reakciách na zmeny potrieb obchodu. Toto bolo predovšetkým potrebné v minulom desaťročí, keď mnoho medzinárodných spoločností podstúpilo transformáciu ako výsledok globalizácie, technologického pokroku a prijatia nových obchodných modelov. A preto volili Írsko ako základňu pre mnohé strategické operácie.

¹⁷⁵ National Framework of Qualifications – Determinations for the Outline National Framework of Qualifications. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.nqai.ie/en/Publications/File1,1923,en.pdf>>, s. 11-12

¹⁷⁶ Principles and operational guidelines for the implementation of a national approach to credit in Irish higher education and training November 2004. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.nqai.ie/en/Publications/File1,843,en.doc>>, s. 1-2

Mnohé sa však zmenilo. Teraz Írsko už nemá hojnosť vysoko kvalifikovaných absolventov, ktorí by videli v relatívne nízko platenej práci alternatívu k emigrácii. Dnes má Írsko vysoko talentovaných a skúsených ľudí so sebadôverou, vitalitou i s vyvinutou pracovnou morálkou, ktorí majú viaceré možnosti na zamestnanie a iné predstavy ako ľudia v desaťročí predtým. Treba spoznať ich potreby, ktoré sú v spoločnosti obvyklé a vytvoriť z nich nové konkurenčné výhody v oblasti vzdelania, vedomostí i skúseností.

Počas nasledujúcich rokov možno byť úspešný len v pozícii spoločnosti bohatej na vedomosti, inovácie a kreativitu skôr ako len národ s nízkou cenou práce. Vyvinuté spoločnosti potrebujú dnes výkon práce, ktorý je viac intelektuálne založený s veľkým pracovným uspokojením a naplnením. Vzdelanie môže byť tou rozvojovou silou pre nasledujúci stupeň národného vývoja alebo tlak na zmenu, ak by sa nezhodli ekonomické a sociálne potreby. Nebývalé pokroky vo vede a technike, ktoré sme videli v každom novom desaťročí budú naďalej pokračovať i v nadchádzajúcich rokoch. Tieto pokroky znamenajú, že informácie a vedomosti budú zlepšovať produktivitu práce a budú budúcou oporou ekonomického rastu. Úspešné firmy budú tie, ktorým sa bude dariť v inováciách a výskume a úspešné národy budú tie, ktoré budú také firmy podporovať. Kvalita skúseností a učenia i adaptabilita ľudí, bude kľúčom k tomuto úspechu.

Na vedu orientované, high-tech priemyselné odvetvia a služby budú tvoriť základ nového ekonomického prostredia. Dve fundamentálne technológie – biotechnológie a informačné technológie budú jadrom budúceho rastu. Odhadovalo sa, že potenciálny svetový trh pre biotechnológie mal rásť na hodnotu 250 mld. € do r. 2005 a podporovať cez tri milióny pracovných miest. Za účelom úspešného súťaženia o najlepšie podniky týchto odvetví priemyslu, musí Írsko naďalej významne investovať do vzdelania a výbavy absolventov univerzít s vysokou úrovňou skúseností.

IDA Írsko identifikovala tri hlavné aspekty, ktoré budú vyžadovať špeciálnu pozornosť:

- zvyšovanie verejného povedomia i súhlasu o význame prírodných vied,
- zvyšovanie účasti na treťom stupni vysokoškolského vzdelania a celoživotného vzdelávania, vo vede, technológiách i strojárskych disciplínach,
- investovanie do kapacít výskumu a vývoja v univerzitách i v priemysle.

Zvyšovanie povedomia

V súčasnosti je povedomie írskej spoločnosti o vede a jej možnostiach veľmi chabé. Skúsenosti nadobudnuté prostredníctvom vzdelania založeného na vede je vzácné nielen vo vede samej, ale aj v spoločnosti i hospodárstve. Prírodné vedy zaoberajúce sa zdravím a technologicky

založené činnosti, ktoré vládnu v práci i vo voľnom čase, začínajú ovládať obyčajný život. Je podstatné, že Írsko má vedecky uvedomelú i oboznámenú populáciu s vysokým pochopením i schopnosťami v týchto oblastiach, toto však musí začať už deťmi. Veda i priemysel bude mať v budúcich rokoch veľmi úzky vzťah a vedeckí absolventi budú hlavnými hráčmi v expandujúcom sektore informačných a komunikačných technológií (IKT) i bio-tech sektore. Medzi vládne úlohy pre fyzikálne vedy bol nedávno prijatý návrh IDA (spolu s rozhodujúcimi podnikmi a vzdelávacími inštitúciami) ohľadom potrieb vedy. Kľúčovou výchovnou otázkou je „ako urobiť vedu viac prítiažlivou alternatívou a ako zmenšiť súčasný negativizmus a nezáujem o vedu“. Návrhy IDA s ohľadom na tieto záležitosti zahŕňajú:

- Osvojenie si programu základy prírodných vied pre záverečný certifikát. Veda by mala byť jadrom vzdelávacieho systému. Vedecké uvažovanie by malo byť štandardom tak ako anglický jazyk alebo matematika. Predmet základy prírodných vied, by mal byť štvrtou alternatívou k fyzike, biológii či chémii, pričom by mohol byť študentom viac prítiažlivý než jeho separácia od týchto predmetov.
- Viac by sa malo investovať do výučby vedeckých učiteľov. Fondy by mali byť k dispozícii na zabezpečenie ďalších laboratórií na druhej úrovni na povzbudenie k praktickej práci.

Je potrebné zdôrazniť úžitky vedy pre všetky oblasti hospodárstva. Aby sa dosiahol úspech musí tu byť podpora v podobe spolupráce medzi vládou, podnikmi a vzdelávacím systémom. Priemysel bude potrebovať dôsledne objasniť možnosti v jeho oblastiach na zvýšenie a udržanie vysokej úrovne záujmu.

Zvyšovanie účasti na treťom stupni a na celoživotnom vzdelávaní

Dostupnosť kvalifikovanej a patrične vzdelanej pracovnej sily sa stále viac stáva kľúčovou konkurenčnou výhodou Írska a možno jeho najlepšie obhájiteľná konkurenčná výhoda. Vedomosti budú základom budúceho úspechu, pričom ťažisko bude pri treťom stupni vysokoškolského vzdelania, ktorý bude pripravovať postgraduálnych, doktorských a postdoktorských študentov. Pre zvyšovanie účasti na vyšších stupňoch je potrebné vytvoriť ďalšie zdroje, zvlášť vo výskume, väčšej integrácii univerzít a nové, viac flexibilné formy výučby. Takisto správa zostavená Úradom pre vyššie vzdelanie a Konferenciou riaditeľov Írskych univerzít je vítaným príspevkom v zmene myslenia v tomto ohľade.

Podľa agentúry IDA by tretí stupeň vysokoškolského vzdelania budúcnosti mal byť charakterizovaný ako:

- dravý a senzibilný, ktorý by spojil to najlepšie z akademických vedomostí,
- základ pre rozvoj krajiny prostredníctvom výučby s medzinárodným významom,
- stredobod tvorivosti a inovácií prostredníctvom napojenia sa na spoločnosti, ktoré sú globálne konkurencieschopné,
- významnejší inštitút poskytovania celoživotného a najvyššieho vzdelania.

Írsku vláda pri formulácii vzdelanostnej politiky by mala vychádzať z dlhodobého prístupu, kde by riešenie aktuálnych otázok nemalo byť jej kľúčovou náplňou. Systém vzdelávania nemôže odpovedať na krátkodobé variácie a fluktuácie ekonomických trendov, tak ako priemyselná politika nemôže okamžite riešiť krátkodobé spoločenské problémy. Írsky systém vzdelávania neraz dokázal schopnosť byť flexibilný a vnímavý na meniace sa potreby. Teraz sa však musí viesť vyrovnať s týmito novými výzvami tak, aby mohol predstihnúť iné krajiny, ktoré konkurujú prostredníctvom dobrých vedomostí a skúseností.

4.2.3 Vývoj a stav výskumu

Podmienky pre írsky výskum sa v posledných rokoch radikálne zmenili. Zavedenie Programu pre výskum v inštitúciách tretieho stupňa (Programme for Research in Third Level Institutions – PRTLII) v roku 1998 poskytlo nový zdroj financovania strategických inštitucionálnych a spojených výskumných programov. Založenie Írskej rady pre výskum v humanitných a spoločenských vedách v roku 1999 poskytlo významné nové prostriedky na podporu jednotlivých výskumníkov a výskumných projektov v humanitných odboroch a spoločenských vedách. Po zriadení IRCHSS bola v roku 2001 založená Írsku rada pre výskum vo vede, technike a technológiách, na podporu jednotlivých výskumníkov vo vede, technike a technológiách. V roku 2000 bol tiež založený Írsky fond pre vedu na podporu strategického základného výskumu a vybudovanie kompletnej národnej výskumnej základne v oblasti informačných a komunikačných technológií a biotechnológií. Tieto nové zdroje financovania sú tiež doplnené o Radu pre zdravotnícky výskum.¹⁷⁷

V auguste 2001 Agentúra Forfás a Úrad pre vyššie vzdelanie vytvorili Prípravnú skupinu pre tvorbu analýz, postupov, kritérií, štruktúr a smerníc, ktoré by mohli byť ľahko aplikované organizáciami verejného sektora na financovanie výskumu a inštitúciami tretej úrovne pri rozhodovaní o výške primeraného príspevku pre nepriame náklady v kontraktoch a dotáciách verejne financovaného výskumu.

¹⁷⁷ Creating Ireland's Innovation Society: The Next Strategic Step. [cit. 8.9.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/uploads/pdf/DowneyHEAforFAS.pdf>>, s. 2

Prípravná skupina pri vytváraní národnej perspektívy skúmala postupy vo viacerých krajinách, ktoré sú vo výskume najúspešnejšie. Sumarizácia poznatkov bola vytváraná z troch kľúčových hľadísk:

1. kalkulácia inštitucionálnych nepriamych nákladov,
2. spôsob platby nepriamych nákladov agentúrami,
3. stanovenie nepriamych nákladov.

Na základe analýz Pracovná skupina dospela k názoru, že pre írské podmienky najlepšie vyhovuje model USA. Pre financovanie výskumných programov americký prístup kalkuluje nepriame náklady ako podiel modifikovaných celkových priamych nákladov (celkové náklady výskumného programu mínus zariadenie) tiež nazývaný ako miera stropu alebo miera nepriamych nákladov. Táto miera je určená pre každú inštitúciu vykonávajúcu výskum. Prípravná skupina sa rozhodla pre alternatívny prístup. Na základe štatistík odporučila štandardnú mieru stropu pre laboratórny výskum na 30% a pre teoretický výskum 25%. Pričom inštitúcie môžu dojednať inú mieru na základe špecifických podmienok konkrétneho výskumného programu.¹⁷⁸

Írsko prijalo strategické rozhodnutie značne investovať do výskumu a vývoja ako kľúčového prostriedku na zabezpečenie budúceho ekonomického a sociálneho rozvoja. Cez Národný plán rozvoja pre roky 2000-2006 sa investovalo do R&D viac ako 2,5 mld €. ¹⁷⁹ V Národnom pláne rozvoja pre roky 2007-2013 je pre vedu, výskum a inovácie vyčlenených až 8,2 mld. €. ¹⁸⁰ Vláda stanovila vedeckému výskumu vysokú prioritu, a tak zabezpečila významné zvýšenie financovania pre rozvoj výskumu svetovej triedy, výskumníkov a výskumných zariadení. ¹⁸¹ Táto investícia vytvorila nové centrá a výskumné programy v sektore vysokého školstva, ktoré vytvárajú vzácne nové pracovné trhy, rozvíjajú skúsenosti výskumníkov a pripravujú príležitosti pre spoluprácu akademickej obce a priemyselného výskumu.

Financovanie výskumných projektov, programov, postgraduálnych výskumných študentov a odborných asistentúr je zabezpečené prostredníctvom Írskej rady pre výskum v humanitných a spoločenských vedách a Írskej rady pre výskum vo vede, technike a technológiách. Najväčší samostatný program PRTLÍ spravovaný Úradom pre vyššie vzdelanie mal k dispozícii viac ako 700 mil. € na tvorbu výskumnej infraštruktúry a kapacity a podporu množstva výskumných programov

¹⁷⁸ HEA Research Overheads. [cit. 15.9.2007], dostupné na internete:

<<http://www.heai.ie/uploads/pdf/HEAResearchOverheads.pdf>>, s. 9-10

¹⁷⁹ IMPLEMENTING THE 'EDUCATION AND TRAINING 2010' WORK PROGRAMME, 2005 Progress report. EUROPEAN COMMISSION. Education and Culture. Brussels, December 2005. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport/irl_en.pdf>, s. 9

¹⁸⁰ IRELAND: National Development Plan 2007-2013, TRANSFORMING IRELAND, A Better Quality of Life for All. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete: <<http://www.ndp.ie/documents/ndp2007-2013/NDP-2007-2013-English.pdf>>, s. 134

¹⁸¹ HEA Research Overheads. [cit. 15.9.2007], dostupné na internete:

<<http://www.heai.ie/uploads/pdf/HEAResearchOverheads.pdf>>, s. 6

vo všetkých disciplínach. Írsky fond pre vedu investoval 635 mil. € v strategických oblastiach biotechnológie a informačných a komunikačných technológiách.¹⁸² Národný plán rozvoja takisto zvýšil dotácie aj pre ďalšie inštitúcie financujúce výskum vrátane Enterprise Ireland, Úradu pre vyššie vzdelanie a Národný inštitút.¹⁸³

V zmysle budúcich plánov sa Írsko veľmi angažuje v dosiahnutí Barcelonského cieľa zvýšenia investovania do R&D, stanovilo si národný cieľ dosiahnuť 2,5% HDP investovania do R&D od roku 2010. To znamená že 1,1 mld. € sa vynaloží na R&D vo vysokom školstve a ďalších 2,5 mld. € v súkromnom sektore. Kľúčovou výzvou pre vysoké školstvo je vytvorenie kvalifikovanej pracovnej sily (hlavne na PhD. úrovni). Aktuálna írsky miera týchto absolventov je výrazne pod najvyššou úrovňou OECD krajín (0,8% oproti 2,8% najlepšej krajiny).¹⁸⁴

4.2.3.1 Súčasný stav výskumnej bázy

Vplyv výskumnej bázy na ekonomiku je meraný dvomi spôsobmi – najvyššie vzdelaní ľudia a nové vedomosti. Podľa počtu celkových nových doktorátov (PhD.) na milión obyvateľov nie je Írsko na tom relatívne dobre, ale v počte vedeckých a inžinierskych disciplínach je na tom obdobne ako Holandsko a Dánsko, pred USA a Nórskom avšak za tromi vedúcimi národmi.

Počet PhD. na milión obyvateľov – 2001 – tabuľka 4 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. III*)

V dôsledku výrazne zvýšeného financovania výskumu po roku 2000 sa predpokladá, že v nasledujúcich rokoch sa počet PhD. doktorátov priblíži celkovému priemeru krajín OECD. Štandardným ukazovateľom výstupu vedomostí zo systému výskumu zahŕňa počet publikácií v expertných časopisoch a citácií týchto publikácií inými výskumníkmi vo vlastných publikáciách.

Počet vedeckých publikácií na milión obyvateľov – 2002 – tabuľka 5 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. IV*)

Podľa počtu publikácií je Írsko v roku 2002 tesne pod priemerom EÚ ale výrazne zaostáva za vedúcimi krajinami.¹⁸⁵

¹⁸² IMPLEMENTING THE 'EDUCATION AND TRAINING 2010' WORK PROGRAMME, 2005 Progress report. EUROPEAN COMMISSION. Education and Culture. Brussels, December 2005. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport/irl_en.pdf>, s. 9

¹⁸³ HEA Research Overheads. [cit. 15.9.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/uploads/pdf/HEAResearchOverheads.pdf>>, s. 6

¹⁸⁴ IMPLEMENTING THE 'EDUCATION AND TRAINING 2010' WORK PROGRAMME, 2005 Progress report. EUROPEAN COMMISSION. Education and Culture. Brussels, December 2005. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport/irl_en.pdf>, s. 9

¹⁸⁵ Strategy for Science, Technology and Innovation. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete: <<http://www.entemp.ie/publications/science/2006/sciencestrategy.pdf>>, s. 7-29

4.2.3.2 Stratégia pre vedu, technológie a inovácie pre roky 2006-2013

Cieľom vládnej Stratégie pre vedu, technológie a inovácie pre roky 2006-2013 je vybudovať udržateľný systém výskumu svetovej triedy a zdvojnásobenie počtu spromovaných PhD. študentov.

186

V sektore vyššieho vzdelania (univerzity, inštitúty techniky, atď.) v roku 2004 pracovalo 2650 výskumníkov na plný úväzok spolu s 950 výskumnými asistentmi, 360 technikmi a 260 podporným personálom na poli vedy, strojárstva a v ekonomických a spoločenských vedách. Vo verejnom výskume podporovanom agentúrami ako Teagasc alebo HRB je ďalších 520 výskumníkov spolu s 290 technikmi.¹⁸⁷

Na dosiahnutie cieľa stratégie potrebuje Írsko pokračovať v budovaní výskumných tímov a udržiavať štandardy svetovej triedy. Študentov je potrebné spojiť do výskumných tímov vedených hlavnými výskumníkmi svetovej triedy spolu s postdoktorskými výskumníkmi. Toto je možné dosiahnuť rastom počtu hlavných výskumníkov na 350 do roku 2013 a postdoktorských výskumníkov na 1050. Na podporu výskumných tímov je potrebné zvýšiť počet výskumných asistentov, technikov ako aj PhD. študentov.

Kumulatívny cieľový rast počtu výskumníkov na poli vedy, strojárstva a v ekonomických a spoločenských vedách – tabuľka 6 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. IV*).

Zdvojnásobenie počtu spromovaných PhD. študentov je aj v súlade s odporúčaním Správy OECD o vysokom školstve v Írsku (september 2004). Za obdobie 2005-2013 by tak v Írsku malo pribudnúť 9588 nových doktorov:¹⁸⁸

Cieľový rast postgraduálnych študentov – tabuľka 7 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. IV*).

4.2.3.3 Perspektívy

Dopyt

Írske tradičné konkurenčné výhody rýchlo erodujú. Je preto nutné posunúť ekonomiku založenú na zahraničných investíciách a dovoze technológií smerom k výskumu a inováciám, ktoré

¹⁸⁶ Strategy for Science, Technology and Innovation. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete::
<<http://www.entemp.ie/publications/science/2006/sciencestrategy.pdf>>, s. 29-30

¹⁸⁷ Strategy for Science, Technology and Innovation. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete:
<<http://www.entemp.ie/publications/science/2006/sciencestrategy.pdf>>, s. 27-29

¹⁸⁸ Strategy for Science, Technology and Innovation. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete:
<<http://www.entemp.ie/publications/science/2006/sciencestrategy.pdf>>, s. 29-30

by sa stali dôležitou hnacou silou trvalej medzinárodnej konkurencieschopnosti. Vývoj výskumných kapacít nutných na zvýšenie vedomostnej produkcie, zlepšenie kvality a významu írskych absolventov a transformovanie nových vedeckotechnických pokrokov do predajných tovarov a služieb je predpokladom pre tvorbu nových konkurenčných výhod. Prosperovať v medzinárodnej znalostnej ekonomike znamená trvalé investície do výskumných kapacít, inštitúcií vyššieho vzdelania, výskumných organizácií a do viacerých priemyselných odvetví.

V reakcii na progresívnu zmenu v hospodárskej súťaži založenej na výskume a inováciách, možno očakávať zvýšenie potrebného počtu výskumníkov v najbližších rokoch. Hlavné zdroje zvýšeného dopytu budú zahŕňať:

- potrebu zvýšiť intelektuálny kapitál v celej ekonomike,
- trvalú medzinárodnú konkurencieschopnosť vo vznikajúcej globálnej vzdelanostnej spoločnosti a ekonomike,
- zvýšený pohyb zamestnancov vo verejných organizáciách zapojených do výskumu a v sektore vedeckých a technických služieb.

Pri vytváraní znalostnej ekonomiky, možno očakávať zvýšený dopyt po doktorských absolventoch v špecifických priemyselných odvetviach, ako v informačných technológiách, elektronike, farmácii, biotechnológiách a humanitných a spoločenských vedách. Väčšiu potrebu doktorských absolventov tiež možno očakávať v poľnohospodárstve a potravinárstve a iných priemyselných odvetviach, keď sa inovačná politika stane viac akceptovanou. Vývoj vo verejnom sektore a obzvlášť v inštitúciách vyššieho vzdelania, bude stimulovať zahraničné podniky, aby v Írsku vytvorili výskumné a vývojové základne.

Ponuka

V roku 2000 sa 670 absolventov kvalifikovalo na vyšší diplom vo vede a inžinierstve (matematika, programovanie, priemyselné inžinierstvo, stavebníctvo, poľnohospodárstvo a veterinárstvo) a 60% (355) z nich získalo PhD. diplom.

Pri porovnaní relatívnych čísiel írsky počet absolventov vo vede a inžinierstve a doktorských absolventov je vyšší ako v iných porovnateľných krajinách. Vo viacerých EU krajinách (ako v Holandsku, Nemecku, Švédsku a Španielsku), USA a Japonsku je počet absolventov vo vede a inžinierstve (na tisíc ľudí ekonomicky aktívneho obyvateľstva vo veku 25-34) v rozmedzí 6 až 11. Írsko má 13,4, Veľká Británia 13,53, Fínsko 13,6 a Francúzsko 14,3. Počet doktorských absolventov v pomere k všetkým absolventom vedy a inžinierstva kolíše od 4 do 6 vo viacerých EU krajinách (ako

Španielsko, Írsko, Veľká Británia , Francúzsko a Holandsko) a USA až po Fínsko s mierou 7,1, Nemecko 10,8 a Švédsko 13. Miera v Japonsku je 2,3, čím je o polovicu menšia ako v Írsku 4,6.

Ak by sa počet doktorských absolventov (viac ako 300-400) v nasledujúcich rokoch zdvojnásobil, Írsko by sa v medzinárodnej tabuľke umiestnilo medzi Fínsko (7.1) a Nemecko (10.8) a nad normu väčšinu EÚ krajín (ako Švédsko, UK, Francúzsko, Holandsko, Fínsko), USA a Japonsko.

Za predpokladu, že sa zachová kvalita absolventov, nemusí byť cieľ o zdvojnásobení počtu absolventov doktorských vied a inžinierstva v nasledujúcich piatich až desiatich rokoch príliš ambiciózny. Avšak, podľa niektorých by potom taký počet bol pre írsky výskumný systém neúmerný, kvôli relatívne nízkym investíciám priemyslu do výskumu a vývoja.

Na druhej strane sú jasné indikácie, že vzdelávacia, výskumná a priemyselná politika bude závislá na stúpajúcom počte doktorských absolventov v budúcnosti. Národná priemyselná politika sa sústreďuje na zvýšenie podpory znalostného priemyslu a štvrtej úrovne pre postgraduálne vzdelávanie. Na úrovni EÚ vytýčila lisabonská stratégia cieľ na európskej úrovni dosiahnuť výdavky na výskum a vývoj 3% HDP do roku 2010. Je však zrejmé, že Írsko dosiahne menej než polovicu tejto úrovne (1,39%).

S ohľadom na predpokladané potreby rôznych priemyselných odvetví, ako biotechnológie alebo informačné technológie, Írská rada pre výskum, vedu, techniku a technológiu (IRCSET) finančne podporuje výskum v počítačových vedách (19%), chémii (18%), strojárstve (18%) a molekulárnej biológii (16%) a relatívne menej fyziku (10%), makro a mikro biológie (7%).¹⁸⁹

Zlepšovanie kariérnej štruktúry profesionálneho výskumníka

Mať k dispozícii trvalú ponuku doma a zo zahraničia vysokokvalifikovaných PhD. študentov, postdoktorských absolventov a základných výskumníkov znamená usmerniť politiky ľudských zdrojov v strategických výskumných programoch univerzít, technických inštitútoch a súvisiacich verejných službách, vytvoriť kariérnu štruktúru profesionálneho výskumníka, odmeňovanie, dôchodok, iné nároky, ako aj zmluvné podmienky.¹⁹⁰

V súčasnosti profesionálne vzdelávanie a prax výskumníkov zvyčajne zahŕňa sériu stáží počas dvanástich rokov pozostávajúcich z dvoch štvorročných období na pod- a postgraduálnej úrovni a štvorročného obdobia učebnej doby postdoktorského výskumného absolventa.

¹⁸⁹ Creating Ireland.s Innovation Society: The Next Strategic Step. [cit. 8.9.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/uploads/pdf/DowneyHEAFORFAS.pdf>>, s. 16-18

¹⁹⁰ Creating Ireland.s Innovation Society: The Next Strategic Step. [cit. 8.9.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/uploads/pdf/DowneyHEAFORFAS.pdf>>, s. 12-13

Postgraduálne výskumné štipendium

Z veľmi nízkeho základu, z približne asi 2000 € až 3800 € na začiatku 90. rokov minulého storočia sa v posledných rokoch aktuálne platby pre výskumných študentov podstane zvýšili z nových finančných zdrojov. V prípade vedy a technológií súčasnosti IRCSET platí 19000 €. Z toho je 12700 € štipendium a 6400 € na poplatky, medzinárodné cestovanie a pomôcky.

Vzhľadom na fakt, že polovica absolventov so základným diplomom má ročnú mzdu približne 21500 € až 24000 € ¹⁹¹ je nutné na získanie najlepších absolventov na trhu práce vo fondových agentúrach a inštitúciách tretieho stupňa prehodnotiť výšku štipendia pre PhD študentov tak, aby bolo pre nich príťažlivé sa ďalej vzdelávať.

Získavanie výskumníkov zo zahraničia

Medzinárodný výskumný marketingový program, navrhnutý na pritiaženie postgraduálnych, post-doktorských a základných výskumníkov zo zahraničia do Írska, je potrebné ďalej zdokonaľiť a realizovať.

Je nutné umožniť ľahší prístup špičkovým výskumníkom do Írska z iných krajín a je nutné rozšíriť pôsobnosť CHIU a Ministerstva pre podniky, obchod a zamestnanosť o pomoc a podporu pri sťahovaní výskumníkov do Írska. ¹⁹²

Medzinárodní výskumníci prichádzajúci z rôznych krajín môžu mať veľmi pozitívny a novátorský dopad na výskumný systém, napr. tým, že prinášajú nové myšlienky, skúsenosti a zvyšujú tvorivosť. Integrácia značného počtu dobre kvalifikovaných PhD. študentov a postdoktorských výskumníkov by tiež zaručila uspokojenie predpokladanej nutnej ďalšej potreby nových výskumníkov.

2,5 mld. € alokované pre výskum v NDP na roky 2000-2006 boli finančne životne dôležité pre budovanie excelentných štátnych laboratórií a na zlepšovanie existujúcej infraštruktúry. Ale na kapitalizáciu tohto vývoja musí Írsko mať pripravených najlepších výskumníkov a zároveň prilákať tých najlepších zo zahraničia. Výskumníci pôsobia na globálnom trhu a Írsko musí súťažiť s takými krajinami ako USA a UK. Hoci stav technického vybavenia a konkurenčné mzdy Írsko už teraz poskytuje, právne a administratívne prekážky brzdia príťažlivosť Írska pre výskumníkov. Preto je nutné zmeniť imigračné kontroly a procedúry, ktoré by spolu s novými finančnými iniciatívami mohli prilákať hlavne vysokokvalitných výskumníkov z východnej Európy. ¹⁹³

¹⁹¹ Creating Ireland.s Innovation Society: The Next Strategic Step. [cit. 8.9.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/uploads/pdf/DowneyHEAFORFAS.pdf>>, s. 22

¹⁹² Creating Ireland.s Innovation Society: The Next Strategic Step. [cit. 8.9.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/uploads/pdf/DowneyHEAFORFAS.pdf>>, s. 13

¹⁹³ Creating Ireland.s Innovation Society: The Next Strategic Step. [cit. 8.9.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/uploads/pdf/DowneyHEAFORFAS.pdf>>, s. 23, 27

4.2.3.4 Inštitúcie

V Írsku je verejný výskum financovaný hlavne nasledovnými ministerstvami a štátnymi orgánmi:

Vládne ministerstvá:

- Ministerstvo pre poľnohospodárstvo a potravinárstvo
- Ministerstvo pre vzdelanie a vedu
- Ministerstvo pre životné prostredie a miestnu správu
- Ministerstvo financií
- Ministerstvo pre zdravie a deti
- Ministerstvo pre sociálne a rodinné vzťahy

Štátne orgány:

- Enterprise Ireland
- Úrad pre vyššie vzdelanie
- Írska rada pre výskum v humanitných a spoločenských vedách
- Írska rada pre výskum vo vede, technike a technológiách
- Agentúra na ochranu životného prostredia
- Rada pre zdravotnícky výskum
- Národný inštitút
- Národný výbor pre výskum a rozvoj lesa
- Írsky fond pre vedu ¹⁹⁴

Írska rada pre výskum v humanitných a spoločenských vedách

Írska rada pre výskum v humanitných a spoločenských vedách (Irish Research Council for the Humanities and Social Sciences – IRCHSS) bola založená v roku 2000 ministrom pre vzdelanie a vedu, ktorý mal za úlohu vytvoriť základ výskumných kapacít a skúseností v rýchlo sa meniacom globálnom prostredí, kde vedomosti sú kľúčom k ekonomickému a sociálnemu rastu. S podporou Národného plánu rozvoja IRCHSS financuje výskum v humanitných a spoločenských vedách, obchode a práve s cieľom tvorby nových vedomostí a odborných znalostí potrebných pre írsky ekonomický, sociálny a kultúrny rozvoj. Členstvom v Európskom fonde pre vedu je Rada

¹⁹⁴ HEA Research Overheads. [cit. 15.9.2007], dostupné na internete:
<<http://www.heai.ie/uploads/pdf/HEAResearchOverheads.pdf>, s. 21

zodpovedná za integrovanie írskeho výskumu do európskej a medzinárodnej siete výskumu. IRCHSS je národným kontaktným bodom pre humanitné a spoločenské vedy štruktúrneho programu 7 (Framework Programme – FP7).

Rada poskytuje viaceré výskumné schémy ako napríklad postgraduálne štipendium írskej vlády a fondu írskej vlády pre post-doktorskú odbornú asistentúru. Rada poskytuje tri schémy pre členov akademickej obce inštitúcií tretej úrovne pre určené projekty, a to štipendium Írskej vlády seniorný výskum, štipendium Írskej vlády odbornej asistentúry a štipendium Írskej vlády výskumnej odbornej asistentúry.¹⁹⁵

Írska rada pre výskum vo vede, technike a technológiách

Írska rada pre výskum vo vede, technike a technológiách (Irish Research Council for Science, Engineering and Technology – IRCSET) bola založená v júni 2001 ministrom pre vzdelanie a vedu, za účelom podpory excelentného výskumu v prírodných vedách, strojárstve a technológiách. Rada je financovaná štátom cez Národný plán rozvoja a administratívne podporovaná Úradom pre vyššie vzdelanie.

Rada vytvorila Investičnú iniciatívu zacielenú na tvorbu vedomostí v prírodných vedách, strojárstve a technológiách, pre dlhodobý prospech pre spoločnosť a ekonomiku. Investičnou iniciatívou sa Rada snaží vytvoriť z Írska medzinárodné centrum excelentného a úspešného výskumu, a to hlavne podporou študentov a výskumníkov pre výskumnú kariéru na plný úväzok. Podpora mladých výskumníkov a zvyšovanie výskumných kapacít zaručí Írsku, že nápady, potenciál a kreativita, tak kľúčové pre írsky úspech, sa nestratia.

Rada cez Investičnú iniciatívu spustila prvý program – grantovú schému pre základný výskum – spolu s agentúrou Enterprise Ireland v decembri 2001. Ďalej nasledovalo postgraduálne výskumné štipendium v roku 2002 a postdoktorské štipendium pre odbornú asistentúru v roku 2003.

¹⁹⁶ Spolu s Írskym fondom pre vedu vytvorili v roku 2004 program hraníc vedy, ktorý následne fond úplne prevzal v nasledujúcom roku.¹⁹⁷

Agentúra na ochranu životného prostredia

Agentúra na ochranu životného prostredia (Environmental Protection Agency - EPA) ako nezávislý verejný orgán bol založený v roku 1992. EPA zabezpečuje ochranu írskeho životného

¹⁹⁵ About us. [cit. 29.8.2008], dostupné na internete: <<http://www.irchss.ie/about/index.html>>

¹⁹⁶ Investing in people and ideas. [cit. 29.8.2008], dostupné na internete: <http://www.ircset.ie/about_embark/index.html>

¹⁹⁷ Basic Research. [cit. 29.8.2008], dostupné na internete: <http://www.ircset.ie/grant_schemes/basic.html>

prostredia pre súčasné a budúce generácie, monitoruje zmeny v environmentálnych trendoch na skoré zistenie varovných signálov.¹⁹⁸

EPA poskytuje financie vo všetkých environmentálnych oblastiach. Prostredníctvom Programu pre environmentálny výskum, technologický vývoj a inovácie (Environmental Research Technological Development and Innovation (ERTDI) Programme) v rokoch 2000-2006 poskytla vyše 400 dotácií. Nové projekty v roku 2007 a nasledujúce budú riešené cez Program pre vedu, technológie, výskum a inovácie pre životné prostredie (Science, Technology, Research and Innovation for the Environment (STRIVE) programme) na roky 2007-2013.¹⁹⁹

Národná rada pre výskum a vývoj lesa

Národná rada pre výskum a vývoj lesa (National Council for Forest Research and Development – COFORD) je zodpovedná za vývoj politík a priorít výskumu a vývoja národného lesa, vytvorenie a implementáciu programov pre tieto priority a prenesenie získaných vedomostí do praxe.

Ciele:

- vytvoriť a posilniť spojenia medzi výskumom a priemyslom,
- stanoviť potreby výskumu a vývoja lesa na udržanie medzinárodnej konkurencieschopnosti, zabezpečiť udržateľnú zamestnanosť, povzbudiť inovácie a zlepšiť environmentálne podmienky,
- vyhodnotiť výskum a vývoj, pokrok a transfer technológií na zabezpečenie maximálneho úžitku.

200

Rada pre zdravotnícky výskum

Rada pre zdravotnícky výskum (Health Research Board – HRB) je hlavná agentúra pre podporu a financovanie zdravotníckeho výskumu. Rada obstaráva financovanie, udržiava zdravotnícky informačný systém a riadi výskum v spojitosti s národnými zdravotníckymi prioritami. Cieľom rady je zlepšiť zdravie ľudí, vybudovať zdravotnícke výskumné kapacity a významne prispieť k Írskej znalostnej ekonomike.²⁰¹

¹⁹⁸ What We Are Responsible For. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete: <<http://www.epa.ie/about/roles/>>

¹⁹⁹ EPA Funded Research. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete:

<<http://www.epa.ie/researchandeducation/research/projects/>>

²⁰⁰ About COFORD. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete:

<<http://www.coford.ie/iopen24/pub/defaultarticle.php?cArticlePath=130>>

²⁰¹ About the Health Research Board. [cit. 29.8.2008], dostupné na internete:

<http://www.hrb.ie/display_content.php?page_id=2>

Námorný inštitút

Námorný inštitút (Marine Institute – MI) je národnou agentúrou zodpovednou za námorný výskum, technológie, vývoj a inovácie. Bol založený v roku 1991. MI vyhľadáva možnosti a realizáciu ekonomického potenciálu írskych 220 miliónov akrov morských zdrojov, podporuje udržateľný rozvoj námorného priemyslu prostredníctvom strategických finančných programov a dôležitých vedeckých služieb a ochraňuje morské prostredie cez výskum a environmentálne monitoring.²⁰²

Teagasc – Úrad pre rozvoj poľnohospodárstva a potravinárstva

Teagasc – Úrad pre rozvoj poľnohospodárstva a potravinárstva (Agriculture and Food Development Authority) – je národný orgán pre integrovaný výskum, poradenstvo a záchvat v poľnohospodárstve, potravinárskom priemysle a vidieckych spoločnostiach. Úrad bol založený v roku 1988. Teagasc je klientská organizácia, ktorá zamestnáva viac ako 1600 ľudí na 100 miestach po celom Írsku s prevádzkovým rozpočtom 170 mil. €. ²⁰³

Írsky fond pre vedu

V roku 1999 Írsko iniciovalo najväčšiu investíciu do vedeckého výskumu a strojárstva v jeho histórii, a to založením Írskeho fondu pre vedu (Science Foundation Ireland – SFI). SFI fungoval do roku 2003 ako podvýbor agentúry Forfás a zákonom o priemyselnom rozvoji nadobudol samostatnosť. Írsko sa týmto pripojilo k rastúcemu počtu krajín, ktoré zistili, že veľké investície do tejto oblasti sú nutné na udržanie medzinárodnej konkurencieschopnosti. Hlavným strategickým cieľom SFI je dosiahnuť, aby sa Írsko stalo vedúcou krajinou v globálnej znalostnej ekonomike.

Vízia

Prostredníctvom strategických investícií do ľudí, nápadov a partnerstiev, podstatných pre otvorený výskum, Írsky fond pre vedu pomáha budovať v Írsku globálne uznávaný excelentný a národne a ekonomicky významný výskum.

²⁰² About the Marine Institute. [cit. 2.9.2008], dostupné na internete: <<http://www.marine.ie/home/aboutus/>>

²⁰³ About Teagasc. [cit. 17.9.2008], dostupné na internete: <<http://www.teagasc.ie/aboutus/index.htm>>

Misia

SFI buduje a posilňuje vedecký a strojársky výskum a jeho infraštruktúry v oblastiach najväčšej strategickej hodnoty pre írsku dlhodobú konkurencieschopnosť a vývoj.

SFI investuje do cieľových oblastí ako:

1. **Vytvorenie ľudského kapitálu:** Výskum a vývoj závisí predovšetkým na talente, ideách a schopnostiach výrazných jednotlivcov. SFI buduje programy, financuje vzdelávacie iniciatívy, obstaráva zdroje a podporuje infraštruktúru, ktorá umožní Írsku vychovať, vyvinúť, získať a udržať si významných, medzinárodne konkurencieschopných vedcov a inžinierov uskutočňujúcich výskum v oblastiach dôležitých pre írsku ambíciu dosiahnuť vedúce postavenie v znalostnej ekonomike.
2. **Podpora skvelých nápadov:** Inovácie vyžadujú smelé nápady, kreatívne vízie, cit pre úspech a najvyššiu úroveň precíznosti a disciplíny. SFI pátra a podporuje jednotlivcov a nápady s najväčším potenciálom vytvoriť trvalý excelentný výskum a inovácie.
3. **Propagovanie partnerstiev:** Efektívny výskum a vývoj vyžaduje kombináciu zdrojov a talentov pre rýchly pokrok nápadov. SFI hľadá a podporuje efektívnu spoluprácu a partnerstvá s agentúrami, inštitúciami a priemyslom v Írsku a vo svete pre najlepší pokrok írkej výskumnej, technologickej a ekonomickej konkurencieschopnosti.²⁰⁴

Pre SFI bol postupne zvýšený rozpočet pre výskum z 10 mil. € v roku 2001²⁰⁵ na sumu 156,6 mil. € v roku 2007²⁰⁶. SFI financuje rôzne inštitúcie a programy, napr.:

- **SFI dotácia pre profesorský výskum** – pre vynikajúcich výskumníkov s výbornou medzinárodnou reputáciou s rozpočtovou linkou 2,5 mil. € na päť rokov.
- **Program hraničného výskumu** – podporuje všetky nové oblasti vysokokvalitného predbežného výskumu v sektore tretej úrovne vzdelania s rozpočtovou linkou 200 tis. € na tri roky.
- **E.T.S. Dotácia Waltona Visitora** – podporuje špičkových medzinárodných vedcov, ktorí prídu do Írska na jeden rok a budú sa podieľať na výskume s rozpočtovou linkou zväčša 200 tis. € na jeden rok.

²⁰⁴ VISION 2004-2008, People, Ideas and Partnerships for a Globally Competitive Irish Research System. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete: <http://www.sfi.ie/uploads/documents/upload/Vision_2008.pdf>, s. 4-5

²⁰⁵ Report of an international evaluation panel. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete: <http://www.sfi.ie/uploads/documents/upload/forfas051215_sfi_evaluation_report_webopt.pdf>, s. 6

²⁰⁶ Annual Report and Accounts 2007. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete: <http://www.sfi.ie/content/content.asp?section_id=227&language_id=1&publication_id=714>, s. 9

- **Prezidentská štipendijná schéma pre mladých írskych výskumníkov** – lákanie do Írska a podpora írskych výskumníkov v rámci piatich rokov pre dokončenie ich Ph.D., s rozpočtovou linkou normálne do 1 mil. € na päť rokov.
- **Priemyselný doplnkový program** – pre spoločné projekty s priemyslom, ktoré sa bezprostredne dotýkajú a zlepšujú existujúce SFI programy, s rozpočtovou linkou normálne do 50 tis. €.
- **SFI dotácia pre semináre a konferencie** – pre podporu významných medzinárodných vedeckých stretnutí konajúcich sa v Írsku, s rozpočtovou linkou normálne do 50 tis. €.
- **Výskumná iniciatíva pre ženy vo vede a strojárstve** – tri rôzne programy pre podporu žien vo vede a strojárskom výskume.
- **Dotácia pre univerzitných študentov pre výskumnú prax a vedomosti** (Undergraduate Research Experience & Knowledge Award - UREKA) – podpora aktívnych univerzitných študentov v každej oblasti výskumu financovaných SFI.
- **Učiteľskí výskumní asistenti druhej úrovne** (Secondary Teacher Assistant Researchers – STARS) – podpora učiteľských výskumných asistentov vo výskume v írskych laboratóriách počas leta.²⁰⁷
- **SFI Strategické výskumné klastre** – pomáhajú spojiť vedcov a inžinierov do partnerstiev naprieč akademickú obec a priemysel na nachádzanie kľúčových výskumných otázok a na podporu vývoja nových a existujúcich írskych technologických spoločností.²⁰⁸ Dvanásť Strategických výskumných klastrov dostalo 71 mil. € a SFI nadviazal partnerstvo s ďalšími 43 výnimočnými spoločnosťami.²⁰⁹
- **SFI Centrá pre vedu, strojárstvo a technológie** (SFI Centres for Science, Engineering & Technology – SFI CSET) je program navrhnutý na vybudovanie excelentnosti v oblastiach Bio a IKT pre formovanie budúceho vedeckého a strojárenského výskumu. SFI CSET sú výskumné strediská svetovej triedy na zostavovanie výskumníkov do multidisciplinárnych tímov, ktoré v spolupráci s priemyslom by mali priniesť dlhodobý ekonomický a spoločenský úžitok. Na konci roku 2007 SFI CSET nadviazali spoluprácu s 39 výnimočnými spoločnosťami. Naviac prostredníctvom vzdelania a aktivít SFI CSET hrajú dôležitú úlohu v rastúcom pochopení vedy a zvyrazňovania kariérnych príležitostí vo výskume u mladých ľudí. V súčasnosti SFI financuje tieto centrá:
 - **SFI CSET Lokalizácia ďalšej generácie** (Next Generation Localisation – NGL) má rozpočet 16,85 mil. € na vytvorenie ďalšej generácie automatického jazykového prekladu

²⁰⁷ CSET brochure, Januar 2007. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete:

<http://www.sfi.ie/uploads/documents/upload/Cset_brochure_jan_07.pdf>, s. 5

²⁰⁸ Industry Research Collaborations. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete:

<http://www.sfi.ie/content/content.asp?section_id=512&language_id=1>

²⁰⁹ Annual Report and Accounts 2007. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete:

<http://www.sfi.ie/content/content.asp?section_id=227&language_id=1&publication_id=714>, s. 9

a globálnej polohovej lokalizácie, ktoré sa stanú dôležitým rastovým faktorom softvérového priemyslu.

- **SFI CSET Potravinárske farmabiotické centrum** (Alimentary Pharmabiotic Centre – APC) v University College Cork sa sústreďuje na výskum a využitie črevnej mikrobiálnej flóry pre zdravie a liečenie chorôb.
- **Biomedicínsky diagnostický inštitút** (Biomedical Diagnostics Institute – BDI) má hlavný cieľ vyvinúť nové diagnostické zariadenia umožňujúce skorú diagnózu a monitorovanie väčšiny chorôb.
- **Centrum pre výskum adaptívnych nano-štruktúr a nano-zariadení** (Centre for Research on Adaptive Nanostructures and Nanodevices – CRANN) v roku 2007 rozšírilo základné výskumné bázy z 10 na 16 a teraz má viac ako 200 výskumníkov.
- **Centrum pre telekomunikačný výskum** (Centre for Telecommunications Value-Chain Research – CTVR).
- **Podnikový digitálny výskumný ústav** (Digital Enterprise Research Institute – DERI) riadi výskum sémantických webových a sémanticky rozšírených webových služieb a s viac ako 100 ľuďmi narástol na svetovo najväčší výskumný ústav webových technológií.
- **Írske výskumné centrum softvérového inžinierstva** (Irish Software Engineering Research Centre – LERO).
- **Inštitút regeneratívnej medicíny** (Regenerative Medicine Institute – REMEDI) bol založený v roku 2003 pre výskum v regeneratívnej medicíne a techník génovej terapie a terapie kmeňových buniek.²¹⁰

4.2.4 Vývoj a stav migrácie

Neboli robené záznamy o počtoch ľudí, ktorí opúšťali Írsko, a tak sa stavia na odhadoch. Dáta z minulosti pre čistú migráciu sa vypočítali zo zmien obyvateľstva určených v päťročných intervaloch sčítania ľudu. Tieto hodnoty poskytujú jednoduchý rozdiel medzi emigráciou a imigráciou, ale veľmi podceňujú pravdivý rozmer tokov v oboch smeroch. Napríklad v r. 1991 bola veľmi malá čistá emigrácia v počte 2000, ale tento rozdiel vyplynul z veľkého emigračného pohybu vo výške 35300 vybalancovaného veľkým imigračným pohybom v počte 33300. Avšak tieto údaje rozdielov sú najlepším sprievodcom v celkových trendoch v čase, obzvlášť potom, čo Centrálny štatistický úrad (Central Statistics Office – CSO) začal poskytovať detailnejšie informácie, ktoré zahŕňajú aj údaje o brutto migrácii od roku 1987.

²¹⁰ Annual Report and Accounts 2007. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete: http://www.sfi.ie/content/content.asp?section_id=227&language_id=1&publication_id=714, s. 11-16

Ročný odhad čistej migrácie z Írskej republiky 1945-2007 – tabuľka 8 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. V*).
Emigrácia z Írskej republiky podľa regiónov 1987-2001 – tabuľka 9 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. VI*).

Údaje o čistej migrácii ukazujú veľmi veľké fluktuácie v perióde po roku 1945. Dva veľké vrcholy emigrácie z Írskej republiky, často nazývané ako druhá vlna a tretia vlna, ktoré nasledovali po obrovskej prvej vlne ako následku veľkého hladomoru v druhej polovici 19. storočia, boli zaznamenané v neskorých 50. a neskorých 80. rokoch minulého storočia. V 50. rokoch priemerná emigrácia predstavovala približne 40000 ľudí za rok a v neskorých 80. to bolo 27000. Takisto boli zaznamenané dve periódny čistej imigrácie. V 70. rokoch obyvateľstvo prudko vzrástlo, po prvýkrát za posledných sto päťdesiat rokov, o 465157 v období rokov 1971-81. Medzi rokmi 1996 a 2001 obyvateľstvo Republiky vzrástlo o 8,0%, o 291249, z ktorých 58% sa odhaduje, že prispela čistá imigrácia.²¹¹ Do roku 2006 obyvateľstvo vzrástlo o ďalších 8,23%, teda o 322645 ľudí.²¹² V poslednej perióde sčítania ľudu sa črtá ďalší vysoký prírastok. Írsko sa tak zmenilo na krajinu s čistou migráciou, ktorá kladne prispieva k írskemu populačnému rastu.²¹³

Zmena populácie Írskej republiky podľa cenzu od roku 1936 – tabuľka 10 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. VI*)

Celkový počet imigrantov za rok končiacim sa v apríli 2007 bolo 109500, skoro o 2000 viac ako v predchádzajúcom roku a v podstate doteraz najviac od sledovania ich počtu od roku 1987. Odhadovaný počet emigrantov za rok k aprílu 2007 bol 42200, čo je tiež podstatne viac ako odhady v posledných rokoch. Výsledkom je čistá migrácia nižšia ako rekordná 71800 v roku končiacim sa v apríli 2006 a to 67300.

Hlavné črty roku 2007:

- Skoro dve tretiny vzrastu populácie v roku končiacim sa v apríli 2007 predstavuje príspevok čistej migrácie a zvyšok je prirodzený rast obyvateľstva.
- Skoro polovica (48%) imigrantov sú príslušníci dvanástich nových štátov EÚ.

²¹¹ WALTER, B. – GRAY, B. – ALMEINA, L. – DOWLING, L., A. – MORGAN, S.: A study of the existing sources of information and analysis about Irish emigrants and Irish communities abroad. [cit. 10.1.2009], dostupné na internete: <<http://www.gov.ie/iveagh/policy/taskforcestudy.pdf>>, s. 3-6

²¹² Ireland Vital Statistics June 2008. [cit. 10.1.2009], dostupné na internete: <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/Vital_Statistics_June_2008_FINAL_formatting_correct.pdf>, s. 6

²¹³ WALTER, B. – GRAY, B. – ALMEINA, L. – DOWLING, L., A. – MORGAN, S.: A study of the existing sources of information and analysis about Irish emigrants and Irish communities abroad. [cit. 10.1.2009], dostupné na internete: <<http://www.gov.ie/iveagh/policy/taskforcestudy.pdf>>, s. 3-6

- Viac než polovica (55%) imigrantov bolo vo veku 25-44 rokov, kým ďalších 28% bolo vo veku 15-24 rokov. Približne 1 z 10 imigrantov bolo dieťa do veku 15 rokov.
- Prebytok narodených nad zomretými sa viac než zdvojnásobilo zo 16600 z apríla 1994 na 38800 v apríli 2007.
- S výnimkou vekovej skupiny 10-19 ročných sa všetky iné vekové skupiny zvyšujú od roku 2002.

214

Čistá migrácia 2002-2007 – tabuľka 11 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. VII*)

4.2.4.1 Profil emigrantov

Nepatrne viac mužov než žien opustilo Írsko v perióde po roku 1945, i keď sa rozdiel medzi desaťročiami zmenil. Viac žien odišlo v povojnovej dobe 1946-51 a znova v rokoch 1961-71. Menej sa ich vrátilo v 70. rokoch, i keď kladný rozdiel v r. 1991-96 zahŕňal omnoho viac žien než mužov.

Čistá migrácia podľa pohlavia Írskej republiky – tabuľka 12 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. VII*)

Hoci 80. roky boli dobou vysokej mužskej emigrácie, v 90. rokoch, keď boli k dispozícii oveľa detailnejšie odhady CSO, mladé ženy opúšťali krajinu v oveľa väčšej miere než mladí muži. Rozdiel je celkom výrazný, napríklad v r. 1998, vo veku 15-24 emigrovalo 1299 žien na 1000 mužov a v 2000 bol pomer 1267. Hrubá kumulovaná emigrácia ľudí v rozmedzí rokov 15-24 medzi 1996 a 2001 bolo 48500 žien a 40400 mužov.

Emigrácia mladých ľudí vo veku 15-24 z Írskej republiky – tabuľka 13 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. VIII*)

Najmarkantnejšou charakteristikou emigrujúcich v celej perióde po r. 1945 je ich mladý vek a to v rozmedzí 15-24. Počas vysokých emigrácií sa vek zvýšil do susednej kategórie 25-34 ročných ľudí a v 50. rokoch vo veľkých počtoch odchádzali ľudia z 35-64 ročnej skupiny.

Čistá migrácia z Írskej republiky podľa veku v období 1946-1996 – tabuľka 14 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. IX*).

²¹⁴ Population and Migration Estimates April 2007. [cit. 22.10.2008], dostupné na internete: http://www.hse.ie/eng/FactFile/FactFile_PDFs/Census_2006_Population_and_Migration_Estimates/Census_2006_Population_and_Migration_Estimates.pdf, s. 1

Trvalý odliv mladých ľudí pretrváva dokonca počas čistej imigrácie. V r. 1991-96 napríklad čistá imigrácia bola 8000, ale s úbytkom 48900 ľudí vo vekovej skupine 15-24. Veková skupina 15-24 má vyššiu stratu ako iné vekové kategórie v priebehu rokov 1987-2001.

Spoločensko-ekonomický profil emigrantov z 1987-97 je podobný s celkovým obyvateľstvom v štyroch zo siedmich väčších socio-ekonomických skupín. Hlavný rozdiel je v nepomere emigrantov z rodín odborníkov, zamestnávateľov a manažérov a menší z rodín nekvalifikovaných robotníkov.

Rozdelenie emigrantov z Írskej republiky podľa socio-ekonomických skupín, z ktorých pochádzajú 1987-1997 – tabuľka 15 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. X*).

4.2.4.2 Návrat emigrantov

Imigračné prúdy tiež nie sú monitorované oficiálnymi záznamami individuálnych vstupov do Írskej republiky alebo Severného Írska. Odhady sa musia robiť z rozmanitých zdrojov, vrátane čistých údajov zo sčítania ľudu.

V prípade návratu emigrantov sa relevantné údaje ťažko dajú oddeliť od imigrácie Neírov, ktorí sú zahrnutí v celkových odhadoch CSO. Ďalšou oblasťou pochybností je počet ľudí írskeho pôvodu narodených v zahraničí. Napríklad, mnoho detí navrátených emigrantov sa narodilo v Británii.

Imigrácia do Írskej republiky – tabuľka 16 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. X*)

Sčítania ľudu po r. 1986 už dovoľujú určiť imigrantov podľa miesta narodenia. Toto dokazuje, že počet navrátených inde narodených Írov sa ostro zvýšil medzi rokmi 1986 a 1996, zo 171600 na 211500, čo predstavuje +23,3%. O niečo väčší počet neírskych imigrantov sa tiež usadzuje v Republike – 213200 na 251600, čo predstavuje +18,0%. Celkový počet imigrantov predstavuje 13% obyvateľstva Republiky v r. 1996, ďaleko viac ako je to v Británii, kde je to 7%.

4.2.4.3 Profily vrátených emigrantov

Bolo zaznamenané, že viac žien sa vrátilo medzi Írmi narodenými v zahraničí v každom roku sčítania ľudu a pomer sa zvýšil z 1018 žien na 1000 mužov v r. 1986 na 1052 v r. 1996. Pri poslednom sčítaní ľudu v období rokov 1996-2002 bola priemerná ročná miera čistej migrácie +6,9 na 1000 pre ženy a +6,7 pre mužov.

Analýza vekových skupín ukazuje, že jeden z ôsmich ľudí vo veku 50-64 rokov bol rodeným Írom a strávil prinajmenšom rok mimo Republiky. Tiež sa jednoznačne dokazuje, že významný počet mladých rodených Írov, zvlášť narodených medzi r. 1961 a 1971, sa vrátili medzi r. 1991 a 1996.

Spoločensko-ekonomický stav rodených írskych navrátilých emigrantov bol vyšší než neemigrantov. Napríklad 31,7% z nich dokončilo druhý stupeň vzdelania v porovnaní so 16,8% neemigrantov. Navrátilí rodení írski muži boli oveľa viac ako stavební robotníci (17,9%, neemigranti 10,7%) a odborníci, technickí a zdravotnícki pracovníci (19,2%, neemigranti 8,9%). Ženy boli tiež značne nadpriemerné v kategórii odborníkov, technickom a zdravotnom personále (37,8%, neemigranti 20,1%) a podpriemerné vo všetkých iných väčších kategóriách. Tieto čísla poukazujú na to, že dobre kvalifikovaní ľudia sú schopní a volia si návrat, hoci medzi navrátenými emigrantmi je vysoká miera nezamestnanosti.

V imigrácii je najviac zastúpená skupina mladých ľudí a ľudí v stredných rokoch. Dôležitý je však pomer, približne 10%, v dôchodkovom veku, v rozmedzí 45-64 rokov. Čo je nápadné v tejto vekovej skupine je prevaha mužov. V každom roku, s jedinou výnimkou, od r. 1987 do r.2001, muži prevyšovali ženy významným počtom. V 13 z 15 rokov muži tiež prevyšovali počtom ženy, navrátilcov i imigrantov vo vekovej skupine nad 65 rokov, napriek menšiemu počtu mužov v tejto vekovej skupine.

Keď sa uvažuje o národnosti imigrantov, je tu trend znižovania podielu Írov medzi rokmi 1987 a 1996. Pomer Írov bol najväčší v neskorých 80. rokoch v zhode s poklesom britského hospodárstva a veľkou akumuláciou emigrantov v Británii, s tým, že značná časť z nich sa tiež vrátila približne v tom čase.²¹⁵

4.2.5 Vývoj a stav nezamestnanosti

Vývoj pred hospodárskou krízou potvrdil obrat v situácii na trhu práce, ak miera nezamestnanosti koncom roku 1986 predstavovala 17,1%, koncom roku 1993 sa znížila na 15,7%, koncom roku 1998 na 7,7% a koncom roku 2000 už len na 4,75%, čo si vyžiadalo zmenu cieľov hospodárskej politiky, na čo postupne reagovali aj jednotlivé nástroje priemyselnej politiky a politiky trhu práce. Okrem toho pri formulovaní priemyselnej politiky nadobúdala stále väčší význam nielen kvalita ekonomického rastu, ale aj dlhodobejšie možnosti udržania si novovytváraných pracovných miest. Írsko patrí k tým krajinám, ktorým sa darí úspešne plniť program tvorby pracovných miest pripravený Direktoriátom OECD v roku 1994 a známy pod názvom Jobs Strategy. Pri hodnotení ex post je isté, že Írsko „zabralo“ vo väčšine odporúčaných oblastí a politík na riešenie nezamestnanosti. Tak OECD Jobs Strategy, ako aj reálne uplatňované politiky v írskej hospodárskej stratégii

²¹⁵ WALTER, B. – GRAY, B. – ALMEINA, L. – DOWLING, L., A. – MORGAN, S.: A study of the existing sources of information and analysis about Irish emigrants and Irish communities abroad. [cit. 10.1.2009], dostupné na internete: <<http://www.gov.ie/iveagh/policy/taskforcestudy.pdf>>, s. 3-6

potvrdzujú, že zníženie nezamestnanosti je širšou záležitosťou než len politík trhu práce vrátane systému podpory v nezamestnanosti (zníženie podielu podpôr v nezamestnanosti vo vzťahu k mzdám, čo núti nezamestnaných k vyšším aktivitám pri hľadaní zamestnania) a zvýšenia flexibility trhu práce.

Uvedomenie si významu vhodného mixu parciálnych priemyselných politík pre ekonomický rast Írska, stavia do objektívnejšieho svetla aj význam politík trhu práce, politiky vzdelávania a ďalších politík tesnejšie prepojených s trhom práce a s eliminovaním vysokej miery nezamestnanosti. Tieto politiky ani v prípade Írska nepôsobili izolovane, napríklad poskytovaním bezhlavých rekvalifikácií, keď dvaja nezamestnaní si po rekvalifikácii len vymenia pozície na trhu práce, resp. v kontingente nezamestnaných bez získania prírastku komparatívnej výhody pre celú ekonomiku.

Podpora priemyslu sa v Írsku uskutočňuje vo forme dotácii na investície do fixného kapitálu, poskytovania grantov na zamestnanosť a rekvalifikáciu, financovania podielov štátu v novozaložených írskych súkromných firmách, pomoci v aktivitách vedy a výskumu, podpory manažérskych schopností a výskum trhu.²¹⁶ Na posudzovanie výberu jednotlivých projektov investovania do fixného kapitálu vo firmách, ktoré dostávajú pomoc, sa používa analýza nákladov a efektov. Konečné rozhodovanie o dotáciách však berie do úvahy celý rad sektorových a regionálnych faktorov.

Okrem nepriamej pomoci zo štruktúrnych fondov EÚ súkromný sektor dostáva priamu pomoc vo výške niekoľko stoviek miliónov Euro z mimoriadnych zdrojov vládneho rozpočtu. Okrem poľnohospodárstva, rybolovu a železníc je to predovšetkým priemysel, ktorý dostáva túto formu podpory prostredníctvom plnenia cieľov regionálnej politiky. Celkove však priama podpora bola v priemere nižšia, ako bol priemer v krajinách EÚ v rokoch 1994-1996.

V posledných rokoch však údaje svedčia o zvýšenej podpore priemyslu v Írsku. V priebehu 90. rokov sa zaznamenal trend rastu počtu novovzniknutých pracovných miest z vládnych grantov. Pritom ak v rokoch 1989-1991 výška grantu na jedno podporované pracovné miesto predstavovala 10,4 tis. írskych libier, v roku 1994 to bolo už 17,1 tis. írskych libier. Vládne orgány používajú výšku grantu na jedno pracovné miesto udržiavané počas nasledujúcich siedmich rokov (!), teda nasledujúcich po vyplatení prvej časti grantu, ako metódu merania efektívnosti tejto politiky. Treba však zdôrazniť fakt, že dotované pracovné miesta sú ostro sledované, čo úplne chýba v našej politike trhu práce. Tento druhý ukazovateľ dotácií na jedno pracovné miesto poklesol o 42%, v reálnej hodnote od roku 1989 na cca 10,9 tis. írskych libier v roku 1998.

Príkladom, že zmena situácie na trhu práce v nezamestnanosti už spôsobila zmenu jednotlivých politík a nástrojov uplatňovaných v Írsku, je posudzovanie významu grantov

²¹⁶ OECD Economic Surveys: Ireland. Paris, OECD, 1999, s. 50 – GABRIELOVÁ, H.: Špecifiká zamestnanosti vo vybraných krajinách. In: *Ekonomický časopis*, roč. 48, 2000, č. 4, s. 519-525

na pracovné miesta. Dlho sa v odborných kruhoch v Írsku diskutovalo o tom, či má byť vládna podpora vo forme dotácií viazaná na prácu, alebo kapitál. Teraz, keď sa situácia s nezamestnanosťou zlepšila, kapitálové granty už predstavujú menšiu časť celkovej podpory ako v čase vysokej miery nezamestnanosti.

Zlepšenie situácie na trhu práce si vyžiadalo zmenu kalkulovania mzdových nákladov pri posudzovaní efektívnosti projektov dotácií. Preto sa v Írsku stále viac začína klásť dôraz na „kvalitu“ nových pracovných miest. Ešte prednedávnom írské rozvojové agentúry stanovovali tieňovú cenu práce v jednotlivých projektoch vo výške len 15% vyplácaných miezd (aby sa podporilo vytváranie pracovných miest). Preto sa zvýšila úroveň tieňových miezd na 50%. Výskum tieňových miezd v zahraničí ukázal, že tieňové mzdy sa používajú v rozpätí od 26% až do 113%, s priemerom 67%.²¹⁷ Tieňová mzda by mala byť vyššia v čase, keď je väčšia citlivosť migrácie pracovných síl na úroveň miezd (čo platí osobitne v Írsku, kde každý pohyb v situácii na trhu práce je sprevádzaný zmenou zahraničnej migrácie a imigrácie Írov hlavne vo vzťahu k Veľkej Británii a USA). Očakávalo sa, že pri projektoch dotovaných pracovných miest sa tieňová mzda čoskoro zvýši až na 80%. Okrem toho došlo aj k zmenám v započítavaní daní získavaných z grantami podporovaných aktivít, ale aj tieňových cien verejných fondov.

V rámci aktívnej politiky trhu práce jestvuje pomerne veľký počet programov. V roku 1998 sa zaviedol ďalší program Job Assist. Išlo o daňové úľavy nezamestnaným dlhšie ako jeden rok. Dĺžka daňových úľav bola stanovená na tri roky, počas ktorých sa hodnota 3000 libier na nezamestnaného a 1000 libier na dieťa postupne zahrňala medzi zdaniteľné príjmy. Počas toho istého trojročného obdobia si zamestnávateľ vo výške dvojnásobku mzdy znižoval základ dane z príjmu podnikateľov. Existuje silná motivácia pre nezamestnaného prijať ponúkanú prácu a pre zamestnávateľa prijať dlhodobo nezamestnaného a uprednostniť ho pred ostatnými záujemcami na trhu práce. Podpora zamestnanosti a pobádacích programov dosiahla v roku 1998 cca 1,5% z HDP. Tieto programy zahrňali asi 150 tisíc nezamestnaných. Pomerne málo nezamestnaných dostávalo školenie a tréning, a to len 9% z vekovej skupiny nad 25 rokov v porovnaní s 30% v ďalších desiatich krajinách OECD.

Pokiaľ ide o školenia na pracovnom mieste, Írsko ešte stále zaostáva. Jeden zo štyroch zamestnaných vo vekovej skupine 25-64 rokov dostal školenie v porovnaní s asi polovicou zamestnaných v iných, podľa tohto kritéria popredných krajinách Európskej únie.

Nemožno obísť úlohu odborov v írskej ekonomike. Ich prínos k ekonomickému rastu bol počas 90. rokov hlavne v tom, že akceptovali v porovnaní s tempom rastu HDP a HNP (hrubý národný produkt je v Írsku o nižší cca. 12% ako HDP, a to z dôvodu odlevu podstatnej časti zisku korporácií do zahraničia, najmä do USA) pomerne nízky nárast reálnych miezd. Vtedajšia vláda sa

²¹⁷ HONOHAN, P.: *Key Issues of Cost-Benefit Methodology for Irish Industrial Policy* (General Research Series, No. 172). Dublin, Economic and Social Research Institute, november 1999 – GABRIELOVÁ, H.: Špecifiká zamestnanosti vo vybraných krajinách. In: *Ekonomický časopis*, roč. 48, 2000, č. 4, s. 519-525

zaviazala, že zavedie národnú minimálnu mzdu (National minimum wage), aby prispela k riešeniu problémov marginalizácie a chudoby. Navrhovaná úroveň minimálnej mzdy bola v apríli 1998 na úrovni £4,40 za hodinu. Táto hodnota minimálnej mzdy by platila len pre pracovníkov nad 18 rokov. Pre mladších pracovníkov sa navrhla na úrovni 70% z úrovne minimálnej mzdy pre dospelých. Pre učňov a mladých novonastupujúcich sa navrhla na úrovni 75%, 80% a 90% normálnej sadzby.²¹⁸ Nakoniec sa v apríli 2000 zaviedla minimálna hodinová mzda vo výške £4,50 (5,71 €), pričom pri jej uvedení Ministerská predsedkyňa pani Harney povedala: „Uvedenie národnej minimálnej mzdy zaistí, že tie časti pracovnej sily, obzvlášť ženy a mladí ľudia, ktorí sú málo platení, dostanú lepší podiel na plodoch ekonomického rastu nedávnych rokov.“²¹⁹ Národná minimálna mzda sa postupne zvyšovala až na hodnotu 8,65 €. ²²⁰

Národná minimálna mzda – tabuľka 17 (pozri Príloha: Tabuľky, s. XI)

Zavedením minimálnej mzdy sa Írsko dostalo na popredné miesto v krajinách OECD podľa relatívnej úrovne minimálnej mzdy vo vzťahu k priemerným mzdám. Kritici varovali, že vysoko stanovená minimálna mzda neprispieje k riešeniu odstránenia chudoby (tá sa formuje z radov nezamestnaných), ale spôsobí zvýšenie pracovných nákladov a môže mať negatívny vplyv na mieru nezamestnanosti. Vplyv minimálnej mzdy sa môže prejaviť v raste miezd hlavne mimo Dublinu (regionálny problém) a miezd pracovníkov pracujúcich na skrátený pracovný čas, žien, pracovníkov v primárnom sektore, v maloobchode a osobných službách.²²¹

Podľa Ekonomického a sociálneho výskumného inštitútu (The Economic and Social Research Institute – ESRI) implementácia minimálnej hodinovej mzdy bola veľmi úspešná a relatívne bezbolestná pre zamestnávateľov, a to i vďaka jej dobrému načasovaniu, pretože bola uvedená v čase nebyvalého rastového trendu a klesania nezamestnanosti, takže to na trh práce pôsobilo oveľa menšom rozsahu ako by to pôsobilo za inej situácie. V roku 2001 približne 13% pracovnej sily odhadovalo, že sa im vďaka minimálnej mzde zlepšila životná úroveň. Viac ako polovica z nich boli ženy. Na druhej strane sa odhaduje, že jej zavedením prišlo 11000 ľudí o prácu. Podľa výskumu však iba 5% zamestnávateľov by zamestnalo viac ľudí, keby nebola zavedená minimálna mzda, čo predstavuje asi 5000 pracovných miest, ktoré neboli vytvorené.²²²

²¹⁸ GABRIELOVÁ, H.: Špecifiká zamestnanosti vo vybraných krajinách. In: *Ekonomický časopis*, roč. 48, 2000, č. 4, s. 519-525

²¹⁹ CRADDEN, J.: Introduction of minimum wage very successful. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete: <<http://www.ireland.com/jobs/news/news3011e.htm>>

²²⁰ Any minimum wage increase will cost jobs. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete: <<http://www.ibec.ie/ibec/press/publicationsdoclib3.nsf/wvHRMNews/9B7777B045C949BF8025752200593D99?OpenDocument>>

²²¹ GABRIELOVÁ, H.: Špecifiká zamestnanosti vo vybraných krajinách. In: *Ekonomický časopis*, roč. 48, 2000, č. 4, s. 519-525

²²² CRADDEN, J.: Introduction of minimum wage very successful. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete: <<http://www.ireland.com/jobs/news/news3011e.htm>>

Dnes počas hospodárskej krízy ochrana práce musí byť prvoradá. Preto nemá žiadny zmysel ďalej zvyšovať národnú minimálnu mzdu v čase keď tisíce pracovných miest sa stráca každý týždeň. Spoločnosti jednoducho nemôžu poskytnúť také zvýšenie a prepád ekonomiky bude mať za následok straty pracovných miest. Životná úroveň tých na minimálnej mzde nie je hrozbu ako skutočný pád životných nákladov v roku 2009. Žiadne zvýšenie nie je ospravedlniteľné. Národná minimálna mzda poberá len 5,2% pracovnej sily, ale má neprimeraný vplyv na zamestnávateľov v sektore stravovania, ubytovania, maloobchode a spracovateľskom priemysle, v ktorých sú aktuálne mimoriadne sťažené podmienky na podnikanie. Mzdové náklady tvoria veľmi vysoké percento z prevádzkových nákladov týchto sektorov a rast produktivity nemôže tak ľahko nahradiť nejaké zvýšenie ekonomiky. Následkom prudkého rastu národnej minimálnej mzdy v posledných rokoch sa stalo, že minimálna mzda vo Veľkej Británii je o 26% nižšia ako v Írsku. Pričom írsku národná minimálna mzda je najvyššou v Európe.²²³

Pád írskej ekonomiky do recesie na začiatku roku 2008 sa zhodoval s dramatickým obratom na trhu práce, kde bol predpoklad výrazného zhoršenia v krátkom období. Zamestnanosť, ktorá rýchlo rástla o viac ako 4% v roku 2007, sa začala znižovať o 15000 pracovných miest medzi prvým a druhým štvrtrokom 2008. Do konca septembra 2008 sa počet prihlášok do Aktívneho registra (Live Register) zvýšil o 42% (72.100 ľudí) od konca roku 2007. Aktívny register ďalej rástol až na 434400 ľudí vo februári 2010. Miera nezamestnanosti stúpila z 4,7% na 8,3% v decembri 2008 a až na 12,6% vo februári 2010.²²⁴

4.2.5.1 Ochrana nezamestnaného

Ochrana povolania nezamestnaného občana sa premieta do právnej kvalifikácie vhodného zamestnania, ktorým je zamestnanie primerané veku, pohlaviu, vzdelaniu, doterajšej pracovnej činnosti, bývaniu a rodinným vzťahom.²²⁵ Ochrana je nasledovná:

Podpora pre ľudí hľadáajúcich prácu

Podpora pre ľudí hľadáajúcich prácu (Jobseeker's Benefit) nahradila podporu v nezamestnanosti v roku 2006. Podpora sa poskytuje v závislosti od predchádzajúcej doby zamestnania, ako aj od predchádzajúcich príjmov. Podpora sa poskytuje paušálne. Okrem

²²³ Any minimum wage increase will cost jobs. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete: <http://www.ibec.ie/ibec/press/publications/doclib3.nsf/wvHRMNews/9B7777B045C949BF8025752200593D99?OpenDocument>

²²⁴ Live Register, February 2010. [cit. 15.2.2010], dostupné na internete: http://www.cso.ie/releasespublications/documents/labour_market/current/lreg.pdf

²²⁵ BARANCOVÁ, H.: Podpora v nezamestnanosti v krajinách Európskej únie. In: *Práca a mzda*, roč. 2/44, 1996, č.7-8, s. 42

všeobecných predpokladov, ako sú nezamestnanosť, práceschopnosť, stála dispozícia nezamestnaného občana vo vzťahu k úradu práce, od navrhovateľa sa ešte žiada, aby bol na úrade práce registrovaný a aby sa aktívne usiloval o hľadanie práce. Samotná strata práce nesmie byť dôsledkom vlastného chybného konania nezamestnaného občana. Je pre tých čo sú úplne nezamestnaní alebo nezamestnaní najmenej 3 dni zo 6. Nezamestnaný pre poskytovanie podpory pre ľudí hľadajúcich prácu musí mať viac ako 16 rokov a menej ako 66 rokov. Od 14. októbra 2008 podpora pre ľudí hľadajúcich prácu je vyplácaná

maximálne 12 mesiacov pre:

- nových uchádzačov, ktorí najmenej 260 dní platili sociálne príspevky
- ľudí, ktorí poberali podporu pre ľudí hľadajúcich prácu menej ako 6 mesiacov k 14. októbru 2008, a ktorí najmenej 260 dní platili sociálne príspevky

maximálne 9 mesiacov pre:

- nových uchádzačov, ktorí platili sociálne príspevky menej ako 260 dní
- ľudí, ktorí poberali podporu pre ľudí hľadajúcich prácu menej ako 3 mesiacov k 14. októbru 2008, a ktorí platili sociálne príspevky menej ako 260 dní.²²⁶

Týždenná výška podpory pre ľudí hľadajúcich prácu pre nových uchádzačov v roku 2009 – tabuľka 18 (pozri *Príloha: Tabuľky*, s. XI).

Príspevok pre ľudí hľadajúcich prácu

Príspevok pre ľudí hľadajúcich prácu (Jobseeker's Allowance) môžu dostať tí, ktorí sa nekvalifikovali na podporu pre ľudí hľadajúcich prácu alebo už viac nemajú na ňu nárok. Príspevok pre ľudí hľadajúcich prácu nahradil príspevok v nezamestnanosti v roku 2006. Nezamestnaný pre poskytovanie príspevku pre ľudí hľadajúcich prácu musí mať viac ako 16 rokov a menej ako 66 rokov a je zamestnávateľom k dispozícii a naozaj si hľadá prácu. Ďalšou podmienkou poskytnutia príspevku je vyhovenie testu zistenia finančnej potrebnosti a musia spĺňať obvyklé ubytovacie podmienky.²²⁷

²²⁶ Jobseeker's Benefit. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete: <http://www.citizensinformation.ie/categories/social-welfare/social-welfare-payments/unemployed-people/unemployment_benefit>

²²⁷ Jobseekers Allowance. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/JobseekerSupports/JobseekersAllowance/Pages/ja.aspx>>

Maximálna týždenná výška príspevku pre ľudí hľadajúcich prácu v roku 2009 – tabuľka 19 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XI*).

Príspevok pre návrat do práce

Príspevok pre návrat do práce (Back to Work Allowance) podporuje nezamestnaných ľudí nájsť si zamestnanie. Program sa zameriava hlavne na ľudí, ktorí dostávajú sociálne dávky istý čas. Ľudia podieľajúci sa na tomto programe tak obdržia percentuálny podiel zo sociálnej dávky po dobu troch rokov. Tento percentuálny podiel - príspevok pre návrat do práce sa nezahrňa do základu dane a sociálneho poistenia. Takisto zamestnávateľ týchto ľudí môže požiadať o účasť na programe vyňatia z platenia sociálneho poistenia.²²⁸

Príspevok k pracovnému príjmu

Príspevok k pracovnému príjmu (Revenue Job Assist) bol zavedený v roku 1998 a predstavuje v podstate dodatočné daňové zvýhodnenie pre ľudí, ktorí boli bez práce viac ako 12 mesiacov a našli si zamestnanie, v ktorom pracujú viac ako 30 hodín týždenne a najmenej na 12 mesiacov. Príspevok je alternatívou k existujúcim schémam ako napr. k príspevku pre návrat do práce. Inými slovami nie je možné využívať obidve naraz. Pre toto daňové zvýhodnenie je nárok počas troch daňových rokov a so začiatkom v daňovom roku, v ktorom sa zamestnal alebo v nasledujúcom daňovom roku.

Príspevok k pracovnému príjmu je pre tých ktorí poberajú:

- podporu pre ľudí hľadajúcich prácu alebo príspevok pre ľudí hľadajúcich prácu,
- dávku pre osamelých rodičov,
- príspevok pre zdravotne postihnutých alebo dôchodok pre slepých viac ako 12 mesiacov,
- invalidný dôchodok viac ako 12 mesiacov alebo nemocenskú dávku viac ako tri roky,
- alebo boli prepustení po viac ako 12 mesiacoch z väzenia.²²⁹

²²⁸ Back to Work Allowance. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete:

<<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/JobseekerSupports/BackToWork/Allowance/Pages/btwa.aspx>>

²²⁹ Revenue Job Assist. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete:

<<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/JobseekerSupports/BackToWork/RevenueJobAssist/Pages/rja.aspx>>

4.2.5.2 Protikrízové opatrenia

Ministerstvo pre podniky, obchod a prácu identifikovalo najlepšie aktívne politiky trhu práce v ostatných krajinách EÚ a OECD a pripravilo tak nové pracovné aktivačné programy:

Schéma na podporu zamestnanosti

Schéma na podporu zamestnanosti, uvedená v auguste 2009, má prispievať k zachovaniu pracovných miest a pomôcť zastaviť prepád nezamestnanosti. Schéma podporuje udržanie nechránených miest a predchádza prepúšťaniu. To zahŕňa vyplatenie dotácie firmám, ktoré sa dohodli udržať dohodnutú úroveň pracovných miest. Schéma poskytuje dotáciu vo výške 9100 € na jedného zamestnanca za pätnásť mesiacov. Podniky musia byť kvalifikované ako zraniteľné v súčasnej ekonomickej klíme, ale životaschopné v strednodobom až dlhodobom horizonte. Do novembra 2009 Írsko takto priamo alebo nepriamo podporilo asi 80000 pracovných miest.

Aktivačný fond

V rozpočte na rok 2010 bolo pridelených 20 mil. € na vytvorený Aktivačný fond, ktorý je určený pre inovatívne návrhy hlavne pre nezamestnaných. Plánuje sa, že fond prefinancuje 3500 miest zameraných na osoby s nízkou kvalifikáciou do veku 35 rokov a pre tých, ktorí boli zamestnaní v stavebníctve, maloobchode a výrobných odvetviach.

Program pre pracovnú prax

Program pre pracovnú prax spustený v máji 2009 ponúka nezamestnaným, vrátane nezamestnaných absolventov škôl, možnosť získať kvalitné pracovné skúsenosti a návyky. Účastníci na programe si tak udržia svoj sociálny status a nároky. Existujú dva druhy praxe. Prvá je pre nezamestnaných absolventov, ktorí dosiahli vzdelanie na úrovni 7 alebo vyššiu úroveň Národného systému kvalifikácií. Druhá je pre všetkých ostatných nezamestnaných. Program je zameraný na poskytovanie 9 mesiacov praxe. Účastníci na programe môžu poberať väčšinu sociálnych dávok vrátane podpory pre ľudí hľadajúcich prácu a príspevku pre ľudí hľadajúcich prácu.²³⁰

²³⁰ Work of Labour Market Activation Policy Unit. [cit. 8.3.2010], dostupné na internete: <http://www.entemp.ie/labour/activation/work.htm>

4.2.5.3 Ďalšie faktory riešenia problému nezamestnanosti

Európske štáty s vysokou úrovňou sociálneho rozvoja ako Írsko, Rakúsko, Dánsko a Holandsko mali pred krízou úspech v boji s nezamestnanosťou. Faktory v jeho pozadí – sociálny dialóg, makroekonomická politika a politika trhu práce – môžu naznačiť možné riešenia pre problém nezamestnanosti, ktorý postihuje celú Európu. To je záver štúdie Medzinárodnej organizácie práce (ILO).

Írsko uplatňuje sociálno-ekonomický model severnej a strednej Európy, ktorého výsledkom je nižšia miera nerovnosti, než ju nájdeme v krajinách zdôrazňujúcich prístup voľného pôsobenia trhových síl. Dôvodom je jednak kolektívne vyjednávanie sociálnych partnerov, tvoriacich súčasť systému riadenia firiem a tiež účinné systémy sociálnych transferov pôsobiach na zníženie výskytu chudoby. Štúdia ILO poukazuje najmä na vhodnú politiku v troch oblastiach: sociálny dialóg, makroekonomická politika a politika trhu práce.

Sociálny dialóg

Systém riadenia firiem a sociálneho dialógu kombinuje vzájomnú informovanosť pri prerokovávaní zásadných otázok na celoštátnej úrovni so schopnosťou uskutočňovať reformy na úrovni odvetvia pri podnikoch, umožňuje umiernený prístup k vývoju miezd a pôsobí na vyrovnanie rozdielných záujmov rôznych skupín so záujmami celej ekonomiky a celej spoločnosti.

Tri z uvedených krajín posilnili sociálny dialóg potom, keď na začiatku 80. rokov trpeli ekonomickými problémami a vysokou nezamestnanosťou. Dialóg prispel k vytvoreniu ovzdušia dôvery medzi partnermi, k rozumnej mzdovej politike, ktorá sa stala súčasťou makroekonomickej politiky zameranej na stabilizáciu. Sociálni partneri boli tiež plno zapojení do reforiem sociálneho zabezpečenia, do politiky trhu práce a do rozvoja inštitúcií trhu práce.

Štúdia ILO zdôrazňuje, že zvlášť dôležité sú inštitúcie umožňujúce rozvoj sociálneho dialógu na vysokej úrovni. Ten však musí byť doplnený dialógom na nižších úrovniach, a to nielen medzi záujmovými skupinami, ale aj dialógom vo vnútri týchto skupín. Pokiaľ taký systém nefunguje, znižujú sa vyhliadky, že členovia budú spolupracovať pri realizácii dohôd dosiahnutých na vysokej úrovni.

Makroekonomická politika

Je potrebná taká hospodárska politika, ktorá je zameraná na stabilitu cien, úrokovej miery a menových kurzov, ktorá však tiež poskytuje, aj keď v obmedzenom rozsahu, ekonomické podpory

na pozadí fiškálnej konsolidácie, keďže Írsko je súčasťou Európskej menovej únie, tieto parametre dosahuje. Štúdia zisťuje, že krajiny, ktoré znížili svoj rozpočtový deficit, obnovujú svoju schopnosť prijímať účinnejšie anticyklické opatrenia. Na rozdiel od 70. rokov, kedy sa verejné výdavky vymkli spod kontroly, Írsko dodnes vďaka nadpriemerne pozitívnemu vývoju írskej ekonomiky dosahuje v tomto období dokonca rozpočtové prebytky.

Zástancovia trhu argumentujú, že pre ekonomiku je prospešnejšie znižovať dane. Výsledky štúdie ILO však tieto názory nepotvrdili. Autori zhodnotili, že štátne výdavky a súkromné iniciatívy sa vzájomne podporujú a i keď podporujú konsolidáciu verejných rozpočtov, odmietajú argumenty, že čo najslabší štát je receptom na všetky problémy na trhoch práce v európskych sociálnych štátoch.

Regulácia trhu práce

Aktívna a pasívna politika trhu práce a reformy trhu práce mali priaznivý vplyv na vývoj v krajine. Ako pasívne sústavy náhrady príjmu, tak aktívne opatrenia politiky trhu práce, najmä odborný výcvik, sú nástroje poskytujúce pracovníkom istotu a firmám pružnosť na prispôbenie. Bez tohto nárazníka by sa na úrovni firiem v plnej miere prejavili nálady a sociálne dôsledky štrukturálneho prispôbenia a postavenia pracovníkov by bolo extrémne neisté. Štúdia ILO dokazuje, že politika trhu práce je jedným z pilierov európskeho sociálneho štátu.

To samozrejme nevylučuje potrebnosť ďalších reforiem ako rozvoj aktívnych opatrení v duchu Európskej stratégie zamestnanosti, aby sa obmedzil rast dlhodobej nezamestnanosti a nezamestnanosti mládeže. Politickí činitelia by si však mali vždy byť vedomí základnej funkcie politiky trhu práce a jej väzby s ochranou zamestnanca a udržania správneho fungovania trhu práce.

Predtým sa poukazovalo na zlé výsledky týchto krajín v oblasti zamestnanosti. Teraz sa zdá, že tento problém bol vyriešený, a že sa týmto krajinám podarilo vyvinúť úspešný sociálny a ekonomický model, ktorý môže byť vzorom pre mnohé krajiny.²³¹

Je otázkou nasledujúceho obdobia ako sa zavedené regulatívy trhu práce, anticyklických politík ako aj hospodárskych politík popasujú s dnešnou hospodárskou krízou. Keďže samotný jej globálny rozsah, hĺbka ako aj prejavy nemajú v hospodárskom živote obdobu a ekonomická teória nedosiahla takej úrovne poznania, je pravdepodobné, že dôjde k radikálnej zmene globálneho ekonomického usporiadania, regulatív, postupov a systému. Čo sa týka írskeho trhu práce, jeho najväčším problémom je úzka prepojenosť s ekonomikou USA. Len americké koncerny priamo v Írsku zamestnávajú vyše 100000 ľudí. Írska vláda v októbri 2008 zareagovala na krízu vydaním Národného programu reforiem 2008-2010.

Vývoj zamestnanosti a nezamestnanosti 2001-2007 – tabuľka 20 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XII*).

²³¹ DRABEŠ, Z.: Malé země dávají příklad. In: *Ekonom*, roč. 43, 1999, č. 41, s. 52-53

Štandardizovaná miera nezamestnanosti 1996-2008 – tabuľka 21 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XII*).

Štandardizovaná miera nezamestnanosti 1983-1995 – tabuľka 22 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XIII*).

Sezónne očistená štandardizovaná miera nezamestnanosti v roku 2008 – tabuľka 23 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XIII*).

4.2.6 Zhrnutie

Cieľom tejto kapitoly s názvom Hospodársky vývoj Írskej republiky je priblížiť vývoj a hlavné zmeny hospodárstva od vzniku Írskej republiky až po súčasnosť: liberalizmus v 50-tych rokoch, internacionalizácia v 60-tych, vstup do EHS v 70-tych, vrcholenie prílivu priamych zahraničných investícií v 80-tych a ekonomický boom v 90-tych rokoch. Ďalej je tu opis írskoho vzdelávacieho systému s dôrazom na vysoké školstvo a jeho vývoj a smerovanie: vyučovanie írčiny, učňovské školstvo, reforma základného a stredného ako aj vysokého školstva, zavedenie bezplatného vzdelania a vplyv tohto kroku, zavádzanie hi-tech odborov, inštitúcií, kvalifikačných úrovní, certifikátov a diplomov, nová filozofia vo vzdelávaní, zvyšovanie verejného povedomia o význame prírodných vied, zvyšovanie účasti na treťom stupni a na celoživotnom vzdelávaní, výskum a vývoj. Je tu opísaný írsky exodus a jeho vplyv v priebehu 20. storočia: emigrácia a jej cykly, čistá emigrácia, a to Írskej republiky ako aj Severného Írska, profil emigrantov, emigrácia v rozdelení na ženy a mužov, emigrácia s vekovým cenzom, návrat emigrantov a ich profily, imigrácia v rozdelení na ženy a mužov, imigrácia s vekovým cenzom a imigrácia Neírov. Je tu priblížená írskaa nezamestnanosť a nástroje na jej zmiernenie: situácia na trhu práce, Jobs Strategy, granty, fondy, tieňová mzda, minimálna hodinová mzda, podpora v nezamestnanosti jej právne predpoklady a dĺžka poskytovania, sociálny dialóg, makroekonomická politika, regulácia trhu práce ako aj protikrízové opatrenia.

4.3 Proexportná politika

4.3.1 Daňový systém

Základným ťažiskom írskej stratégie na prilákanie investícií bolo vytvorenie príťažlivého ekonomického a fiškálneho prostredia, ktoré by podporovalo priemysel. Toto sa zrkadlí v nízkych prevádzkových nákladoch, pracovných, majetkových a telekomunikačných nákladoch, ktoré patria medzi najnižšie v Európe. Trvalá nákladová konkurencieschopnosť Írska ako obchodnej základne je zaistená prostredníctvom stabilnej meny a veľmi príťažlivej dane zo zisku spoločnosti.

Kľúčom k vytvoreniu výhodného fiškálneho prostredia bola 10% daňová sadzba pri dani zo zisku spoločností, ktorá sa používala pri vybraných priemyselných odvetviach a službách a to do 31. decembra 2002. Tento okruh činností je uvedený nižšie. Od 1. januára 2003 sa zaviedla daň zo zisku spoločností vo výške 12,5% aplikovaná na zisky dosiahnuté v celej ekonomike, vrátane priemyslu a medzinárodných služieb. Pokračovaním v daňovej politike nízkych daňových sadzieb vláda potvrdila svoju podporu súkromným podnikom a rastu priemyslu. Táto podpora je tiež demonštrovaná dostupnými bezodplatnými peňažnými grantmi, ktoré môžu významne zmenšiť počiatočné náklady (*pozri kap. 4.3.2.3 Finančné stimuly, s. 180*). Kombinácia konkurenčných prevádzkových nákladov, nízkej dane zo zisku spoločností a štedré peňažné stimuly dávajú investorovi v Írsku jedinečnú príležitosť vysokej návratnosti investícií.

4.3.1.1 Daň zo zisku spoločnosti

Základná sadzba dane zo zisku spoločnosti pre rok 2001 bola 20%, pričom v roku 2002 klesla na 16%. Zisky z vymedzených činností boli predmetom zníženej 10% sadzby dane a to až do 31. decembra 2002. Od 1. januára 2003 platí nová znížená 12,5% sadzba dane. Na neobchodné príjmy sa používa 25% sadzba.

Činnosti, ktoré boli oprávnené na 10% daňovú sadzbu

Daňové úľavy boli určené hlavne na zisky z predaja tovaru vyrobeného v Írsku. Oblasť daňových úľav bola rozšírená medzi rôznymi finančnými zákonmi, ktoré pokrývali nevýrobné činnosti.

Činnosti, ktoré boli oprávnené na 10% daňovú sadzbu zahŕňali:

- výrobu tovaru v Írsku,

- medzinárodné finančné služby uskutočňované v Centre pre medzinárodné finančných služby v Dubline,
- určené počítačové služby (vývoj softvéru, spracovávanie údajov a príbuzné odborné i poradenské služby), ktoré boli podporované z grantov,
- navrhovanie a plánovanie služieb poskytnutých v Írsku v súvislosti so špecifikovanými technickými prácami vyhotovenými mimo Európskej únie a poskytnutými inžiniermi, architektmi a stavebnými ekonómami,
- oprava alebo prerobenie vlastného počítačového zariadenia,
- opravy lodí, lietadiel a leteckých motorov alebo súčiastok,
- určité plavebné činnosti,
- výroba vymedzených filmov,
- rybie farmy, spracovanie mäsa, rozmnožovanie in vitro a šľachtenie rastlín.

Táto úľava bola umožnená len pre obchodné spoločnosti, pričom nebolo nutné, aby spoločnosť bola zapísaná do obchodného registra alebo bola daňovým rezidentom v Írsku. Takže zahraničná spoločnosť operujúca prostredníctvom írskej pobočky sa mohla uchádzať o úľavu.

Zisk ako predmet írskej dane

Írskej dani zo zisku spoločnosti podliehajú všetky zisky spoločnosti, ktorá je írskym daňovým rezidentom. Spoločnosti, ktoré nie sú írskymi daňovými rezidentmi, ale prevádzkujú v Írsku pobočku alebo kanceláriu, podliehajú dani zo zisku spoločnosti len ziskami vytváranými týmito írskymi pobočkami alebo kancelármi.

Spoločnosť je írskym daňovým rezidentom, ak je írskou akciovou spoločnosťou alebo ak je riadená a kontrolovaná v Írsku (sú isté výnimky z tohto pravidla pri írskych akciových spoločnostiach). O granty sa môžu však uchádzať nielen rezidentné, ale aj nerezidentné spoločnosti.

Vymedzenie zisku pre daňové účely

Zisky sú determinované všeobecnými princípmi komerčného účtovníctva, s určitými odchýlkami upravenými daňovým zákonom. Pri výpočte zisku musia byť odpočítateľné položky úplne a výlučne viazané na účel podnikania a musia byť nekapitálového charakteru. Dividendy prijaté od inej írskej daňovo rezidentnej spoločnosti nie sú zahrnuté v zdaniteľnom zisku. Granty na podporu zamestnanosti získané od IDA sú oslobodené od dane.

Daňový úrad akceptuje účtovnú závierku vyhotovenú v cudzej mene za predpokladu, že to je pracovná mena spoločnosti a má v nej vedené najviac účtov.

Použitie straty

Obchodná strata môže byť kompenzovaná zdaniteľným ziskom za bežný rok alebo predošlý rok. Nevyužitá obchodná strata môže byť prenesená a kompenzovaná aj budúcim obchodným ziskom.

Sú určité špeciálne podpory k dispozícii pre členov skupín spoločností. Obchodné straty môžu byť postúpené od jedného člena skupiny inému členovi, ktorý ju môže kompenzovať voči svojmu zisku. Pod skupinou spoločností sa rozumie taký celok, v ktorom írsky rezidentná materská spoločnosť vlastní viac ako 75% v jednej alebo viacerých írskych rezidentných dcérskych spoločnostiach, hoci celá skupina môže byť vlastnená nerezidentmi. Takto sa na daňové účely vytvára určité umelé zoskupenie spoločností na holdingovej báze za účelom pre nich výhodného rozpúšťania straty v takej skupine. Transfer majetku medzi írskymi rezidentnými členmi skupiny nepodlieha zdaneniu.

Odpočítateľné položky

Špeciálna daňová odpočítateľná položka umožňuje, aby investičné výdavky na určité investície používané za účelom obchodovania, boli odpísané zo zisku na daňové účely. Účtovnícke amortizovanie kapitálu však nie je dovolené v rámci odpočítania.

Štátne dlhopisy

Zahraničné spoločnosti si môžu z dane zo zisku spoločnosti odrátať príjem z nadobudnutých niektorých írskych štátnych dlhopisoch. Takéto dlhopisy môžu zniet' na hocijakú menu.

Priemyselné budovy

Pri priemyselných budovách sú dovolené ročné odpisy v dôsledku zníženia hodnoty týchto budov. Tento nárok je do výšky 4% nákladov budovy ročne, tento nárok sa však nevzťahuje na pozemky. Odpisy sú obmedzené do výšky získaných grantov IDA. Zrýchlené odpisy sú tiež možné v rámci určených podnikateľských zón. Tempo odpisovania závisí na umiestnení budovy, časovom slede výdavkov a od toho, či podnikateľ má budovu prenajatú alebo je jej vlastníkom.

Továrne a strojové zariadenia

Ročné odpisy sú možné i pri opotrebovaní majetku normálnou prevádzkou, a to pri továrňach a strojovom zariadení, či už kúpených ako nových alebo z druhej ruky. Odpis je možný vo výške 20% z ceny ročne po dobu piatich rokov, pokiaľ sa to týka výdavkov uskutočnených od 1. januára 2001. Dopravné prostriedky sú tiež odpisovateľné do 20% ročne, ale maximálne do 21586 €. Softvér a práva na používanie takého softvéru sú zahrnuté v továrňach a strojovom zariadení. S výnimkou zariadení kúpených na spracovanie potravín pre ľudskú spotrebu. Odpisy sú obmedzené do výšky získaných grantov IDA. Zrýchlené odpisové položky sú tiež k dispozícii pre prevádzky spoločností umiestnených v Centre medzinárodných finančných služieb alebo v zóne Shannon. Až do 100% výdavkov na novú továreň a strojové zariadenia (pri dopravných prostriedkoch do 20%) sa môže odpísať zo zdaniteľného zisku, a to v prvom roku.

Výdavky na vedecký výskum

Výdavky na vedecký výskum môžu byť odpísané zo zisku v roku, v ktorom tieto výdavky vznikli. Ročné príspevky na podporu spoločných projektov výskumu a vývoja sú tiež odpočítateľné od daňového základu. Nie je nutné, aby výskum prebiehal v Írsku, ale výdavky musia byť vynaložené na účely írskych prevádzok.

Honoráre za vynálezy

Honoráre a iné príjmy nadobudnuté z používania vynálezov sú vyňaté z dane zo zisku spoločnosti i z dane z príjmu. Výnimka platí len pre vynálezy vynájdené v Írsku a len pre írskych rezidentných jednotlivcov a spoločnosti. Honoráre medzi prepojenými spoločnosťami musia byť prepočítané podľa princípu rovnomernosti a vynález musí byť požívaný pre činnosť, ktorá spadá alebo by spadala, ak by bola umiestnená v Írsku, do bývalej 10% dane zo zisku spoločnosti. Nie je potrebné, aby všetky výskumné práce boli vykonané v Írsku, ale hlavná osnova a plánovanie práce na vynáleze tam musia byť vykonané, aby bolo možné túto daňovú výnimku získať. Výnimka sa tiež aplikuje na dividendy platené mimo patentových honorárov, ale pri splnení istých podmienok.

Program účasti na zisku

Príspevky zamestnávateľa podľa schválenej schémy rozdelenia podielu na zisku spoločnosti zamestnancom sa považujú za odpočítateľný obchodný náklad. Tieto príspevky sú používané na nákup akcií spoločnosti pre zamestnancov do maximálnej výšky 12697 € na zamestnanca ročne.

Trust zamestnaneckých akcií

Spoločnosti môžu získať úľavu na dani zo zisku spoločností vo výške nákladov na vytvorenie a udržiavanie nákupnej akciovej schémy v prospech zamestnancov. Akcie môžu byť opatrované do 20 rokov.

Repatriácia ziskov

Daň vyberaná zrážkou vo výške 20% sa používa na dividendy alebo iné rozdelenie zisku vykonané írskou daňovou rezidentnou spoločnosťou, a to po 6. apríli 2001. Výnimky sú možné len v prípade platby akcionárom, ktorými sú:

- írske daňovo rezistentné spoločnosti,
- dobročinné a penzijné fondy,
- niektoré fondy kolektívneho investovania,
- niektoré trusty zamestnaneckých akcií,
- niektorí rezidenti členských štátov EÚ alebo zmluvné krajiny medzinárodných zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia,
- niektoré spoločnosti a jednotlivci, ktorí sú rezidentmi členských štátov EÚ alebo zmluvné krajiny medzinárodných zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia.

Zahraničné spoločnosti v Írsku môžu transferovať dividendy a zisky z Írska v hociktorej mene.²³²

Zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia

Na zachovanie úžitku nízkej dane zo zisku spoločnosti Írsko uzatvorilo zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia so 44 krajinami, čím si zabezpečilo, že zisky nie sú predmetom ďalšieho zdanenia v domovských krajinách spoločností.

Zmluvy prostredníctvom ktorých sa vylúčilo alebo zmiernilo dvojité zdanenie boli podpísané s Austráliou, Belgickom, Bulharskom, Chorvátskom, Cyprom, Českou republikou, Čínou, Dánskom, Estónskom, Fínskom, Francúzskom, Gréckom, Holandskom, Indiou, Islandom, Izraelom, Japonskom, Južnou Afrikou, Kanadou, Kóreou, Litvou, Lotyšskom, Luxemburskom, Maďarskom, Malajziou, Mexikom, Nemeckom, Novým Zélandom, Nórskom, Pakistanom, Poľskom,

²³² Tax Brouchure 2003. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: http://www.ida.ie/news/pdf/tax_brochure_2003.pdf, s. 1-7

Portugalskom, Rakúskom, Rumunskom, Ruskom, Slovenskou republikou, Slovinskom, Spojenými Štátmi Americkými, Španielskom, Švajčiarskom, Švédskom, Talianskom, Veľkou Britániou a Zambiou.

O zmluvách sa rokuje alebo je v procese ratifikácie s Argentínou, Čile, Egyptom, Maltou, Marokom, Singapúrom, Srbskom, Thajskom, Tureckom, Ukrajinou a Vietnamom. V prípade Čile bola zmluva podpísaná obidvoma stranami a ratifikovaná Írskom. V prípade Vietnamu bola už zmluva podpísaná.

Írsko uvažuje začať rokovanie o uzavretie zmluvy zamedzení dvojitého zdanenia s Bieloruskom, Brazíliou, Hong-Kongom, Iránom a Filipínami.²³³

Daň zo zisku spoločnosti vo vybraných krajinách – tabuľka 24 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XIV*).

Percentuálny rast zisku potrebného na dosiahnutie toho istého zisku v Írsku – tabuľka 25 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XIV*).

4.3.1.2 Daň z pridanej hodnoty

Daň z pridanej hodnoty (Value Added Tax – VAT) je daň skôr zo spotreby ako z výroby a zaťažuje tovary a služby. DPH sa tiež používa na dovozy pochádzajúce z krajín mimo Európskej únie. Výhoda DPH je pre registrovaných obchodníkov a aj tak ju napokon znáša konečný spotrebiteľ. Sadzby DPH sú v rozsahu od 0% do 21% v závislosti od produktu alebo služby, ale väčšinou sú zaťažené 21% sadzbou.

Výnimky z DPH pri exporte

Vyvážané tovary podliehajú nulovej sadzbe DPH, s výnimkou osôb nezaregistrovaných v EÚ. Spoločnosti, ktorý vyvážajú viac ako 75% svojej výroby môžu požiadať daňový úrad o oslobodenie skoro všetkých tovarov a služieb od írskych i zahraničných dodávateľov od dane z pridanej hodnoty.

²³³ GUIDE TO TAX IN IRELAND 2008. [cit. 10.1.2009], dostupné na internete:

<[http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/IDA_Tax_Guide_2008_\(lo-res\).pdf](http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/IDA_Tax_Guide_2008_(lo-res).pdf)>, s. 7

4.3.1.3 Dane z kapitálu

Daň z investícií

Zisky plynúce z dispozície majetku upravené o infláciu sú predmetom dane z investícií. Základná sadzba dane z investícií je 20%. Obchodné straty môžu byť kompenzované kapitálovým ziskom, a to zo súčasného alebo z predošlého roka.

Ak spoločnosti reinvestujú príjmy z kapitálu do nových vymedzených obchodných aktív v rámci určenej doby, sú od dane oslobodené, ak tak neurobia, sú tieto príjmy zdanené. Investície môžu byť transferované medzi írskou rezidentnou skupinou spoločností, a to bez daňovej povinnosti.

Kolková daň

Kolková daň je daň za transfer vlastníctva pôdy a budovy, nájmu majetku a rovnako ako za určité právne nástroje. Sadzby dane sa pohybujú v rozpätí 1% až 9% a za nájom dlhšieho ako 100 rokov je sadzba vo výške 12%. Transfer medzi spoločnosťami s 90% majetkovým vzťahom sú vyňaté z kolkovej dane.²³⁴

Kapitálová daň

Kapitálová daň sa uplatňovala pri vzniku akciovej spoločnosti alebo rezidenta alebo pri zvýšení akciového kapitálu vo výške sadzba dane 1%. V súčasnosti je zrušená.²³⁵

Daň z prijatého kapitálu

Táto daň sa používa na prijaté dary a dedičstvo. Pri tejto dani je za jej zaplatenie zodpovedná osoba, ktorá tento kapitál získala. Je tu však veľké množstvo výnimiek a úľav.

4.3.1.4 Miestne dane

Neexistujú žiadne provinciálne, mestské alebo miestne dane na zisky spoločností. Jediná miestna daň je majetková daň, ktorá sa vzťahuje na obchodné majetky. Sadzba dane je stanovovaná ročne, a to miestnymi orgánmi, ktoré tiež ohodnocujú zdaňovaný majetok.

²³⁴ Tax Brouchure 2003. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:

<http://www.ida.ie/news/pdf/tax_brochure_2003.pdf>, s. 1-7

²³⁵ GUIDE TO TAX IN IRELAND 2008. [cit. 10.1.2009], dostupné na internete:

<[http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/IDA_Tax_Guide_2008_\(lo-res\).pdf](http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/IDA_Tax_Guide_2008_(lo-res).pdf)>, s. 9

4.3.1.5 Clá a spotrebné dane

Írsko je členom Európskej únie a všetky pohraničné kontroly medzi členskými krajinami boli eliminované. Takto sa vytvoril jednotný európsky trh, ktorý umožňuje bezcolný dovoz tovaru z iných krajín EÚ. Tovar dovezený z krajín mimo EÚ je predmetom cla s príslušnou sadzbou predpísanou spoločným colným sadzobníkom EÚ. Colné sadzby sú založené na medzinárodnom harmonizovanom systéme. EÚ uzavrelo preferenčné tarifné dohody s niektorými krajinami i zoskupeniami krajín, čo malo za následok, že sadzby boli znížené alebo zrušené. Spotrebná daň sa uplatňuje na obmedzené druhy tovarov vrátane benzínu, nafty, plynu, piva, liehovín, vína, tabakových výrobkov a motorových vozidiel. Sadzby spotrebných daní sa líšia v závislosti od druhu tovaru a sú povinnosťou okrem colných platieb.

Úľavy na clách a daniach

Clá a spotrebné dane sú vyberané v mieste dovozu. Sú však určité colné režimy, vďaka ktorým sa tovar môže dovieť bez povinnosti platenia cla a daní. Vnútorne spracovanie (aktívny zušľachtovací styk) – môže byť dovezený tovar z krajín mimo EÚ nepodliehajúci clu pre spracovanie a následný spätný vývoz do krajín mimo EÚ. Ak sa tovar vyvezie do EÚ, musia sa príslušné clá a dane platiť. Skladovanie – podnik môže získať súhlas k bezcolnému uskladneniu tovaru. Ak sa však tovar vyvezie do EÚ, musia sa príslušné clá a dane platiť. Na základe zvláštného opatrenia je možné presunúť tovar na preclenie vnútri EÚ, ale s povinnosťou napokon zaplatiť clo, a to v krajine spotreby.²³⁶

4.3.1.6 Daň z príjmu

Daň z príjmu platia fyzické osoby a počíta sa na ročnom základe. Daňové sadzby sú založené na nasledujúcej výške príjmu na rok 2008 a nasledujúce roky:

Vymedzenie sadzieb dane z príjmu – tabuľka 26 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XIV*).

Vymedzenie zdaniteľného príjmu

Zdaniteľný príjem je súhrn príjmov zo všetkých zdrojov v aktuálnom daňovom roku. Splatná daň z príjmu zo zdaniteľného príjmu sa znižuje o osobné nezdaniteľné položky, ktoré sú prístupné

²³⁶ Tax Brouchure 2003. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<http://www.ida.ie/news/pdf/tax_brochure_2003.pdf>, s. 1-7

každému jednotlivcovi i manželskému páru. Tieto úľavy sú prípustné len pri základnej sadzbe dane z príjmu, ktorá je aktuálne 20%. Hlavné nezdaniteľné položky pre rok 2008 sú nasledovné:

- nezdaniteľné položky pre slobodných 1830 €,
- nezdaniteľné položky pre manželské páry 3660 €,
- nezdaniteľné položky pre PAYE systém 1830 €.

Nezdaniteľné položky pre PAYE systém je pre jednotlivcov platiacich dane prostredníctvom systému plat' tak ako zarábaš (the pay as you earn system – PAYE), pri ktorom daň strháva a odvádza zamestnávateľ. K ďalším položkám patrí prenájom a manipulačné poplatky, hypotekárny úrok i zdravotné poistenie.²³⁷

Zdanenie zahraničných osôb v Írsku

Najviac zahraničných pracovníkov pracuje v zahraničných spoločnostiach. Ich príjem je predmetom dane z príjmu, a to za príjem nadobudnutý v Írsku a Spojenom kráľovstve a takisto príjem nadobudnutý v zahraničí a remitovaný do Írska

Zdanenie írskych občanov pracujúcich v zahraničí

Írski rezidenti pracujúci za hranicami Írska i Spojeného kráľovstva majú úľavu na dani, ak tam pracujú najmenej 90 dní v daňovom roku v súvislej dobe najmenej 14 dní. Úľava je úmerná množstvu času stráveného za hranicami do výšky 31750 €. Úľava neplatí na remitovanú mzdu.

Program účasti na zisku

Zamestnanec nie je povinný platiť daň z príjmu za nadobudnutie akcie z príspevku zo zisku spoločnosti použitej podľa schválenej schémy rozdelenia podielu na zisku spoločnosti zamestnancom, ak ich má v držbe najmenej tri roky. Prvý predaj akcie zamestnancom je tiež oslobodený od kolkovej dane.

²³⁷ GUIDE TO TAX IN IRELAND 2009. [cit. 8.3.2010], dostupné na internete: <<http://www.idaireland.com/news-media/publications/library-publications/ida-ireland-publications/IDA-Tax-Brochure-2009.pdf>>, s. 17-18

Úľava pri nákupe mladých akcií

Zamestnanci, ktorí nakúpili novoemitované akcie svojej zamestnávateľskej spoločnosti majú nárok si uplatniť úľavu až do výšky 6349 €. Spoločnosť musí byť v Írsku rezidentná a zapísaná do obchodného registra.

Trust zamestnaneckých akcií

Ak je trust zamestnaneckých akcií spojený so schémou podielov na zisku spoločnosti, prevod akcií na zamestnanca nie je predmetom dane z príjmu.

Odsúhlasená prémiová akciová schéma

Pri akciovej prémiovej schéme odsúhlasenej daňovým úradom, zamestnanec je povinný platiť len daň z investícií na základe príjmu z dispozície akcie, ale nie z hodnoty akcie ako takej. Aby bola takáto schéma schválená musí byť otvorená pre všetkých zamestnancov, s možnosťou ponechania maximálne 30% z takýchto akcií pre kľúčových zamestnancov.²³⁸

4.3.1.7 Národné sociálne poistenie

Sociálne zabezpečenie v Írsku je poskytované prostredníctvom poistenia sociálnej starostlivosti známej ako Spoluplatené sociálne poistenie (Pay Related Social Insurance – PRSI). Všetci zamestnanci starší ako 16 rokov musia byť povinne zúčastnení na sociálnom poistení. Zamestnávatelia i zamestnanci prispievajú spoločne a príspevky sú vypočítané ako percentuálny podiel zo zamestnancovej mzdy. Takýmto spôsobom sa platia odvody aj za zdravie a zamestnanosť.

Zamestnávatelia prispievajú podľa kľzavej stupnice zo mzdy zamestnanca nasledovne:

- do 356 € týždenne 8,5%,
- nad 356 € týždenne 10,75%.

Zamestnanci platia príspevky nasledovne:

- PRSI : 4% zo všetkých miezd okrem prvých 352 € týždenne, do výšky 75036 €,

²³⁸ Tax Brouchure 2003. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: http://www.ida.ie/news/pdf/tax_brochure_2003.pdf, s. 1-7

- Zdravotné príspevky : 0% do 26000 €, 4% zo všetkých miezd do 75035 € a 5% do 100100 €. ²³⁹

Príspevky sociálneho poistenia sa musia platiť aj za všetkých zahraničných zamestnancov, ktorí pracujú v Írsku viac ako jeden rok, a to aj keď sú platení z cudziny. Výnimky sú len pri občanoch EÚ, ktorí prispievajú v iných členských krajinách, alebo osoby z krajín, s ktorými má Írsko uzavretú zmluvu o sociálnom zabezpečení.

Spoločnosti, ktoré zamestnávajú ďalších vymedzených zamestnancov, čím by sa zvýšil čistý počet zamestnancov, sú ako zamestnávateľia vyňatí z PRSI na prvé dva roky ich práce po splnení ďalších podmienok. ²⁴⁰

4.3.2 Podpora zahraničných investícií – IDA Ireland

Írská agentúra pre priemyselný rozvoj (The Industrial Development Agency Ireland – IDA) bola založená v r. 1994 na prilákanie nových investícií zahraničných podnikov do Írska a aj na podporu expanzie už existujúcej bázy zahraničných spoločností. Jej predchodca v tejto oblasti bol Úrad pre priemyselný rozvoj (Industrial Development Authority), založený v roku 1969.

Mnoho jej kompetencií pochádza zo zákonov, ktoré upravovali činnosť predchádzajúceho Úradu pre priemyselný rozvoj, ktorý bol zrušený k 1. januáru 1994, ďalšie kompetencie z oblasti podpory vnútorných investícií boli prevedené na IDA od agentúry Forfás podľa článku 9 zákona o priemyselnom rozvoji z roku 1993. ²⁴¹

Aktivita IDA sú v súčasnosti integrálnou súčasťou vládneho Národného plánu rozvoja (2007 – 2013), najväčšej rozvojovej iniciatívy v dejinách írskeho štátu. Plán zahŕňa investície viac ako 184 mld. € počas siedmich rokov, pričom predchádzajúci program na roky 2000-2006 bol vo výške 50 mld. €. Plán je financovaný írskou vládou a zostatok pochádza z fondov EÚ a verejno-súkromnej spolupráce. Agentúra podlieha Ministerstvu pre podniky, obchod a prácu. ²⁴²

IDA pôsobí podľa ustanovení nasledujúcich zákonov:

- zákon o priemyselnom rozvoji z r. 1986,
- dodatok k zákonu o priemyselnom rozvoji z r. 1991,

²³⁹ GUIDE TO TAX IN IRELAND 2009. [cit. 8.3.2010], dostupné na internete: <<http://www.idaireland.com/news-media/publications/library-publications/ida-ireland-publications/IDA-Tax-Brochure-2009.pdf>>, s. 19

²⁴⁰ Tax Brouchure 2003. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.ida.ie/news/pdf/tax_brochure_2003.pdf>, s. 1-7

²⁴¹ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Freedom of Information Act - IDA Ireland, Sections 15 and 16, Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, Reference Manual. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.ida.ie/theida/foi.pdf>>, s. 6, 11

²⁴² Annual Report 2001. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.ida.ie/theida/anrep01.pdf>>, s. 3, 9

- zákon o priemyselnom rozvoji z r. 1993,
- zákon o priemyselnom rozvoji z r. 1995,
- zákon o priemyselnom rozvoji (Podnik Írsko) z r. 1998.
- zákon o priemyselnom rozvoji (Írsky fond pre vedu) z r. 2003.

Aktivity IDA sú tiež riadené i inými národnými a európskymi zákonmi.

Hlavné funkcie IDA ako sú ustanovené v zákone z roku 1993 sú:

- získať a podporovať zakladanie a rozvoj priemyselného podnikania nepochádzajúceho zo štátu,
- investovať a podporovať priemyselné podnikanie, ktoré spĺňa požiadavky platných ustanovení,
- viesť také schémy, granty a iné finančné prostriedky na získanie platieb z európskych fondov, aby priebežne mohli byť autorizované ministrom za súhlasu ministra financií,
- účinne podporovať vývoj po celej krajine so sústredením sa hlavne na Pohraničný, Centrálny a Západný región.

Báza klientov IDA pozostáva zo spoločností, ktoré majú strategickú kontrolu mimo Írsku (s výnimkou potravinárskych spoločností spracúvajúcich írske základné suroviny), a ktoré:

- vytvárajú produkty na predaj hlavne na svetových trhoch,
- vytvárajú produkty progresívno-technologického charakteru pre dodávky medzinárodným obchodným alebo subdodávateľským firmám vo vnútri štátu,
- vytvárajú produkty pre odvetvia írskeho trhu, ktoré podliehajú medzinárodnej konkurencii,
- poskytujú priemyselné služby špecifikované ministrom (sektory, ktoré boli označené ministrom ako priemyselné služby, sú vytýčené vo vyhláške o priemyselnom rozvoji (Priemyselné služby) z 1998 nahradené novou vyhláškou v roku 2003 (*pozri Príloha: Vyhláška o priemyselnom rozvoji (Priemyselné služby) z roku 1998, s. XXXIII) a Príloha: Vyhláška o priemyselnom rozvoji (Priemyselné služby) z roku 2003, s. XXXV*).²⁴³

IDA má špeciálnu úlohu v podporovaní Centrom pre medzinárodné finančné služby v Dubline, ako miesta pre špecializované finančné služby operujúce na medzinárodných trhoch, v zhode so stratégiou vyhlásenou pre tento sektor Ministerským predsedom v marci 1999. V oblasti

²⁴³ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>, s. 16

finančných služieb IDA úzko spolupracuje s hlavnými regulátormi priemyslu – Centrálnou bankou, Ministerstvom pre podniky, obchod a prácu (hlavne poisťovacou divíziou) a Ministerstvom financií.

Rozhodnutia podľa zákonnej regulácie IDA prijíma buď rada alebo príslušný výbor alebo zamestnanec aplikáciou zákona na konkrétny prípad, a nie na základe precedentného rozhodnutia urobeného v iných prípadoch.

IDA na zahraničných trhoch obhajuje výhody Írska ako lokality pre investície a podporuje ich aj poskytovaním rozsiahlych finančných stimulov a iných prostriedkov (*pozri kap. 4.3.2.3 Finančné stimuly, s. 180*) na zabezpečenie príchodu potencionálnych investícií do Írska. Podľa medzinárodných noriem je v tom pozoruhodne úspešná: IDA do Írska pritiahla viac ako 1300 spoločností, ktoré tu zamestnávajú 150000 ľudí.²⁴⁴

Zamestnanosť v agentúrou podporovaných spoločnostiach 1992-1999 – tabuľka 27 (*pozri Príloha: Tabuľky, sXV*).

Zamestnanosť v agentúrou podporovaných spoločnostiach 2000-2007 – tabuľka 28 (*pozri Príloha: Tabuľky, sXV*).

Ekonomický dopad agentúrou podporovaných spoločností – tabuľka 29 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XVI*).

Pôvod agentúrou podporovaných spoločností 2007 – tabuľka 30 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XVI*).

Zamestnanosť podľa sektorov 1997-2001 – tabuľka 31 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XVI*).

Zamestnanosť podľa sektorov 2003-2007 – tabuľka 32 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XVII*).

Nové pracovné miesta podľa sektorov 1997-2001 – tabuľka 33 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XVII*).

Nové pracovné miesta podľa sektorov 2003-2007 – tabuľka 34 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XVII*).

Regionálna zamestnanosť agentúrou podporovaných spoločností 1997-2001 – tabuľka 35 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XVIII*).

Regionálna zamestnanosť agentúrou podporovaných spoločností 2003-2007 – tabuľka 36 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XVIII*).

Zahraničný kapitál bol hybnou silou rýchlo rastúcej írskej ekonomiky. Tvorí až 35% HDP krajiny, viac ako 85% exportu, má významný podiel na vyplatených mzdách a platoch, základných surovinách, súčiastkach i službách a je aj hlavným prispievateľom do štátnej pokladnice prostredníctvom dane zo zisku spoločnosti.²⁴⁵

²⁴⁴ Tax Brouchure 2003. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<http://www.ida.ie/news/pdf/tax_brouchure_2003.pdf>, s. 4

²⁴⁵ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>, s. 10

Zahraničné spoločnosti majú hlavný vplyv v diverzifikácii teritoriálnej štruktúry írskoho exportu, čím sa táto krajina odpútala od historickej závislosti na trhoch Spojeného kráľovstva. Rovnako dôležité, je aj to, že zahraniční investori priniesli do írskej ekonomiky svetové štandardy výroby, techniky riadenia, technológie i marketingu. Navyiac, pomohli vybudovať prostredie, ktoré výrazne povzbudilo írske podniky a malo za následok bujnenie domácich high-tech firiem, zvlášť v softvérovom priemysle a e-obchode.²⁴⁶ Írsko je jediným najväčším exportérom softvéru v Európe a jedným z troch najväčších vývozcov softvéru na svete.²⁴⁷

Napriek zosilňujúcemu medzinárodnému súťaženiu Írsko pokračuje v získavaní nepomerného podielu na priamych zahraničných investíciách v Európe. Nezávislé posudky dokazujú, že írsky trhový podiel nových priemyselných investícií USA na zelenej lúke umiestnených v Európe je viac ako 23%.

Americké Ministerstvo obchodu udáva, že Írsko pritiahlo 10% všetkých amerických PZI v Európe od druhej polovice 90. rokov v porovnaní s len 2,5% v rokoch 80-tych. Táto krajina sa zaraďuje medzi desať najpopulárnejších destinácií na svete pre americké investície (OECD), Spojené štáty sú zďaleka najdôležitejším zdrojom nových high-tech projektov.

Podľa svetovej správy o investíciách figuruje Írsko medzi hlavnými príjemcami investícií pochádzajúcimi z rozvinutých krajín. Írsko je európsky trhový vodca v lokalizácii projektov na zelenej lúke oblasti softvéru, telekomunikačných služieb, spoločných služieb, vo farmácii a starostlivosti o zdravie. Stratégia IDA identifikovať i sústrediť sa na sektory, v ktorých Írsku môže byť konkurencieschopné, bola veľmi úspešná.

IDA je medzinárodne uznávaná ako jedna z najpoprednejších svetových agentúr ekonomického rozvoja. Rozvojové organizácie z iných krajín, hlavne, ale nie výlučne, z rozvinutých krajín a nanovo aj zo štátov strednej i východnej Európy, používajú IDA ako model a pokúšajú sa napodobniť jeho stratégie, štruktúru i pracovný postup.

Úspechom IDA je odraz írskych pôsobivých predností ako lokality pre globálne high-tech spoločnosti: prístup k trhom EÚ, silná vládna i komunálna podpora, kvalifikovaná, flexibilná a produktívna pracovná sila, konkurenčné prevádzkové podmienky i najnižšia daň zo zisku spoločností v EÚ.

IDA úzko spolupracuje s rôznymi ministerstvami, miestnymi úradmi a inými organizáciami, a to verejnými i súkromnými, na zachovanie skúseností, infraštruktúry i iniciatív nutných na udržanie írskej konkurencieschopnosti aj v budúcich obdobiach.

²⁴⁶ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Freedom of Information Act - IDA Ireland, Sections 15 and 16, Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, Reference Manual. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.ida.ie/theida/foi.pdf>>, s. 6-40

²⁴⁷ Tánaiste Promotes Ireland as a Source of Software Supply. [cit. 14.3.2010], dostupné na internete: <<http://www.entemp.ie/press/2008/20081009c.htm>>

IDA pôsobí v podnikateľskom prostredí, ktoré požaduje rýchle rozhodovanie a minimum byrokracie. Klienti agentúry, typické multinacionálne spoločnosti s vedúcim postavením na trhu, potrebujú rýchle a neustále reagovať na krkolomný technologický pokrok i výzvy globalizácie. Keď agentúre predložia investičný návrh, očakávajú a aj dostanú rýchlu odpoveď.

IDA sa odlišuje od väčšiny svojich konkurentov v tejto oblasti, je to plnoservisná národná rozvojová agentúra, takzvaný obchod na jedno zastavenie. Vykonáva všetky stránky investície – plánovanie, podporovanie, marketing, rokovanie i spracovanie investičných návrhov, poskytovanie finančných stimulov, sprístupňuje staveniská, továrne i administratívne budovy, pomáha novým investorom naštartovať i prevádzkovať ich projekt na maximalizáciu ich príspevku pre írsku ekonomiku. IDA kladie veľký dôraz na podporu dobrých vzájomne priaznivých vzťahov s jej portfóliom spoločností.

Jednou zo súčasných priorít IDA je zaistiť, aby Írsko malo prospech z novej éry e-obchodu – high-tech priemyselnej revolúcie. E-obchod presakuje všetky podnikateľské činnosti, ktoré sú spravované cez elektrické siete. To zahŕňa veľké rozpätie nových technológií ako internet, interaktívna televízia, smart karty, čo je už teraz významným a rýchlo rastúcim priemyselným odvetvím, ktoré sa stane fundamentálnym elementom budúceho rozvoja obchodu vo všetkých sektoroch.

E-obchod integruje informačné a komunikačné technológie s tradičnými obchodnými procesmi, prinášajúc efektívnosť v znižovaní nákladov a vzraste ziskov. IDA spustila veľkú marketingovú kampaň s cieľom presvedčiť hlavné medzinárodné spoločnosti, že Írsko je ideálnym miestom pre služby elektronického obchodu pre Európu. Projekty e-obchodu už teraz tvoria významný podiel návrhov odsúhlasených IDA.

Približne polovica nových projektov v priemysle i medzinárodných službách prejednávanych v IDA pochádzajú už z existujúcej bázy zahraničných spoločností pôsobiacich v Írsku. Druhou prioritou IDA je spevňovanie a zvyšovanie kvality podpory týmto spoločnostiam, zlepšiť ich strategickú hodnotu a tým ich viac zakoreniť do írskej ekonomiky.

IDA úzko spolupracuje s miestnymi pobočkami globálnych spoločností a napomáha vzrastu ich dôležitosti vnútri ich vlastných organizácií s využitím možností írskych ponúk – pre viac hodnotnejšie aktivity vo výskume a vývoji, marketingu a iných autonómnych činnostiach. Tento proces postupu mobilných schopností spoločností do vyšších sfér hodnotového reťazca, z v podstate pomocných funkcií na dnes dôležitých účastníkov v rámci ich materských spoločností, je veľmi uznávaný i úspešný. IDA povzbudzuje a podporuje iniciatívy miestnych manažmentov na celej ceste do materského top manažmentu.

IDA má aj tretiu a veľmi dôležitú prioritu: dosiahnuť významný rozvoj obchodu po celom Írsku a hlavne v Pohraničnom, Centrálnom a Západnom regióne. IDA tu má špecifický cieľ: aby tieto zaostalejšie regióny získavali 50% nových pracovných príležitostí z projektov na zelenej lúke.

Agentúra bola komplexne reštrukturalizovaná, lepšie vybavená, aby mohla splniť všetky tri prioritné ciele. Dokonca zahraničné kancelárie majú regionálne väzby, už viac nepredávajú Írsko ako krajinu, ale tiež regióny pre špecifické podnikové sektory.

S mierou nezamestnanosti pod 5% sa IDA nesústreďí až tak na počty pracovných miest, ale skôr na kvalitu projektov, práce a investorov a v plánovaní ich budúcnosti sa IDA snaží zabezpečiť, aby jej podpora pre PZI pokračovala ako to najlepšie pre investície, vládu i daňovníkov.

Agentúra používa sofistikovaný model na dosiahnutie dôsledného pomeru úžitku a nákladov prostredníctvom analýzy každého návrhu projektu pred odporúčaním a odsúhlasením na finančnú pomoc. Odporúčená úroveň podpory je založená, medzi inými faktormi, na výsledkoch analýzy a obvykle je pod limitom stanoveným legislatívou a Európskou komisiou. Náklady práce, kvalita práce i projektu sú samy o sebe hlavnými kritériami. Rozhodnutia o návrhoch investícií sú v kompetencii Rady, Výboru pre investície Rady alebo Riadiaceho výboru pre investície v súlade s delegovanými kompetenciami od Rady IDA.²⁴⁸

4.3.2.1 Organizačná štruktúra

Rada

Minister pre podniky, obchod a prácu menuje členov Rady. Z času na čas zoznam členov Rady IDA i členov výborov Rady možno nájsť v poslednej výročnej správe.

Kontrola spoločnosti

IDA podlieha najvyšším štandardom kontroly spoločnosti. Agentúra sa riadi podľa Zbierky zásad pre riadenie štátnych orgánov, ktorú vydalo Ministerstvo financií v roku 2001. V súlade s týmito smernicami členovia Rady nie sú oboznamovaní s dokumentmi, kde by mohol nastať konflikt záujmov a tiež sa nezúčastňujú diskusií alebo rozhodnutí o otázkach, kde by takýto konflikt mohol vzniknúť. Členovia Rady IDA a niektorí zamestnanci, sú povinní zaslať prehlásenie o záujmoch Výboru pre verejné úrady a aj Sekretárovi v súlade so zákonom o etike vo verejných orgánoch z roku 1995.

²⁴⁸ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Freedom of Information Act - IDA Ireland, Sections 15 and 16, Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, Reference Manual. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.ida.ie/theida/foi.pdf>>, s. 6-40

Povinnosť mlčanlivosti

IDA má povinnosť maximálneho sprístupnenia informácií verejnosti o svojej štruktúre, činnosti, politike, a pod. Ale, IDA sa pri plnení svojich povinností stretáva s dôvernými komerčne citlivými informáciami o investujúcich spoločnostiach a tie ako také podliehajú utajeniu. Utajenie sa môže tiež rozšíriť aj na také údaje, ako sú detaily cieľových spoločností, mená spoločností s ktorými IDA vedie rokovania, úrovne podpory IDA pre nové projekty, niektoré interné odvetvové a teritoriálne ciele, z ktorých by mohli mať prospech konkurenti IDA pre mobilné investície. Detaily grantov reálne ročne vyplácaných účastníckym spoločnostiam sú dostupné v časti 2 každoročnej výročnej správy.

Organizačná štruktúra IDA Ireland – tabuľka 37 (pozri *Príloha: Tabuľky*, s. XIX).

Listina klientov

IDA pracuje v súlade s princípmi vytýčenými v jej Listine klientov (*pozri Príloha: Listina klientov* s. XXXVII). Tieto princípy agentúra dodržiava pri rokovaní so spoločnosťami, verejnými a inými orgánmi a jednotlivcami verejnosti.²⁴⁹

4.3.2.2 Oddelenia IDA

4.3.2.2.1 Oddelenia pre projekty

Štruktúra oddelení

Päť oddelení pre projekty je jadrom operácií IDA. Sú štruktúrované sektorovým prístupom: každé oddelenie reprezentuje jeden z kľúčových obchodných sektorov, ktoré IDA počas rokov svojho pôsobenia identifikovala, a na ktoré sa zamerala pre potenciál priniesť do Írska významné investície: Farmaceutiká a bio-výživa, Medicínske technológie, Informačné a komunikačné technológie, Globálne obchodované služby a Medzinárodné finančné služby.²⁵⁰ Do roku 2006 boli

²⁴⁹ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>, s. 13

²⁵⁰ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>, s. 22

tieto oddelenia: Informačné a komunikačné technológie, Spracovateľský priemysel, Medzinárodné a finančné služby, Softvér a Nové obchody.²⁵¹

Tieto oddelenia majú veľmi podobnú štruktúru. Sú zodpovedné za nové investície a investície na zelenej lúke a aj za expanziu a nové projekty spoločností už v Írsku umiestnených (báza existujúcich spoločností v súčasnosti poskytuje každý rok asi polovicu nových uzatvorených projektov).²⁵² Oddelenie pre nové obchody malo zodpovednosť za širokú škálu e-obchodných činností a špeciálne sa zameriava na identifikovanie nových sektorov s investičným potenciálom pre Írsko.²⁵³ Mimo sektorovej zodpovednosti každého vedúceho oddelenia, majú aj špeciálnu zodpovednosť za určený región na zabezpečenie úzkej interakcie medzi takým regiónom a jednotlivými projektmi.

Organizačná štruktúra Oddelenia pre zdravú výživu a Farmaceutiká a bio-výživu – tabuľka 38 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XX*).

Organizačná štruktúra Oddelenia pre informačné a komunikačné technológie – tabuľka 39 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XX*).

Organizačná štruktúra Oddelenia pre medicínske technológie – tabuľka 40 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XX*).

Organizačná štruktúra Oddelenia pre medzinárodné finančné služby – tabuľka 41 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXI*).

Organizačná štruktúra Oddelenia pre globálne obchodované služby – tabuľka 42 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXI*).

Úlohy a poskytované služby

Základnou úlohou oddelení pre projekty je nabádať medzinárodné spoločnosti na investovanie v Írsku, pomáhať v rozvoji ekonomiky a rovnomerne regionálne rozvrhovať nové pracovné miesta. A po druhé, úzko spolupracovať s už existujúcimi zahraničnými pobočkami, nabádať a pomáhať im v zavádzaní hodnotnejších činností k ich doterajšiemu portfóliu (výskum a vývoj, marketing, zdieľané služby, e-obchod) a tým zvyšovať ich príspevok írskej ekonomike a udržateľnosť na konkurenčnom globálnom trhu. Aktivity oddelenia pre projekty sú nasledovné:

²⁵¹ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Freedom of Information Act - IDA Ireland, Sections 15 and 16, Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, Reference Manual. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.ida.ie/theida/foi.pdf>>, s. 6-40

²⁵² Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>, s. 22

²⁵³ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Freedom of Information Act - IDA Ireland, Sections 15 and 16, Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, Reference Manual. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.ida.ie/theida/foi.pdf>>, s. 6-40

Nové obchodné jednotky:

- Identifikovať podsektory, produktové oblasti i cieľové spoločnosti s investičným potenciálom.
- Predaj írskych konkurenčných výhod zahraničným high-tech spoločnostiam (práca zámorských kancelárií IDA).
- Organizovať návštevy stavenísk: projektový pracovník je pridelený k zahraničnej spoločnosti, a to keď požaduje IDA o grantovú pomoc, alebo keď príde do Írska na ohliadku lokalít, vhodnosti robotníkov, verejnoprospešných služieb a prevádzkových podmienok.
- Analýzy a rokovania: projektový pracovník vedie rokovania s investorom o balíku podpory, po detailnej analýze navrhovateľovho obchodného plánu.
- Zostavovanie a predkladanie návrhov Rade/výboru: projektový pracovník predkladá dokument založený na navrhovateľovom obchodnom pláne, v štandardnej forme s odporúčanou úrovňou podpory a dohodnutých podmienok, a to príslušnej Rade/výboru na súhlas.
- Pomoc investorom pri zakladaní podniku. To zahŕňa spoluprácu s regionálnymi kancelárkami.

Existujúci klienti:

- Monitorovať vývoj projektov pri dosahovaní dohodnutých pracovných miest a investičných cieľov.
- Napomáhať manažérom írskych pobočiek medzinárodných podnikov pri zvyšovaní ich hodnotového reťazca v lokálnych prevádzkach i vnútri ich materských spoločností.²⁵⁴

4.3.2.2.2 Oddelenie pre marketingový, personálny a organizačný rozvoj

Organizačná štruktúra Oddelenia pre marketingový, personálny a organizačný rozvoj – tabuľka 43 (pozri Príloha: Tabuľky, s. XXI)

Odbor pre obchodné služby

Odbor pre obchodné služby je zodpovedný za vývoj a dodávanie súhrnných návrhov pre klientov vo všetkých oblastiach obchodu mimo priemyslu, výskumu a vývoja. Súhrnné ponuky sú návrh IDA pre spoločnosti v špecifickom produktovom sektore alebo pre spoločnosti vykonávajúce špecifické aktivity (spoločné pre niekoľké produktové sektory), aby ich presvedčila

²⁵⁴ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>, s. 22-24

investovať v Írsku. Súhrnné ponuky obyčajne obsahujú viaceré závery, postupy, vybavenie, odborné posudky a ekosystém, ktorý je prispôsobený požiadavkám spoločnosti.

Odbor marketingu pre výskum a vývoj

Odbor marketingu pre výskum a vývoj spolupracuje s ostatnými agentúrami a inými oddeleniami IDA na zlepšení írskych výskumných schopností, priemyselných kapacít a kvalifikačných predpokladoch. Odbor podporuje široké množstvo nadnárodných spoločností pri expandovaní ich operácií a prevádzok pri nových inovatívnych projektoch do Írska. Odbor tiež pracuje na zabezpečení írskej infraštruktúry tak, aby mohla uspokojovať potreby týchto spoločností a podporuje v tomto smere vývoj národných politík. Odbor tiež pomáha rastu národných výskumných kapacít, podporuje inovácie, zabezpečuje uspokojovanie kvalifikačných potrieb a podporuje ďalší rozvoj v írskych výrobných odvetviach poskytovaním odhadov národných a globálnych trendov a tiež úzko spolupracuje s klientskymi nadnárodnými spoločnosťami.

Odbor personálneho a organizačného rozvoja

Personál oddelenia je zodpovedný za funkciu ľudských zdrojov. Úloha oddelenia je v zabezpečovaní rozmiestnenia, riadenia a vývoja personálu agentúry najefektívnejším spôsobom na dosiahnutie stanovených plánov a cieľov. Práca personalistu obsahuje nábor a výber pracovníkov, plánovanie počtu personálu, požiadavky i podmienky zamestnávania, personálny rozvoj a školenia, rovnosť, výkonové riadenie, priemyselné vzťahy, zahraničné i regionálne rozdelenie pracovných funkcií, dočasné preloženie i rozvoj príležitosti. Služby poskytované personálnym odborom verejnosti sa v zásade vzťahujú len na získavanie zamestnancov.

4.3.2.2.3 Marketingové oddelenie

Odbor pre zámorské teritória

Organizačná štruktúra Odboru pre zámorské teritória – tabuľka 44 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXII*)

IDA spravuje trinásť zámorských kancelárií. Úlohy pracovníkov v zahraničných kanceláriách sú v zásade v oblasti marketingu: identifikovať relevantné sektory a cieľové spoločnosti a predávať im konkurenčné výhody Írska – a špecifických regiónov Írska – ako lokality pre ich investície. V oblasti priameho marketingu zahraničné kancelárie úzko spolupracujú s oddeleniami pre projekty z ústredia. Ich činnosťou je:

- tvoriť prezentácie k riadiacim pracovníkom z vybraných cieľových spoločností,
- vplývať na významných hráčov ako sú banky, účtovnícke, právne i poradenské spoločnosti,
- zúčastňovať sa a prednášať na konferenciách, obchodných výstavách, priemyselných asociáciách,
- pomáhať organizovať, monitorovať a sprevádzať pracovné návštevy potencionálnych investorov do Írska,
- pomáhať pri analyzovaní a príprave investičných návrhov,
- navrhovať propagačné programy, vrátane organizovania návštev do spoločností, mediálne rozhovory s VIP z Írska ako s Ministerským predsedom alebo Ministrom pre podniky, obchod a prácu,
- pripravovať propagačné a mediálne programy po konzultácii s oddelením pre marketingové služby,
- identifikovať nové oblasti podnikania s investičným potenciálom,
- monitorovať činnosti konkurenčných agentúr,
- spojiť sily s ostatnými írskymi štátnymi orgánmi pôsobiacimi v zahraničí na zabezpečenie zhodných marketingových správ.

Odbor pre súhrnné ponuky

Organizačná štruktúra Odboru pre súhrnné ponuky – tabuľka 45 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXII*).

Odbor pre súhrnné ponuky je zodpovedný za vývoj nástrojov, ktoré by mohli byť hodnotné pre klientov, ako írske postupy, vybavenie, odborné posudky a ekosystém na zabezpečenie unikátneho podnikateľského prostredia. Jeho stratégiou je podpora inovačných obchodných procesov v spoločnostiach a vývoj a dodávanie nových produktov na trh cez inovácie.²⁵⁵

4.3.2.2.4 Oddelenie korporátnych služieb

Odbor pre komunikácie

Organizačná štruktúra Odboru pre komunikácie – tabuľka 46 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXIII*).

IDA ako verejne financovaná organizácia má povinnosť zverejňovať svoje aktivity a programy a podporovať verejnú mienku, význam a súhlas so svojou úlohou. IDA to uskutočňuje

²⁵⁵ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>, s. 26-29

prostredníctvom mnohých domácich a medzinárodných médií a PR programov, kde propaguje Írsko ako miesto excelencie pre investičné aktivity. Tlačové oddelenie IDA sa tiež prezentuje vo vládných komunikačných programoch. Masmediálne a PR aktivity na lokálnom a medzinárodných trhoch sú koordinované a riadené prostredníctvom tlačovej a PR kancelárie. Tieto zahŕňajú všetky oznámenia, verejné vyhlásenia, tlačové konferencie a iné PR programy. Odbor je tiež zodpovedný za rozvoj agentúrneho vedomostného systému riadenia a za webovskú stránku pre zabezpečenie ich dobrej kvality, presnosti a úplnosti informácií, ktoré sú k dispozícii pre interných a externých klientov, a maximalizáciu penetrácie marketingovej témy agentúry: „Pre Írsko sú vedomosti prirodzené“. ²⁵⁶

Sekretariát, právne oddelenie, riadenie informácií a IT

Organizačná štruktúra Sekretariátu, právneho oddelenia, riadenia informácií a IT – tabuľka 47 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXIII*).

Úlohou Sekretariátu je poskytovať agentúre presné a úplné právne rady; odpovedať rýchle a úplne na žiadosti o informácie z ministerstiev i od politických predstaviteľov; pôsobiť ako sekretariát v Rade a Výboroch; podporovať kontrolu agentúry a zabezpečiť, aby rozhodnutia IDA boli efektívne implementované; a vykonávať neustály interný audit na monitorovanie prevádzkyschopnosti a nákladov agentúry, zodpovedať za potreby riadenia informácií agentúry a iných štátnych orgánov a poskytovať úplný servis informačných technológií.

Odbor vykonáva päť oddelených funkcií:

Kancelária tajomníka, sekretariát a styk s vládou

Práca tohto odboru sa môže charakterizovať tromi znakmi:

- sekretariát a všeobecná kontrola agentúry,
- styk s vládou,
- prostriedky.

Odbor poskytuje sekretárne služby nasledujúcim interným radám a výborom:

- Rada IDA,
- Výbor pre investície Rady,

²⁵⁶ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>, s. 32

- Výbor pre audit a financie,
- Výbor pre nehnuteľnosti Rady,
- Výbor pre riadenie rozvoja a dotácií,
- Výbor pre rozvoj agentúry
- Výbor pre riadenie investícií,
- Výbor pre spravovanie nehnuteľností,
- Výkonný výbor,
- Riadiaci výbor,
- Spojený poradný výbor.

Vo funkcii styku s vládou odbor odpovedá na žiadosti o informácie z ministerstiev, vrátane správ a materiálov pre ministrov.

Právny úsek

Právny úsek poskytuje agentúre právne a poradenské služby. Personál oddelenia navrhuje, rokuje a implementuje grantové zmluvy a zmluvy o poskytnutí nehnuteľnosti založené na rozhodnutiach Rady IDA a výboroch.

Jednotka pre interný audit

Úloha jednotky je dvojité:

- Uistiť Kontrolóra a Audítora vládnych účtov o primeranosti vnútorného kontrolného systému IDA Ireland a o dodržiavaní tohto systému.
- Poskytnúť nezávislé, objektívne bezpečnostné a poradenské služby, ktoré majú pomôcť líniovým riadiacim pracovníkom pri zlepšovaní prevádzky agentúry prijatím disciplinovaného prístupu na zlepšenie efektivity riadenia rizík, kontroly a vládnych procesov.

Jednotka realizuje interné audity v jednotlivých oddeleniach a predkladá správy Výboru pre audit a financie, Výkonnému výboru a Kontrolórovi a Audítorovi vládnych účtov.

Úsek riadenia informácií

Úsek riadenia informácií poskytuje množstvo manažérskych informácií agentúre a iným vládnym orgánom. Na zabezpečenie takých informácií je potrebná aj ich neustála aktualizácia.

Funkciu slobodného prístupu k informáciám riadi Úsek riadenia informácií a koordinuje zavedenie zákona o slobodnom prístupe k informáciám z roku 1997 v IDA Ireland. Verejnosť sa môže priamo obrátiť na jednotku pre slobodný prístup k informáciám o pomoc pri zavádzaní tohto zákona a na získanie všeobecných informácií o operačných procedúrach vyžadovaných týmto zákonom v agentúre.

Jednotka pre informačné technológie

Funkciou jednotky pre informačné technológie je podporovať hlavné agentúrne aktivity poskytovaním servisu všetkých informačných technológií. IT jednotka plánuje a vyvíja nové počítačové systémy a poskytuje všeobecné IT podporné služby. Tiež poskytuje technickú podporu pripojenia na internet, elektronickú poštu a web.

Odbor pre účtovníctvo a grantové platby

Organizačná štruktúra Odboru pre účtovníctvo a grantové platby – tabuľka 48 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXIII*).

Učtáreň

Učtáreň poskytuje efektívne a dynamické služby pre agentúru a zabezpečuje implementáciu výstupov finančných kontrol. Je poverená celkovým riadením peňažných záležitostí agentúry so špeciálnou zodpovednosťou za:

- prípravu, rokovanie, riadenie a dohľad nad viacročnými rozpočtami vzhľadom na financovanie pobočiek agentúry,
- prípravu ročnej uzávierky na audit Kontrolóra a Audítora vládnych účtov,
- vykonávanie platieb v súlade s politikami a procedúrami IDA,
- zabezpečenie dodržania zákonných povinností v účtovníctve,
- spracovanie a dohľad nad grantovými platbami klientským spoločnostiam,
- fakturáciu a vymáhanie splatných súm za služby a tovar poskytnuté agentúrou tretím stranám,
- spracovanie a vydávanie plátov a miezd v súlade s inštrukciami Personálneho oddelenia,
- riadenie hotovosti.

Práca účtárne môže byť zhrnutá ako:

- riadenie kolektívu hlavného účtovníka a starších účtovníkov so zodpovednosťou za vývoj politík, procedúr, finančných kontrol, systémov a styku s Ministerstvom pre podniky, obchod a prácu,
- vedenie finančných i prevádzkových účtov vrátane príprav na účtovnú uzávierku, rozpočtovú kontrolu a spravovanie zoznamu fixných aktív.

Úsek pre grantové platby

(pozri kap. 4.3.2.3 *Finančné stimuly*, s. 180) ²⁵⁷

4.3.2.2.5 Oddelenie pre regióny a ekosystém

Organizačná štruktúra Oddelenia pre regióny a ekosystém – tabuľka 49 (pozri *Príloha: Tabuľky*, s. XXIV).

Odbor pre nehnuteľnosti

Organizačná štruktúra Odboru pre nehnuteľnosti – tabuľka 50 (pozri *Príloha: Tabuľky*, s. XXIV)

Odbor pre nehnuteľnosti je reprezentovaný aj v regiónoch, a to manažérmi pre nehnuteľnosti umiestnených kanceláriách v Athlone, Cork a Dundalk, ktorí sa zodpovedajú v projektovom manažérom v Dubline a Athlone.

Odbor pre nehnuteľnosti je zodpovedný za poskytovanie priemyselných pozemkov po celej krajine okrem Shannonu a Gaeltachtu. Agentúra poskytuje obslužené pozemky a priemyselné a administratívne budovy, ktoré sú k dispozícii pre klientov IDA a Podnik Írsko (Enterprise Ireland). Schopnosť poskytnúť stavebné pozemky a budovy po celej krajine pomáha IDA dosahovať regionálne rozdelenie investícií a lepšiu pozíciu agentúry pri súťažení o mobilné medzinárodné investície. Podrobný opis činností oddelenia pre nehnuteľnosti nasleduje pod hlavičkou získavanie, dispozícia, vývoj a riadenie. ²⁵⁸

²⁵⁷ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>, s. 34-38

²⁵⁸ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>, s. 40-41

Získavanie

IDA získava pozemky na podporu svojich vlastných strategických rozvojových cieľov i cieľov Podniku Írsko. Umiestnenie a veľkosť pozemkov je determinovaná súčasnou i predpokladanou budúcou potrebou.

IDA nadobúda pozemky podľa nasledujúcich kritérií:

- zameranie na priemyselné alebo kancelárske použitie alebo v rámci územného plánovania s predpokladom na také použitie,
- schopnosť vývoja v rozumných nákladoch,
- všetky dostupné služby blízko stavebného pozemku alebo miestne prístupné za rozumnú cenu,
- dobrý prístup pre súčasnú i budúcu dopravu,
- susediace rovnako využiteľné pozemky,
- atraktívne umiestnenie pre klienta.

Pôda sa obyčajne nadobúda vyjednávaním od vlastníkov. IDA je tiež splnomocnená získavať pôdu núteným výkupným príkazom. Kde sa rozhodlo získať pôdu, IDA identifikuje vhodné stavebné pozemky, ktoré sú na predaj alebo iné vhodné stavebné pozemky, ktoré by majitelia mohli eventuálne predať. Toto zvyčajne zahŕňa rokovania s orgánmi miestnej správy v prípade pozemkov vo verejnom vlastníctve. Agentúra vytvára komisie externý konzultantov na porovnanie a zhodnotenie alternatívnych stavebných pozemkov.

Cena ponúkaná IDA za pozemky je determinovaná širokým počtom faktorov vrátane:

- umiestnenia,
- fyzickej charakteristiky,
- ceny údržby,
- plánovania.

Je politikou agentúry si vypracovať nezávislé hodnotenia pozemkov, ktoré majú byť kúpené. Toto nezávislé hodnotenie je spolu so správou dané na schválenie príslušnej rade alebo výboru. Kde sú na to dobré strategické i hospodárske dôvody agentúra uzatvára zmluvy o spoločnom podnikaní s miestnymi úradmi alebo s súkromnými developermi za účelom spoločného odkúpenia alebo rozvoja pozemkov. Príležitostne IDA získava pôdu od miestnych úradov výmenou za pozemky, ktoré nevie využívať.

Disponovanie s majetkom

Agentúra sa snaží riadiť svoje portfólio pozemkov politikou zbavovania sa tých, ktoré sú považované za nevhodné a získavať pozemky tam, kde ich rozloha je nedostatočná. Pri portfóliu budov agentúra rozhodla, že by nemala byť dlhodobým držiteľ budov – tieto budovy sú ponúkané nájomníkom na kúpu. Ak nájomníci ponúkané budovy nekúpia, sú potom ponúkané na predaj na voľnom trhu.

IDA disponuje s pozemkami i budovami rôznym spôsobom vrátane:

- pôda môže byť predaná súkromným developerom na postavenie kancelárií alebo priemyselných budov pre klientov IDA i Podnik Írsko,
- pôda a budovy môžu byť predané klientom iných rozvojových agentúr,
- budovy môžu byť predané súčasným nájomníkom,
- pozemky i budovy môžu byť predané na voľnom trhu,
- pozemky môžu byť vymenené za iné pozemky vo vlastníctve orgánov miestnej správy.

Ceny nehnuteľností agentúry

Od trhu odvodené ceny pozemkov

Výbor pre nehnuteľnosti Rady posudzuje ceny pozemkov, ktoré agentúra vlastní na štvrtročnej báze. Tieto ceny sú založené na trhovej hodnote posúdenej nezávislými znalcami nehnuteľností. Také ceny sú východiskom na predaj súkromným developerom a na priemyselné podnikanie. (V niektorých výnimočných prípadoch sa štandardná cena pôdy neuplatní, napríklad pri jedinečnej konfigurácii stavebných pozemkov. V týchto prípadoch sa vyhotovujú špecifické posudky).

Od trhu odvodené ceny budov

Budovy sa predávajú za trhovú cenu, pričom je každá budova nezávisle ohodnotená. Toto sa aplikuje na klientov nakupujúcich budovy vo fáze spustenia podnikania alebo ako účastníka dispozičného programu, v ktorom má nájomník možnosť si odkúpiť prenajímaný majetok.

Predaj na voľnom trhu

Kde vlastníctvo pôdy alebo budovy sa predáva na voľnom trhu, cena je založená na najlepšej získanej ponuke. To sa dosiahne na dražbe alebo v tendrovom procese alebo individuálnou ponukou na predaj. Predaje tohto typu nastupujú, keď pozemky alebo budovy sú pre agentúru prebytočné alebo keď nájomca budovy nie je ochotný kúpiť budovu za cenu určenú agentúrou (založenú na nezávislom posudku).

Výmeny pozemkov

Také transakcie sú obvyčajne na základe výmeny pôdy rovnakej hodnoty.

Podmienky predaja

Pôdy a budovy sa bežne prenajímajú na 99-rokov, vrátane:

- obmedzenia používania,
- nadobúdateľ musí prispievať na udržovacie poplatky,
- nadobúdateľ musí udržiavať majetok i stavebné pozemky v dobrom stave,
- platby agentúre v podobe ročnej pozemkovej renty.

Rozvoj

Agentúra používa dva hlavné typy rozvoja: vývoj priemyselných a kancelárskych parkov a pomoc pri nových kancelárskych a priemyselných budovách.

Rozvoj priemyselných a kancelárskych parkov

Tieto parky sú vyvíjané na poskytovanie pôdy pre klientov želajúcich si postaviť budovy a vytvoriť stavebné pozemky pre súkromných developerov za predpokladu poskytovania budov pre klientov agentúry. Keď padne rozhodnutie o vytvorení parku alebo o zväčšení parku už existujúceho, agentúra vymenuje pre daný projekt poradcu. Každým rokom IDA uverejňuje inzeráty v celoštátnej tlači a tak hľadá nových poradcov, s ktorými by mohla spolupracovať.

Všeobecné zásady zostavovania každoročného zoznamu poradcov sú nasledovné:

- členstvo v uznávanej profesionálnej asociácii,

- preukázanie schopností na vykonávanie práce v požadovaných štandardoch agentúry a vykonávanie podobnej práce s prijateľnými normami,
- vedomosti o požiadavkách IDA,
- predošlé pracovné znalosti, pokiaľ sa to týka podobného majetku alebo podrobné a špecifické vedomosti podstatné na poverenie.

Kde poverenie zahŕňa odmenu viac ako 63487 € a je potrebných niekoľko poradcov (obyčajne 3 alebo viac), musia prejsť pohovorom. Na základe výsledkov pohovorov a posudkov (ako vytyčuje paragraf 8(3) obežníka Ministerstva financií 11/87, ktorý pojednáva o procedúrach pre výber poradcov i výpočte odmeny), sa vyberajú tí najlepší uchádzači. Ak poradenská služba zahŕňa odmenu menej než 31744 € poradca sa vyberá zo zoznamu zostaveného z odpovedí na každoročné inzeráty a na základe praktických skúsenosti a schopností.

Poverenie poradcu na rozvoj určitého parku obyčajne zahŕňa nasledovný rozvrh práce:

- zostavovanie plánov a technických požiadaviek na rozvoj parku,
- zhotovenie dokumentov,
- oznámenie dodávateľom navrhovaných prác na rozvoji parku,
- ohodnotenie prijatých tendrových ponúk,
- dohľad nad vykonávanými dodávateľskými prácami.

Menovanie dodávateľov

Agentúra tiež každoročne inzeruje v celoštátnej tlači, aby lákala dodávateľov, ktorí by sa uchádzali o zaradenie na zoznam, na základe ktorého by mohli byť prizvaní na vykonanie prác na rozvoji stavebných pozemkov a stavebných prác. Zlyhanie uchádzača pri zaradení na zoznam, neznamená, že by nemohol byť oslovený na vykonanie prác pre agentúru. Dodávatelia do tendra sa vyberajú zo zoznamu v spolupráci s vymenovaným poradcom, a to minimálne traja na zabezpečenie konkurenčnej súťaže medzi nimi v závislosti od typu prác a umiestnenia pozemku. Dodávatelia pozvaní na tender sú len tí, ktorí môžu dokázať prostredníctvom svojich skúseností a predošlej práce, že sú schopní a spôsobilí na vykonávanie ponúkutej práce.

Tendrová procedúra je nasledovná:

- Ponuky musia byť prijaté nie neskôr ako v predpísaný čas v príslušnom dni.
- Neskoro podaná ponuka nie je akceptovaná.

- Pri tendroch, kde predpokladaná cena ponúk je vyššia ako 25394 € sa prijaté ponuky v regionálnych kanceláriách posielajú neotvorené do ústredia.
- Ponuky sú otvárané v prítomnosti nie menej ako dvoch ľudí, ktorí ich zaznamenajú a osvedčia ku dňu otvorenia.
- Otvorenie zapečatených ponúk pre stavebné kontrakty sa vykonáva v prítomnosti riadiaceho pracovníka oddelenia pre nehnuteľnosti.
- Ponuka s najnižšou cenou je analyzovaná poradcom na overenie korektnosti a ak je v poriadku, poradca potvrdí, že ponuka je uspokojivá. Ak dodávateľom predložená najnižšia ponuka nie je primeraná, proces sa opakuje s nasledujúcou najnižšou ponukou až kým sa nenájde korektná ponuka. Ak nebol menovaný poradca regionálny riaditeľ pre nehnuteľnosti, po porade s dielovedúcim, analyzuje prijaté ponuky.
- Všetky prijaté ponuky sa oceňujú v peniazoch. IDA nevstupuje do otvorených dohôd.

Výnimky z tendrov pri dodávateľoch priemyselného vlastníctva:

- Dodávateľ, ktorý bol úspešný v tendri, môže byť za jeho súhlasu splnomocnený na dodávku dodatočných prác v podstate toho istého charakteru pri tých istých sadzbách ako v jeho pôvodnej úspešnej tendrovej ponuke, napr. pri stavbe ciest a službách. Táto výnimka sa nepoužije, ak by malo dôjsť k významným dodatkom v pôvodnej úspešnej tendrovej ponuke.
- Ak dodávateľ menovaný agentúrou alebo treťou stranou je už na stavenisku a iné práce nie sú zahrnuté do zmluvy a musia byť vykonané súčasne, IDA môže menovať tohto dodávateľa, aby ich vykonal pod podmienkou, že dodávateľ je schopný dokončiť také práce v príslušných štandardoch a v sadzbách stanovených agentúrou.
- Menovanie dodávateľov na vykonanie havarijných prác, ktoré musia byť ihneď vykonané, aby nedošlo k škode na majetku agentúry alebo k ohrozeniu jej záujmov.

Obstaranie závodov a kancelárií súkromným sektorom

Všetky stavebné pozemky sú dnes pripravované súkromnými developermi. Každý rok IDA inzeruje v celoštátnej tlači a hľadá developerov a finančníkov, ktorí by mali záujem pripravovať budovy pre klientov IDA. Keď agentúra potrebuje postaviť budovu, vyberá si z developerov, ktorí ako prví odpovedali na jej inzerát. Nereagovanie na inzerát neznamená, že by boli ostatní vylúčení z obstarania budov.

Developeri musia predložiť ponuky na obstaranie budov podľa nasledujúcich požiadaviek:

- celkové nájomné a nájomné za štvorcový meter,
- podmienky na odkúpenie,
 - po akej dobe nájmu,
 - ako často v priebehu nájmu,
 - či sa vyžaduje poplatok za možnosť voľby,
- predkupné právo,
 - doba,
 - cena.

Vopred dané podmienky agentúry sú:

- cena pôdy (založenej na štandardoch IDA cien pre pôdu),
- návrh budovy (architektonické plány dodá agentúra),
- doba, počas ktorej je IDA ochotná platiť prenájom (ak vôbec nejaký) v prípade budov zostávajúcich neobsadených.

Požiadavky ponúkané každým developerom sú ohodnotené a zmluva je spravidla uzavretá s tým developerom, ktorý podá najlepšiu ponuku.

Riadenie

Oddelenie pre nehnuteľnosti riadi tri hlavné druhy nehnuteľného majetku:

- pozemky, priemyselné a kancelárske parky v približne 200 lokalitách po celej krajine,
- budovy vlastnené agentúrou, z ktorých väčšina je prenájatá, a ktoré sú plánované predať,
- budovy prenájaté agentúrou od súkromného sektora na dlhú dobu, z ktorých väčšina je ďalej prenájatá priemyselným podnikom,

Hlavné činnosti oddelenia pre nehnuteľnosť v riadení tohto portfólia sú nasledujúce:

Stanovenie nájomného

Výbor pre nehnuteľnosti Rady ročne stanovuje výšku nájomného pre agentúrou vlastnené nehnuteľnosti na základe nezávislého znaleckého posudku. Výška nájomného závisí od geografickej

oblasti, v ktorej je nehnuteľnosť umiestnená, s výnimkou štandardne stanoveného nájomného používaného po celej krajine. Na základe štandardov agentúry sa 20-ročný prenájom posudzuje v 5-ročných periódach na základe výšky nájomného na voľnom trhu. V prípade zlyhania v dosiahnutí dohody možno žiadať o ustanovenie nezávislého experta alebo arbitra.

Poistenie

Všetky agentúrou vlastnené pozemky i budovy sú poistené proti všetkým zvyčajným komerčným rizikám. Pri štandardnom prenájme agentúra požaduje poistiť všetky prenajaté budovy pre široký počet rizík. Náklady takeého poistenia sa odpočítajú z nájomného na ročnej báze.

Nájom

Bežný majetok sa prenajíma na 20 rokov podľa štandardných komerčných požiadaviek. Niekedy sa pripúšťa aj kratší nájom, ak je požadovaný klientom. Prípustný je malý počet prechodných nájomov na kratšiu dobu, obyčajne na uspokojenie potreby klientov ohľadom skladovacích účelov.

Dane

IDA je povinná orgánu miestnej správy platiť dane za všetky voľné budovy. Na základe dohody o prenájme nájomníci sú povinní platiť dane priamo miestnemu orgánu.

Opravy a údržba

Budovy

Pri štandardnom 20 ročnom nájme sú nájomníci povinní vykonávať všetky opravy. Pri budovách, ktoré sú voľné IDA vyžaduje, aby noví nájomníci budovu obnovili. V prípade, ak si nájomník nesplní svoju povinnosť, agentúra vykonaná opravy sama, ale na náklady nájomníka. V prípade majetku prenajatého agentúrou od súkromného sektora, je zodpovedný za všetky opravy ona. Ale tento záväzok je zakotvený v zmluve o podnájme, a tak opravy vykonáva podnájomník.

Priemyselné a kancelárske parky

Pri požiadavke štandardných 20 ročných a 99 ročných nájmov je IDA zodpovedná za udržiavanie spoločných priestorov, priemyselných a kancelárskych parkov. V tomto spojení z času na čas sú agentúrou menovaní dodávatelia, ktorí v parkoch vykonávajú nasledovné práce:

- údržba ciest a chodníkov,
- krajinné úpravy,
- čistenie,
- bezpečnosť,
- opravy osvetlenia,
- kosenie trávy,
- rôznorodé opravy,

IDA nedávno začala s programom odpočítavania týchto nákladov z nájomného z parkov. Spočiatku sú do tohto programu zapojené Dublinský park a všetky veľké parky v regiónoch. Na nasledujúce roky sa plánuje takto účtovať všetkým nájomníkom každej významnej nehnuteľnosti.

Propagácia budov

Sekcia marketing, v rámci oddelenia pre nehnuteľnosti, udržiava podrobné údaje o všetkých nehnuteľnostiach vlastnených agentúrou, nehnuteľnostiach poskytnutých po úprave súkromným sektorom a iných nehnuteľnostiach predaných na dražbách.

Certifikát na základe článku 489 zákona o unifikácii daní z roku 1997 (Obchodný rozvojový program)

Je to certifikát vydaný agentúrou, na základe ktorého developer získa daňovú úľavu v rámci Obchodného rozvojového programu za obstaranie moderných tovární v určitých lokalitách.

Predpokladom na vydanie takého certifikátu musí byť splnené:

- budova musí byť konštruovaná ako moderný závod,
- budova musí byť umiestnená v oblasti, v ktorej je špecifická potreba rozvoja a tvorby nových pracovných príležitostí,
- postavenie budovy bude významným spôsobom prispievať k uspokojovaniu týchto potrieb.

Certifikáty sú vydávané tajomníkom IDA po obdržaní písomnej žiadosti (vrátane plánov a špecifikácií predložených oddelením pre nehnuteľnosti).²⁵⁹

Odbor pre regióny

Organizačná štruktúra Regionálnej kancelárie pre Vnútrozemie a Východ – tabuľka 51 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXIV*).

Organizačná štruktúra Regionálnej kancelárie pre Pohraničie – tabuľka 52 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXV*).

Organizačná štruktúra Regionálnej kancelárie pre Juh – tabuľka 53 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXV*).

Organizačná štruktúra Regionálnej kancelárie pre Západ – tabuľka 54 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXV*).

Úlohy a poskytované služby

Regionálne kancelárie sú v regiónoch hlavným stykom agentúry s verejnosťou. Regionálni pracovníci reprezentujú IDA vo svojich pridelených územiach, spolupracujú s poskytovateľmi infraštruktúrnych služieb, budujú vzťahy s miestnymi predstaviteľmi, spolupracujú s miestnymi orgánmi, vyvíjajú špecifické marketingové prístupy k oblasti, ktorú majú na starosti a zapracúvajú ju do celkovej regionálnej stratégie, predávajú svoj región prichádzajúcim priemyselníkom a pracujú s existujúcimi zahraničnými spoločnosťami v oblasti.

Regionálne kancelárie:

- vyvíjajú a vylepšujú predajné správy regiónu,
- predávajú región novým i existujúcim klientom a kolegom v oddeleniach pre projekty a v zahraničných kanceláriách,
- spolupracujú s poskytovateľmi infraštruktúrnych služieb,
- prezentujú IDA na verejnosti,
- budujú miestne aliancie s jednotlivcami i s komunitami,
- reprezentujú IDA pred miestnymi orgánmi, mestskými i grófskymi rozvojovými radami,
- spolupracujú so zahraničnými spoločnosťami v regióne spolu s projektovými pracovníkmi.

²⁵⁹ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Freedom of Information Act - IDA Ireland, Sections 15 and 16, Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, Reference Manual. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.ida.ie/theida/foi.pdf>>, s. 6-40

Súčasťou regionálnych kancelárií je aj regionálny manažér pre nehnuteľnosť, ktorý sa zodpovedá odboru pre nehnuteľnosti.

Odbor pre plánovanie a ekosystém

Organizačná štruktúra Odboru pre plánovanie a ekosystém – tabuľka 55 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXVI*).

Úlohou Odboru pre plánovanie a ekosystém je poskytnúť agentúre komplexné plánovanie i tvorbu politík; dodávať údaje a vstupy politík aj iným vládnym agentúram; poskytovať riadiace informačné služby; radiť agentúre v daňových otázkach, vyvíjať motivačné programy; podporovať obstaranie infraštruktúry potrebnej pre investície; vyvíjať komplexnú organizačnú stratégiu. Oddelenie poskytuje svoje služby interne i ministerstvám a aj iným agentúram a organizáciám. Tieto služby nie sú bežne dostupné pre verejnosť.

Odbor pre Európsku úniu

Organizačná štruktúra Odboru pre Európsku úniu – tabuľka 56 (*pozri Príloha: Tabuľky, s. XXVI*).

Úlohou Odboru pre Európsku úniu je monitorovať a zaoberať sa s otázkami EÚ, ktoré majú vplyv na agentúrou podporované priame zahraničné investície. Odbor sa delí o svoju sieť s existujúcimi klientmi, vládou, obchodnými organizáciami a stálym zastúpením EÚ.²⁶⁰

4.3.2.3 Finančné stimuly

Írsko ponúka mimoriadne nízke nákladové podnikateľské prostredie s prevádzkovými nákladmi patriacimi medzi najnižšie v Európe. Dôležitou časťou motivačného balíka je ponuka dostupných štedrých grantov pre štartovací kapitál. Je prístupné množstvo grantov, ktoré sú takpovediac šité na mieru špecifickým potrebám každej spoločnosti. Tieto peňažné granty sú poskytuje agentúra bezodplatne.

Každý navrhovaný investičný projekt hodnotí IDA na základe viacerých kritérií. Grantové schémy sú určované prostredníctvom rokovaní a grantové platby sú štruktúrované takým spôsobom, aby sa čo najlepšie hodili finančným požiadavkám spoločnosti (*viac kap. 4.3.2.4 Projekty, s. 183*).

²⁶⁰ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>, s. 44-45

Kapitálové granty

Kapitálové granty sú prístupné na refinancovanie nákladov fixných aktív a spoločnostiam pomáhajú uhradiť náklady založenia prevádzky. Podpora pre fixné aktíva zahŕňa investície do budov, nových tovární a strojového zariadenia (Článok 21 zákona z roku 1986).

Granty na podporu zamestnanosti

Granty na podporu zamestnanosti sú špecifickými nástrojmi pre spoločnosti, ktoré vytvoria pracovné príležitosti, ale nepotrebujú veľmi investovať do fixných aktív. Tieto granty sú nezdaniteľné. Výška grantu sa schvaľuje pre každé pracovné miesto. Polovica dohodnutej čiastky za pracovné miesto je splatená po overení či pracovné miesto bolo vytvorené a zvyšok o jeden rok neskôr, za predpokladu, že to pracovné miesto stále existuje.²⁶¹

Sú tri kategórie grantov na podporu zamestnanosti:

1. Priemyselné služby: splatný za tvorbu pracovných miest v priemyselných službách (Článok 25 zákona z 1986 novelizovanom článkom 12 (2) zákona z 1993 *pozri Príloha: Vyhláška o priemyselnom rozvoji (Priemyselné služby) z roku 1998, s. XXXIII) a Príloha: Vyhláška o priemyselnom rozvoji (Priemyselné služby) z roku 2003, s. XXXV).*
2. Stredné/veľké podniky: splatný za tvorbu pracovných miest v stredných/veľkých podnikoch (tie, ktoré zamestnávajú 50 alebo viac ľudí a so základným imaním prekračujúcim 1015790 €, (Článok 21 (5) (1) zákona z roku 1986 novelizovaného článkom 9 zákona z 1991 schéma k článku 21 (5) (1)).
3. Malé podniky: splatný za tvorbu pracovných miest v malých podnikoch (tie, ktoré zamestnávajú do 50 ľudí so základnými imaniami do 1015790 €, (Článok 21 (5) (1) zákona z r. 1986 a schéma k článku 21 (5) (1)).²⁶²

Rekvalifikačné granty

Tieto granty sú na prefinancovanie väčšiny nákladov na rekvalifikáciu. Náklady zahŕňajú odmeny, cestovné a výživné účastníkov rekvalifikácie, a to buď v Írsku alebo v zahraničí. Náklady

²⁶¹ Tax Brouchure 2003. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <http://www.ida.ie/news/pdf/tax_brochure_2003.pdf>, s. 4

²⁶² Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Freedom of Information Act - IDA Ireland, Sections 15 and 16, Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, Reference Manual. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.ida.ie/theida/foi.pdf>>, s. 12

pobytu zahraničných školiteľov v Írsku môžu byť tiež refundované. Granty sa tiež môžu použiť pri zapojení inštruktorov, odborných poradcov alebo konzultantov na výchovu alebo asistovanie pri školení osôb pre kontrolné alebo riadiace pozície (Článok 28 zákona z r. 1986).

Granty na výskum a vývoj

Granty sú k dispozícii pre výskum vývoja a rozvoja prostriedkov pre výskum a vývoj. Dotujú sa náklady na obstaranie umiestnenia, prevádzky, továrne a strojového zariadenia na vytvorenie potrebných prostriedkov, ďalej náklady na mzdy a platy, pracovné potreby a služby i odmeny poradenských služieb. Projektové štúdie i získavanie technológií sú tiež dotované grantovou schémou pre výskum a vývoj (Článok 29 zákona z r. 1986).²⁶³

Lízingové granty

Splatné granty lízingových spoločností sa odsúhlasujú IDA pri nájme strojov a zariadení (Článok 22 zákona z r. 1986). IDA je tiež legislatívne oprávnená schvaľovať granty na zníženie úrokov (článok 23 zákona z r. 1986). Granty na získavanie technológií (článok 30 zákona z r. 1986), záruky na pôžičky (článok 24 zákona z r. 1986) i granty na zníženie nájomného (článok 32 zákona z r. 1986) sa už nepoužívajú pre európske požiadavky na štátnu pomoc.

Fondy EÚ

Existujú programy prístupné aj pre klientov IDA, ktoré sú priamo financované EÚ. V súčasnosti je prístupný však len jeden taký program:

Program pre priemyselný výskum a vývoj (RTI)

Program pre priemyselný výskum a vývoj financovaný EÚ sa adresne zameriava na určené potreby výskumu a vývoja v priemysle určovaného dopytom podporovaním produktu i procesu vývojovej iniciatívy.

²⁶³ Tax Brouchure 2003. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: http://www.ida.ie/news/pdf/tax_brochure_2003.pdf, s. 4

4.3.2.4 Projekty

Posudzovanie projektov

Príslušné oddelenie IDA pre projekty (aktuálne: Medzinárodné a peňažné služby, Lieky/Starostlivosť o zdravie/Strojárstvo/Spotrebiteľia/Potravinárske produkty, Informačné a komunikačné technológie, Softvér, Nové oblasti obchodu – *pozri kap. 4.3.2.2.1 Oddelenia pre projekty, s. 162*) posudzujú žiadosti o stimuly. Každému klientovi je pridelený projektový pracovník, ktorý je hlavným sprostredkovateľom celého procesu investície v Írsku.

Na schválenie stimulu pre určitý projekt musia byť splnené tieto podmienky:

- finančná pomoc je potrebná na založenie alebo rozvoj podnikania,
- navrhovaná investícia je komerčne uskutočniteľná,
- má primerané majetkové zdroje,
- má pripravený vhodný plán rozvoja spoločnosti,
- vytvorí nové pracovné miesta alebo udrží už vytvorené v prípade, keď bez stimulov sú neudržateľné, a že sa zvýši výroba a pridaná hodnota.

Za predpokladu, že spoločnosť môže splniť tieto požiadavky, IDA zváži, či a nakoľko môžu byť granty poskytnuté. Pretože každý typ grantu má maximálny zákonný limit, aktuálny typ i úroveň pomoci závisí od jednotlivých charakteristík navrhovaného projektu. Na určenie primeraného typu i úrovne stimulov IDA posudzuje rôzne faktory vrátane: kvality navrhovateľa, ktorý by mal byť uznávaný obchodný podnik. IDA kladie veľký dôraz na regionálny priemyselný rozvoj a na podniky, ktoré zamýšľajú založiť si pobočky mimo hlavných miest Írska. Projekt musí vykazovať potenciál na vytvorenie pracovných miest, prednosť sa dáva na tie projekty, ktoré predpokladajú sofistikovanejšie činnosti s požiadavkou pre kvalifikovanejších a aj lepšie platených pracovníkov. Projekty, ktoré majú ďalšie funkcie ako nákupnú autonómiu alebo zodpovednosť za vývoj projektu a marketing, sú väčšinou dlhodobo stabilnejšie a zvyšujú pridanú hodnotu hospodárstva. IDA sa strategicky zameriava na projekty, ktoré prinášajú nové alebo vyvíjané technológie. Iné faktory ako širšia konkurencia z iných krajín sa v špecifických prípadoch môže vziať do úvahy.

Schvaľovací proces

Potenciálny projekt musí byť predložený vo forme žiadosti IDA o podporu. S výnimkou grantov pre výskum a vývoj a rekvalifikačných grantov (formuláre sú dostupné na požiadanie)

žiadosť nemusí byť predkladaná v špecifickej forme. Všetky žiadosti by mali obsahovať podrobné informácie o histórii navrhovateľa, jeho vývoji i úspechoch (zvyčajne minimálne počas posledných troch rokov), podstate navrhovaného projektu i jeho komerčnej logike spolu s finančnými plánmi. Za predpokladu, že návrh vyhoví požiadavkám IDA, projektový pracovník, pridelený na hodnotenie navrhovaného projektu, predloží žiadosť a odporučí ju na schválenie ohľadom spôsobilosti projektu i úrovne grantu Rade alebo príslušnému výboru IDA. Minister delegoval niektoré svoje schvaľovacie kompetencie ohľadom stimulov na Výbore Rady pre investície a na Výbor pre riadenie investícií. V závislosti od celkovej úrovne podporného balíčka, žiadosť môže byť schválená niektorým z týchto výborov alebo Radou IDA. Ak celková úroveň navrhovaných stimulov alebo celkových navrhovaných grantov prekračuje legislatívny limit, je potrebné na ich schválenie povolenie írskej vlády.

Grantová zmluva

Kde je motivačný balík schválený, grantová zmluva medzi IDA a navrhovateľom vstupuje do platnosti. Zmluva upravuje parametre, na základe ktorých sa poskytuje podpora, odlišuje sa od prípadu k prípadu, pričom niektoré podmienky sú obsiahnuté vo väčšine grantových zmlúv:

- ubezpečenie navrhovateľa, že vývoj podniku sa bude zhodovať sa s predloženým návrhom,
- počet a typ projektovaných pracovných miest, ktoré sa majú vytvoriť,
- časový harmonogram ukončenia jednotlivých stupňov projektu,
- výška požadovaných peňažných prostriedkov a spôsob ako majú byť poskytnuté,
- zákaz zmeny riadenia bez súhlasu IDA,
- požiadavka vrátenia grantu ak projekt nedosiahol navrhovanú výšku zamestnanosti alebo ak došlo k porušeniu podmienok grantovej zmluvy.

Súčasná politika je, že grantové záväzky sa predlžujú na dobu piatich rokov od poslednej grantovej platby.

Vyplácanie grantov

Granty sú vyplácané nasledovne po relevantných výdavkoch klientskej spoločnosti. Keď sa obdrží žiadosť na grantovú platbu, prideli sa jej pracovník Úradu pre správu grantov, ktorý potom udržiava kontakt s klientom počas celého spracúvania žiadosti a zaistí, aby grant bol vyplatený rýchle a efektívne. V spracúvaní žiadosti sa skúma či je kompletná, potvrdená audítormi spoločnosti a či sú

pripojené všetky potrebné dokumenty. Pri žiadosti o grantovú platbu klient musí spravidla ďalej zadovážiť nasledovné:

- dôkaz, že bola do obchodného registra riadne zapísaná írska právnická osoba a že má dostatočné prostriedky na spustenie projektu,
- doklad existencie právneho titulu k pozemkom,
- dôkaz, že požadované financovanie je opodstatnené,
- plánovanie povolenia,
- doklad o poistení,
- daňový certifikát,
- doklad o tom, že predpokladané aktíva boli zaplatené spoločnosťou alebo dostatočný dôkaz o počte zamestnancov,
- auditované účtovníctvo.

Pridelený úradník z Grantového inšpektorátu si dojedná termín inšpekcie na kontrolu aktív spoločnosti. V prípade porušenia grantovej zmluvy, je politika IDA aktívne vymáhať svoje práva zo zmluvy, vrátane súdnej žaloby na írskych a zahraničných súdoch.²⁶⁴

4.3.3 Podpora budovania dynamických komparatívnych východ – Forfás

Forfás bol založený v r. 1994 ako súčasť reštrukturalizácie vládnych rozvojových agentúr pre priemysel, vedu a technológie, aby čelil výzvam globalizácie a technologickej revolúcie.

Výkon írskej ekonomiky bol pred krízou neobyčajný podľa historických i medzinárodných noriem. Tento úspech môže pripísať mnohým faktorom – vrátane dobrého makroekonomického riadenia, efektívnej formulácie a implementácie rozvojových stratégií, írske členstvo v Európskej únii, silné investovanie do vzdelania, technologického rozvoja a telekomunikácií. Dnes sú zmeny neporovnateľne rýchlejšie a rastúce. Globalizácia a nové technológie dramaticky pretvárajú obchod a spoločnosti. Írsky súčasný úspech negarantuje rastúcu ekonomiku do vzdialenej budúcnosti. Len tie krajiny, ktoré zostanú konkurenčné v širokom rozsahu, so správnymi skúsenosťami, infraštruktúrou, produktivitou i prevádzkovými podmienkami, budú udržiavať a stavať na tomto ekonomickom úspechu.

Zastavenie prinesie zlyhanie. Ako vládny hlavný poradca pre podniky, obchod, vedu, technológie a inovácie má Forfás hlavnú úlohu v zabezpečovaní toho, že Írsko bude predvídateľné a prispôsobí sa výzvam novej ekonomiky. Forfás predložil celý rad správ o kritických otázkach

²⁶⁴ Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Freedom of Information Act - IDA Ireland, Sections 15 and 16, Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, Reference Manual. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.ida.ie/theida/foi.pdf>>, s. 6-40

trvalej expanzie írskej ekonomiky: Oblasť pre podnikové a obchodné stratégie – súhrnná správa Formovanie našej budúcnosti, Stratégia pre podniky v Írsku v dvadsiatom prvom storočí, vydané v roku 1996; E-obchod – Požiadavky stratégie (1999); Podniky v roku 2010 – Nová stratégia pre podniky v Írsku v dvadsiatom prvom storočí, ktorá jasne analyzuje trendy a ponúka súbor návrhov stratégií na udržanie Írska na čele podnikového rozvoja pre ďalšie desaťrocie,²⁶⁵ ďalej Írske miesto v globálnej ekonomike (2004), Malé obchody vo veľkých obchodoch (2008).²⁶⁶

Práca Forfás na stratégiách pre rozvoj priemyslu, vedy a technológie sa odzrkadľuje vo vládných iniciatívach ako liberalizácia telekomunikácií, jednotná sadzba dane zo zisku spoločnosti, zlepšené telekomunikačné spojenie v regiónoch, Národný digitálny park v západnom Dubline a Írsky fond pre vedu (Science Foundation Ireland – SFI) ako Národný rozvojový fond pre vedecký výskum. Pri formulovaní stratégií týkajúcich sa podnikov Forfás úzko spolupracuje so sesterskými agentúrami IDA Írsko a Podnik Írsko.

Okrem funkcie poradcu Forfás zabezpečuje sekretariát pre mnohé iné vládne poradné orgány: Národná rada pre konkurencieschopnosť (the National Competitiveness Council NCC), ktorá zodpovedá Ministerskému predsedovi a Ministrovi pre vedu, technológie a obchod; Írska rada pre vedu, technológiu a inováciu (the Irish Council for Science, Technology and Innovation – ICSTI), ktorá zodpovedá Vicepremiérovi a Ministrovi pre vzdelanie a vedu, a Expertná skupina pre budúce kvalifikačné potreby, ktoré zodpovedajú Vicepremiérovi a Ministrovi pre vedu, technológie a vzdelanie. Agentúra každoročne vypracúva dve správy o pôsobení spoločností z portfólia IDA Írsko a Podnik Írsko: Správa o spotrebe v írskej ekonomike a Správa o zamestnanosti. Navyiac Forfás je zodpovedný za Národnú akreditačnú radu, írsky orgán v rámci európskej siete Akreditačných orgánov, ktoré akreditujú organizácie v rámci európskych (EN 45000) a medzinárodných (ISO) noriem.

Ciele

Forfás podnecuje a podporuje vývoj podnikov, vedy a technológie v Írsku prostredníctvom svojich vlastných programov, splnomocňuje a podporuje agentúry pre priemyselný rozvoj ako Podnik Írsko a IDA Írsko a spolupracuje s Ministrom a Ministerstvom pre podniky, obchod a prácu v oblasti stratégií pre rozvoj podnikov vedy a technológie.

²⁶⁵ Freedom of Information - Section 15/16 Manual to comply with the Freedom of Information Act 1997. [cit. 16.3.2009], dostupné na internete: <<http://www.forfas.ie/foi.html>>, s. 2-4, 15-29, 31-34, 37-39, 42

²⁶⁶ Freedom of Information Act. Section 15 and 16 Reference Book. January 2009. [cit. 16.3.2009], dostupné na internete: <<http://www.forfas.ie/media/FOI%20Section%2015%20and%2016%20Reference%20Book.pdf>>, s. 5

Funkcie

Rozsiahle funkcie Forfás sú:

- radiť Ministrovi v záležitostiach týkajúcich sa rozvoja priemyslu v štáte,
- radiť o rozvojových stratégiách a ich koordinácii agentúr: Podnik Írsko, IDA Írsko a iných orgánov (založených alebo zriadených zákonom) určených Ministrom vyhláškou,
- podporovať rozvoj priemyslu, technológií, marketingu a ľudských zdrojov v štáte,
- podporovať zakladanie a rozvoj priemyselného podnikania nepochádzajúceho zo štátu,
- radiť a koordinovať agentúry Podnik Írsko a IDA Írsko vzhľadom na ich funkcie.²⁶⁷

Organizačná štruktúra – Forfás – tabuľka 57 (pozri *Príloha: Tabuľky*, s. XXVII).

4.3.3.1 Oddelenie pre konkurencieschopnosť

Oddelenie pre konkurencieschopnosť podporuje Radu agentúry Forfás v poskytovaní poradenstva pre Ministra pre podniky, obchod a zamestnanosť, rozvojové agentúry a iné ministerstvá. Pozostáva z nasledovných troch odborov:

Odbor pre národnú konkurencieschopnosť, udržateľnosť a infraštruktúru

Odbor pôsobí ako hlavný zdroj poradenstva na otázky týkajúce sa národnej konkurencieschopnosti, životného prostredia a infraštruktúry. Odbor vykonáva výskum a sekretárne služby pre Národný výbor pre konkurencieschopnosť a veľa jeho pracovného programu vychádza z otázok a pokynov výboru. Jeho hlavný výskum sa týka monitorovania írskej konkurencieschopnosti, vývoja doporučení politík na vstávajúce otázky a vykonáva špecifický výskum kľúčových konkurenčných otázok do väčšej hĺbky (napríklad náklady, produktivita, vzdelanie, priestorová politika, atď.). Sekundárne úzko spolupracuje s Ministerstvom pre podniky, obchod a prácu ohľadne otázok životného prostredia, klimatických zmien a udržateľného rozvoja, ktoré majú vplyv na obchodné prostredie a vyplývajú z povinností z environmentálnych zmlúv, ktoré Írsko uzavrelo, ako napr. Kjótsky protokol. Po tretie, odbor poskytuje výskum a vývoj požadovanej ekonomickej a sociálnej infraštruktúry pre podnikový vývoj pre Radu Forfás.

²⁶⁷ Freedom of Information - Section 15/16 Manual to comply with the Freedom of Information Act 1997. [cit. 16.3.2009], dostupné na internete: <<http://www.forfas.ie/foi.html>>, s. 2-4, 15-29, 31-34, 37-39, 42

Odbor pre reguláciu a obchodnú a politickú predikciu

Tento odbor je zodpovedný za poradenstvo pre politiky pre reguláciu, vrátane regulačných procesov, regulačných nárazových analýz a konkurenčných politík a e-government otázok. Obchodné politiky a s obchodom súvisiace otázky, vrátane obchodnej pomoci je druhou dôležitou oblasťou jeho práce. Odbor je tiež zodpovedný za politickú predikciu, vrátane identifikácie dlhodobých ekonomických, regulačných, environmentálnych a sociálnych trendov na národnej a medzinárodnej úrovni a ich potenciálnu implikáciu pre podnikovú politiku v Írsku.

Odbor pre financie

Odbor pre financie je zodpovedný za riadenie agentúrnych finančných zdrojov a dozor nad jej rozpočtom, prípravu účtovnej uzávierky pre audit, spoluprácu s Ministerstvom pre podniky, obchod a prácu pre celkové financovanie, vrátane rozpočtu. Jeho povinnosti zahŕňajú:

- Vytvorenie ročných finančných alokácií a viacročných rozpočtov v spolupráci s Ministerstvom pre podniky, obchod a prácu.
- Hodnotenie finančnej kontroly a procedúr v Agentúre Forfás na zabezpečenie finančnej stability.
- Realizáciu všetkých riadne odsúhlasených a autorizovaných platieb dodávateľom, zamestnancom a dôchodcom v rámci predpísaného časového harmonogramu.
- Poskytovanie pravidelných riadiacich informácií a správy pre Ministerstvo pre podniky, obchod a prácu, pre Radu Forfás a jej výbory.
- Prípravu ročného účtovníctva pre audit a poskytnúť zamestnancom Kontrolóra a Audítora vládnych účtov všetky požadované informácie na zaistenie dokončenia auditu v rámci zákonného časového harmonogramu.
- Zabezpečenie, aby všetky zákonné výkazy boli robené do predpísaných uzávierok.

Odbor pre systémy, informačné technológie a technické vybavenie

Úlohou Odboru pre systémy, informačné technológie a technické vybavenie je zabezpečiť, aby všetky potrebné služby boli poskytnuté včasne a efektívne, a to:

- Aplikačný vývojový systém, inštalácia a podpora, spolu s podporou pre súhrnné riešenia požiadaviek užívateľov.
- Automatizácia administratívnych prác a elektronickej pošty.
- Inštalácia siete a jej správa.

- Nákup, inštalácia a údržba IT zariadení a infraštruktúry.
- Implementácia bezpečnostných procedúr na minimalizáciu rizík pre dáta a zariadenia.
- Poskytovanie pomoci a podpory.
- Monitorovanie vývoja nových technológií na zabezpečenie najlepších vlastností a cenovo výhodných riešení.
- Internetová a intranetová infraštruktúra a služby.
- Obchodný informačný systém pre riadenie komplexnej podnikovej databázy.

Odbor pre technické vybavenie

Odbor pre technické vybavenie poskytuje profesionálne služby, ktoré umožňujú Agentúre Forfás fungovať výkonne a hospodárne, a poskytuje ich aj IDA Ireland, Enterprise Ireland a Írskemu fondu pre vedu. Tieto služby zahŕňajú:

- Poštu a kuriérov.
- Nákup tovaru.
- Katering.
- Register aktív.
- Telekomunikácie.
- Riadenie majetku.
- Údržba budov.
- Upratovanie a bezpečnosť

4.3.3.2 Oddelenie pre podnikovú politiku

Odbory Oddelenia pre podnikovú politiku podporujú Radu Forfás v poskytovaní poradenstva Ministromi pre podniky, obchod a prácu na celkový vývoj podnikania a súvisiacich otázok.

Odbor pre dane, financie, zamestnanosť a prieskumy

Úlohy a priority Odboru pre dane, financie, zamestnanosť a prieskumy sú nasledovné:

- Monitorovanie medzinárodného daňového vývoja a jeho dopad na konkurencieschopnosť podnikov v Írsku. Hľadá novú daňovú iniciatívu, ktorá by mohla prispieť ku konkurencieschopnosti a vytvoreniu príležitostí pre rast.

- Monitorovanie a poradenstvo pre spravodlivé pôžičkové financie pre podnikanie a aktivity malých a stredných podnikov a aktuálne postupy v iných krajinách pre nachádzanie trhových zlyhaní v tomto priestore.
- Vypracovávanie ročných obchodných prehľadov ekonomického dopadu (Annual Business Survey of Economic Impact – ABSEI) a ročného prehľadu zamestnanosti, ktorý sumarizuje početné ukazovatele ekonomickej výkonnosti, rastu (odbyt, export a výdaje) a práce vnútri klientskej bázy agentúr pre rozvoj podnikov.
- Pracovné právo a politiky priemyselných vzťahov.

Odbor pre podnikovú politiku a komunikácie

Tento odbor je zodpovedný za formuláciu politického poradenstva v oblastiach podnikového vývoja týkajúce sa sektorového a klastrového vývoja, vytváranie globálnych obchodných modelov, technologický vývoj vrátane e-business a medzinárodných obchodných činností. Navyše tento odbor má zodpovednosť prispievať k regionálnej politike s cieľom povzbudiť podnikový vývoj po celej krajine. Tiež riadi externú komunikáciu pre agentúru Forfás a pridružené poradné orgány, internú komunikáciu a riadenie kultúry manažmentu znalostí vnútri organizácie.

Odbor pre vedu a inžinierstvo

Všeobecným cieľom Odboru pre vedu a inžinierstvo je dať dokopy pod jednu strechu mnohé z existujúcich národných vedeckých, technologických a inžinierskych aktivít a ich rozšírenie takým spôsobom, aby sa odstránila duplicita a obstaranie ďalších účinných komunikačných stratégií.

4.3.3.3 Oddelenie pre vedu, technológie a ľudský kapitál

Oddelenie pre vedu, technológie a ľudský kapitál podporuje Radu Forfás pri poradenstve Ministrovi pre podniky, obchod a prácu a implementáciu vedných, technologických, inovačných politík a ľudský kapitál pre ekonomický a sociálny blahobyt. Oddelenie tiež poskytuje výskum a sekretárne služby Poradnému výboru pre vedu, Expertnej skupine pre budúce kvalifikačné potreby a Výboru pre rozvoj riadenia.

Odbor pre vedu, technológie a základný výskum

V zhode s úlohou agentúry Forfás ako národného orgánu povereného vývojom a implementáciou medzisektorového výskumu pre ekonomické a sociálne blaho, sú úlohy odboru nasledovné:

- Poskytovať politické rady na kľúčové národné vedecké a technologické politické otázky Rade Forfás a Poradnému výboru pre vedu, technológie a inovácie.
- Poskytovať politické rady na európske a medzinárodné vedecké a technologické otázky a na internacionalizáciu výskumnej bázy a umožnenie koordinácie Írska pri podieľaní sa na medzinárodných programoch.
- Podporovať prácu Kancelárie hlavného poradcu pre vedu a Medziodborového komitétu pre vedu, technológie a inovácie pre poskytovanie stanovísk pre vládu o národnej a medzinárodnej vede, technológiách a inovačných politikách.

Odbor pre rozvoj a vývoj podnikov

Tento odbor je zodpovedný za:

- Zabezpečenie podpory politik a poradenstva pre podniky zaoberajúce sa výskumom, vývojom a inováciami.
- Zabezpečenie strategického technologického spravodajstva, technologickej predikcie, odhadu a hodnotenia.
- Hodnotenie národných vedných a technologických programov pre Ministerstvo pre podniky, obchod a prácu.

Odbor pre ľudský kapitál a politiku pracovného trhu

Tento odbor je zodpovedný za formuláciu politických rád v oblasti vzdelania, kvalifikácie a otázok trhu práce. Tento odbor poskytuje sekretárne služby a výskumnú podporu pre Expertnú skupinu pre budúce kvalifikačné potreby a riadi jeho pracovné programy. Expertná skupina pre budúce kvalifikačné potreby pod mandátom Ministerstva pre podniky, obchod a prácu a Ministerstva pre vzdelanie a vedu pôsobí ako hlavný národný zdroj pre budúce kvalifikačné potreby, otázky ponuky práce a politiky školení pre podniky. Odbor tiež poskytuje sekretárne služby a podporu výskumu pre Výbor vývoja riadenia, ktorého cieľom je zvýšiť dosah a účinnosť vývoja riadenia vnútri malých a stredných podnikov.

4.3.3.4 Írska národná akreditačná rada

Úloha

Írska národná akreditačná rada (The Irish National Accreditation Board – INAB) je írsky národný inštitút, v rámci európskej siete akreditačných orgánov založený štátmi v rámci Európskeho ekonomického priestoru. INAB zodpovedá za akreditáciu v súlade s harmonizovanou EN 45000 sériou európskych noriem, noriem a pravidiel Medzinárodnej organizácie pre štandardizáciu (ISO). Prostredníctvom írskeho členstva na medzinárodných multilaterálnych zmluvách je írsky akreditačný status uznávaný medzinárodne. Hlavná výhoda akreditácie je, že to hrá kľúčovú rolu v zaručení prístupu írskych produktov a služieb na trhy EÚ a veľmi znižuje technické prekážky medzinárodného obchodu. NAB je tiež národným verejnoprávnym monitorovacím orgánom pre schémy Tovarových skúšobných postupov (Good Laboratory Practice – GLP) EÚ/OECD podľa S.I. č. 4/1991.²⁶⁸

Poskytované služby

INAB akredituje laboratóriá vykonávajúce kalibrovacie alebo testovacie aktivity a akredituje certifikačné orgány vydávajúce certifikáty kvality a environmentálnych systémov riadenia, produktov a personálu. INAB vykonáva šesť odlišných funkcií, ktoré pracujú podľa špecifických európskych a medzinárodných noriem a/alebo pravidiel.

Akreditácia laboratórií

Akreditácia laboratórií vykonávaná INAB sa zvyčajne označuje ako „ILAB“ akreditácia. Je to formálna ratifikácia spôsobilosti laboratória vykonávať špecifické testy.

Akreditácia certifikačných orgánov

INAB akredituje certifikačné orgány vydávajúce certifikáty produktov, certifikáty systémov kvality a certifikáty personálu a tiež akredituje Certifikačné orgány pre Environmentálne systémy riadenia (Environmental Management Systems – EMS).

²⁶⁸ Freedom of Information Act. Section 15 and 16 Reference Book. January 2009. [cit. 16.3.2009], dostupné na internete: <<http://www.forfas.ie/media/FOI%20Section%2015%20and%2016%20Reference%20Book.pdf>>, s. 14-16

Schéma pre eko-manažment a audit

INAB akredituje tie Environmentálne skúšobne, ktoré spĺňajú požiadavky Schémy pre eko-manažment a audit (Eco-Management and Audit Scheme – EMAS), podľa nariadenia Rady (EEC) č. 1836/93 zo dňa 29. júna 1993. Osoby podieľajúce sa na EMAS sú nezávisle auditované Skúšobňami EMAS, ak spĺňajú požiadavky nariadenia Rady (EEC) č. 1836/93. INAB bola ustanovená ako kompetentný orgán v Írsku pre registráciu osôb podieľajúcich sa na EMAS.

Akreditácia atestorov a atestačných orgánov

Atestácia je overovanie podmienok tendrov, v ktorých je možné sa uchádzať o veľké kontrakty ponúkané vo vodnom, energetickom, dopravnom alebo telekomunikačnom sektore (verejnoprospešných službách). Akreditačné kritériá sú zhodné s európskou normou EN 45503 a s pravidlami INAB.

Akreditácia inšpekčných orgánov

INAB akredituje orgány, ktorých práca môže zahŕňať preskúšavanie materiálov, výrobkov, zariadení, tovární, procesov, pracovných procedúr alebo služieb a zistenie ich zhody so stanovenými požiadavkami a referovania výsledkov týchto činností.

Tovarové skúšobné postupy

INAB je národným monitorovacím orgánom pre inšpekciu a overovanie Tovarových skúšobných postupov podľa S.I. č. 4 z 1991 nariadenia Európskych spoločenstiev.²⁶⁹

4.3.3.5 Oddelenie pre ľudské zdroje

Oddelenie pre ľudské zdroje prispieva k úspechu agentúry Forfás a jej jednotlivcov za predpokladu dodania aktívnych a kvalitných služieb ľudských zdrojov. Oddelenie je zodpovedné za:

- Poskytovanie servisu ľudských zdrojov (plánovanie pracovných síl, nábor, vývoj zamestnancov, profesné poradenstvo, atď.) pre manažment a zamestnancov agentúry Forfás.

²⁶⁹ Freedom of Information - Section 15/16 Manual to comply with the Freedom of Information Act 1997. [cit. 16.3.2009], dostupné na internete: <<http://www.forfas.ie/foi.html>>, s. 2-4, 15-29, 31-34, 37-39, 42

- Koordinovanie všetkých otázok týkajúcich sa platových a pracovných podmienok, pracovných zmlúv, poistenia a personálnych odmien atď) po porade s manažermi ľudských zdrojov a zamestnancov v IDA Ireland, Enterprise Ireland a v Írskom fonde pre vedu.
- Prispenie k tvorbe Agentúry Forfás ako dobrému miestu na prácu.
- Koordinovanie a riadenie systémov dôchodkového zabezpečenia, súvisiace schémy a penzijná politika a procedurálne otázky.
- Medziagentúrna koordinácia sa dosahuje prostredníctvom medziagentúrneho Komitétu pre penzijnú koordináciu.
- Rokovanie s medziagentúrnymi oddeleniami ľudských zdrojov a odbormi.
- Zdokonaľovanie vhodnej politiky ľudských zdrojov a procedúr, ktoré hodnotia a rešpektujú zamestnancov ako jednotlivcov a reagujú na ich potreby v priebehu práce a aj pri odchode do dôchodku.²⁷⁰

4.3.3.6 Sekretariát

Úloha a štruktúra

Sekretariát poskytuje komplexné sekretárne služby nasledujúcej rade a výborom:

- Rada Forfás
- Revízny výbor Forfás
- Skupiny pre obchodné informačné systémy
- Výkonný výbor
- Výbor pre stratégiu riadenia
- Riadiaci výbor
- Spojené fórum pre súčinnosť
- Medziagentúrna skupina pre plánovanie
- Riadiaca skupina pre slobodný prístup k informáciám
- Riadiaca skupina pre archiváciu
- Riadiaci výbor pre vývoj
- Národný výbor pre konkurencieschopnosť

²⁷⁰ Freedom of Information Act. Section 15 and 16 Reference Book. January 2009. [cit. 16.3.2009], dostupné na internete: <<http://www.forfas.ie/media/FOI%20Section%2015%20and%2016%20Reference%20Book.pdf>>, s. 18-19

Sekretariát naviac:

- poskytuje rýchle podrobné a presné správy v mene Forfás politickým reprezentantom,
- implementuje a koordinuje zákon o slobodnom prístupe k informáciám z r. 1997 vnútri Forfásu,
- zaisťuje, že zákon o etike vo verejných orgánoch z r. 1995 je úplne plnený,
- zabezpečuje kontrolu verejnosti,
- poskytuje agentúre právne služby pri plnení každodenných úloh.

Sekcia pre poskytovanie informácií

Sekcia pre poskytovanie informácií zahŕňa mnohé funkcie, ktoré môžu byť klasifikované v nasledujúcich troch kategóriách:

Sekretárne služby

Sekretariát poskytuje komplexné sekretárne služby Rade a výborom Forfás. To zahŕňa, ale neobmedzuje sa na nasledujúce činnosti:

- pripravovanie každoročných rozvrhov hlavných stretnutí,
- pripravovanie programov zasadnutí,
- pripravovanie a aktualizovanie manuálu delegovaných právomocí,
- pripravovanie protokolov, dôverných protokolov a správ zo zasadnutí,
- organizovanie každoročných konferencií personálu a Rady,
- rokovania o pridelených kompetenciách v oblasti grantových podpôr agentúram.

Informačné služby

Sekretariát odpovedá politickým predstaviteľom vrátane nasledujúceho:

- parlamentných otázok,
- rozpravy v Snemovni reprezentantov,
- materiálov prejavov,
- listov od výkonného riaditeľa politikom,
- materiálov tlačových konferencií,
- politických reprezentácií.

Právne záležitosti

- Forfás bol zriadený zákonom o priemyselnom rozvoji z r. 1993, novelizovaným ďalšími zákonmi a sekretariát poskytuje právne rady výkonu týchto zákonov.
- Sekretariát zabezpečuje, že ustanovenia zákona o etike vo verejných orgánoch z r. 1995 sa plnia každým rokom a určení riaditelia (členovia Rady Forfás) a určení zamestnanci mu predkladajú vyhlásenia o záujmoch v súlade s týmto zákonom. Keď sú vyhlásenia o záujmoch prijaté, Sekretár Forfásu ich zašle Výboru pre verejné úrady.
- Riaditeľ Sekcie pre poskytovanie informácií pracuje v Kancelárii Sekretára a je zodpovedný za evidenciu žiadostí o informácie a posiela ich ku kompetentným na zváženie.
- Sekretariát poskytuje právne rady a výklad zákonov týkajúcich sa Forfás.

Vnútorň audit

Sekretariát neustále vykonáva kontrolu na zabezpečenie dodržiavania vládnych a interných procedúr na zabezpečenie efektívneho vynakladania peňazí. Audity sú vykonávané po dohode s Revíznym výborom a Radou Forfás a ohlasuje im výsledky.

Vonkajšie vzťahy

Sekretariát pomáha vytvárať obraz Forfás na verejnosti ako spoľahlivej inštitúcie s dobre definovanými úlohami v rozvoji a ovplyvňovaní národnej stratégie pre podnikový sektor a pre vedu, technológie a inovácie. To zahŕňa informovanie vlády, širokého okruhu žiadateľov z verejného i súkromného sektora a širokú verejnosť o práci vykonávanej Forfás. Jednotka rozširuje publikácie, správy a prehľady Forfás, udržiava komplexnú webovskú stránku a poskytuje aktívne informačné služby médiám a širokej verejnosti.

4.3.3.7 Oddelenie pre účtovníctvo

Úloha a štruktúra

Hlavná funkcia oddelenia je kontrolovať finančné aktíva agentúry. Je zodpovedná za finančné riadenie zdrojov a kontrolu jej rozpočtov. Tieto úlohy realizuje prostredníctvom:

- vypracovávanie účtovných kníh,
- koordinácie a riadenia medziagentúrnych finančných a účtovných prípadov,

- plnenia verejne sledovaných povinností prostredníctvom každoročnej tvorby a uverejňovaní auditovanej účtovnej uzávierky,
- oddelenie tiež hrá kľúčovú úlohu v rozvoji adekvátnych vnútorných kontrolných procedúr finančníctva a zaisťuje ich plnenie.

Poskytované služby

Oddelenie je rozdelené do dvoch sekcií:

Sekcia A

Riadi a kontroluje transakcie týkajúce sa služobných ciest, veriteľov, dlžníkov a výplatných listín (vrátane popredných zamestnancov).

Sekcia B

Riadi finančné prostriedky Forfásu a vedie finančné knihy. Pripravuje rozpočet a iné správy vrátane koncových účtov pre audit.²⁷¹

4.3.4 Podpora malého a stredného podnikania – Enterprise Ireland

Sila a dynamizmus lokálnych podnikov sú hlavným prispievateľom k írskemu ekonomickému rastu. Írsko teraz má energickú podnikovú kultúru. Ekonomika jasne prosperuje zo sily a rastu miestneho podnikového sektora, prosperujú podnikatelia a s nimi celá spoločnosť. Všetko, čo robí Podnik Írsko, je sústredené na tieto spoločnosti. Oni znášajú riziko, sú inovátormi a trhovými hráčmi. To je ich podnikateľský cit, ktorý vytvára obchod, pridáva k národnému a regionálnemu bohatstvu a vytvára pracovné príležitosti.

Cieľom agentúry je poskytovať také služby, ktoré umožňujú klientským spoločnostiam dosahovať optimálnu konkurencieschopnosť a možnosť uskutočňovať výskum a vývoj, zvyšovať produktivitu, najlepšie využívať dostupné zdroje a trhové výsledky. Prichádzajúcimi rokmi írske spoločnosti súťažia v meniacom sa podnikateľskom prostredí a v celom spektre nových výziev. Toto vyžaduje zmenu v spôsobe poskytovaných služieb klientom.

Stratégiou je zabezpečiť, aby sa z Podniku Írsko stala organizácia, ktorá by dodávala hodnotu prostredníctvom rozdeľovania a rozšírenia vedomostí, budovaním vzťahov medzi klientmi

²⁷¹ Freedom of Information - Section 15/16 Manual to comply with the Freedom of Information Act 1997. [cit. 16.3.2009], dostupné na internete: <<http://www.forfas.ie/foi.html>>, s. 2-4, 15-29, 31-34, 37-39, 42

a kľúčovými partnermi lokálne i medzinárodne a s výskumnými centrami. Agentúra tiež pridáva hodnotu pomocou finančných nástrojov s cieľom ovplyvňovať rozvoj obchodu klientov. Investuje do budúceho rastu prostredníctvom spolupráce so začínajúcimi novými podnikmi v kritických prvých rokoch a pomáha rozvoju nových sektorov a trhových štrbín. Má jasnú víziu toho, čo si želá dosiahnuť prostredníctvom spolupráce s klientmi – írsky podnikový sektor, ktorý je silný a dynamický, regionálne rozložený a sektorovo diverzifikovaný, charakterizovaný miestne riadenými firmami, ktoré obchodujú medzinárodne a ktoré sú vodcami v inováciách a konkurencieschopnosti.

Klientom poskytuje prispôsobené služby pretože každá írská spoločnosť má svoj vlastný individuálny súbor cieľov a požiadaviek založených na štádiu vývoja, umiestnenia, podnikového sektora, cieľových trhov a iných faktorov. Spolupracuje s klientskými spoločnosťami, aby im pomohla vyvinúť sa na svetových hráčov a vybudovať udržateľnú konkurenčnú výhodu na globálnom trhu, čo by viedlo k významnému rastu exportu. Obchodná stratégia Podniku Írsko je založená na výzvach, voči ktorým stoja klientské spoločnosti. Sústreďuje sa na tvorbu rýchleho rastu, efektivitu a väčšie konkurenčné výhody, než by inak dosiahli.

Podnik Írsko sa primárne zameriava na tri oblasti:

- technologické inovácie,
- internacionalizáciu,
- podnikový rozvoj.

Export agentúrou podporovaných spoločností podľa vývozných trhov 2001-2003 – tabuľka 58 (pozri Príloha: Tabuľky, s. XXVIII).

Export agentúrou podporovaných spoločností podľa vývozných trhov 2005-2007 – tabuľka 59 (pozri Príloha: Tabuľky, s. XXVIII).

Export agentúrou podporovaných spoločností podľa hlavných sektorov 2001-2003 – tabuľka 60 (pozri Príloha: Tabuľky, s. XXVIII).

Export agentúrou podporovaných spoločností podľa hlavných sektorov 2005-2007 – tabuľka 61 (pozri Príloha: Tabuľky, s. XXIX).

Obrat agentúrou podporovaných spoločností podľa hlavných sektorov 2001 – tabuľka 62 (pozri Príloha: Tabuľky, s. XXIX).

Zamestnanosť agentúrou podporovaných spoločností podľa regiónov 2006-2007 – tabuľka 63 (pozri Príloha: Tabuľky, s. XXIX).

Pracovné miesta na plný úväzok agentúrou podporovaných spoločností podľa hlavných sektorov 2001 – tabuľka 64 (pozri Príloha: Tabuľky, s. XXX).

Ekonomický dopad agentúrou podporovaných spoločností – tabuľka 65 (pozri Príloha: Tabuľky, s. XXX).

Alokácia finančných prostriedkov z fondov 2001 – tabuľka 66 (pozri Príloha: Tabuľky, s. XXX).

Klienti

Podnik Írsko spolupracuje s Írmi vlastnenými alebo riadenými spoločnosťami buď existujúcimi alebo novo založenými. Klientmi sú:

- výrobné spoločnosti alebo spoločnosti medzinárodných obchodných služieb, ktoré zamestnávajú desať alebo viac ľudí,
- spoločnosti, pri ktorých sa predpokladá schopnosť pre rast, hlavne pre rast exportu,
- podnikatelia s možnosťou a schopnosťou inicializácie projektov, s ktorými by mohli súťažiť na medzinárodných trhoch,
- írske potravinárske a surovinové spoločnosti, ktoré sú vlastnené zahraničnými osobami alebo nimi riadené.

Partneri

Agentúra podporuje svojich klientov v spolupráci s rozvojovými partnermi na národnej úrovni i v regiónoch:

- vedecké a výskumné inštitúcie,
- tretie úrovne vysokoškolského vzdelania,
- iné rozvojové agentúry vrátane Grófskej rady pre podniky,
- regionálne a miestne úrady a agentúry,
- cezhraničné rozvojové agentúry,
- poskytovatelia fondov rizikového kapitálu a iné zdroje financií,
- obchodné a profesionálne organizácie.

4.3.4.1 Technologické inovácie

Technologické inovácie sú jadrom akcelerácie internacionalizácie írskych spoločností. Táto úloha Podniku Írsko v aplikovanom výskume sa sústreďuje na univerzitách v blízkosti ich trhového využitia. Agentúra pomáha dodávať technológie existujúcim firmám alebo novým technologickým začiatočným firmám na vybudovanie schopností spoločností inovovať. Technologické inovácie sú

rozhodujúcou schopnosťou klientov pri dosahovaní trvalého rastu čo im umožňuje lepšie reagovať na sofistikovanejšie požiadavky zákazníkov a pracovať veľmi efektívne.

Stratégia Podniku Írsko je:

- spolupracovať s partnermi na zabezpečení bezplatného a flexibilného toku myšlienok, ktoré môžu byť komercializované mimo výskumného systému,
- podporovať strednodobú vysokú kvalitu aplikovaného výskumu v oblasti priemyslu,
- spolupracovať so širokou výskumnou komunitou na tvorbe nových technologických začiatkových firiem mimo výskumného systému,
- zaistiť, že existujúci klienti majú prístup k technologickým riešeniam, a že majú aj schopnosť ich absorbovať a využiť možnosti poskytnutých technológií,
- používať technologické inovácie na zlepšenie obchodného prostredia v regiónoch.

Vykonáva ju prostredníctvom:

- investovania do výskumu v oblastiach nových technológií, ktoré by mohli generovať myšlienky a procesy s komerčným potenciálom,
- pomáhania výskumníkom pri presune myšlienok výskumu do komerčnej reality,
- poskytovania podpory pri ochrane duševného vlastníctva v celom výskumnom procese,
- aktívnej podpory rozvoja nových obchodných inkubátorov na univerzitách a regionálnych inkubátorov a priestorov pre aplikovaný výskum a vývoj v technických inštitúciách,
- kofinancovania hlavných investícií klientov do výskumu a vývoja a pomoc spoločnostiam pri spustení prvého výskumného a vývojového programu,
- poskytovania poradenstva a kontaktov pre technologický transfer a pomoci spoločnostiam identifikovať vzájomne výnosné obchodné aliancie a pomoc pri lokalizovaní licenčných príležitostí pre výskumníkov,
- pomoci spoločnostiam pri rozpoznávaní technologických trendov prostredníctvom technických seminárov.

Podnik Írsko asistuje spoločnostiam v regiónoch v prístupe a v používaní technológií na prekonanie geografických nevýhod. Cieľom je vybudovať inovačné regióny so silnými výskumnými schopnosťami, kde podnikateľské prostredie je podporujúce, s dobrou sieťou a väzbami, a kde spoločnostiam sú poskytnuté expertízy a podpora pri diagnostikovaní ich technických potrieb, kde nájdu výhodný zdroj podpory a ten im je aj načas dodaný.

4.3.4.2 Internacionalizácia

Podnik Írsko prispieva klientským spoločnostiam k internacionalizácii ich obchodu poskytovaním veľmi cielej podpory, ktorá im umožní získať viac vývozných obchodov a rásť na ich zahraničných trhoch. Celosvetová sieť kancelárií Podniku Írsko je zdrojom kľúčových vedomostí, ktoré poskytujú komplexný rozsah služieb, prispôbených potrebám individuálnych spoločností a pomáhajú pri zvyšovaní ich predaja na trhoch a sektoroch už existujúcich a expandovaní na nové trhy či sektory.

Zahraničné marketingové podporné služby zahŕňajú:

Predstavovanie nákupcov

Agentúra predstavuje klientov profesionálnym celosvetovým nákupcom, medzinárodným originálnym výrobcom zariadení, distribútorom, verejnoprávnym organizáciám a medzinárodným maloobchodníkom. Organizujú sa rozsiahle návštevy nákupcov v Írsku a pomáhajú írskym vývozcom v prilákaní k nim kľúčových nákupcov a agentov do Írska.

Vstup na trh

Podnik Írsko pracuje s každým klientom jednotlivo pri rozvoji stratégií vstupu na trh, výskume trhu a spravodajstve o konkurentoch, identifikovaní príležitostí, testovaní produktov a pri poskytovaní pomoci pri hľadaní agentov a distribútorov na cieľových trhoch.

Obchodné ciele

Podnik Írsko organizuje obchodné a podnikateľské delegácie na už existujúce i vznikajúce zahraničné trhy. Tieto delegácie dávajú skupinám spoločností možnosť utvoriť si celkový pohľad o trhu, oceniť možnosti a dohodnúť si program jednotlivých stretnutí s nákupcami, distribútormi a miestnymi partnermi.

Medzinárodné obchodné veľtrhy

Agentúra pomáha spoločnostiam zúčastňovať sa na hlavných medzinárodných obchodných veľtrhoch, buď individuálne alebo skupinovo a spolupracuje s nimi na pritiahnutí hlavných nákupcov a reťazcov.

Trhová prítomnosť

Podnik Írsko aktívne asistuje spoločnostiam pri zriaďovaní ich vlastnej trhovej prítomnosti na zahraničných trhoch za účelom budovania významných odbytových a trhových podielov. Aby to mali ďalšie írske spoločnosti ľahšie Podnik Írsko zriadil cenovo prístupnú prítomnosť na nových trhoch, vytvoril jednotky inkubátorov v Európe, Spojených štátoch a Ázii, ktoré poskytujú kancelárske služby, podporu a pomoc.

Noví exportéri

Agentúra povzbudzuje spoločnosti k spraveniu prvého kroku na zahraničné trhy. Podporné služby zahŕňajú pomoc personálu Podniku Írsko, regionálne pracovné porady o kľúčových aspektoch vývozu, a špeciálne služby, ktoré reagujú na špeciálne potreby nových exportérov, teda exportérov, ktorí exportujú po prvýkrát, poskytovaním trhových informácií na rozvoj skúseností.

Dizajn

Jednotka dizajnu Podniku Írsko prispieva spoločnostiam získavať trh, trhové konkurenčné výhody prostredníctvom dizajnu a budovaním silnej značky cez kreatívnu obalovú techniku a inovačnú vizuálnu komunikáciu. Poskytuje podporu vo vypracovaní expertíz o dizajne a značke a v tvorbe stratégií rozvoja značky. Takisto radí o dizajne propagačných materiálov a webovej prezentácie.

4.3.4.3 Rozvoj obchodu

Podpora rozvoja obchodu Podniku Írsko prispieva klientom štruktúrovaným spôsobom v prístupe k expertízam, vedomostiam a financiám potrebných k posilneniu ich všestrannej konkurencieschopnosti, v používaní inovácií a zvýšení ich medzinárodných odbytov. Agentúra pomáha existujúcim klientom a sektorom v zrýchľovaní ich rastu a aktívne podporuje nové vysoko-rastové začiatkové firmy a vznikajúce technologické sektory, obzvlášť v regiónoch.

Existujúce klientské spoločnosti

Agentúra poskytuje podporné služby rozvoja obchodu klientom v troch hlavných oblastiach:

- poradenstvo a odborné posudky zo sektorov, trhov špecializovaným personálom Podniku Írsko, a to z Írska i celosvetovo z veľkého rozsahu obchodných disciplín,
- prístupom fondu vedomostí,
- poskytovaním financií.

Podnik Írsko presadzuje holistický prístup k rozvojovým riešeniam pre svojich klientov. Tento prístup berie do úvahy všetky oblasti obchodných činností od obchodných stratégií a inovácie, cez výrobu a prevádzku k marketingu a zahŕňa kľúčové oblasti rozvoja financií a ľudských zdrojov. Riešenia v každej z týchto oblastí sú navrhnuté tak, aby vyhovovali každej špecifickej potrebe klientov a ich strategickým požiadavkám.

Každý existujúci klient má priradeného výkonného pracovníka Podniku Írsko, ktorý je hlavným styčným bodom k všetkým agentúrnym riešeniam. Títo rozvojoví poradcovia sú umiestnení v 12 kanceláriách po celom Írsku, vrátane regionálnej siete kancelárií agentúry. Spolupracujú s klientmi na zvyšovaní pridanej hodnoty ich obchodného rozvoja a pomáhajú im identifikovať a napojiť sa na služby a fondy, ktoré potrebujú na dosiahnutie svojich cieľov.

Pre všetky oblasti rozvoja obchodu sú vedomosti základný faktorom. Vedomosti Podniku Írsko pomáhajú írskym spoločnostiam v získavaní obchodných informácií, ktoré potrebujú. Poskytuje komplexné informačné služby írskym podnikom v rozsahu špecializovaných odborných posudkov v marketingu i technológiách konkrétne navrhnutých na uspokojenie potrieb začínajúcich firiem alebo rozvíjajúcich sa spoločností. Tieto informačné služby sú tiež vyhľadávacie, referujúce a filtračné nástroje operujúce v národnej a medzinárodnej sieti informačných zdrojov.

Vysokorastové začínajúce spoločnosti

Podnik Írsko sa angažuje do rozvoja úspešných nových spoločností a nových podnikových sektorov. Agentúra je partnerom mnohých súčasných vedúcich írskych spoločností, ktoré vznikli z vysokorastových začínajúcich firiem do ich dnešnej podoby uznávaných medzinárodných hráčov, ktorí pokračujú v inováciách a raste. Úlohou je pomôcť vytvoriť prostredie, v ktorom ľudia zakladajú podniky, pomáhať im ich rozvíjať a prebádať nové smery v inováciách a internacionalizácii. Každá nová spoločnosť je rozdielna, so svojím vlastným súborom potrieb. Podnik Írsko poskytuje významnú podporu prostredníctvom podľa sektorov orientovaných tímov pre začiatkové firmy v oblasti obchodného plánovania cez trhovú podporu a priamymi investíciami.

Podpora zahŕňa:

- počiatočné hodnotenie projektu, pomoc podnikateľom v tvorbe realistických rozhodnutí o možnej vízii podniku,
- podpora rozvoja obchodného plánu uhradením časti nákladov štúdie efektívnosti,
- pomáhanie zakladateľom pri rozvíjaní ich nových obchodných myšlienok, asistenciou pri vývoji formálneho obchodného plánu,
- zabezpečenie, že projekt má prístup plnému rozsahu služieb Podniku Írsko,
- poskytovanie finančných podpôr na vybudovanie schopností a implementáciu obchodného plánu,
- hľadanie kľúčových obchodných partnerov ako peňažných a právnych poradcov a potenciálnych investorov.

Významné podniky vznikajú na univerzitnej pôde. Agentúra radí a prispieva ku komercializácii výskumu a úsilia budovania obchodných schopností prežiť a rásť mimo akademickej pôdy.

4.3.4.4 Financie pre rast

Finančné požiadavky írskeho priemyslu zostanú vysoké a budú naďalej rásť. Finančná podpora Podniku Írsko je smerovaná na pomoc spoločnostiam v oblasti inovácií a internacionalizácii.

Finančné prostriedky sú spoločnostiam poskytované na základe nasledujúcej bázy:

Potreby spoločnosti

Finančné zdroje sú pridelované na základe potreby spoločnosti jasne demonštrovanej a s pravdepodobným prospechom pre írsku ekonomiku. Robia sa podrobné analýzy požiadaviek spoločností a jej špecifických cieľov. Agentúra musí byť presvedčená, že žiadosti o finančnú podporu reprezentujú užitočnú investíciu.

Budovanie schopností

Finančné riešenia Podniku Írsko sa sústreďujú na budovanie schopnosti exportovať. Odhaduje sa pravdepodobný dopad finančnej podpory na akceleračný rast, obzvlášť na medzinárodných trhoch. Sú podporované firmy, ktoré sú charakterizované vysokou úrovňou inovácií, rozvojom skúseností, kvalitou a zvýšenou produktivitou.

Zdieľanie rizika

Je agentúrnou stratégiou zdieľať finančné riziko so spoločnosťou a podieľať sa na jej zisku. Bežne sa to robí pri poskytnutí niektorej z finančnej pomoci pri založení spoločnosti za získanie jej akcií. Agentúra vyhľadáva vysoko rastové začínajúce spoločnosti, kde je nadpriemerné riziko.

Región

Podnik Írsko sa angažuje do rovnovážneho regionálneho rozvoja a rozlišuje úrovne finančnej podpory vo vzťahu k regionálnym rozvojovým potrebám krajiny. Sú preferované projekty, ktoré sú v oblastiach, kde podniky a inovácie nie sú dostatočne rozvinuté.

Inovácie

Podnik Írsko financuje určený výskum a vývoj na prekonanie rozdielu medzi dobrými nápadmi a rentabilným miestom na trhu. Konkurenčná iniciatíva výskumu technológií a inovácií podporuje komerčné projekty v priemysle v oblasti produktového a procesného rozvoja. Iniciatíva výskumu a vývoja pomáha spoločnostiam urýchľovať ich investície do infraštruktúry výskumu a vývoja.

Rizikový kapitál

Spoločnosti si zabezpečujú svoje finančné potreby, ak je to možné, zo súkromného sektora. V Írsku je zvlášť dobrá ponuka rizikového kapitálu. Podnik Írsko, ako zdroj financií, spolupracuje s partnermi zo súkromného sektora v oblasti fondov rizikového kapitálu. Spolupracuje napríklad pri vytváraní nových rizikových fondov, ktoré sú k dispozícii pre špecifické trhové oblasti ako softvér, potravinársky priemysel, elektronika a iné. Celkom nedávno sa stala partnerom v nových fondoch špecificky zameraných na vedy o živote a na biotechnológie.

4.3.4.5 Rozvoj ľudských zdrojov

Rozvoj ľudských zdrojov je kľúčovým pre klientské spoločnosti, ktoré si chcú udržať konkurencieschopnosť. Podnik Írsko pomáha klientom vybudovať svetovú triedu riadenia, vysoko kvalifikovaný personál a účinné podnikové systémy. Dôraz sa kladie na spoločnosti s obchodným plánom rátajúcim s exportným rastom.

Ponúka podporu rozvoja ľudských zdrojov pre klientov v týchto kľúčových oblastiach:

- zvyšovanie kvalifikácie nových i existujúci riaditeľov a personálu,
- nábor, tréning a zamestnávanie kľúčového personálu,
- poskytovanie iných ako výkonných riaditeľov,
- rozvoj kvalifikácie vzhľadom na stupeň rastu spoločnosti,
- semináre a pracovné porady na zlepšovanie praktických skúseností a vedomostí,
- spolupráca so súkromnými poskytovateľmi školení ľudských zdrojov vysokej kvality.

Sieť inštruktorov

Podnik Írsko má celonárodný panel vysoko kvalitných dobrovoľných inštruktorov, skúsených obchodníkov, ktorí pre klientov robia poradcov. Inštruktori poskytujú strategické poradenstvo a praktické rady, vzhľadom na ich široké skúsenosti získané v riadiacich pozíciách v priemysle.

Zlepšovanie produktivity

Podnik Írsko aktívne povzbudzuje spoločnosti na zvyšovanie konkurencieschopnosti zlepšovaním produktivity. Efektívnosť výrobného procesu je rozhodná pri realizovaní návratnosti investícií v produktovom výskume a vývoji. Agentúra podporuje využitie výroby svetovej triedy a vyvíja praktický a účinný prístup k jej implementovaniu v írskom priemysle. Ponúka testovaciu diagnostickú službu, ktorá prispieva spoločnostiam preskúšavaním ich postupov a výkonnosti.

4.3.4.6 Regionálny rozvoj

Podnik Írsko významne prispieva k regionálnemu ekonomickému rozvoju. V regiónoch mimo Dublinu a väčších miest sú väčšie prekážky rastu a klientské spoločnosti sú tak v nevýhode. Spolupracuje s inými regionálnymi inštitúciami, s tretím stupňom vysokoškolského vzdelania na zlepšení regionálnej obchodnej klímy a ovplyvňuje podmienky, na ktorých raste je založený.

Stratégia je založená na štyroch pilieroch:

- Rozvíjať konkurencieschopnosť a exportný potenciál existujúcich firiem v regiónoch.
- Zlepšiť prevádzkové podmienky pre obchod, hlavne umožniť spoločnostiam sa rozvinúť a prístup k novým výrobkom a technológiám, spolupracovať s inými kľúčovými hráčmi

na uspokojení ich telekomunikačných a iných infraštruktúrnych potrieb spoločností po celej krajine.

- Identifikovať a povzbudiť nové začínajúce spoločnosti so silným rastovým potenciálom.
- Podporovať nové príležitosti pre ekonomický rozvoj v regiónoch, vrátane investícií na expandovanie náchylných v Dubline založených spoločností. Agentúra má 80 regionálnych úradníkov v deviatich regionálnych kanceláriách, ktorí sa riadia strategickým odborným posudkom, ktorý obsahuje všetky kľúčové oblasti rozvoja obchodu v daných obslužných regiónoch.

4.3.4.7 E-obchod

E-obchod ponúka potenciál pre transformáciu miery a obsahu rastu írskych spoločností, umožňuje im fungovať lepšie na ich existujúcich trhoch a umožňuje im vstúpiť na úplne nové geografické, sektorové alebo produktové trhy. Prijatie najlepších e-obchodných zvyklostí klientmi je najväčšou prioritou pre Podnik Írsko v tejto oblasti. Cieľom je: aktivizovať nové spoločnosti v softvérovom sektore a sektore vysokých technológií na generovanie prúdu internetu príbuzných produktov a služieb a napomáhať všetkým klientom vyvíjať e-obchodnú stratégiu a e-prítomnosť. Špecializovaná e-obchodná jednotka má celý rad riešení pre spoločnosti na rozvoj e-obchodných stratégií a ich premenu na online firmu.²⁷²

4.3.5 Zhrnutie

Cieľom tejto kapitoly s názvom Proexportná politika je opis írskeho daňového systému relevantného z pohľadu podnikateľa: vytvorenie výhodného fiškálneho prostredia, 10% daňová sadzba dane zo zisku spoločností pre vybrané priemyselné odvetvia a služby, činnosti oprávnené na 10% daňovú sadzbu, predmet dane zo zisku spoločností, vymedzenie zisku pre daňové účely, použitie straty, odpočítateľné položky, úľavy a výnimky na dani zo zisku spoločností ako štátne dlhopisy, priemyselné budovy, továrne a strojové zariadenia, výdavky na vedecký výskum, honoráre za vynálezy, program účasti na zisku, trust zamestnaneckých akcií, repatriácia ziskov, ďalej zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia, daň z pridanej hodnoty, výnimky z DPH pri exporte, dane z kapitálu ako daň z investícií, kolková daň, kapitálová daň, daň z prijatého kapitálu, ďalej miestne dane, clá a spotrebné dane a úľavy na clách a daniach, daň z príjmu, vymedzenie zdaniteľného príjmu, zdanenie zahraničných osôb v Írsku, zdanenie írskych občanov pracujúcich v zahraničí a národné sociálne poistenie. Je tu opísaná Írska agentúra pre priemyselný rozvoj ako štátna agentúra

²⁷² Enterprise Ireland Corporate Brochure. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete: <<http://www.enterprise-ireland.com/documents/uploaded/corpbrochure.PDF>>, s. 1-13

na podporu zahraničných investícií, jej ciele, úlohy, štruktúra a nástroje: založenie agentúry, zákony vymedzujúce jej pôsobnosť, funkcie, podporu zakladania a rozvoja priemyselného podnikania nepochádzajúceho zo štátu, získavanie platieb z európskych fondov, klientov, Radu, kontrolu spoločnosti, povinnosť mlčanlivosti, listinu klientov, organizačnú štruktúru a prácu, ciele, funkcie a nástroje jednotlivých oddelení agentúry. Ďalej je tu opísaná agentúra Forfás ako štátna poradná a podporná agentúra, jej ciele, úlohy, štruktúra a nástroje: dôvody založenia, tvorba stratégií, podpora vývoja podnikov, vedy a technológií, podpora podporných agentúr, organizačná štruktúra a práca, ciele, funkcie a nástroje jednotlivých oddelení agentúry. V podkapitole Podnik Írsko je opis štátnej agentúry pre podporu malých a stredných podnikov, jej cieľov, úloh, štruktúry a nástrojov: klientov, partnerov, technologických inovácií, stratégií a ich vykonávania, internacionalizácie, zahraničných marketingových podporných služieb ako predstavovanie nákupcov, vstupu na trh, obchodných cieľov, medzinárodných obchodných veľtrhov, trhovej prítomnosti, nových exportérov, dizajnu, ďalej rozvoja obchodu, vysokorastových začínajúcich spoločností, financií pre rast, inovácií, rizikového kapitálu, rozvoja ľudských zdrojov, siete inštruktorov, zlepšovania produktivity, regionálneho rozvoja, e-obchodu.

5. TEORETICKÉ A PRAKTICKÉ PRÍNOSY DIZERTAČNEJ PRÁCE

Dizertačná práca predstavuje príspevok k identifikácii kľúčových faktorov, ktoré mali podstatný vplyv na pretvorenie jednej z najzaostalejších krajín na druhú najbohatšiu v Európskej únii. Tých faktorov, ktorých dôsledkom bol nebyvalý ekonomický boomu tejto krajiny vo svete známej aj pod názvom Keltský tiger.

V dizertačnej práci bola metodicky použitá logicko-historická metóda skúmania írskej histórie od ranných čias po súčasnosť. Základom bolo zisťovanie faktov a historických udalostí majúcich vplyv na formovanie a tvorbu mentalitu írskeho národa. Autor sa zaoberal prehistóriou, príchodom Keltov, vplyvom kresťanstva, nájazdmi Vikingov, vpádom Normanov, anglickým obsadením ostrova, národným obrozením, veľkým hladomorom, emigráciou a vznikom nezávislej Írskej republiky. Ďalej sa zaoberal socio-ekonomickým vývojom a vývojom vzdelania, výskumu, migrácie a nezamestnanosti.

Kľúčovou metódou skúmania a analyzovania bola aplikácia analyticko-syntetickej metódy. Hospodársku a zahraničnoobchodnú politiku Írska autor skúmal po jednotlivých častiach, prvkoch a súvislostiach a spolu s inými politikami štátu doplnil analýzu tak, že sa spätne vytvoril jeden súvislý celok.

Následne bola použitá metóda dedukcie, na základe ktorej sa autor snažil splniť základný cieľ tejto práce.

Základným cieľom práce bolo analyzovanie hospodárskej a zahraničnoobchodnej politiky Írska a zisťovanie faktorov, ktoré mali podstatný vplyv na naštartovanie a udržanie ekonomického boomu tejto krajiny a možnosť využitia írskych skúseností pre Slovenskú republiku.

Autor identifikoval viaceré kľúčové faktory, ktorých kombinácia a načasovanie boli základom toho, čo sa v ekonomickej teórii označuje ako hospodársky zázrak.

Prvým kľúčovým faktorom je **mentalita národa**, ktorú utvára história. Okolo roku 600 p. n. l. strednú a západnú Európu začali osídľovať výbojné kmene, ktoré už poznali železo. Hovorili po keltsky, teda jazykom, ktorý bol predchodcom alebo ranným príbuzným írčiny, ktorou sa hovorí dnes. Kľúčovými inštitúciami vtedajšieho života boli dve základné jednotky: spoločenská, ktorú predstavovala fine alebo širšia rodina a politická, ktorú tvorilo malé kráľovstvo alebo tuáth. Tieto termíny sa niekedy prekladajú ako „klan“ a „kmeň“. Fine a tuáth neboli navzájom nijak organicky prepojené. Fine bolo rodové spoločenstvo, do ktorého patrili všetci príbuzní po meči v piatich po sebe nasledujúcich generáciách, čo možno prirovnať k hinduistickej „veľkej rodine“. Írska spoločnosť bola prísne rozvrstvená. Postavenie záviselo od majetku a pôvodu a človek sa mohol nad svoj stav povzniesť alebo naopak klesnúť nižšie. Vzdelanosť oprávňovala k vyššiemu postaveniu, pretože dies dána alebo učení ľudia, podobne ako kresťanskí duchovní, stáli na spoločenskom rebríčku rovnako vysoko ako aristokracia.

V čase príchodu kresťanstva sa tu začali zakladať kláštory a cirkevné školy, tak sa írsky národ k vzdelaniu, rozvíjaná stáročnou pohanskou tradíciou, zasnúbila s písomníctvom a latinskou vzdelanosťou.

Vikingské invázie ovplyvnili predovšetkým značne primitívne írsky hospodárstvo. Vďaka založeniu miest Írsko prestalo byť čisto poľnohospodárskou krajinou a mohlo nadviazať s okolitým svetom celkom nové vzťahy.

Normanské osídlenie, ku ktorému došlo pred viac ako osemsto rokmi, zanechalo nezmazateľné stopy na tvári krajiny na jej charaktere, na jej prístavoch, cestách a mostoch, hradoch, kostoloch i mestách.

Angličania asimilovali Írov. Všetci museli prisľúbiť, že prestanú dodržiavať staré írsky zvyklosti, nebudú nosiť írsky oblečenie, naučia sa po anglicky tak, aby v kráľovských domíniách zavládla jednota v obliekaní a jazyku. Avšak to nezlomilo írsky duch. Íri boli stále Írmi.

Americká vojna za nezávislosť ovplyvnila írsky politickú scénu. Severoamerické kolónie zaujímali v rámci Impéria veľmi podobné postavenie ako Írsko. Keď sa vtedy americkí kolonisti britskému parlamentu postavili na odpor, mnoho Írov si uvedomovalo, že bojujú vlastne aj za nich a otvorene s nimi sympatizovali. Prispievala k tomu veľkou mierou aj skutočnosť, že mnohí kolonisti boli emigranti z Írska. Staré impérium v Amerike utrpelo porážku, strácalo dôveru a v Írsku mu nezostávalo mnoho síl. Britská vláda sa Írov snažila nakloniť na svoju stranu a zrušila obmedzenia uvalené na Írsky parlament. Krajinu ovládol pocit hrdosti a zadosťučinenia, po čase sa začali v mnohých oblastiach verejného života prejavovať známky suverenity.

Všeobecne možno írsky národ a jeho mentalitu opísať ako národ, ktorý je hrdý na svoje korene, tradície a históriu. Má v sebe bojovnosť, dravosť, vytrvalosť ako aj tvrdohlavosť. Stále je na prvom mieste rodina a vzdelanie je tradíciou. Keď írsky národ niekto podrobí, tak nezabúda, pretože vie, že raz príde deň, kedy sa oslobodí. Jednoducho Ír, nech bude kdekoľvek, bude Írom.

Druhým kľúčovým faktorom sú **zahraničné investície**. Väčšinu zo zahraničných investícií tvorili americké investície. Tieto investície možno rozdeliť na dve skupiny. Prvú tvoria peniaze Írov emigrantov. V USA žije niekoľkonásobne viac ľudí s írskou krvou ako v samotnom Írsku. Druhá skupina bola charakteristická tým, že chcela expandovať do Európy, ale najprv ako predsunutú základňu uprednostnili príbuzenskú alebo známu krajinu. Prvú bariéru, ktorú tak nechceli prekonávať, bol jazyk a nakoľko v Írsku sa hovorí po anglicky a nie je tak vzdialené od Európy, bola to výhodná geografická voľba.

Základným ťažiskom írsky stratégie na prilákanie investícií bolo vytvorenie príťažlivého ekonomického a fiškálneho prostredia, ktoré by podporovalo priemysel. Toto sa zrkadlí v nízkych prevádzkových nákladoch, pracovných, majetkových a telekomunikačných nákladoch, ktoré patria medzi najnižšie v Európe. Trvalá nákladová konkurencieschopnosť Írska ako obchodnej základne je zaistená prostredníctvom stabilnej meny a veľmi príťažlivej dane zo zisku spoločnosti.

Podpora priemyslu sa v Írsku uskutočňuje vo forme dotácii na investície do fixného kapitálu, poskytovania grantov na zamestnanosť a rekvalifikáciu, financovania podielov štátu v novozaložených írskych súkromných firmách, pomoci v aktivitách vedy a výskumu, podpory manažérskych schopností a výskumu trhu.

Zahraničné spoločnosti majú hlavný vplyv v diverzifikácii teritoriálnej štruktúry írskeho exportu, čím sa táto krajina odpútala od historickej závislosti na trhoch Spojeného kráľovstva. Rovnako dôležité, je aj to, že zahraniční investori priniesli do írskej ekonomiky svetové štandardy výroby, techniky riadenia, technológie i marketingu. Navyiac pomohli vybudovať prostredie, ktoré výrazne povzbudilo írske podniky a malo za následok bujnenie domácich high-tech firiem, zvlášť v softvérovom priemysle a e-obchode.

Zahraničný kapitál je hybnou silou rýchlo rastúcej írskej ekonomiky. Tvorí až 35% HDP krajiny, viac ako 85% exportu, má významný podiel na vyplatených mzdách a platoch, základných surovinách, súčiastkach i službách a je aj hlavným prispievateľom do štátnej pokladnice prostredníctvom dane zo zisku spoločnosti.

Podľa svetovej správy o investíciách figuruje Írsko medzi hlavnými príjemcami investícií pochádzajúcimi z rozvinutých krajín. Írsko je európsky trhový vodca v lokalizácii projektov na zelenej lúke v oblasti softvéru, telekomunikačných služieb, spoločných služieb, vo farmácii a starostlivosti o zdravie. Stratégia Írska identifikovať i sústrediť sa na sektory, v ktorých môže byť konkurencieschopné, bola veľmi úspešná.

Tretím kľúčovým faktorom je **integrácia**. Írsko bolo Po získaní nezávislosti v roku 1921 prakticky rozvojovou krajinou, kde väčšinu priemyslu tvorilo pivovarníctvo, liehovary a spracovanie potravín. Obyvateľstvo sa už viac než jedno storočie zmenšovalo a kto opustil poľnohospodárstvo, opustil aj krajinu, pretože priemysel ich nedokázal zamestnať. Bolo to dedičstvo dlhoročnej koloniálnej závislosti na Veľkej Británii a relatívnej odľahlosti od ďalších hospodárskych centier v Európe.

V prvom období írskej samostatnosti do roku 1932 sa uskutočňovala pragmatická politika čiastočnej ochrany domáceho priemyslu tak, aby nedošlo zo strany Veľkej Británie k odvetným opatreniam, čím by sa mohol obmedziť export poľnohospodárskych produktov z Írska do Veľkej Británie. A tak sa stalo, že tento obmedzený protekcionizmus síce umožnil vznik nových podnikov v chránených odvetviach, ale celkovo bol jeho efekt malý.

V roku 1932 došlo k zásadnému obratu. Vláda sa na popud ministra priemyslu a obchodu Lemassa pripravila realizovať program rýchlej industrializácie a vystaviť poľnohospodárstvo následkom, ktoré by prispeli k zaisteniu priemyslového rozvoja s cieľom dosiahnuť národnú sebestačnosť. Nová írska vláda si za prostriedok industrializácie zvolila silný plošný protekcionizmus zameraný na substitúciu dovozov s cieľom dosiahnuť národnú sebestačnosť. Hlavnou zmenou v oblasti hospodárskej politiky bolo zavedenie ochranných ciel a taríf s cieľom podporiť rozvoj

domáceho priemyslu. Hoci išlo o všeobecnú zmenu v ekonomickej politike, protekcionistické opatrenia boli čiastočne spojené s „obchodnou vojnou“ s Veľkou Britániou po tom, čo v polovici 30. rokov írsky vláda odmietla vyplácať britským vlastníkom pôdy rentu.

Tento hospodársky prístup viedol k značnému zvýšeniu priemyslovej zamestnanosti. Súhrnne možno túto politiku označiť za politiku rozširujúcu domáci priemysel, podporujúcu import, substituujúcu industrializáciu a zvýšenie zamestnanosti v Írsku. Ale ochranárstvo bolo väčšie, než bola potreba a navyše bolo dosť náhodné a vyvolalo silnú antiimportnú orientáciu. Táto orientácia zase zbavila írsky priemysel dynamizmu, ktorý v iných krajinách vyvolala vnútroodvetvová kooperácia a špecializácia. Tá totiž dovoľuje omnoho lepšie využívať možnosti trhu. Obdobie ochrany domáceho priemyslu spôsobilo síce jeho rozvoj, ale nedosiahol sa rast produktivity, ktorý by bol zárukou konkurencieschopnosti priemyslu v medzinárodnom meradle.

V roku 1957 hospodárstvo krajiny vykazovalo stagnáciu a bolo zrejmé, že Írsko potrebuje na svoj rozvoj nový ekonomický model. Pod vplyvom tejto situácie, tlaku USA a vytvorenia dvoch integračných zoskupení v západnej Európe – Európskeho hospodárskeho spoločenstva a Európskeho združenia voľného obchodu, došlo k novému zásadnému obratu. Írsko začalo uskutočňovať navonok orientovanú stratégiu, zakladajúcu sa na odstraňovaní protekcionizmu, podpore odborov vyrábajúcich na export a priťahovaním priamych zahraničných investícií (ktoré boli predtým zákonom obmedzované), najmä pokiaľ prispievali k expanzii vývozu. Ukazovalo sa tiež, že bude potrebné nasledovať Veľkú Britániu pri vstupe do EHS. EZVO pre Írsko nebolo zaujímavé, pretože sa nevzťahovalo na poľnohospodárstvo a aj inak poskytovalo len malé prostriedky na riešenie špecifických problémov jeho ekonomiky.

V decembri 1965 bola podpísaná dohoda o zóne voľného obchodu so Spojeným kráľovstvom, na ktorú sa často pozeralo ako na predbežné opatrenie pre neskoršie členstvo v ES. Podľa tejto dohody malo Írsko odstrániť ochranné clá na dovoz priemyselných tovarov zo Spojeného kráľovstva ich znižovaním o 10% ročne; od 1. júla 1975 mal byť voľný obchod uskutočnený. Spojené kráľovstvo malo odstrániť niekoľko málo doteraz existujúcich ciel na dovoz priemyselného tovaru z Írska, ale hlavne malo poskytnúť úľavy na dovoz írskych poľnohospodárskych produktov. V dôsledku týchto opatrení sa miera protekcionizmu pri priemyselnej produkcii behom desiatich rokov znížila na jednu pätinu oproti úrovni zo začiatku 60. rokov, kedy priemerné nominálne clo bolo 25%, ale efektívne clo predstavovalo až 79%. Tesnejšie hospodárske vzťahy s Britániou diktovala historická i zemepisná nutnosť. Británia je stále najväčším írskym susedom i obchodným partnerom. Obidve krajiny tvoria z mnohých dôvodov jeden trh a zriadenie anglo-írskeho slobodného obchodu sa už dlho zdalo byť nevyhnutné.

Prijatím do ES v roku 1973 vyvrcholil proces otvárania írskej ekonomiky. Tým sa voľný obchod, v podstate už existujúci so Spojeným kráľovstvom, rozšíril aj na ostatné členské krajiny ES, čím sa vytvoril trh s 200 miliónmi obyvateľov. To výrazne posilnilo trend väčšej diverzifikácie

teritoriálnej štruktúry írskeho zahraničného obchodu a prispelo k obmedzeniu nadmernej závislosti na trhoch v Spojenom kráľovstve. Ak v roku 1972 na Spojené kráľovstvo pripadlo viac ako 68% írskeho vývozu a asi 51% írskeho dovozu, v roku 2000 tento podiel klesol na 21,8%, resp. 31,3%. Takmer 50% írskeho vývozu v súčasnosti tvoria farmaceutiká, elektronika a software, zatiaľ čo v roku 1973 boli tieto sektory zastúpené menej ako z 20%. Popri britskému tovaru, ktorý získal voľný prístup na írsky trh podľa angloírskej dohody o zóne voľného obchodu, získal voľný prístup na írsky trh aj tovar z ostatných členských krajín rozšíreného ES. Podiel vtedajších 8 partnerských krajín ES na celkovom írskom dovoze sa v polovici 70. rokov pohyboval okolo 69%. Na základe dohody o voľnom obchode s priemyselnými výrobkami medzi ES a členskými krajinami EZVO bol írsky trh otvorený aj pre dovoz priemyselného tovaru z krajín EZVO. Nahradenie írskeho colného sadzovníka spoločným colným sadzovníkom ES uľahčilo aj prístup nečlenských krajín na írsky trh. S radou menej rozvinutých európskych i mimoeurópskych krajín uzatvorilo ES rôzne dohody, ktoré zaisťujú voľný či zvýhodnený prístup ich výrobkov na trhy ES a od roku 1971 zaviedlo voči rozvojovým krajinám svoj systém colných preferencií. S prevzatím spoločnej obchodnej politiky ES sa všetky tieto zmluvné a autonómne opatrenia rozšírili aj na Írsko.

Možno povedať, že ekonomický dopad členstva je podstatný a ľahko kvantifikovateľný. Je pravdepodobné, že politické a sociálne dôsledky sú dokonca hlbšie. Obdobie členstva v Únii koiniciovalo rast národného sebavedomia, upevňovanie írskej identity a narastanie internacionálnej profilácie. Skutočnosť, že určité právomoci a práva môžu byť v dôsledku členstva v EÚ limitované, je viac než vyvážená výhodou, že Írsko je rovnoprávne so svojimi mocnejšími susedmi, a že existuje právny rámec na vynútenie jeho práva na ochranu írskych národných záujmov. V širšej politickej rovine bola podoba mnohých aspektov írskej verejnej politiky ovplyvnená členstvom v EÚ. Zhodná mzdová legislatíva, politika ochrany životného prostredia, zákonná ochrana spotrebiteľa, zdravotný a bezpečnostný status, sociálna politika, vzdelávacia a kultúrna politika boli ovplyvnené rozhodnutiami prijatými na európskej úrovni. Najmä duch a jazyk partnerstva viedli ku kooperácii medzi sociálnymi partnermi (vláda, odbory, zamestnávateľia), ktorá transformovala prostredie írskych pracovných vzťahov. V dobe vstupu do EÚ, napriek všeobecnému nadšeniu pre členstvo, mali Íri obavy, že budú pohltení obrovským európskym procesom, v ktorom nebude venovaná pozornosť ich identite a ich záujmom. Vzhľadom na írsku skúsenosť ako kolonizovaného národa boli tieto starosti pochopiteľné, ale v skutočnosti nastal pravý opak. Európska únia zaistila Írsku ideálnu výkladnú skriňu v zmysle ekonomickom, politickom, sociálnom i kultúrnom.

Štvrtým kľúčovým faktorom je **vzdelanie, výskum a vývoj**. Jedným z hlavných stimulov na priťahovanie zahraničných investorov bolo zabezpečenie miestne dostupnej vyškolenej pracovnej sily. V tomto ohľade zohralo podstatnú rolu financovanie výcviku a regionálneho rozvoja zo strany ES, zabezpečujúce rozvinutie siete tretej roviny vzdelávacích zariadení so širokou paletou kurzov

umožňujúcich pružne uspokojovať požiadavky miestneho priemyslu. Celkový čistý príspevok pre Írsko v období rokov 1973-1995 v rámci štrukturálnych fondov dosiahol 28 mld. USD.

Dlhodobá stabilita hospodárskej politiky írskej vlády sa prejavovala najmä v oblasti vzdelávania, ktorého podpora mala vždy najvyššiu prioritu. Treba pritom upozorniť na jeden paradox, keď celý ročník prvých absolventov softvérového inžinierstva na Dublin City University v roku 1984 emigroval. Podobne odišla polovica absolventov tohto smeru z University of Dublin. Vláda však pokračovala v investíciách do vzdelávania. Keď v 60. rokoch dala zelenú hi-tech odborom, uvedomovala si riziko, že emigrácia týchto odborníkov bude vzhľadom na ekonomickú situáciu a nedostatok náležitých pracovných miest pokračovať. V povojnových dekádach odchádzali hlavne vzdelaní ľudia, ktorí nemohli nájsť v Írsku uplatnenie. Dnes sa však títo experti vracajú a prinášajú viac vedomostí, ako si odniesli. Treba zdôrazniť, že írska vláda citlivo selektovala oblasti vzdelávania, do ktorých treba investovať. Vysoké vzdelanie je v Írsku tradíciou. Je tu silný vplyv rodiny na intelektuálny rast dieťaťa, najmä vysoká autorita matky, ktorá ho vedie k štúdiu. Vláda na túto tradíciu nadviazala a v súlade so zámermi hospodárskej politiky začala investovať do nových študijných smerov. Nie náhodou írske univerzity produkujú odborníkov pre oblasti vysokých technológií a 60 percent absolventov končí technický smer. Vysokej vládnej podpore sa však okrem technických smerov teší aj obchodná administratíva a európske právo.

Írsko prijalo strategické rozhodnutie značne investovať do výskumu a vývoja ako kľúčového prostriedku na zabezpečenie budúceho ekonomického a sociálneho rozvoja. Za významný posun sa považuje nový program podpory základného výskumu. V roku 1997 platilo pravidlo stropu 12 miliónov írskych libier (638 mil. Sk) ročne, v roku 1999 sa však vláda rozhodla investovať 560 mil. libier v období šiestich rokov.

V roku 1999 Írsko iniciovalo najväčšiu investíciu do vedeckého výskumu a strojárstva v jeho histórii, a to založením Írskeho fondu pre vedu. Írsko sa týmto pripojilo k rastúcemu počtu krajín, ktoré zistili, že veľké investície do tejto oblasti sú nutné na udržanie medzinárodnej konkurencieschopnosti. Hlavným strategickým cieľom SFI je dosiahnuť, aby sa Írsko stalo vedúcou krajinou v globálnej znalostnej ekonomike.

Cez Národný plán rozvoja pre roky 2000-2006 sa investovalo do R&D už viac ako 2,5 mld. €. Vláda stanovila vedeckému výskumu vysokú prioritu, a tak zabezpečila významné zvýšenie financovania na rozvoj výskumu svetovej triedy, výskumníkov a výskumných zariadení. Táto investícia vytvorila nové centrá a výskumné programy v sektore vysokého školstva, ktoré vytvárajú vzácne nové pracovné trhy, rozvíjajú skúsenosti výskumníkov a pripravujú príležitosti pre spoluprácu akademickej obce a priemyselného výskumu.

V zmysle budúcich plánov sa Írsko veľmi angažuje za dosiahnutie Barcelonského cieľa zvýšenia investovania do R&D, stanovilo si národný cieľ dosiahnuť 2,5% HDP investovania do R&D od roku 2010. To znamená že 1,1 mld. sa vynaloží na R&D vo vysokom školstve a ďalších

2,5 mld. € v súkromnom sektore. Kľúčovou výzvou pre vysoké školstvo je vytvorenie kvalifikovanej pracovnej sily (hlavne na PhD. úrovni). Aktuálna írsky miera týchto absolventov je výrazne pod najvyššou úrovňou OECD krajín (0,8% oproti 2,8% najlepšej krajiny).

Posledným kľúčovým faktorom je **inštitucionálna základňa**. Írsko by svoj hospodársky úspech nedosiahlo bez predchádzajúcej kombinácie kľúčových faktorov. Avšak aj tieto faktory museli byť určitým spôsobom koordinované, riadené a kontrolované. Túto funkciu zabezpečovali rôzne vládne i mimovládne úrady, výbory, agentúry a iné orgány. Medzi najdôležitejšie patria:

Írsky agentúra pre priemyselný rozvoj bola založená na prilákanie nových investícií zahraničných podnikov do Írska a aj na podporu expanzie už existujúcej bázy zahraničných spoločností. IDA je medzinárodne uznávaná ako jedna z najpoprednejších svetových agentúr ekonomického rozvoja. Rozvojové organizácie z iných krajín, hlavne, ale nie výlučne z rozvinutých krajín a nanovo aj zo štátov strednej i východnej Európy, používajú IDA ako model a pokúšajú sa napodobniť jej stratégie, štruktúru i pracovný postup. IDA sa odlišuje od väčšiny svojich konkurentov v tejto oblasti, je to plnoservisná národná rozvojová agentúra, takzvaný obchod na jedno zastavenie. Vykonáva všetky stránky investície – plánovanie, podporovanie, marketing, rokovanie i spracovanie investičných návrhov, poskytovanie finančných stimulov, sprístupňuje staveniská, továrne i administratívne budovy, pomáha novým investorom naštartovať i prevádzkovať ich projekt na maximalizáciu ich príspevku pre írsku ekonomiku. IDA kladie veľký dôraz na podporu dobrých vzájomne priaznivých vzťahov s jej portfóliom spoločností.

Agentúra Forfás je hlavný vládny poradca pre podniky, obchod, vedu, technológie a inovácie. Má hlavnú úlohu v zabezpečovaní toho, že Írsko bude predvídateľné a prispôbi sa výzvam novej ekonomiky. Forfás podnecuje a podporuje vývoj podnikov, vedy a technológie v Írsku prostredníctvom svojich vlastných programov, splnomocňuje a podporuje agentúry pre priemyselný rozvoj ako Podnik Írsko a IDA Írsko a spolupracuje s Ministrom a Ministerstvom pre podniky, obchod a prácu v oblasti stratégií pre rozvoj podnikov vedy a technológie.

Cieľom agentúry pre podporu malého s stredného podnikania – Enterprise Ireland je poskytovať také služby, ktoré umožňujú klientským spoločnostiam dosahovať optimálnu konkurencieschopnosť a možnosť uskutočňovať výskum a vývoj, zvyšovať produktivitu, najlepšie využívať dostupné zdroje a trhové výsledky. Prichádzajúcimi rokmi írsky spoločnosti sťažšia v meniacom sa podnikateľskom prostredí a v celom spektre nových výziev. Toto vyžaduje zmenu v spôsobe poskytovaných služieb klientom. Sila a dynamizmus lokálnych podnikov sú hlavným prispievateľom írkeho ekonomického rastu. Írsko teraz má energickú podnikovú kultúru. Ekonomika jasne prosperuje zo sily a rastu miestneho podnikového sektora, prosperujú podnikatelia a s nimi celá spoločnosť. Všetko, čo robí Podnik Írsko, je sústredené na tieto spoločnosti. Oni znášajú riziko, sú inovátori a trhovými hráčmi. To je ich podnikateľský cit, ktorý vytvára obchod, pridáva k národnému a regionálnemu bohatstvu a vytvára pracovné príležitosti.

Medzi ďalšie inštitúcie je v tejto súvislosti nutné spomenúť napr.: Úrad pre vyššie vzdelanie, Írsky národný kvalifikačný úrad, Výbor pre udeľovanie vyššieho vzdelania a tréning, Výbor pre udeľovanie ďalšieho vzdelávania a tréningu, Centrálny aplikačný úrad, Asociácia írskych univerzít, Združenie správcov írskych univerzít, Rada pre kvalitu írskych univerzít, Sieť kvality írskeho vyššieho vzdelávania, Írska rada pre výskum v humanitných a spoločenských vedách, Írska rada pre výskum vo vede, technike a technológiách, Agentúra na ochranu životného prostredia, Národná rada pre výskum a vývoj lesa, Rada pre zdravotnícky výskum, námorný inštitút, Úrad pre rozvoj poľnohospodárstva a potravinárstva, Írsky fond pre vedu, a ďalšie.

Prvý čiastkový cieľ – **skúmanie socio-ekonomického vývoja** Írskej republiky. Autor analyzoval vývoj krajiny od dvadsiatych rokov minulého storočia až po súčasnosť. Vývoj sa uberal od liberalizmu k protekcionizmu a naspäť od protekcionizmu k liberalizmu. Internacionalizácia, vstup do EHS a ďalšia integrácia sú ďalšie etapy vývoja Írska.

Druhý čiastkový cieľ – **skúmanie vývoja vzdelania, výskumu, migrácie** ako neekonomických politík majúcich vplyv na hospodársky vývoj štátu. Autor opisuje írsky vzdelávací systém s dôrazom na vysoké školstvo, jeho vývoj a smerovanie: vyučovanie írčiny, učňovské školstvo, reformu základného a stredného ako aj vysokého školstva, zavedenie bezplatného vzdelania a vplyv tohto kroku, zavádzanie hi-tech odborov, inštitúcie, kvalifikačné úrovne, certifikáty a diplomy, nová filozofia vo vzdelávaní, zvyšovanie verejného povedomia o význame prírodných vied, zvyšovanie účasti na treťom stupni a na celoživotnom vzdelávaní, výskum a vývoj. Je tu opísaný írsky exodus a jeho vplyv v priebehu 20. storočia: emigrácia a jej cykly, čistá emigrácia, a to Írskej republiky ako aj Severného Írska, profil emigrantov, emigráciu v rozdelení na ženy a mužov, emigráciu s vekovým cenzom, návrat emigrantov a ich profily, imigráciu v rozdelení na ženy a mužov, imigráciu s vekovým cenzom a imigráciu Neírov. Je tu priblížená írsky nezamestnanosť a nástroje na jej zmiernenie: situácia na trhu práce, Jobs Strategy, granty, fondy, tieňová mzda, minimálna hodinová mzda, podpora v nezamestnanosti jej právne predpoklady a dĺžka poskytovania, sociálny dialóg, makroekonomická politika a regulácia trhu práce.

Tretí čiastkový cieľ – **analýza organizačnej štruktúry štátnych orgánov**, úradov, národných agentúr a inštitúcií podporujúcich export a lákanie priamych zahraničných investícií do krajiny, vymedzenie ich činnosti, nástrojov a opatrení. Autor analyzoval Írsku agentúru pre priemyselný rozvoj ako štátnu agentúru pre podporu zahraničných investícií, jej ciele, úlohy, štruktúru a nástroje: založenie agentúry, zákony vymedzujúce jej pôsobnosť, funkcie, podporu zakladania a rozvoja priemyselného podnikania nepochádzajúceho zo štátu, získavanie platieb z európskych fondov, klientov, Radu, kontrolu spoločnosti, povinnosť mlčanlivosti, listinu klientov, organizačnú štruktúru a prácu, ciele, funkcie a nástroje jednotlivých oddelení agentúry. Ďalej je tu opísaná agentúra Forfás ako štátna poradná a podporná agentúra, jej ciele, úlohy, štruktúra a nástroje: dôvody založenia, tvorba stratégií, podpora vývoja podnikov, vedy a technológií, podpora

podporných agentúr, organizačná štruktúra a práca, ciele, funkcie a nástroje jednotlivých oddelení agentúry. V podkapitole Podnik Írsko je opis štátnej agentúry pre podporu malých a stredných podnikov, jej cieľov, úloh, štruktúry a nástrojov, klientov, partnerov, technologických inovácií, stratégií a ich vykonávania, internacionalizácie, zahraničných marketingových podporných služieb ako predstavovanie nákupcov, vstupu na trh, obchodných cieľov, medzinárodných obchodných veľtrhov, trhovej prítomnosti, nových exportérov, dizajnu, ďalej rozvoja obchodu, vysokorastových začínajúcich spoločností, financií pre rast, inovácií, rizikového kapitálu, rozvoja ľudských zdrojov, siete inštruktorov, zlepšovania produktivity, regionálneho rozvoja, e-obchodu.

Prvá hypotéza, že Írsky model možno prezentovať ako úspešný príklad integrácie národohospodárskeho komplexu malej dimenzie do Európskej únie, sa potvrdila. Z niekdajšej agrárnej krajiny s veľmi striktným ochranárskym režimom, poznamenatej dedičstvom koloniálnej závislosti, sa Írsko stalo ekonomikou vyvinutého priemyslu a služieb založenou na liberálnych princípoch slobodného obchodu. Ekonomický priestor Európskej únie Írsko dôsledne využilo. Spolu s dôrazným vládny programom priťahovania zahraničných investícií, intenzívneho investovania do fondov a zariadenia pre vzdelávanie a výcvik, financovania z európskych fondov v oblastiach poľnohospodárskej, sociálnej a štrukturálnej politiky, to malo za následok, že Írsko je dnes druhou najbohatšou krajinou únie.

Druhá hypotéza, že pre celkový úspech írskej ekonomiky, v rozvíjajúcom sa ekonomickom celku Európskej únie, mal veľký význam akcent profesionalizácie regionálnej politiky, sa potvrdila. Írska agentúra pre priemyselný rozvoj na podporu zahraničných investícií a agentúra Podnik Írsko na podporu malých a stredných podnikov, majú zriadené svoje pobočky po celej krajine (ako aj po svete). Tieto agentúry, ako aj mnohé iné, sú budované na profesionálnej a odbornej úrovni všetkých zamestnancov, ktorí úzko spolupracujú s rôznymi ministerstvami, miestnymi úradmi a inými organizáciami, a to verejnými i súkromnými, nakoľko pôsobia v podnikateľskom prostredí, ktoré požaduje rýchle rozhodovanie a minimum byrokracie.

Tretia hypotéza, že v čase prechodu z industriálnej na vedomostnú spoločnosť a ekonomiku majú národohospodárske komplexy malej a strednej ekonomickej dimenzie veľký potenciál rýchlejšie sa približovať úrovni hlavných centier ekonomickej sily aplikáciou, podporou a dynamickým rozvojom sektora informačných a komunikačných technológií, sa takisto potvrdila. Krajina s malým národohospodárskym prostredím má možnosť presadiť sa v regionálnom alebo svetovom meradle len špecializáciou na sektory, v ktorých by dosahovala svetovú úroveň. Írsko tak na základe predikcie, vrátane identifikácie dlhodobých ekonomických, regulačných, environmentálnych a sociálnych trendov na národnej a medzinárodnej úrovni, identifikovalo nové kľúčové sektory, ktoré mali mať významný potenciál rastu v celosvetovom ako aj európskom meradle. Tieto sektory boli hlavne informačné a komunikačné technológie. Dnes je Írsko jediným najväčším exportérom softvéru v Európe a jedným z troch najväčších vývozcov softvéru na svete.

V súčasnosti identifikovalo ďalšie významné potencionálne sektory rastu, a to vedy o živote, biotechnológie a nanotechnológie.

Odporúčanie pre pedagogický proces: jednotlivé poznatky pri skúmaní a analyzovaní predmetnej problematiky je možné využiť v predmetoch katedry medzinárodného obchodu, ako napr.: Európska únia, Medzinárodný obchod, Stratégia medzinárodného podnikania, Zahraničnoobchodná politika a Aktuálne problémy medzinárodného podnikania.

Odporúčanie pre ekonomickú teóriu: Pre teóriu medzinárodnej ekonomickej integrácie Írsko dáva nový podnet na rozpracovanie teórie rozširovania integrácie (existujúcich integračných celkov) a heterogenizáciu integrácie (prijímanie krajín ekonomicky výrazne slabších ako je ekonomická charakteristika členských krajín existujúcich integračných celkov). Príklad integrácie Írska do Európskych spoločenstiev je v tomto zmysle veľmi inšpirujúci. Írsko je tak žiarivým príkladom až do svetovej hospodárskej krízy narozdiel napr. od Grécka.

Odporúčanie pre Európsku úniu: Európska rada na svojom mimoriadnom zasadnutí v marci roku 2000 vytýčila nový strategický cieľ pre Úniu: stať sa do roku 2010 najkonkurencieschopnejšou a najdynamickejšou znalostnou ekonomikou schopnou udržateľného hospodárskeho rastu so zvýšeným počtom a kvalitou pracovných miest a väčšou sociálnou súdržnosťou. Dnes už je jasné, že Únia tento strategický cieľ nenaplní. Riadenie založené na partnerstve a zodpovednosti je neúspešné. Členské štáty nepristúpili zodpovedne k tejto výzve. Podľa názoru autora základnou prekážkou jeho uskutočnenia bola chýbajúca inštitucionálna základňa, ktorá by mala právomoci a bola zodpovedná za implementáciu tejto stratégie. Je nutné, aby nová inštitúcia pristupovala k napĺňaniu stratégie aktívne tak, ako Írska agentúra pre priemyselný rozvoj. Tá nečaká až potencionálni investori zaklopú na dvere, ale ich vo svete aktívne vyhľadáva.

Odporúčanie pre hospodársku politiku Slovenskej republiky: je z krátkodobého a strednodobého hľadiska napodobnenie cieľov, úloh, štruktúry, nástrojov a postupov írskych podporných agentúr. Autor je toho názoru, že slovenský daňový systém je vyhovujúci a zohral významnú úlohu v ekonomickom rozvoji krajiny, ale niektoré prvky írskeho daňového systému sa mu javia ako zaujímavé. Ide napr. o špeciálne podpory pre členov skupín spoločností, špeciálne daňové odpočítateľné položky a výška sadzby dane zo zisku spoločností. Takisto spôsob a efektivita využívania eurofondov je veľmi dôležitý. Dosiahnutie strategických cieľov Lisabonskej agendy sa musí stať prioritou vládnych politík, pretože len dynamická znalostná ekonomika má budúcnosť. Príde čas kedy krajina stratí postavenie ekonomiky s lacnou pracovnou silou a ostatné faktory už ďalej nebudú pre investorov také významné. Potom môže prísť kríza.

Z dlhodobého hľadiska je pre slovenský hospodársky vývoj dôležitá zmena mentality národa. Je skutočnosťou, že Slovák, keď nastálo odíde do zahraničia, prispôsobuje sa okoliu tak výrazne, že už zväčša druhá generácia vôbec neovláda slovenský jazyk a vlast' otcov s problémami hľadá na mape. Je nutné vstúpiť do sveta už od malička, aby boli hrdí na svoje korene, tradície a históriu.

Podporovať súťaživosť, dravosť, podnikavosť, invenčnosť a vytrvalosť na všetkých úrovniach vzdelania.

6. ZÁVER

V tejto práci autor vykreslil parciálny obraz Írskej republiky, a tak prispieť k pochopeniu mechaniky vzniku ekonomického boomu ako takého. Aby ekonomika dospela do takého extrémneho a dlhodobého, ale určite pozitívneho štádia rastu, musí mať určité predispozície personálneho substrátu štátu, ktorého je súčasťou. V írskych žilách koluje keltská krv. Kelti boli výbojným, expanzívnym, a teda nie usadlým národom. Do Írska prišlo kresťanstvo, ktoré tu dodnes má veľmi silné postavenie, jeho prínosom je viera a nádej. Vikingské nájazdy priniesli ostrovu vojnu, strach a utrpenie, boli porazení a asimilovaní, ale Írov ovplyvnili svojimi názormi na obchod, urbanizáciu a moreplavectvo. Potom prišli Normani, ktorí boli dôslední v centralizácii, prispeli k rozvoju miest a obchodu, zaviedli používanie peňazí a nakoniec boli tiež z väčšej časti asimilovaní Írmi. Anglicko neskôr začalo vytvárať na ostrove kolónie a pristúpilo k anglikanizácii Írov a k reformácii. Íri boli a sú hlboko veriaci a došlo k posunu od bojov za oslobodenie k bojom náboženským. Tu treba aj hľadať príčinu súčasných roztržiek v Severnom Írsku. Anglicko sa časom stalo koloniálnou veľmocou a spolu s Angličanmi kolonizovali svet aj Íri. Teda ďalšou črtou Írov je, že sa z nich nestal usadlý národ, to je zásluhou aj Anglicka. Íri majú ohromný cit pre slobodu, a tak si nakoniec vybojovali nezávislosť. Sloboda, viera, národná spolupatričnosť, obchodné cítenie a odvaha odísť do sveta boli sociologickým základom pre írsky rast. Tieto vlastnosti mali kedysi aj Slováci, ale skoro päťdesiat rokov komunizmu tieto črty udusilo a dnes sa vyskytujú sporadicky a v dost' okypnenej podobe. Slovenský národ stále hľadá svoju tvár. Na pomoc musí prísť sociológia, psychológia a iné spoločenské vedy. Musia dať odpoveď na otázku, ktoré ľudské črty v spoločnosti podporovať, ktoré potláčať a ako to urobiť.

Írsko, tak ako aj iné štáty rozumne využívalo teórie liberalizmu i protekcionizmu v praxi v závislosti od stavu svojej ekonomiky. Írska vláda však vo svojej hospodárskej politike išla ďalej. Osvojila si princípy plánovanej ekonomiky a uplatnila ich v prostredí trhovej ekonomiky. Štátna administratíva pripravovala viacročné programy ekonomického rozvoja, v ktorých stanovovala ciele a prostriedky na ich dosiahnutie. Rozhodujúcim faktorom týchto programov nebolo ich zostavenie, ale ich dôsledná realizácia. Tak sa stalo, že rôzne navrhované inštitúcie boli zriadené, fungovali a plnili svoju úlohu. To sa žiaľ nedá povedať o slovenských podporných agentúrach, o ktorých málokto vie, že vôbec existujú. Írsko sa svojho ekonomického plánovania nevzdalo doteraz. Momentálne sa snaží plniť Národný plán rozvoja na roky 2007-2013. Bol prijatý dlhodobý plán: Národná priestorová stratégia na obdobie rokov 2002-2020, ktorá je navrhnutá za účelom zabezpečenia rovnovážneho sociálneho, ekonomického a fyzického vývoja medzi regiónmi. Ekonomické plánovanie na Slovensku sa po roku 1989 an block zavrholo ako prvok komunistický a nesystémový. Zachovať sa malo to, čo bolo opodstatnené a transformovať to na rodiace sa prostredie trhovej ekonomiky.

Za ďalší faktor podmieňujúci ekonomický boom možno označiť veľkosť trhu. Je nutné aby, produkciu zvyšujúce podniky i podniky nových odvetví (nových ako takých alebo nových v krajine) mohli svoju produkciu umiestniť na trhu a aj ju reálne prediť. Na to je potrebný dostatočne veľký trh so životnou úrovňou v takom rozsahu, aby takáto zvyšujúca sa produkcia mohla byť realizovaná. Takýto trh môže byť trh domáci, ak takého niet, musí sa exportovať na trhy zahraničné. To sa môže realizovať dvomi spôsobmi. Prvým spôsobom je lákanie zahraničného kapitálu, ktorý by v krajine vybudoval novú výrobnú kapacitu hmotných statkov alebo služieb. Menšiu časť by realizoval na domácom trhu a zvyšok by exportoval. Touto cestou išlo aj Írsko a začalo sa zameriavať a budovať sofistikované odvetvia prostredníctvom zahraničného kapitálu. Zväčša sa jednalo a jedná o veľké transnacionálne korporácie, ktoré majú prostriedky na prekonávanie obchodných bariér medzi jednotlivými štátmi, čím sa ľahko dostanú na relevantné trhy. Druhým spôsobom je ekonomická integrácia, teda odbúravanie obchodných bariér medzi štátmi, čím by vznikol dostatočne veľký trh, ktorý by bol schopný absorbovať potencionálnu zvýšenú produkciu. Írska republika vstúpila do takého celku 1.1.1973, a to do EHS. Túto skutočnosť využil veľký počet ďalších TNK a investovali do Írska. Zahraničné spoločnosti tvoria viac ako 80% exportu tejto krajiny. To znamená, že je tu veľký potenciál v exporte malých a stredných podnikov, ktorý nie je veľmi využitý.

Svetová hospodárska a finančná kríza zasiahla Írsko veľmi tvrdo. Hospodársky zázrak sa zmenil na nočnú moru. Ukázalo sa, že tesné väzby ekonomiky Írska na USA sa z hľadiska tej negatívnej stránky prejavili naplno. Ekonomika namiesto rastu rapídne klesá. V treťom štvrtroku 2009 HDP medziročne kleslo o 7,4%, HNP dokonca o 11,3%! Štandardizovaná miera nezamestnanosti sa ustálila na 12,5 %! Írsko tak zažíva najväčšiu krízu za posledných dvadsať rokov. Írska vláda samozrejme pripravila protikrízový plán a vytvorila nové inštitúcie. Autor je toho názoru, že írske hospodárstvo takúto kontrakciu potrebovalo. Nezamestnanosť bola zrejme pod prirodzenou mierou a ekonomika, ktorá potrebovala ďalšiu pracovnú silu, ju veľmi ťažko zabezpečovala. Nedostatok pracovných síl Írsko zabezpečovalo dovozom hlavne zo strednej a východnej Európy. Kríza zabezpečí, že vďaka prepúšťaniu zamestnancov sa zvýši produktivita práce a po jej prekonaní tu bude dostatok pracovnej sily pre silný ekonomický rast. Autor predpokladá, že môžeme očakávať návrat Keltského tigra.

7. ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie

- LISÝ, J.: *Výkonnosť ekonomiky a ekonomický rast*. Bratislava: Iura Edition, 1999. 106 s. ISBN 80-88715-55-5
- MICHNÍK, Ľ.: *Zahraničný obchod. Ekonomika, stratégia, podnikanie*. Bratislava: SPRINT, 1998. 656 s. ISBN 80-8884-31-8
- Moody, T. W. – Martin, F. X. at al.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN, 1996. 419 s. ISBN 80-7106-151-4
- NAISBITT, J. – ABURDENOVÁ, P.: *Megatrendy 2000*. Bratislava: Bradlo 1991. 324 s. ISBN 80-7127-050-4
- ŠIBL, D. – ŠAKOVÁ, B.: *Svetová ekonomika*. Bratislava: SPRINT, 2000. 460 s. ISBN 80-88848-60-1
- ŠIBL, D. – ŠAKOVÁ, B. – MOGYOROSIOVÁ, Z.: *Európska únia*. Bratislava: EKONÓM 2001. 221 s. ISBN 80-225-1376-8

Články v časopise

- BARANCOVÁ, H.: Podpora v nezamestnanosti v krajinách Európskej únie. In: *Práca a mzda*, roč. 2/44, 1996, č.7-8, s. 37-46
- CROSSOVÁ, M. T.: Irská zkušenost s členstvím v EU – inspirace pre Českú republiku. In: *Mezinárodní politika*, roč. XXIII, 1999, č. 10, s. 4-6
- DRABEŠ, Z.: Malé země dávají příklad. In: *Ekonom*, roč. 43, 1999, č. 41, s. 52-53
- GABRIELOVÁ, H.: Špecifiká zamestnanosti vo vybraných krajinách. In: *Ekonomický časopis*, roč. 48, 2000, č. 4, s. 506-527
- HÁLEK, J.: Atlas ekonóma – Írsko. In: *Ekonom*, roč. 37, 1993, č. 21, s. 61-62
- JANOŠKA, J.: Vláda podporuje vzdelávanie vo vybraných špecializáciách. In: *Trend*, roč. 10, 2000, č. 25, s. 10A-11A
- KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19
- KOPECKÝ, Z.: Země zajímavých příležitostí. In: *Ekonom*, roč. 43, 1999, č. 16, s. 29
- LUKÁŠ, Z.: Členské státy EU: Írsko. In: *Ekonom*, roč. 43, 1999, č. 26, s. VIII
- Rukoväť exportéra – Írsko – dovozný režim a s ním súvisiace predpisy. In: *Obchod Kontakt Marketing*, roč. 12, 2003, č. 5, s.15-17
- SCHLOSSER, G.: Írska republika – história a súčasnosť írskej meny. In: *Biatec*, roč.5, 1997, č. 1, s. 13-14, 23-24

- TÍKAL, S.: Zkušenosti z otevírání irské ekonomiky. In: *Politická ekonomie*, roč. 40, 1992, č. 3, s. 369-378
- VAIC, J.: Kapesní atlas obchodníka – Irsko. In: *Obchod Kontakt Marketing*, roč. 5, 1996, č. 9, s. 23
- VAŠKO, T.: Prvky technické politiky vybraných zemí. In: *Národní hospodářství*, roč. 48, 1995, č.3, s. 26-27

Články a správy na internete

- A Common Awards System: A Proposal. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<http://www.fetac.ie/cas/Common_Awards_System_Dec_05.pdf >
- About COFORD. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete:
<<http://www.coford.ie/iopen24/pub/defaultarticle.php?cArticlePath=130>>
- About FETAC. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<http://www.fetac.ie/info/about_fetac.htm>
- About Teagasc. [cit. 17.9.2008], dostupné na internete:
<<http://www.teagasc.ie/aboutus/index.htm>>
- About the Health Research Board. [cit. 29.8.2008], dostupné na internete:
<http://www.hrb.ie/display_content.php?page_id=2>
- About the Marine Institute. [cit. 2.9.2008], dostupné na internete:
<<http://www.marine.ie/home/aboutus/>>
- About us. [cit. 29.8.2008], dostupné na internete: <<http://www.irchss.ie/about/index.html>>
- Annual External Trade. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete:
<<http://www.cso.ie/statistics/nationalingp.htm>>
- Annual Report and Accounts 2007. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete:
<http://www.sfi.ie/content/content.asp?section_id=227&language_id=1&publication_id=714>
- Annual Report 2001. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<<http://www.ida.ie/theida/anrep01.pdf>>
- Any minimum wage increase will cost jobs. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete:
<<http://www.ibec.ie/ibec/press/presspublicationsdoclib3.nsf/wvHRMNews/9B7777B045C949BF8025752200593D99?OpenDocument>>
- Back to Work Allowance. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete:
<<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/JobseekerSupports/BackToWork/Allowance/Pages/btwa.aspx>>
- Basic Research. [cit. 29.8.2008], dostupné na internete:
<http://www.ircset.ie/grant_schemes/basic.html>

- Budget 2009 Statistics and Tables. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete:
<<http://www.budget.gov.ie/Budgets/2009/Documents/BudgetaryTables2009.pdf>>
- CRADDEN, J.: Introduction of minimum wage very successful. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete: <<http://www.ireland.com/jobs/news/news3011e.htm>>
- Creating Ireland's Innovation Society: The Next Strategic Step. [cit. 8.9.2007], dostupné na internete: <<http://www.hea.ie/uploads/pdf/DowneyHEAFORFAS.pdf>>
- CSET brochure, Januar 2007. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete:
<http://www.sfi.ie/uploads/documents/upload/Cset_brochure_jan_07.pdf>
- DUNNING, J. H.: A rose by any other name...? FDI theory in retrospect and prospect. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete: <http://copenhagen.jibs.net/LitReview/2000/2000_3_20.pdf>
- DUNNING, J. H.: The eclectic paradigm of international production: a restatement and some possible extensions. [cit. 26.8.2006], dostupné na internete:
<http://copenhagen.jibs.net/Archive/1988/19_1_88_1.pdf>
- DUNNING, J. H.: The Eclectic (OLI) Paradigm of International Production: Past, Present and Future. [cit. 26.8.2006], dostupné na internete:
<http://acadweb.snhu.edu/samii_massood/courses/int750/750Articles/eclectic.pdf>
- DUNNING, J., H. – ARCHER, H.: The Eclectic Paradigm and the Growth of UK Multinational Enterprise 1870-1983. [cit. 27.8.2006], dostupné na internete: <<http://www.h-net.msu.edu/~business/bhcweb/publications/BEHprint/v016/p0019-p0052.pdf>>
- Economic Survey of Ireland, 2006. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete:
<<http://www.oecd.org/dataoecd/28/47/36204794.pdf>>
- Enterprise Ireland Corporate Brochure. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete:
<<http://www.enterprise-ireland.com/documents/uploaded/corpbrochure.PDF>>
- EPA Funded Research. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete:
<<http://www.epa.ie/researchandeducation/research/projects/>>
- Fast and loose. How the Fed made the subprime bust worse. In: *The Economist print edition*, [cit. 18.10.2007], dostupné na internete:
<http://www.economist.com/specialreports/displaystory.cfm?story_id=9972453&source=login_payBarrier>
- Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Freedom of Information Act - IDA Ireland, Sections 15 and 16, Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, Reference Manual. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<<http://www.ida.ie/theida/foi.pdf>>
- Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:

- <http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/FOI_Manual_November_06_2.pdf>
- Freedom of Information Act. Section 15 and 16 Reference Book. January 2009. [cit. 16.3.2009], dostupné na internete:
<<http://www.forfas.ie/media/FOI%20Section%2015%20and%2016%20Reference%20Book.pdf>>
 - Freedom of Information - Section 15/16 Manual to comply with the Freedom of Information Act 1997. [cit. 16.3.2009], dostupné na internete: <<http://www.forfas.ie/foi.html>>, s. 2-4, 15-29, 31-34, 37-39, 42
 - Globalizácia zvýšila frekvenciu a rozsah kríz. [cit. 10.2.2010], dostupné na internete:
<<http://openiazoch.zoznam.sk/info/zpravy/zprava.asp?NewsID=57559>>
 - Government Announcement - 11 February 2009 : Recapitalisation of Allied Irish Bank and Bank of Ireland. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete:
<<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5669&CatID=1&StartDate=01+January+2009&m>>
 - Government Announcement on Recapitalisation, 21st December 2008. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete:
<<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5609&CatID=1&StartDate=01+January+2008&m>>
 - Government Decision to Safeguard Irish Banking System. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.finance.gov.ie/documents/pressreleases/2008/blo11.pdf>>
 - GUIDE TO TAX IN IRELAND 2008. [cit. 10.1.2009], dostupné na internete:
<[http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/IDA_Tax_Guide_2008_\(lo-res\).pdf](http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/IDA_Tax_Guide_2008_(lo-res).pdf)>
 - GUIDE TO TAX IN IRELAND 2009. [cit. 8.3.2010], dostupné na internete:
<<http://www.idaireland.com/news-media/publications/library-publications/ida-ireland-publications/IDA-Tax-Brochure-2009.pdf>>
 - HEA Research Overheads. [cit. 15.9.2007], dostupné na internete:
<<http://www.heai.ie/uploads/pdf/HEAResearchOverheads.pdf>>
 - Higher Education Authority... [cit. 8.9.2007], dostupné na internete:
<<http://www.heai.ie/index.cfm/page/category/id/133>>
 - Higher Education Systems - General organisation and administration of higher education. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.heai.ie/system/index.htm>>
 - Higher Education Systems - Historical overview. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<<http://www.heai.ie/system/index.htm>>
 - HONOHAN, P.: Key Issues of Cost-Benefit Methodology for Irish Industrial Policy (General Research Series, No. 172). Dublin, Economic and Social Research Institute, november 1999 +

GABRIELOVÁ, H.: Špecifiká zamestnanosti vo vybraných krajinách. In: *Ekonomický časopis*, roč. 48, 2000, č. 4, s. 506-527

- HUDEC, Š.: Írsko sa pasuje so škodami. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete:
<<http://ekonomika.sme.sk/c/4889119/irsko-sa-pasuje-so-skodami.html>>
- HUDEC, Š.: Keltský tiger sa mení na subtilnú mačku. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete:
<http://www.echomagazin.com/sk/clanky/prakticke_rady_uk/irsko/ekonomika_keltsky_tiger_sa_meni_na_subtilnu_macku>
- IMPLEMENTING THE 'EDUCATION AND TRAINING 2010' WORK PROGRAMME, 2005 Progress report. EUROPEAN COMMISSION. Education and Culture. Brussels, December 2005. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport/irl_en.pdf>
- Industry Research Collaborations. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete:
<http://www.sfi.ie/content/content.asp?section_id=512&language_id=1>
- Inflácia v krajinách OECD dosiahla v júni 3,3 %. [cit. 11.2.2010], dostupné na internete:
<<http://ekonomika.sme.sk/c/2831513/inflacia-v-krajinach-oecd-dosiahla-v-juni-33.html>>
- Investing in people and ideas. [cit. 29.8.2008], dostupné na internete:
<http://www.ircset.ie/about_embark/index.html>
- International. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.nqai.ie/en/International/>>
- International Relations. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete: <<http://www.gov.ie/iveagh/>>
- IRELAND: National Development Plan 2007-2013, TRANSFORMING IRELAND, A Better Quality of Life for All. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete:
<<http://www.ndp.ie/documents/ndp2007-2013/NDP-2007-2013-English.pdf>>
- Ireland – Stability Programme Update. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete:
<<http://www.budget.gov.ie/Budgets/2010/Documents/Final%20SPU.pdf>>
- Ireland Vital Statistics June 2008. [cit. 10.1.2009], dostupné na internete:
<http://www.idaireland.com/uploads/documents/IDA_Publications/Vital_Statistics_June_2008_FINAL_formatting_correct.pdf>
- Irish Economy Dat. [cit. 9.2.2010], dostupné na internete:
<http://www.esri.ie/irish_economy/IrishEconomyData.xls>
- Írsko znárodnilo banku Anglo Irish Bank. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete:
<<http://ekonomika.sme.sk/c/4265953/irsko-znarodnilo-banku-anglo-irish-bank.html>>
- January 15, 2009 Ministers Statement. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete:
<<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5627&CatID=1&StartDate=01+January+2009&m>>
- Jobseekers Allowance. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete:
<<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/JobseekerSupports/JobseekersAllowance/Pages/ja.aspx>>

- Jobseeker's Benefit. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete:
<http://www.citizensinformation.ie/categories/social-welfare/social-welfare-payments/unemployed-people/unemployment_benefit>
- KUKULA, M.: Suverenita štátov z hľadiska globalizácie. [cit. 22.8.2006], dostupné na internete:
< <http://www.blisty.cz/art/23126.html> >
- Land and People. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete:
<<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/landandpeople.asp>>
- LESAY, I.: Seminár o neoliberalizme. [cit. 13.8.2006], dostupné na internete:
<<http://www.hejrup.sk/NeoliberalizmusCely.pdf>>
- Live Register, January 2010. [cit. 15.2.2010], dostupné na internete:
<http://www.cso.ie/releasespublications/documents/labour_market/2010/lreg_jan2010.pdf>
- Live Register, February 2010. [cit. 15.2.2010], dostupné na internete:
<http://www.cso.ie/releasespublications/documents/labour_market/current/lreg.pdf>
- LORANGE, P. – ROSSELET-MCCAULEY, S.: Capturing knowledge to boost performance. [cit. 28.3.2010], dostupné na internete:
<http://www.imd.ch/research/challenges/upload/TC032_08_capturing_knowledge_to_boost_performance.pdf>
- KUSOVSKÁ, M.: Investičné bankovníctvo je jedným zo zdrojov zisku. [cit. 11.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.banky.sk/6418-sk/investicne-bankovnictvo-je-jednym-zo-zdrojov-zisku.php?pg=2>>
- MARTINEZ, E. – GARCIA, A.: Čo je neoliberalizmus? [cit. 13.8.2006], dostupné na internete:
<<http://www1.freehostingguru.com/sos>>
- Median and Average Sales Prices of New Homes Sold in United States. [cit. 11.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.census.gov/const/uspriceann.pdf>>
- Minister for Finance, Mr Brian Lenihan, TD, intends to extend Guarantee Scheme. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete:
<<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5488&CatID=1&StartDate=01+January+2008&m>>
- Mission Statement. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.nqai.ie/en/AboutUs/>>
- Mission Statement. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<<http://www.hetac.ie/about.cfm?sID=2>>
- Monthly Standardised Prices. [cit. 12.2.2010], dostupné na internete:
<http://www.esri.ie/irish_economy/permanent_tsbesri_house_p/hpi_tables_End09.pdf>
- National Framework of Qualifications – Determinations for the Outline National Framework of Qualifications. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<<http://www.nqai.ie/en/Publications/File1,1923,en.pdf>>

- National Income (Current Market Prices) €m. [cit. 11.3.2010], dostupné na internete:
<<http://www.cso.ie/statistics/nationalingp.htm>>
- National Spatial Strategy. [cit. 16.3.2009], dostupné na internete:
<<http://www.irishspatialstrategy.ie>>
- Nesplácanie hypoték ohrozilo celý svet. [cit. 12.2.2010], dostupné na internete:
<<http://hnonline.sk/c1-29673700-nesplacanie-hypotek-ohrozilo-cely-svet>>
- NO. 1 2010 (January) Forecast Summary Table. [cit. 15.2.2010], dostupné na internete:
<<http://www.centralbank.ie/data/QrtBullFiles/Fore-Sum-Table.pdf>>
- Objectives & Strategy. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete:
<<http://www.ndp.ie/viewdoc.asp?fn=%2Fdocuments%2Foverview%2Fobjectives-and-strategy.htm&mn=ovex&nID=1>>
- OECD Economic Surveys, Ireland, 1997, s16 – KOŠTA, J.: Vplyv zahraničných investícií v Írsku na zamestnanosť, produktivitu a celkový ekonomický rozvoj. In: *Práca, sociálna politika*, roč. 7, 1999, č. 33, s. 14-19
- OECD Economic Surveys: Ireland. Paris, OECD, 1999, s50 in: GABRIELOVÁ, H.: Špecifiká zamestnanosti vo vybraných krajinách. In: *Ekonomický časopis*, roč. 48, 2000, č. 4
- Principles and operational guidelines for the implementation of a national approach to credit in Irish higher education and training November 2004. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<<http://www.nqai.ie/en/Publications/File1,843,en.doc>>
- Population and Migration Estimates April 2007. [cit. 22.10.2008], dostupné na internete:
<http://www.hse.ie/eng/FactFile/FactFile_PDFs/Census_2006_Population_and_Migration_Estimates/Census_2006_Population_and_Migration_Estimates.pdf>
- Population and Migration Estimates, April 2009. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete:
<<http://www.cso.ie/releasespublications/documents/population/current/popmig.pdf> >
- Population of each Province, County and City, 2006 [cit. 20.12.2009], dostupné na internete:
<<http://www.cso.ie/statistics/popofeachprovcountycity2002.htm>>
- Press Release : Government Seeking a Remuneration Ceiling of €500,000 for Bankers. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete:
<<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5706&CatID=1&StartDate=01+January+2009&m>>
- Press Releases 16 April 2008. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete:
<<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5251&CatID=1&StartDate=01+January+2008&m> >
- Prierez krízou. [cit. 10.2.2010], dostupné na internete: <http://www.protikapitalu.org/down/a-kontra-prierez_krizou.pdf>

- Progress reports. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/progress_reports/index_en.htm>
- Quality Review of the National Qualifications Authority of Ireland. External Panel Report. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.nqai.ie/en/FrameworkDevelopment/QualityReviewoftheQualificationsAuthority/File,1955,en.pdf>>
- Quarterly Bulletin NO 1 / 2010, Statistical appendix. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <<http://centralbank.ie/data/QrtBullFiles/No%201.%20Statistical%20Appendix.pdf>>
- Quarterly Bulletin Winter 2002, Statistical appendix. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.centralbank.ie/documents/earp/Bulletins/Winter2002Main.pdf>>
- Quarterly National Accounts, Quarter 3 2008. [cit. 15.2.2010], dostupné na internete: <http://www.cso.ie/releasespublications/documents/economy/2008/qna_q32008.pdf>
- Quarterly National Accounts, Quarter 4 2008 and year 2008 (preliminary). [cit. 15.2.2010], dostupné na internete: <http://www.cso.ie/releasespublications/documents/economy/2008/qna_q42008.pdf>
- Quarterly National Accounts, Quarter 1 2009. [cit. 15.2.2010], dostupné na internete: <http://www.cso.ie/releasespublications/documents/economy/2009/qna_q12009.pdf>
- Quarterly National Accounts, Quarter 4 2009 and Year 2009 (preliminary). [cit. 28.3.2010], dostupné na internete: <<http://www.cso.ie/releasespublications/documents/economy/current/qna.pdf>>
- Report of an international evaluation panel. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete: <http://www.sfi.ie/uploads/documents/upload/forfas051215_sfi_evaluation_report_webopt.pdf>
- Revenue Job Assist. [cit. 13.1.2009], dostupné na internete: <<http://www.welfare.ie/EN/Schemes/JobseekerSupports/BackToWork/RevenueJobAssist/Pages/rja.aspx>>
- ROJKO, M.: Írsko môže na jeseň čakať búrku. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <<http://reality.etrend.sk/byvanie/irsko-moze-cakat-na-jesen-burku.html>>
- ROJKO, M.: Koniec cenového boomu európskych bytov. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <http://reality.etrend.sk/byvanie/koniec-cenoveho-boomu-europskych-bytov.html>
- ROJKO, M.: Prepád cien postihol rôzne kúty sveta. [cit. 10.2.2010], dostupné na internete: <<http://reality.etrend.sk/realitny-biznis/prepad-cien-postihol-rozne-kuty-sveta.html>>
- Selected Interest Rates. [cit. 11.2.2010], dostupné na internete: <<http://www.federalreserve.gov/releases/h15/update/>>
- Self-Evaluation Report, March 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete: <<http://www.hetac.ie/docs/HETAC%20Self%20Evaluation%20Report.pdf>>

- Services. [cit. 25.8.2006], dostupné na internete:
<<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/services.asp>>
- SIEGFRIED, F.: Stáli sme pár dní pred zrútením finančného sveta. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete: <http://nazory.pravda.sk/serial-o-krize-stali-sme-par-dni-pred-zrutenim-financneho-sveta-pvu/-sk-nana.asp?c=A090303_194940_sk-nana_p29>
- Spolupracujeme : Európska susedská politika. [cit. 7.2.2010], dostupné na internete:
<http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/information/enp_brochure_sk.pdf>
- Statement of Minister for Finance on Formal Publication of NAMA Bill. [cit. 16.2.2010], dostupné na internete:
<<http://www.finance.gov.ie/viewdoc.asp?DocID=5975&CatID=1&StartDate=01+January+2009&m>>
- STEPHEN L. P.: The Failure of Endogenous Growth. [cit. 9.5.2006], dostupné na internete:
<<https://netfiles.uiuc.edu/parente/The%20Failure%20of%20Endogenous%20Growth.pdf>>
- Strategy for Science, Technology and Innovation. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete:
<<http://www.entemp.ie/publications/science/2006/sciencestrategy.pdf>>
- Tánaiste Promotes Ireland as a Source of Software Supply. [cit. 14.3.2010], dostupné na internete: <<http://www.entemp.ie/press/2008/20081009c.htm>>
- Tax Brouchure 2003. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<http://www.ida.ie/news/pdf/tax_brochure_2003.pdf >
- The Economy. [cit. 20.12.2009], dostupné na internete:
<<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/economy.asp>>
- The Irish State. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete:
<<http://www.irlgov.ie/aboutireland/eng/irstate.asp>>
- The Irish Universities Association... [cit. 22.8.2008], dostupné na internete:
<<http://www.iua.ie/about-us/index.html>>
- THE WORLD COMPETITIVENESS SCOREBOARD 2009. [cit. 28.3.2010], dostupné na internete: <<http://www.imd.ch/research/publications/wcy/upload/scoreboard.pdf>>
- The World Factbook, North America : United States, Economy - overview. [cit. 11.2.2010], dostupné na internete: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>>
- TOKOLYOVÁ, T.: Globalizácia v postmodernistickom svete. [cit. 22.8.2006], dostupné na internete:
<http://www.google.sk/search?q=globaliz%C3%A1cia&hl=sk&lr=lang_sk&start=70&sa=N>
- Verification of compatibility of Irish National Framework of Qualifications with the Framework for eualifications of the European Higher Education Area. Final report – November 2006. [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:

<<http://www.nqai.ie/en/International/VerificationofCompatibilityofIrishNationalFrameworkofQualifications/File1,1811,en.pdf>>

- VISION 2004-2008, People, Ideas and Partnerships for a Globally Competitive Irish Research System. [cit. 3.9.2008], dostupné na internete:
<http://www.sfi.ie/uploads/documents/upload/Vision_2008.pdf>
- WALTER, B. – GRAY, B. – ALMEINA, L. – DOWLING, L., A. – MORGAN, S.: A study of the existing sources of information and analysis about Irish emigrants and Irish communities abroad. [cit. 10.1.2009], dostupné na internete:
<<http://www.gov.ie/iveagh/policy/taskforcestudy.pdf>>
- Welcome to the 2010 CAO Handbook... [cit. 6.11.2007], dostupné na internete:
<<http://www2.cao.ie/handbook/handbook/index.php>>
- What is Endogenous Growth Theory? [cit. 9.5.2006], dostupné na internete:
<http://www.sistemasdeconocimiento.org/English/e100mty/inputs/General_KBD_inputs/kbd_files/005_endogenous_growth/3_gladys_what_EGT.pdf>
- What We Are Responsible For. [cit. 22.8.2008], dostupné na internete:
<<http://www.epa.ie/about/roles/>>
- Work of Labour Market Activation Policy Unit. [cit. 8.3.2010], dostupné na internete:
<<http://www.entemp.ie/labour/activation/work.htm>>

Webové stránky

- <http://acadweb.snhu.edu>
- <http://ec.europa.eu>
- <http://copenhagen.jibs.net>
- <http://www.banky.sk>
- <http://www.blisty.cz>
- <http://www.budget.gov.ie>
- <http://www.census.gov>
- <https://www.centralbank.ie>
- <http://www.citizensinformation.ie>
- <http://www.coford.ie>
- <http://www.cso.ie>
- <http://www.echomagazin.com>
- <http://www.economist.com>
- <http://www.economy.gov.sk>
- <http://www.eirestat.cso.ie>

- <http://www.entemp.ie>
- <http://www.enterprise-ireland.com>
- <http://www.epa.ie>
- <http://www.etrend.sk>
- <http://www.europa.eu>
- <http://www.federalreserve.gov>
- <http://www.fetac.ie>
- <http://www.finance.gov.ie>
- <http://www.forfas.ie>
- <http://www.google.sk>
- <http://www.gov.ie>
- <http://www.hea.ie>
- <http://www.hejrup.sk>
- <http://www.hetac.ie>
- <http://www.hnonline.sk>
- <http://www.hrb.ie>
- <http://www.hse.ie>
- <http://www.h-net.msu.edu>
- <http://www.ibec.ie>
- <http://www.ida.ie>
- <http://www.idaireland.com>
- <http://www.ilo.org>
- <http://www.irchss.ie>
- <http://www.imd.ch>
- <http://www.imf.org>
- <http://www.ircset.ie>
- <http://www.irishspatialstrategy.ie>
- <http://www.irlgov.ie>
- <http://www.ireland.com>
- <http://www.iua.ie>
- <http://www.marine.ie>
- <http://www.ndp.ie>
- <http://www.nqai.ie>
- <http://www.pravda.sk>
- <http://www.oecd.org>
- <http://openiazoch.zoznam.sk>

- <http://www.sistemasdeconocimiento.org>
- <http://www.sme.sk>
- <http://www.sfi.ie>
- <http://www.taoiseach.gov.ie>
- <http://www.teagasc.ie>
- <http://www.welfare.ie>
- <http://www.worldbank.org>
- <http://www.wto.org>
- <http://www1.freehostingguru.com>
- <http://www2.cao.ie>
- <https://www.cia.gov>
- <https://netfiles.uiuc.edu>

8. PRÍLOHY

TABUĽKY

Tabuľka 1 – Mriežka indikátorov úrovne 1 - 5, link s. 112

	Úroveň 1	Úroveň 2	Úroveň 3	Úroveň 4	Úroveň 5
Šírka vedomostí	Základné vedomosti	Vedomosti úzke v rozsahu	Vedomosti stredné v rozsahu	Široký rozsah vedomostí	Široký rozsah vedomostí
Druhové vedomosti	Demonštrované poznanim alebo pamäťou	Vecné použitie a základné chápanie	Hlavné vecné použitie a chápanie vzťahov medzi elementmi vedomostí	Hlavné vecné použitie s niektorými prvkami abstrakcie a teórie	Teoretické koncepty a abstraktné myslenie s významnou hĺbkou v niektorých oblastiach
Rozsah poznatkov, skúseností a zručností	Preukázanie základných praktických zručností a realizovanie priamych činností pomocou základných nástrojov	Preukázanie obmedzeného rozsahu základných praktických zručností vrátane použitia príslušných nástrojov	Preukázanie obmedzeného rozsahu praktických a kognitívnych zručností nástrojov	Preukázanie miernych praktických a kognitívnych zručností a nástrojov	Preukázanie širokého spektra špecializovaných zručností a nástrojov
Miera poznatkov, skúseností a zručností	Vykonávanie procesov, ktoré sú opakované a predvídateľné	Vykonávanie jasných a rutinných úloh	Vyberanie z obmedzeného rozsahu premenných postupov a aplikovanie známych riešení pre obmedzený rozsah predvídateľných problémov	Vyberanie z celého rozsahu postupov a aplikovanie známych riešení viacerých predvídateľných problémov	Vyhodnotenie a využitie informácií pre plánovanie a rozvoj vyšetrovacích stratégií a vymedzenie riešenia pre viaceré neznáme problémy
Kontext schopností	Konanie v presne definovaných a vysoko štruktúrovaných súvislostiach	Konanie v obmedzenom rozsahu predvídateľných a štruktúrovaných súvislostiach	Konanie v obmedzenom rozsahu súvislostí	Konanie v známych a neznámych súvislostiach	Konanie v rozsahu viacerých a špecifických súvislostiach s preberaním zodpovednosti za vlastnosti a kvalitu výkonov, identifikovanie a aplikovanie zručností a znalostí v širokom rozsahu súvislostí
Pozičné schopnosti	Konanie v limitovanom rozsahu pozícií	Konanie v rozsahu pozícií pod vedením	Konanie pod vedením s obmedzenou autonómiou, funkcie v rámci známych, homogénnych skupín	Konanie so značným množstvom zodpovednosti a samostatnosti	Vykonávanie niektorých iniciatív a nezávislosti pri definovaných činnostiach, väzby a funkcie vo viacerých, komplexných a heterogénnych skupinách
Schopnosť učiť sa	Naučenie sa série úloh a prístupov, využitie viacerých výchovných zdrojov	Naučenie sa disciplíny v dobre štruktúrovanom a kontrolovanom prostredí	Učenie sa v riadenom prostredí	Naučenie prevzatia zodpovednosti za vlastné učenie v kontrolovanom prostredí	Naučenie prevzatia zodpovednosti za vlastné učenie v riadenom prostredí
Vnútrotné schopnosti	Začatie demonštrovania vedomia nezávislej vlastnej pozície	Demonštrovanie vedomia nezávislej vlastnej pozície	Prevzatie obmedzenej zodpovednosti za vlastné chápanie a správanie	Prevzatie čiastočnej zodpovednosti za vlastné chápanie a správanie	Prevzatie plnej zodpovednosti za vlastné chápanie a správanie

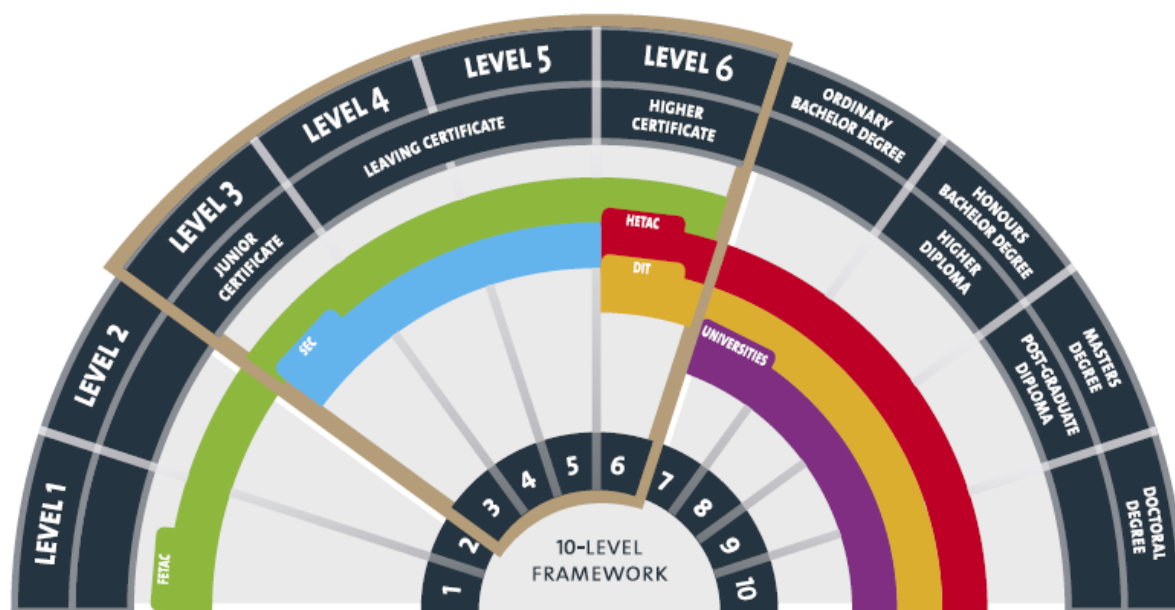
Zdroj: National Framework of Qualifications – Determinations for the Outline National Framework of Qualifications. NQAI, <http://www.nqai.ie/en/Publications/File1,1923,en.pdf>, s10, stiahnuté 6.11.2007

Tabuľka 2 – Mriežka indikátorov úrovne 6 - 10, link s. 112

	Úroveň 6	Úroveň 7	Úroveň 8	Úroveň 9	Úroveň 10
Šírka vedomostí	Odborné znalosti v širokej oblasti	Specializované znalosti v rôznych oblastiach	Pochopenie teórie, koncepcií a metód týkajúcich sa oblasti vzdelávania	Systematické pochopenie vedomostí na popredí oblasti vzdelávania	Systematické získavanie a pochopenie zásadného systému vedomostí, ktorý je v popredí oblasti vzdelávania
Druhové vedomosti	Niektoré teoretické koncepty a abstraktné myslenie s významnou oporou teórie	Uznanie obmedzenia súčasných poznatkov a znalosť zdrojov nových vedomostí, integrácia nových poznatkov, integrácia konceptov v rôznych oblastiach	Podrobné vedomosti a porozumenie v jednej alebo viacerých špecializovaných oblastiach, niektoré z nich na súčasnej hranici poznania	Zásadné uvedenie si súčasných problémov a/alebo nových pohľadov, spravidla informovanie o popredných oblastiach vzdelávania	Tvorba a interpretácia nových poznatkov prostredníctvom vlastného výskumu, alebo iného pokročilejšieho bádania
Rozsah poznatkov, skúseností a zručností	Demonštrovanie komplexných špecializovaných zručností a nástrojov	Preukázanie odborných technických, tvorivých a konceptných zručností a nástrojov v celej oblasti štúdia	Preukázanie zvládnutia komplexných a špecializovaných zručností a nástrojov, používanie a modifikovanie pokročilých zručností a nástrojov na vykonávanie výskumu, profesijnej alebo pokročilej technickej činnosti	Demonštrovanie celého radu štandardných a špecializovaných výskumných alebo rovnocenných nástrojov a techník vyšetrovania	Preukázanie významného rozsahu hlavných zručností, techník, nástrojov, postupov a/alebo materiálov, ktoré sú na poli vzdelávania, rozvoja nových zručností, techník, nástrojov, postupov a/alebo materiálov
Miera poznatkov, skúseností a zručností	Formulovanie odpovedí na dobre definované abstraktné problémy	Cvičenie vhodných názorov v plánovaní, dizajne, technických a/alebo kontrolných funkciách v súvislosti s produktmi, službami, činnosťami alebo procesmi	Cvičenie vhodných názorov v komplexnom plánovaní, dizajne, technických a/alebo riadiacich funkciách v súvislosti s produktmi, službami, operáciami alebo procesmi, vrátane zaistenia zdrojov	Vyberanie z komplexných a pokročilých zručností v oblasti vzdelávania, rozvíjanie nových zručností na vysokej úrovni, vrátane nových a novovznikajúcich techník	Reagovanie na abstraktné problémy, ktoré rozširujú a opätovne definujú existujúce procesné vedomosti
Kontext schopností	Konanie v rozsahu rozmanitých a špecifických kontextov zahŕňajúcich kreatívne a nerutinné činnosti, transfer a aplikovanie teoretických koncepcií a technických, tvorivých schopností vo viacerých súvislostiach	Využívanie diagnostických a tvorivých schopností v celom rade funkcií a oblastí	Používanie pokročilých zručností vo výskume, pokročilých technických alebo odborných činnostiach, prijímanie zodpovednosti za všetky procesy, transfer a používanie tvorivých schopností v celom rade súvislostí	Konanie na širokej a často nepredvídateľnej odbornej úrovni a chybne definovaných súvislostiach	Prevíčovanie osobnej zodpovednosti a do značnej miery autonómnej iniciatívy v zložitých a nepredvídateľných situáciách, v odborných alebo obdobných súvislostiach
Pozičné schopnosti	Vykonávanie podstatnej samostatnosti a často preberanie zodpovednosti za prácu iných a/alebo pri alokovaní zdrojov, a funkcie vo viac komplexných a heterogénnych skupinách	Prijatie zodpovednosti za stanovenie a dosiahnutie osobných a/alebo skupinových výsledkov, prijatie významnej alebo dozornej zodpovednosti za prácu iných vo vymedzených oblastiach činnosti	Účinne konať v rámci poradenstva v rovných vzťahoch s kvalifikovanými odborníkmi, viesť viac komplexné a heterogénne skupiny	Prevzatie významnej zodpovednosti za prácu jednotlivcov a skupín, viesť a iniciovať činnosti	Odkomunikovanie výsledkov výskumu a inovácií na rovnakej úrovni, zapojenie sa do kritického dialógu, vedenie a iniciovanie zložitých spoločenských procesov
Schopnosť učiť sa	Učenie hodnotiť vlastné vzdelávanie a identifikovanie potrieb v rámci štruktúrovaného vzdelávacieho prostredia, pomáhajúce druhým pri identifikácii vzdelávacích potrieb	Preberanie iniciatívy na identifikáciu a riešenie vzdelávacích potrieb a efektívne interakcie vo vzdelávacej skupine	Učenie sa konať v premenných a neznámych vzdelávacích súvislostiach, učenie sa zvládať vzdelávacie úlohy nezávisle, odborne a eticky	Naučenie sa sebahodnoteniu a prevzatie zodpovednosti za pokračovanie v akademickom a profesijnom rozvoji	Naučiť sa kritike pre širšie dôsledky uplatňovania vedomostí v konkrétnych súvislostiach
Vnútrotné schopnosti	Expresná internalizácia, osobný pohľad na svet, čo je odrazom spolupráce s ostatnými	Expresná internalizácia, osobný pohľad na svet, čo je odrazom spolupráce s ostatnými, prejavovanie solidarity s ostatnými	Expresná komplexná internalizácia, osobný pohľad na svet, čo je odrazom spolupráce s ostatnými, prejavovanie solidarity s ostatnými	Skúmanie a premýšľanie o spoločenských normách a vzťahoch a konanie tak, aby sa zmenili	Skúmanie a premýšľanie o spoločenských normách a vzťahoch a vedenie akcií, aby sa zmenili

Zdroj: National Framework of Qualifications – Determinations for the Outline National Framework of Qualifications. NQAI. <http://www.nqai.ie/en/Publications/File1,1923.en.pdf>, s10, stiahnuté 6.11.2007

Tabuľka 3 – Národný systém kvalifikácií, link s. 113

Zdroj: Annual Report 2004. http://www.fetac.ie/PDF/FETAC_Annual_Report_2004.pdf, stiahnuté 6.11.2007

Tabuľka 4 – Počet PhD. na milión obyvateľov – 2001, link s. 120

	Celkové PhD.	Vedecké PhD.
Švajčiarsko	364	163
Fínsko	363	187
UK	239	144
Dánsko	169	86
Holandsko	153	81
Nórsko	143	42
USA	143	81
Írsko	125	89

Zdroj: NSF Science and Engineering indicators 2004 – in sciencestrategy.pdf
<http://www.entemp.ie/publications/science/2006/sciencestrategy.pdf>, s27, 3,9,08

Tabuľka 5 – Počet vedeckých publikácií na milión obyvateľov – 2002, link s. 120

Švajčiarsko	1757
Dánsko	1332
Fínsko	1309
Holandsko	1093
UK	1021
Nórsko	972
USA	926
Írsko	647
Priemer EÚ	673

Zdroj: Eurostat Key Figures 2005 – in sciencestrategy.pdf

<http://www.entemp.ie/publications/science/2006/sciencestrategy.pdf>, s28, 3,9,08

Tabuľka 6 – Kumulatívny cieľový rast počtu výskumníkov na poli vedy, strojárstva a v ekonomických a spoločenských vedách , link s. 121

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Hlavní výskumníci	40	80	120	160	205	250	295	350
Výskumníci	120	240	360	480	615	750	885	1050
Výskumní asistenti	20	40	60	80	103	125	148	175
Technici	20	40	60	80	103	125	148	175
PhD, študenti	235	438	719	976	1191	1375	1569	1775
Spolu	435	838	1319	1776	2217	2625	3045	3525

Zdroj: sciencestrategy.pdf

<http://www.entemp.ie/publications/science/2006/sciencestrategy.pdf>, s29, 3,9,08

Tabuľka 7 – Cieľový rast postgraduálnych študentov, link s. 121

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Veda, strojárstvo a technológie	543	606	660	724	801	881	919	958
Humanitné a sociálne vedy	187	284	234	285	282	300	306	306
Spolu	730	890	894	1009	1083	1181	1225	1264

Zdroj: sciencestrategy.pdf

<http://www.entemp.ie/publications/science/2006/sciencestrategy.pdf>, s30, 3,9,08

Tabuľka 8 – Ročný odhad čistej migrácie z Írskej republiky 1945-2007, link s. 132

Ročne v tisícoch			
Rok začínajúci v polovici apríla	Čistá migrácia	Rok začínajúci v polovici apríla	Čistá migrácia
1945	-21	1977	7
1946	-9	1978	16
1947	-16	1979	-8
1948	-30	1980	2
1949	-36	1981	-1
1950	-30	1982	-14
1951	-35	1983	-9
1952	-33	1984	-20
1953	-36	1985	-28
1954	-45	1986	-27
1955	-48	1987	-32
1956	-41	1988	-46
1957	-58	1989	-44
1958	-32	1990	-23
1959	-41	1991	-2
1960	-40	1992	7,4
1961	-15	1993	-0,4
1962	-8	1994	-4,7
1963	-17	1995	-1,9
1964	-20	1996	8
1965	-21	1997	15
1966	-13	1998	22,8
1967	-16	1999	18,5
1968	-15	2000	20
1969	-5	2001	26,3
1970	-5	2002	41,3
1971	11	2003	30,7
1972	13	2004	32
1973	16	2005	55,1
1974	20	2006	71,8
1975	16	2007	67,3
1976	10		

Zdroj: (1) Hughes J.G.(1977), Estimates of Annual Net Migration and their relationship with Series on Annual Net Passenger Movement, Ireland 1926-76. ESRI Memorandum Series No.122. (2) CSO, Population and Migration Estimates, Sept. 2006, Dec. 2007

Tabuľka 9 – Emigrácia z Írskej republiky podľa regiónov 1987-2001, link s. 132

Ročne v tisícoch

Rok	Spolu	UK		Zvyšok EÚ		USA		Zvyšok Sveta	
		spolu	%	spolu	%	spolu	%	spolu	%
1987	40,2	21,8	54,2	3,1	7,7	9,9	24,6	5,4	13,4
1988	61,1	40,2	70,0	2,8	4,6	7,9	12,9	10,2	16,7
1989	70,6	48,2	68,3	3,9	5,5	8,2	11,6	10,0	14,2
1990	56,3	35,8	63,6	5,1	9,1	7,7	13,7	7,6	13,5
1991	35,3	23,0	65,2	3,1	8,8	4,8	13,4	4,4	12,5
1992	38,9	19,4	49,9	8,6	22,1	4,2	10,8	6,7	17,2
1993	41,0	18,8	45,9	8,5	20,1	6,1	14,9	7,6	18,1
1994	41,5	17,8	42,9	6,7	16,1	10,9	26,3	6,0	14,5
1995	39,5	15,9	40,3	5,7	14,4	10,4	26,3	7,6	19,2
1996	31,2	14,1	45,2	5,1	16,3	5,2	16,7	6,8	21,8
1997	29,0	12,9	44,5	4,1	14,1	4,1	14,1	7,9	27,2
1998	21,2	8,5	40,1	4,3	20,3	4,3	20,3	4,1	19,3
1999	29,0	10,2	35,2	4,5	15,5	5,4	18,6	8,9	30,7
2000	22,3	6,3	28,3	4,3	19,3	3,2	14,3	8,5	38,1
2001	19,9	5,3	26,6	4,1	20,6	2,3	11,6	8,1	40,7

Zdroj: CSO, Dublin, 1987-2001

Tabuľka 10 – Zmena populácie Írskej republiky podľa cenzu od roku 1936, link s. 132

Rok	Obyvateľ- stvo	Natalita	Mortalita	Prirodzený prírastok	Zmena populácie	Čistá migrácia	Obdobie cenzu
1936	2968420	583502	420323	163179	- 3572	-166751	1926-1936
1946	2955107	602095	428297	173798	-13313	-187111	1936-1946
1951	2960593	329270	201295	127975	5486	-122489	1946-1951
1956	2898264	312517	178083	134434	-62329	-196763	1951-1956
1961	2.818341	302816	170736	132080	-79923	-212003	1956-1961
1966	2884002	312709	166443	146266	65661	-80605	1961-1966
1971	2978248	312796	164644	148152	94246	-53906	1966-1971
1979	3368217	548413	267378	281035	389969	108934	1971-1979
1981	3443405	146224	65991	80233	75188	-5045	1979-1981
1986	3.540.643	333.457	164.336	169.121	97.238	-71.883	1981-1986
1991	3525719	277546	158300	119246	-14924	-134170	1986-1991
1996	3626087	249455	157389	92066	100368	8302	1991-1996
2002	3917203	324147	186912	137235	291116	153881	1996-2002
2006	4239848	245156	113842	131314	322645	191331	2002-2006

Zdroj: CSO, Census 2006 – Usual Residence and Migration

Tabuľka 11 – Čistá migrácia 2002-2007, link s. 133

Ročne v tisícoch

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Emigranti	26,6	25,6	29,3	26,5	29,4	36,0	42,2
Imigranti	59,0	66,9	60,0	58,5	84,6	108,0	109,0
Čistá migrácia	32,8	41,3	30,7	32,0	55,1	71,8	67,3

Zdroj: CSO, Population and Migration Estimates, Sept. 2006, Dec. 2007.

Tabuľka 12 – Čistá migrácia podľa pohlavia Írskej republiky, link s. 133

Obdobie	Ročný priemer			Počet žien na 1000 mužov
	Muži	Ženy	Spolu	
1871-81	-24958	-25314	-50172	1010
1881-91	-19257	-30476	-59733	1042
1891-1901	-20315	-19327	-39642	951
1901-11	-11764	-14390	-26154	1223
1911-26	-13934	-13068	-27002	938
1926-36	-7255	-9420	-16675	1298
1936-46	-11258	-7453	-18711	662
1946-51	-10309	-14075	-24384	1365
1951-61	-21786	-19091	-40877	876
1961-71	-6236	-7215	-13451	1157
1971-81	5806	4583	10389	789
1981-86	-8283	-6094	-14377	736
1986-91	-14865	-11969	-26834	805
1991-96	311	1336	1647	4296

Zdroj: (1) Commission on Emigration. Reports (1954), (2) Censuses of Population 1946, 1951, 1981, 1986, 1996

Tabuľka 13 – Emigrácia mladých ľudí vo veku 15-24 z Írskej republiky, link s. 133

Ročne v tisícoch

Rok	Celková emigrácia	Ženy		Muži		Počet žien na 1000 mužov vo veku 15-24
		Počet	% 15-24 ročných	Počet	% 15-24 ročných	
1987	40,2	18,6	62,9	21,6	60,2	951
1988	61,1	27,1	52,8	34,0	50,0	841
1989	70,6	31,3	56,9	39,2	49,0	927
1990	56,3	27,7	59,6	28,6	50,0	1154
1991	35,3	17,7	58,8	17,6	54,0	1095
1992	38,9	18,2	70,3	20,7	57,5	1076
1993	41,0	19,9	68,8	21,2	57,5	1123
1994	41,5	19,4	70,1	22,0	60,0	1030
1995	33,1	14,9	72,5	18,2	64,8	915
1996	31,2	15,9	73,6	15,3	64,1	1171
1997	29,0	14,3	67,1	14,7	55,8	1107
1998	21,2	10,4	59,6	10,8	51,9	1299
1999	29,0	14,7	59,2	14,2	47,2	1179
2000	22,3	11,2	58,9	11,1	50,5	1267
2001	19,9	10,3	55,3	9,6	46,9	1179

Zdroj: CSO, Dublin 1987-2001

Tabuľka 14 – Čistá migrácia z Írskej republiky podľa veku v období 1946-1996, link s. 133

		Ročne v tisícoch						
Pohlavie a vek		1946/51	1951/61	1961/71	1971/81	1981/86	1986/91	1991/96
Muži								
	0-14	-2,1	-11,1	11,4	24,4	-3,3	-4,5	10,3
	15-24	-27,9	-73,5	-46,8	-4,9	-26,7	-40,2	-26,1
	25-34	-23,3	-80,6	-34,4	-1,3	-12,1	-28,1	1,4
	35-44	-1,4	-25,2	7,0	22,7	-1,5	-4,3	6,1
	45-64	0,6	-27,6	-3,8	8,0	-1,6	-2,9	6,4
	65+	5,8	7,2	4,8	9,0	3,9	3,9	3,5
	Spolu	-48,3	-210,8	-61,9	57,9	-41,4	-74,0	1,6
Ženy								
	0-14	-2,3	-11,8	11,7	23,0	-3,0	-3,6	9,8
	15-24	-38,4	-73,4	-44,0	-5,3	-21,8	-37,6	-22,8
	25-34	-20,3	-59,4	-30,3	0,2	-7,0	-19,6	7,6
	35-44	-6,7	-19,3	1,1	16,9	-0,1	-1,8	5,9
	45-64	-4,3	-26,7	-12,0	1,8	-1,3	-0,2	3,7
	65+	3,8	4,3	2,5	9,2	2,6	3,3	2,4
	Spolu	-68,3	-186,4	-70,9	45,8	-30,5	-59,6	6,7
Spolu								
	0-14	-4,4	-22,9	23,1	47,4	-6,3	-8,1	20,1
	15-24	-66,3	-146,9	-90,8	-10,2	-48,5	-87,8	-48,9
	25-34	-43,6	-140,0	-64,7	-1,1	-19,1	-47,7	9,0
	35-44	-8,1	-44,5	8,1	39,6	-1,6	-6,1	12,0
	45-64	-3,7	-54,3	-15,8	9,8	-2,9	-3,1	10,1
	65+	9,6	11,5	7,3	18,2	6,5	7,2	5,9
	Spolu	-116,6	-397,1	-132,8	-103,7	-71,9	-133,6	8,3

Zdroj: Census of Population of Ireland, 1966, 1981, 1996

Tabuľka 15 – Rozdelenie emigrantov z Írskej republiky podľa socio-ekonomických skupín, z ktorých pochádzajú 1987-1997, link s. 134

socio-ekonomická skupina	Ročne v percentách	
	Rodina emigranta	Ostatné rodiny
Farmári a poľnohospodárski pracovníci	14,2	14,1
Odborníci	13,0	11,1
Zamestnávateľia a manažéri	9,7	7,2
Zamestnanci s mesačnou mzdou	2,7	2,4
Nemanuálni robotníci	23,4	23,8
Vyškolení a čiastočne vyškolení manuálni robotníci	21,1	21,5
Nekvalifikovaní manuálni robotníci a ostatní	15,9	20,0
spolu	100,0	100,0

Zdroj: Punch and Finneran (1999)

Tabuľka 16 – Imigrácia do Írskej republiky, link s. 134

Rok	Celkový Počet	Ročne v tisícoch							
		UK		Zvyšok EÚ		USA		Zvyšok Sveta	
		Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
1987	17,2	8,1	47,1	2,2	12,8	3,0	17,4	4,0	23,3
1988	19,2	9,9	51,6	2,6	13,5	3,4	17,7	3,4	17,7
1989	26,7	14,2	53,2	3,6	13,5	3,1	11,6	5,8	21,7
1990	33,3	17,6	52,9	5,0	15,0	3,9	11,7	6,9	20,7
1991	33,3	18,7	56,2	4,2	12,6	4,3	12,9	6,1	18,3
1992	40,9	22,7	55,5	6,6	16,1	4,6	11,2	6,9	16,8
1993	35,0	17,3	49,4	7,1	20,3	5,0	14,3	5,7	16,3
1994	31,5	15,4	48,9	6,5	20,6	4,5	14,3	5,1	16,2
1995	33,5	16,1	48,1	8,1	24,2	3,8	11,3	5,6	16,7
1996	39,2	17,6	44,9	7,2	18,4	6,4	16,3	8,0	20,4
1997	44,0	20,0	45,5	8,1	18,4	6,6	15,0	9,3	21,1
1998	44,0	21,1	48,0	8,7	19,8	4,9	11,1	9,3	21,1
1999	47,5	21,6	45,5	10,0	21,1	5,7	12,0	10,2	21,5
2000	42,3	16,4	38,8	9,8	23,2	4,6	10,9	11,5	26,1
2001	46,2	15,5	33,5	8,7	18,8	4,4	9,5	17,5	37,9
2004	70	6,9	10,0	52,5	75,0	1,6	2,0	9,0	13,0
2006	86,9	7,5	9,0	67,1	77,0	1,3	1,0	11,1	13,0

Zdroj: CSO, Dublin 1987-2001, 2005, 2006

Tabuľka 17 – Národná minimálna mzda, link s. 138

	04/2000	07/2001	10/2002	02/2004	05/2005	01/2007	07/2007
Mladší ako 18	£3.08	(€4.18)	€4.45	€4.90	€5.36	€5.81	€6.06
Prvý rok zamestnania po 18	£3.52	(€4.77)	€5.08	€5.60	€6.12	€6.64	€6.92
Druhý rok zamestnania po 18	£3.96	(€5.37)	€5.72	€6.30	€6.89	€6.89	€7.79
Nasledujúce roky zamestnania po 18	£4.40	(€5.97)	€6.35	€7.00	€7.65	€8.30	€8.65

Zdroj: NERA, Guide to national minimum wage rates, 2008

Tabuľka 18 – Týždenná výška podpory pre ľudí hľadajúcich prácu pre nových uchádzačov v roku 2009, link s. 140

Priemerné týždenné zárobky	Osobná výška	Výška pre kvalifikovaných dospelých
Menej ako €150	€91.80	€87.90
€150 - €219.99	€132	€87.90
€220 - €299.99	€160.10	€87.90
€300 alebo viac	€204.30	€135.60

Zdroj: www.citizensinformation.ie, Jobseeker's Benefit, 2009

Tabuľka 19 – Maximálna týždenná výška príspevku pre ľudí hľadajúcich prácu v roku 2009, link s. 141

Osobná výška	€204.30
kvalifikovaný dospelý	€135.60

Zdroj: www.citizensinformation.ie, Jobseekers Allowance, 2009

Tabuľka 20 – Vývoj zamestnanosti a nezamestnanosti 2001-2007, link s. 144

Ekonomický sektor	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybárstvo	122.5	123.4	115.9	116.3	113.7	113.2	113.8	121.3
Iný produktívny priemysel	318.1	304.4	306.1	300.6	295.3	290.7	295.2	286.4
Stavebníctvo	180.0	181.1	189.8	204.7	243.0	265.2	281.8	255.0
Veľkoobchod a maloobchod	247.8	245.6	249.5	258.9	266.5	283.4	294.5	310.7
Hotely a reštaurácie	103.8	106.0	117.3	111.1	115.3	122.8	132.3	128.6
Doprava, skladovanie a komunikácie	111.1	111.0	111.2	112.4	117.6	119.9	122.2	119.2
Financie a obchodné služby	217.1	229.1	226.7	236.0	255.8	266.0	285.9	296.3
Verejná správa a obrana	81.3	89.5	91.2	88.4	96.4	102.3	101.6	103.0
Vzdelávanie	103.8	110.9	115.6	117.8	122.7	134.1	139.7	142.0
Zdravotníctvo	144.0	159.6	171.1	178.0	188.7	202.6	213.2	223.9
Iné služby	92.4	100.0	95.8	110.1	116.8	120.9	121.6	122.1
Celková zamestnanosť	1721.9	1760.6	1790.1	1,834.6	1931.6	2021.1	2101.6	2108.5
Celková nezamestnanosť	65.1	77.1	82.6	84.6	86.5	92.8	100.3	115.5
Celková pracovná sila	1787.0	1837.7	1872.7	1919.1	2018.2	2113.9	2201.9	2223.9
Mimo pracovnej sily	1232.6	1252.0	1272.5	1282.3	1262.2	1253.9	1253.3	1286.1
Populácia viac ako 15 ročných	3019.7	3089.8	3145.2	3201.4	3280.4	3367.9	3455.2	3510.1

Zdroj: <http://www.cso.ie/statistics/empandunempilo.htm>, Employment and Unemployment (ILO) '000s, 2009

Tabuľka 21 – Štandardizovaná miera nezamestnanosti 1996-2008, link s. 145

	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997	1996
1	4,77	4,52	4,44	4,24	4,57	4,78	4,51	3,8	4,83	6,48	8,58	10,78	12,06
2	4,92	4,67	4,44	4,24	4,58	4,72	4,57	3,74	4,72	6,29	8,35	10,62	12,02
3	5,21	4,74	4,43	4,39	4,66	4,59	4,52	3,73	4,56	6,11	8,12	10,52	11,95
4	5,29	4,75	4,5	4,34	4,6	4,64	4,31	3,82	4,51	5,97	7,92	10,37	11,88
5	5,6	4,69	4,57	4,35	4,58	4,66	4,28	3,89	4,33	5,89	7,78	10,17	11,83
6	5,95	4,59	4,66	4,27	4,51	4,89	4,28	4,01	4,21	5,76	7,62	10,01	11,78
7	6,28	4,53	4,62	4,31	4,47	4,94	4,33	4,04	4,12	5,62	7,45	9,81	11,74
8	6,55	4,54	4,58	4,37	4,47	4,9	4,42	4,03	4,09	5,47	7,28	9,61	11,67
9	6,91	4,64	4,34	4,42	4,55	4,75	4,57	3,92	4,02	5,38	7,11	9,42	11,54
10	7,42	4,68	4,25	4,47	4,54	4,65	4,66	3,99	3,97	5,24	6,95	9,22	11,33
11	7,86	4,73	4,26	4,5	4,42	4,57	4,73	4,17	3,91	5,07	6,79	9,02	11,12
12	8,3	4,7	4,44	4,44	4,33	4,56	4,79	4,33	3,88	4,95	6,64	8,81	10,95

Zdroj: http://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do?SERIES_KEY=132.STS.M.IE.S.UNEH.RTT000.4.000, Ireland - Standardised unemployment, Rate 2009

Tabuľka 22 – Štandardizovaná miera nezamestnanosti 1983-1995, link s. 145

	1995	1994	1993	1992	1991	1990	1989	1988	1987	1986	1985	1984	1983
1	12,92	15,26	15,79	15,14	13,87	13,83	15,53	16,51	16,81	16,94	16,34	14,87	12,94
2	12,71	15,1	15,87	15,2	14,09	13,7	15,36	16,51	16,74	16,82	16,56	15,06	13,17
3	12,5	15	15,84	15,27	14,34	13,45	15,25	16,54	16,66	16,85	16,65	15,19	13,37
4	12,32	14,84	15,79	15,32	14,56	13,23	15,1	16,44	16,66	16,82	16,71	15,32	13,54
5	12,23	14,68	15,78	15,24	14,7	13,2	14,96	16,34	16,74	16,85	16,73	15,38	13,72
6	12,17	14,53	15,73	15,19	14,8	13,21	14,87	16,26	16,67	16,9	16,81	15,41	13,88
7	12,12	14,35	15,63	15,39	14,95	13,25	14,64	16,24	16,58	16,86	16,93	15,48	14,01
8	12,08	14,15	15,55	15,53	15,03	13,29	14,46	16,2	16,53	16,83	17,02	15,55	14,12
9	12,06	13,9	15,48	15,61	15,07	13,35	14,34	16,07	16,52	16,78	17,07	15,69	14,26
10	12,09	13,66	15,41	15,6	15,08	13,44	14,2	15,96	16,51	16,74	17	15,84	14,46
11	12,11	13,45	15,37	15,66	15,11	13,58	14,07	15,83	16,5	16,76	16,91	16	14,62
12	12,08	13,2	15,35	15,73	15,12	13,71	13,95	15,67	16,53	16,81	16,97	16,15	14,73

Zdroj: http://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do?SERIES_KEY=132.STS.M.IE.S.UNEH.RTT000.4.000,
Ireland - Standardised unemployment, Rate 2009

Tabuľka 23 – Sezónne očistená štandardizovaná miera nezamestnanosti v roku 2008, link s. 145

Január	4.4	4.8	4.6	4.3	4.5	4.5	4.9
Február	4.4	4.7	4.5	4.3	4.5	4.6	5.0
Marec	4.5	4.5	4.5	4.4	4.5	4.6	5.4
Apríl	4.3	4.5	4.5	4.4	4.5	4.7	5.4
Máj	4.3	4.5	4.5	4.4	4.5	4.6	5.7
Jún	4.3	4.7	4.4	4.3	4.5	4.5	6.0
Júl	4.3	4.8	4.4	4.3	4.5	4.4	6.3
August	4.4	4.7	4.4	4.4	4.4	4.4	6.6
September	4.5	4.6	4.4	4.4	4.3	4.5	6.9
Október	4.6	4.6	4.4	4.5	4.3	4.6	7.4
November	4.6	4.5	4.3	4.5	4.3	4.7	7.8
December	4.7	4.5	4.4	4.5	4.5	4.7	8.3
Ročný priemer	4.4	4.6	4.4	4.4	4.4	4.6	6.3

Zdroj: <http://www.cso.ie/statistics/sasunemprates.htm>, Seasonally Adjusted Standardised Unemployment Rates 2009

Tabuľka 24 – Daň zo zisku spoločnosti vo vybraných krajinách, link s. 151

Írsko	12,5%
Čína	25%
Holandsko	25,5%
Veľká Británia	28%
Japonsko	41%
Nemecko	30%
Belgicko	33,99%
Francúzsko	34,43%

Zdroj: IDA: GUIDE TO TAX IN IRELAND 2008

Tabuľka 25 – Percentuálny rast zisku potrebného na dosiahnutie toho istého zisku v Írsku, link s. 151

Čína	16,67%
Holandsko	17,45%
Veľká Británia	21,53%
Nemecko	25%
Belgicko	32,56%
Francúzsko	33,45%
USA	44,63%
Japonsko	48,31%

Zdroj: IDA: Corporate Tax Rate in Ireland. 2009

Tabuľka 26 – Vymedzenie sadzieb dane z príjmu, link s. 153

	Zdaniteľný príjem	sadzba
slobodná alebo ovdovená osoba		
prvých	€ 35400	20%
zostatok		41%
slobodná alebo ovdovená osoba so závislými deťmi		
prvých	€ 39400	20%
zostatok		41%
manželský pár pre jeden príjem		
prvých	€ 44400	20%
zostatok		41%
manželský pár pre dva príjmy		
prvých	€ 70800	20%
zostatok		41%

Zdroj: IDA: Corporate Tax Rate in Ireland. 2009

Tabuľka 27 – Zamestnanosť v agentúrou podporovaných spoločnostiach 1992-1999, link s. 158

Rok	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Nové pracovné miesta	7074	8227	9938	11955	13197	14768	16154	17949
Počet spoločností	860	879	914	968	1047	1113	1174	1290
pracovné miesta spolu na plný úväzok	78583	81264	85761	92585	99690	109423	118351	126972
Čistá zmena v pracovných miestach na plný úväzok	1200	2681	4497	6824	7105	9733	8928	8621
% Čistej zmeny	+1,6%	+3,4%	+5,5%	+8,0%	+7,7%	+9,8%	+8,2%	+7,3%
Zrušené pracovné miesta	-5874	-5546	-5441	-5131	-6092	-5035	-7226	-9328
Zrušené pracovné miesta ako % z pracovných miest	7,5%	6,8%	6,3%	5,5%	6,1%	4,6%	6,1%	7,4%
Pracovné miesta na polovičný úväzok	4273	5331	9028	11573	9462	13475	15094	15587
Pracovné miesta spolu	82856	86595	94789	104158	109152	122898	133445	142559

Zdroj: Forfás Employment Survey 1999

Tabuľka 28 – Zamestnanosť v agentúrou podporovaných spoločnostiach 2000-2007, link s. 158

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Nové pracovné miesta	22593	12875	10537	9417	11014	12156	12173	9216
Počet spoločností	1252	1180	1102	1070	1033	1023	1007	994
pracovné miesta spolu na plný úväzok	140954	136387	131771	128525	129282	132411	136541	136394
Čistá zmena v pracovných miestach na plný úväzok	14432	-4567	-4616	-3246	757	3129	4130	-147
% Čistej zmeny	+11,4%	-3,2%	-3,4%	-2,5%	+0,6%	+2,4%	+3,1%	-0,1%
Zrušené pracovné miesta	-8161	17442	15153	12663	-10257	-9027	-8043	-9363
Zrušené pracovné miesta ako % z pracovných miest	-5,8%	-12,8%	-11,5%	-9,9%	-7,9%	-6,8%	-5,9%	-6,9%
Pracovné miesta na polovičný úväzok	14669	11919	12338	14690	17064	17516	17064	16037
Pracovné miesta spolu	155623	148306	144109	143215	146346	149927	153605	152431

Zdroj: Forfás Employment Survey 2007

Tabuľka 29 – Ekonomický dopad agentúrou podporovaných spoločností, link s. 158

Bežné ceny 2000 – v € miliónoch

	1999	2000	2004	2005	2006	% zmena 2005/2006
Obrat	42856	52660	78302	90112	95136	+5,6%
Export	38235	47016	74357	85855	90841	+5,8%
Priame výdavky v ekonomike	11609	14213	15594	14678	15873	+8,1%
z ktorých:						
Mzdové náklady	3950	4684	5732	5982	6734	+12,6%
Írske suroviny	4700	6072	3690	3223	3425	+6,3%
Írske služby	2959	3457	6172	5473	5714	+4,4%
Priame výdavky ako % z obratu	27,1%	27,0%	19,9%	16,3%	16,7%	+0,4%

Zdroj: Forfás Annual Business Survey a IDA: FAQs

Poznámka: Prehľad predpokladá spoločnosti, ktoré majú viac ako 10 zamestnancov.

Tabuľka 30 – Pôvod agentúrou podporovaných spoločností 2007, link s. 158

Pôvod	Počet spoločností	%	Počet zamestnaných
USA	474	48%	95271
Nemecko	113	11%	10137
UK	108	11%	7047
Francúzsko	41	4%	2611
Zvyšok Európy	169	17%	14750
Japonsko	28	3%	2670
Zvyšok Ázie a Pacifiku	13	1%	402
Zvyšok sveta	48	5%	3506
Spolu	994	100%	136394

Zdroj: IDA annual report 2007

Tabuľka 31 – Zamestnanosť podľa sektorov 1997-2001, link s. 158

Sektor/Rok	1997	1998	1999	2000	2001
Farmácia a zdravotná starostlivosť	16174	17219	18850	20012	20854
Elektronika a strojárstvo	57763	60281	62468	69880	62987
Textil a odevy	5932	5389	3897	3271	2690
Priemysel	8455	8182	7680	7813	7363
Medzinárodné a finančné služby	21099	27280	34077	41054	44115
Spolu	109423	118351	126972	142030	138009

Zdroj: Forfás Employment Survey 2001

Poznámka: Sektory sú definované podľa kódu NACE, ktorý je štandardné štatistické zaradenie ekonomických aktivít v EÚ

Tabuľka 32 – Zamestnanosť podľa sektorov 2003-2007, link s. 158

Sektor/Rok	2003	2004	2005	2006	2007
Farmácia a zdravotná starostlivosť	19645	20349	20499	20443	20840
Informačné a komunikačné technológie	40903	41580	42676	43748	43562
Strojárstvo	15353	13991	13596	13019	11034
Priemysel	9237	8203	8094	7560	7289
Medzinárodné a finančné služby	43387	45159	47546	51771	53669
Spolu	128525	129282	132411	136541	136394

Zdroj: Forfás Employment Survey 2007

Poznámka: Sektory sú definované podľa kódu NACE, ktorý je štandardné štatistické zaradenie ekonomických aktivít v EÚ

Tabuľka 33 – Nové pracovné miesta podľa sektorov 1997-2001, link s. 158

Sektor/Rok	1997	1998	1999	2000	2001
Farmácia a zdravotná starostlivosť	1248	1483	2244	1742	1663
Elektronika a strojárstvo	7613	6939	6506	10845	3868
Textil a odevy	141	104	261	265	303
Priemysel	656	384	333	715	555
Medzinárodné a finančné služby	5110	7244	8605	9591	7125
Spolu	14768	16154	17949	23158	13514

Zdroj: Forfás Employment Survey 2001

Poznámka 1: Pod novými pracovnými miestami sa rozumejú všetky novo vytvorené pracovné miesta a pracovné miesta nanovo obsadené po ich zrušení v predchádzajúcom roku.

Poznámka 2: Sektory sú definované podľa kódu NACE, ktorý je štandardné štatistické zaradenie ekonomických aktivít v EÚ.

Tabuľka 34 – Nové pracovné miesta podľa sektorov 2003-2007, link s. 158

Sektor/Rok	2003	2004	2005	2006	2007
Farmácia a zdravotná starostlivosť	1532	1478	1157	808	1123
Informačné a komunikačné technológie	2450	2847	3180	3363	1958
Strojárstvo	580	503	418	377	314
Priemysel	336	159	413	359	214
Medzinárodné a finančné služby	4519	6027	6988	7266	5607
Spolu	9417	11014	12156	12173	9216

Zdroj: Forfás Employment Survey 2007

Poznámka 1: Pod novými pracovnými miestami sa rozumejú všetky novo vytvorené pracovné miesta a pracovné miesta nanovo obsadené po ich zrušení v predchádzajúcom roku.

Poznámka 2: Sektory sú definované podľa kódu NACE, ktorý je štandardné štatistické zaradenie ekonomických aktivít v EÚ.

Tabuľka 35 – Regionálna zamestnanosť agentúrou podporovaných spoločností 1997-2001, link s. 158

Oblasť	Región	1997	1998	1999	2000	2001
Pohraničie	Severozápad a Donegal	6622	6461	5486	5375	5408
	Severovýchod	4752	4879	4863	5122	4143
Vnútrozemie a Západ	Vnútrozemie	6395	6465	6006	6120	5889
	Západ	9978	10969	11094	13049	13002
Spolu		27747	28774	27449	29666	28442
Juh	Stredozápad	11235	12142	13288	14511	13811
	Juhozápad	13744	15110	16506	19647	20306
	Juhovýchod	9845	9755	9877	9843	10214
Východný región		46852	52570	59852	68363	65236
spolu		109423	118351	126972	142030	138009

Zdroj: Forfás Employment Survey 2001

Tabuľka 36 – Regionálna zamestnanosť agentúrou podporovaných spoločností 2003-2007, link s. 158

Oblasť	Región	2003	2004	2005	2006	2007
Pohraničie	Severozápad a Donegal	5916	5998	5709	5107	4911
	Severovýchod	3717	3628	3518	3486	3562
Západ a stredozápad	Západ	12032	12026	13017	12806	12586
	Stredozápad	10123	10069	10366	10810	10509
Vnútrozemie a východ	Vnútrozemie	4976	4903	5413	5402	5368
	Východ	60046	60653	62142	65312	65223
Juh	Juhozápad	20481	20865	21206	22030	21952
	Juhovýchod	11234	11140	11040	11588	12280
spolu		128525	129282	132411	136541	136394

Zdroj: Forfás Employment Survey 2007

Tabuľka 37 – Organizačná štruktúra IDA Ireland, link s. 162

Výkonný predseda Sean Dorgan	Riaditeľ oddelenia Sekretariát korporátnych služieb Martin Burbridge		Sekretariát, právne oddelenie, riadenie informácií a IT – Miriam Johnson
			Odbor pre komunikácie – George Bennett
			Odbor pre účtovníctvo a grantové platby – Billy Bury
	Riaditeľ oddelenia pre regióny a ekosystém Eileen Sharpe		Odbor pre nehnuteľnosti – Frank Conlon
			Vnútrozemie a východ – Kevin McCarthy
			Pohraničie – Pat Loftus
			Juh – Brian Conroy
			Západ a stredozápad – Maura Saddington
			Odbor pre plánovanie a ekosystém – Brendan McDonagh
			Odbor pre Európsku úniu – Mary Molloy
	Výkonný riaditeľ pre marketing Denis Molumby	Riaditeľ oddelenia Oddelenie pre marketingový, personálny a organizačný rozvoj Enda Connolly	Odbor pre obchodné služby – John Bolton
			Manažér pre výskum a vývoj v zdravotníckych vedách – Leonora Bishop
			Odbor marketingu pre výskum a vývoj – Pat Howlin
			Odbor personálneho a organizačného rozvoja – Breda O'Toole
		Severná Amerika – Mary Buckley	
		Európa – Brendan Rossiter	
		Ázia a Pacifik – Gus Jones	
		Marketing – súhrnné ponuky – Donal Murphy	
		Oddelenia pre projekty Kieran Donoghue	Medzinárodné finančné služby – Deirdre Lyons
			Globálne obchodované služby – Paul Hanratty
			Zdravá výživa – Barry O'Leary
			Farmaceutiká a bio-výživa – Barry O'Dowd
			Medicínske technológie – Richard Hendron
			Informačné a komunikačné technológie – Waterford – John Conlon
			Informačné a komunikačné technológie – Dublin

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 38 – Organizačná štruktúra Oddelenia pre zdravú výživu a Farmaceutiká a bio-výživu, link s. 163

Riaditeľ oddelenia Barry O'Leary
Manažér pre farmaceutiká a bio-výživu Barry O'Dowd
Bill Godwin, Gerry Kenny, Pat McGovern, Michael Stapleton, Barry Heavey

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 39 – Organizačná štruktúra Oddelenia pre informačné a komunikačné technológie, link s. 163

Riaditeľ oddelenia Barry O'Leary
Manažér pre medicínske technológie Richard Hendron
Enda Meehan, Turlough McCormack

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 40 – Organizačná štruktúra Oddelenia pre medicínske technológie, link s. 163

Riaditeľ oddelenia Barry O'Leary	
Waterford	Dublin
Manažér John Conlon	
Anne Marie Tierney, Donal Flavin, Bernard Smith	Barry Fannin, Andrew Vogelaar, Denis Curran

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 41 – Organizačná štruktúra Oddelenia pre medzinárodné finančné služby, link s. 163

Riaditeľ oddelenia Kieran Donoghue
Manažér Deirdre Lyons
Damien Hennelly, Kevin Hynes, Sean Langdon, Ken Kavanagh

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 42 – Organizačná štruktúra Oddelenia pre globálne obchodované služby, link s. 163

	Riaditeľ oddelenia Kieran Donoghue	
	Manažér Paul Hanratty	
Dublin Kevin Carroll Joe O'Mahony Tony Gough Conor Simpson		Sligo Brian Bastable Ger Flaherty Ita Lynn

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 43 – Organizačná štruktúra Oddelenia pre marketingový, personálny a organizačný rozvoj, link s. 164

Výkonný riaditeľ Denis Molumby			
Riaditeľ oddelenia Enda Connolly			
Manažér Obchodné služby John Bolton	Manažér Výskum a vývoj v zdravotníckych vedách Leonora Bishop	Manažér Marketing pre výskum a vývoj Pat Howlin	Manažér Personálny a organizačný rozvoj Breda O'Toole
Maeve McConnon Myles Duffy	Eamonn Sheehy Bronwyn Gallagher	Ciaran Gallagher Frank Davenport Jim Whelan	Ger Flaherty Ita Lynn

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 44 – Organizačná štruktúra Odboru pre zámorské teritória, link s. 165

Výkonný riaditeľ Denis Molumby				
Severná Amerika				
New York Boston Ian O’Hora	Atlanta Ciaran Morris	Chicago Emmanual Dowdall	California Dermot Touhy	
Európa				
Veľká Británia, Škandinávia a Fínsko Gerry Sharkey	Nemecko, Taliansko a Švajčiarsko Brendan Rossiter		Benelux Sean Denvir	
Ázia a Pacifik				
Čína Gus Jones		Riaditeľ Tommy Fanning		
	Austrália Teresa Keating	Kórea	Tchajwan	Japonsko

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 45 – Organizačná štruktúra Odboru pre súhrnné ponuky, link s. 166

Výkonný riaditeľ Denis Molumby		
Manažér Súhrnné ponuky Donal Murphy		
Shane Nolan/Christine Kelly		
Iniciatívy pre rozvoj spoločností	Iniciatívy pre obchodné procesy	Daňové a regulačné prostredie
Inovácie produktov		

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 46 – Organizačná štruktúra Odboru pre komunikácie, link s. 166

Riaditeľ oddelenia Martin Burbridge		
Manažér George Bennett		
Manažér Medzinárodné médií, tlač a public relation Brendan Halpin	Manažér Domáce médiá, tlač a public relation Ruth Croke	Manažér Marketing a vedomostný systém Caitriona O'Kennedy

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 47 – Organizačná štruktúra Sekretariátu, právneho oddelenia, riadenia informácií a IT, link s. 167

Riaditeľ oddelenia Martin Burbridge					
Manažér Sekretariát a právne oddelenie Miriam Johnston					
Sekretariát a styk s vládou Farannan Tannam	Právne oddelenie Blaithín Moloney	Hlavný právny poradca Bríd Brady	Manažér pre informácie, slobodný prístup k informáciám Michael Flood	IT Mike Brennan	Interný audit Sheelagh Mulligan

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 48 – Organizačná štruktúra Odboru pre účtovníctvo a grantové platby, link s. 169

Riaditeľ oddelenia Martin Burbridge			
Hlavný účtovník Billy Bury			
Účtovníctvo		Grantové platby	
Finančné účtovníctvo, rozpočty Mary Shiel	Kreditné a debetné regresy Alex McCullagh	Mzdové a softvérové aplikácie Derek Fahy	Grantové inšpekcie Michael Boushel

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 49 – Organizačná štruktúra Oddelenia pre regióny a ekosystém, link s. 170

Riaditeľ oddelenia Eileen Sharpe						
Manažér Nehnuteľností i Frank Conlon	Oblasťný riaditeľ Vnútrozemie a východ Kevin McCarthy	Oblasťný riaditeľ Pohraničie Pat Loftus	Oblasťný riaditeľ Juh Brian Conroy	Oblasťný riaditeľ Západ a stredozápad Maura Saddington	Oblasťný riaditeľ Plánovanie a ekosystém Brendan McDonagh	Manažér EÚ Mary Molloy

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 50 – Organizačná štruktúra Odboru pre nehnuteľnosti, link s. 170

Manažér Frank Conlon	
Dublin Terry Nolan, Robert Kavanagh	Athlone Paul Cronin, Peter Townsend, Noel Byrne, David O'Sullivan

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 51 – Organizačná štruktúra Regionálnej kancelárie pre Vnútrozemie a východ, link s. 179

Oblasťný riaditeľ Kevin McCarthy	
Regionálny manažér Brendan O'Sullivan	
Východ	Vnútrozemie
Dublin, Kildare, Meath, Wicklow	Roscommon, Longford, Westmeath, Laois, Offaly

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 52 – Organizačná štruktúra Regionálnej kancelárie pre Pohraničie, link s. 179

Oblasťný riaditeľ Pat Loftus		
Regionálny manažér Joe McHugh		Regionálny manažér Pat Doherty
Donegal	Severozápad	Severovýchod
Donegal	Sligo, Leitrim	Louth, Cavan, Monaghan

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 53 – Organizačná štruktúra Regionálnej kancelárie pre Juh, link s. 179

Oblasťný riaditeľ Brian Conroy	
Regionálny manažér Pat McCabe	Regionálny manažér Pat Doherty
Juhovýchod	Juhozápad
Waterford, Wexford, Carlow, South Tipperary, Kilkenny	Cork, South Kerry

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 54 – Organizačná štruktúra Regionálnej kancelárie pre Západ, link s. 179

Oblasťný riaditeľ Maura Saddington	
Regionálny manažér Jim Murren	Regionálny manažér Shay Power
Západ	Stredozápad
Galway, Mayo	Limerick, North Tipperary, North Kerry, Clare

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 55 – Organizačná štruktúra Odboru pre plánovanie a ekosystém, link s. 180

Manažér Brendan McDonagh
Ray Bowe

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 56 – Organizačná štruktúra Odboru pre Európsku úniu, link s. 180

Manažér Mary Molloy
Conor Agnew

Zdroj: IDA Freedom of Information Act Sections 15 and 16 Reference Manual. Guide to IDA Ireland's Legislation, Structure, Practices, Procedures and Records, November 2006.

Tabuľka 57– Organizačná štruktúra – Forfás, link s. 187

Oddelenie pre konkurencieschopnosť	
	Odbor pre národnú konkurencieschopnosť, udržateľnosť a infraštruktúru
	Odbor pre reguláciu a obchodnú a politickú predikciu
	Odbor pre financie
	Odbor pre systémy, informačné technológie a technické vybavenie
	Odbor pre technické vybavenie
Oddelenie pre podnikovú politiku	
	Odbor pre dane, financie, zamestnanosť a prehľady
	Odbor pre podnikovú politiku a komunikácie
	Odbor pre vedu a inžinierstvo
Oddelenie pre vedu, technológie a ľudský kapitál	
	Odbor pre vedu, technológie a základný výskum
	Odbor pre rozvoj a vývoj podnikov
	Odbor pre ľudský kapitál a politiku pracovného trhu
Oddelenie pre ľudské zdroje	
Sekretariát	
Oddelenie pre účtovníctvo	

Zdroj: Freedom of Information Act. Section 15 and 16 Reference Book. January 2009.

Tabuľka 58 – Export agentúrou podporovaných spoločností podľa vývozných trhov 2001-2003, link s. 198

Bežné ceny – v € miliónoch			
Vývozné trhy	2001	2002	2003
Kontinentálna Európa	2664	2657	2783
Veľká Británia a Severné Írsko	4864	4701	4754
Severná a Južná Amerika	1516	1126	1135
Ázia a zvyšok sveta	1147	1020	941
Spolu	10191	9504	9613

Zdroj: Enterprise Ireland Annual Report & Accounts 2001, 2003

Tabuľka 59 – Export agentúrou podporovaných spoločností podľa vývozných trhov 2005-2007, link s. 198

Bežné ceny – v € miliónoch			
Vývozné trhy	2005	2006	2007
Severná Európa	6096	6740	7634
Južná Európa, Stredná a Východná Afrika	1124	1377	1481
Severná a Južná Amerika	1155	1299	1292
Nemecko, Stredná a Východná Európa a Rusko	788	894	995
Ázia	527	654	671
Zvyšok sveta	156	154	353
Spolu	9846	11118	12426

Zdroj: Enterprise Ireland Annual Report & Accounts 2006, 2007

Tabuľka 60 – Export agentúrou podporovaných spoločností podľa hlavných sektorov 2001-2003, link s. 198

Bežné ceny – v € miliónoch			
Sektory	2001	2002	2003
Softvér a medzinárodné služby	1480	1294	1370
Priemyselné produkty	2067	1512	1542
Stavebné produkty	912	906	864
Potraviny	6395	6360	6379
Spolu	10854	10072	10155

Zdroj: Enterprise Ireland Annual Report & Accounts 2001, 2003

Tabuľka 61 – Export agentúrou podporovaných spoločností podľa hlavných sektorov 2005-2007, link s. 198

Bežné ceny – v € miliónoch			
Sektory	2005	2006	2007
Potraviny a maloobchod	7044	7849	8107
Priemyselné produkty a zdravotníctvo	2227	2493	3003
Softvér, služby a rastúce trhy	1239	1437	2071
Spolu	10510	11779	13181

Zdroj: Enterprise Ireland Annual Report & Accounts 2006, 2007

Tabuľka 62 – Obrat agentúrou podporovaných spoločností podľa hlavných sektorov 2001, link s. 198

Bežné ceny		
Sektory	v € miliónoch	Rast 2000-2001 v %
Softvér a medzinárodné služby	2800	27,1
Priemyselné produkty	6394	6,6
Stavebné produkty	2091	3,5
Potraviny	13008	7,3
Spolu	24293	8,8

Zdroj: Enterprise Ireland Annual Report & Accounts 2001

Tabuľka 63 – Zamestnanosť agentúrou podporovaných spoločností podľa regiónov 2006-2007, link s. 198

Bežné ceny – v € miliónoch		
Región	2006	2007
Dublin a Stredný východ	59330	59485
Vnútrozemie	8712	9923
Severo-východ	16122	15510
Severo-západ	5922	5931
Juho-východ	17346	17592
Juho- západ	22081	18065
Stredo-západ	-	15471
Západ	11578	11693
Spolu	141091	153670

Zdroj: Enterprise Ireland Annual Report & Accounts 2006, 2007

Tabuľka 64 – Pracovné miesta na plný úväzok agentúrou podporovaných spoločností podľa hlavných sektorov 2001, link s. 198

Bežné ceny			
Sektory	2000	2001	Čistá zmena 2000-2001
Softvér a medzinárodné služby	19554	20918	1364
Priemyselné produkty	64706	64571	-135
Stavebné produkty	7029	6053	-976
Potraviny	55764	56754	828
Spolu	147035	148116	1081

Zdroj: Enterprise Ireland Annual Report & Accounts 2001

Tabuľka 65 – Ekonomický dopad agentúrou podporovaných spoločností, link s. 199

Bežné ceny – v € miliardách		
	2000	2001
Obrat	22,3	24,3
Export	10,2	10,9
Zamestnanosť	147035	148116
Nové pracovné miesta		14128
Zrušené pracovné miesta		13047

Zdroj: Forfás/Enterprise Ireland Annual Business Survey

Tabuľka 66 – Alokácia finančných prostriedkov z fondov 2001, link s. 199

Bežné ceny – v € miliónoch	
Akciový a rizikový kapitálový fond	72
Budovanie kapacít	33
Budovanie schopností	51
Technologická a vedecká infraštruktúra	48
Nové operačné náklady	93
z toho:	
Sieť klientských služieb	34
Sieť zahraničných kancelárií	21
Sieť regionálnych kancelárií	6
Podpora vedy a inovácií	13
Podporné služby spoločnostiam	19
Spolu	297

Zdroj: Forfás/Enterprise Ireland Annual Business Survey

NÁRODNÝ ROZVOJOVÝ PLÁN 2007-2013

Národný plán rozvoja (počet strán 265) je investičný plán pre verejné a súkromné investície na roky 2007-2013, plán je rozdelený do nasledujúcich kapitol:

1. Národné investičné priority – lepšia kvalita života pre všetkých
2. Ekonomický a fiškálny rámec
3. Regionálny rozvoj
4. Rozvoj vidieckej ekonomiky
5. Celoostrovná kooperácia
6. Enviromentálna udržateľnosť
7. Ekonomické infraštruktúrne priority
8. Priority pre podniky, vedu a inovácie
9. Priority pre ľudský kapitál
10. Sociálne infraštruktúrne priority
11. Priority sociálnej inklúzie
12. Hodnota peňazí
13. Plán pre monitorovanie, manažment a implementáciu
14. Úspechy Národného plánu rozvoja a systém komunitárnej podpory pre roky 2000-2006 ¹

¹ National Development Plan.. <http://www.ndp.ie>, s6

NÁRODNÁ PRIESTOROVÁ STRATÉGIA

Írska vláda vypracovala Národnú priestorovú stratégiu (153 strán) na roky 2002-2020 ako systematickú odpoveď na dané regionálne rozdiely v krajine. Je rozdelená do nasledujúcich kapitol:

1. Čo je Národná priestorová stratégia?
2. Meniaca sa írsky priestorová štruktúra.
3. Írsko: Budúca priestorová štruktúra.
4. Ako sa každý región bude podieľať na NSS.
5. Umiestnenie rozvoja: Politiky.
6. Implementácia Národnej priestorovej stratégie.²

² National Spatial Strategy. <http://www.irishspatialstrategy.ie>, s6-7

VYHLÁŠKA O PRIEMYSELNOM ROZVOJI (PRIEMYSELNÉ SLUŽBY) Z ROKU 1998

Ja, Mary Harney, Ministerka pre podniky, obchod a prácu, vyhlasujem z výkonu moci mi udelených článkom 3(1) zákona o priemyselnom rozvoji z roku 1986 (č. 9 z 1986), túto vyhlášku:

1. (1) táto vyhláška možno citovať ako vyhlášku o priemyselnom rozvoji (Priemyselné služby) z roku 1998.

(2) táto vyhláška vstupuje do platnosti dňom 23. júla 1998.

2. Každé prevádzkované podnikanie ustanovených služieb špecifikovaných v zozname tejto vyhlášky sa považuje za priemyselné služby na účely zákona o priemyselnom rozvoji z roku 1986 (č. 9 z 1986).

Zoznam

Vývoj softvéru;

Spracovávanie údajov a elektronický obchod;

Technické a poradenské služby;

Komerčné skúšobné služby;

Administratívne centrá, koordinačné a ústredné služby;

Služby výskumu a vývoja;

Médiá, multimédiá i evidenčné služby;

Zábava a služby voľného času;

Školenia;

Vydavateľské služby;

Medzinárodné finančné služby;

Služby starostlivosti o zdravie;

So stavebnými súvisiace služby;

Environmentálne služby;

Logistické riadiace služby.

Vyhlásenie tohto administratívneho predpisu bolo urobené dnes pod mojou úradnou pečat'ou dňa 22. júla 1998.

Mary Harney, Ministerka pre podniky, obchod a prácu

VYHLÁŠKA O PRIEMYSELNOM ROZVOJI (PRIEMYSELNÉ SLUŽBY) Z ROKU 2003

Ja, Mary Harney, Ministerka pre podniky, obchod a prácu, vyhlasujem z výkonu moci mi udelených článkom 3(1) zákona o priemyselnom rozvoji z roku 1986 (č. 9 z 1986), túto vyhlášku:

1. Túto vyhlášku možno citovať ako vyhlášku o priemyselnom rozvoji (Priemyselné služby) z roku 2003.
2. Táto vyhláška vstupuje do platnosti dňom 24. septembra 2003.
3. Vyhláška o priemyselnom rozvoji (Priemyselné služby) z roku 1998 sa zrušuje.
4. Každé prevádzkované podnikanie ustanovených služieb špecifikovaných v zozname tejto vyhlášky sa považuje za priemyselné služby na účely zákona o priemyselnom rozvoji z roku 1986 (č. 9 z 1986).

Zoznam

Vývoj softvéru;

Spracovávanie údajov a elektronický obchod;

Technické a poradenské služby;

Komerčné skúšobné služby;

Administratívne centrá, koordinačné a ústredné služby;

Služby výskumu a vývoja;

Médiá, multimédiá i evidenčné služby;

Zábava a služby voľného času;

Školenia;

Vydavateľské služby;

Medzinárodné finančné služby;

Služby starostlivosti o zdravie;

So stavebnými prácami súvisiace služby;

Environmentálne služby;
Logistické a riadiace služby,
Orgány pre komerčné medzinárodné štandardy,
Technologické testovacie centrá,
Služby laboratórnych prototypov,
Služby duševného vlastníctva,
Vytváranie obchodných skupín,
Lodné služby.

Vyhlásenie tohto administratívneho predpisu bolo urobené dnes pod mojou úradnou pečat'ou dňa
24. septembra 2003.

Mary Harney,
Ministerka pre podniky, obchod a prácu

LISTINA KLIENTOV

Všeobecné zásady

1. Úlohou IDA Írsko je získať nové investičné projekty do Írska zo zahraničných spoločností*, stimulovať a podporovať expanziu existujúcej bázy zahraničných spoločností v Írsku etablovaných a dosahovať efektívnu distribúciu rozvoja naprieč krajinou.
2. Našou prioritou je pomáhať vám v každom smere ako môžeme s implementáciou vašej investície i rozvojových projektoch.
3. Všetky informácie, ktoré vám poskytneme budú správne a podľa našich najlepších možností.
4. Záväzky našej Rady sú plne dokázané a zaznamenané takže ich dodanie je isté.

(* Zahraničné spoločnosti podnikajúce v írskych prírodných zdrojoch sú v právomoci Podniku Írsko)

Utajenie

1. Sme si vysoko vedomý o vašej potrebe utajenia a uistujeme vás, že je v našom zámere všetky citlivé informácie o vašej spoločnosti budú pod maximálnym utajením vzhľadom na naše legislatívne požiadavky.

Kontakt

1. Bude vám priradený pracovník, obvykle z ústredia, ktorý bude vašim primárnym kontaktom a bude zodpovedný za celkové riadenie a koordináciu našich aktivít s vami.

V prípade zmeny na poste vášho kontaktného pracovníka, vás písomne informujeme a predstavíme vám v nového kontaktného pracovníka.

2. Občas, vás môžu mimo vášho kontaktného pracovníka, kontaktovať aj iní pracovníci a oddelenia agentúry. Toto bude zahŕňať, predovšetkým, nášho oblastného riaditeľa a iných

regionálnych pracovníkov, ktorí vám sú pripravení vám pomáhať s miestnymi otázkami, ako napr. infraštruktúra a lokálne služby.

Služby

1. Sme povinní poskytovať efektívne a profesionálne služby a budeme včasne odpovedať na všetky vaše otázky.
2. Na monitorovanie našich služieb každý rok uskutočňujeme prieskum u našich zákazníkov. Je to profesionálny navrhnutý, na rozhovore založený prieskum, vykonávaný riadiacim pracovníkom, ktorý bežne nie je v kontakte s vašou spoločnosťou. Jeho výsledky sú priamo hlásené našej Rade. To odzrkadľuje našu snahu o kontinuálne zlepšenie našich zákazníckych služieb.
3. Ak nie ste spokojný s nejakým aspektom nášho vzťahu alebo služby a nemôže to vyriešiť s vašim primárnou kontaktnou osobou z agentúry, predpokladáme, že nám to oznámite buď priamo alebo prostredníctvom oblastného riaditeľa.

Ako môžete pomôcť

1. Dodržovaním záväzkov vyplývajúcich zo zmlúv medzi vašou spoločnosťou i IDA Írskom.
2. Byť dobrým občanom vo všetkých aspekty vášho podnikania, obzvlášť vo vašej miestnej komunite.
3. Premýšľaním o maximalizovaní obchodných výdavkov do Írskej ekonomiky.
4. Podporovaním nás v propagácii Írska iným zahraničným investorom.
5. Pracovať na dosahovaní silnej dôveryhodnosti a priznaní írskeho príslušenstva vo vnútri vašej podnikovej štruktúre, obzvlášť prostredníctvom vynikajúceho výkonu, kvality a rentability, s cieľom zabezpečenia ďalších investícií.